BİR MUTASAVVIF ŞAİR

ÖMER NÜZHET

ve

ESERLERİ

Mahmut Karakaş

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları
Şehir Kitaplığı Dizisi:11

ISBN:
978-605-359-561-8

Yayın Koordinatörü
Selami YILDIZ

Dizgi Mizanpaj
Mehmet Sait RIZVANOĞLU

Kapak Fotoğrafları
İbrahim H. KARACA

Baskı
Bahçıvanlar Basım San. AŞ.
Fevzi Çakmak Mahallesi 10633.sk. No:11
0.332.3452424 Karatay/Konya
Basım Tarihi: Mart 2012/Konya

TAKDİM

Şanlıurfa, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Suriye'ye komşu olan, İpekyolu güzergâhındaki en eski yerleşim yerlerinden biridir. Doğu'yu Batı'ya bağlayan ticarî yolların kesiştiği kavşak noktasında bulunması, stratejik öneme sahip bir kent olmasını beraberinde getirmiştir. Bu özelliğinden dolayı, tarihi gelişim sürecinde, üzerinde birçok bağımsız devlet ve beylik kurulmuş, birçok uygarlığa beşiklik etmiştir.

Şanlıurfa, bereket hilalinin merkezinde kilit taşıdır. Tarımın ilk olarak yapıldığı, ilk üniversitenin kurulduğu, üç semavi dinin yeşermesine ev sahipliği yapan "ateşin Hz.İbrahim'i yakmadığı", farklı kültür unsurlarının bir arada yaşadığı ve misafirperver insanların harmanlandığı kadim bir şehirdir. Bu değerlere insanlığın dün de ihtiyacı vardı, bu gün de ihtiyacı var, emin olun yarın daha çok ihtiyacı olacak. Türkiye, komşusu aç olduğu zaman tok yatmayan insanların bulunduğu bir ülke olmaya devam edecektir.

Şanlıurfa tarihi, Balıklıgöl'de, Nevaliçori'de, Göbeklitepe'de ve bugüne kadar il genelinde yapılan arkeolojik kazıdan, elde edilen bulgulara göre, günümüzden 12.000 yıl öncesine kadar gitmektedir. Balıklıgöl çevresinde yapılan kazı çalışmalarında günümüzden 12.000 yıl öncesine ait insan boyutunda olan Dünyanın En Eski Heykeli bulunmuştur.

Şanlıurfa, tarihi süreç içerinde bit çok peygambere ev sahipliği yapmış bir şehir olarak "**Peygamberler Şehri**" adıyla anılmaktadır. Tarihsel birikimi ile birçok medeniyete beşiklik eden bu şehir din, dil, ırk, kültür ve medeniyetlerin buluştuğu, kaynaştığı, bir hoş görü şehri olmuştur…

Şanlıurfa'yı Harran'dan ayrı düşünemeyiz, Harran tarihi süreç içerisinde birçok medeniyete beşiklik etmiş önemli bir şehirdir. Harran, ay, güneş, yıldız ve gezegenlere tapınmanın yaşandığı Sabiiliğin merkezi olmasının yanı sıra, İslami dönemde ise müspet ilimlerin okutulduğu Dünyanın İlk İslam Üniversitesine başkentlik etmiş bir şehirdir.

Şanlıurfa, dün olduğu gibi bugün de insanlıkla paylaşacak önemli değerleri bağrında taşımaktadır. Yapmaya çalıştığımız üzerimizdeki küllere üflemek, sahip olduğumuz potansiyelimizi ortaya çıkarmak, insanlığın faydasına sunmaktır. Hedefimiz geleceği ve büyük potansiyeli olan; tarih, kültür, barış ve huzur şehri Şanlıurfa'yı el birliği ile bugünkünden daha iyi noktalara daha ileriye taşımak, vatandaş ile devletin kaynaşmasını sağlamaktır.

"Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri" adlı bu eserin hazırlanmasında ve yayımlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder, bu kıymetli eserin okuyucularımıza faydalı olmasını temenni ederim.

Celalettin GÜVENÇ
Şanlıurfa Valisi

İÇİNDEKİLER

MAHMUT KARAKAŞ

1946 yılında Şanlıurfa'da doğdu. İlk ve orta tahsilini Şanlıurfa'da, yüksek tahsilini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. 1971 yılında Şanlıurfa Atatürk Ortaokulu'nda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni olarak göreve başladı. Aynı okulda müdüryardımcılığı yaptı. Bu arada Harran Dergisi'nde araştırma yazıları yazdı. 1995 yılı Aralık ayında emekli oldu. Evli ve yedi çocuk babasıdır.

Basılı Kitapları:

-*Şair Nabi'nin,* "Tuhfetü'l-Harameyn-*Hac Hatıraları", Özdal Yayınları, Urfa, 1989.* İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2011.

-Müsbet İlimde Müslüman Alimler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991. İkinci baskı “Müslüman Bilim Adamları” Mostar yayınları, İstanbul 2009.

-Cumhuriyet Öncesi Şanlıurfa'da Kültür ve Eğitim, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2011.

-*Şanlıurfa Evliya ve Alimleri, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa, 1996.* İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

-Şanlıurfa Mezar Taşları, Şurkav Yayınları, Şanlıurfa, 1996. İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2011.

-*Şanlıurfa ve İlçelerinde Kitabeler, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, 2001.*İkinci baskı: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2011.

-Urfa'lı Baba Cem'i Karadağ Destanı, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Şanlıurfa 2006

-Urfa’nın Kültür ve İnançlar serüveni, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

-Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2011.

Yayınlanacak olan kitapları:

-Şair Nabi'nin Hayr-Abad'ının transkiribe ve tanıtılması.

-Urfa’da Tasavvuf İzleri,

ÖNSÖZ

Urfa ilk zamanlardan beri çok sayıda şair yetiştirmiştir. Bu şairlerin çoğu şiirlerini saklamamışlar çoğunu yazdıkları gibi nedense çöpe atmışlardır. Bu yüzden eserlerin çoğu daha kendileri hayatta iken yok olmuştur. Bir kısmının da şiirleri yıllarca saklanmış ve sonunda çürüyerek yok olmuştur. Bunun için çok az şair ve çok az şiirleri zamanımıza yetişmiştir. Bazı şairler de Urfa dışına çıkmış ve kendilerini oralarda tanıtmaya çalışmışlardır. Urfa dışına çıkmış şairlerinden biri de Şüphesiz Ömer Nüzhet'tir. Nüzhet, devrinin iyi diyebileceğimiz şairlerinden olmasına rağmen şöhret yapamamış ve tanınmamıştır. Şiiri çok seven ve devamlı şiir dünyasını takıp eden Urfalılar tarafından bile ne yazık ki iyice tanınmamıştır.

Ömer Nüzhet hakkında şimdiye kadar bir bilgi bulunmuyordu. Şuara Tezkirelerinde Ömer Nüzhet'e yer verilmemiştir. Sadece "Şefkat-ı Bağdadî" tezkiresinde iki gazeli yazılmıştır. Diğer kaynaklardan da sadece Osmanlı Müellifleri'nde yarım sayfa kadar bir tanıtım yapılmıştır. Zaten bütün bilgiler ondan alınmaktadır. "Urfa Şairleri"ni yazan Bedri Alpay da Nüzhet'e bir sayfalık yer vermiştir. Kanaatimce o da bilgilerini Osmanlı Müellifleri'nden almıştır. Bunların dışında Ömer Nüzhet hakkında bilgiye hiçbir yerde rastlamak mümkün değildir. Edebiyat tarihlerinde de bu şairimizden nedense hiç söz edilmemiştir. Bu bakımdan Ömer Nüzhet halkımız tarafından tanınmıyordu.

Bu durum, Ömer Nüzhet hakkında bilgi edinmek düşüncesini bana sağladı. Onu, şiir sevenlere tanıtabilmek için İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Ömer Nüzhet'in kitaplarını okuyarak hem bunları bugünkü yazıya çevirdim ve hem de bu kitaplarından hayatı hakkında bilgileri çıkardım. Okuma sırasında okunamayacak durumda olan kelimelerin orijinal el yazmalarını bilgi olması bakımından satır arasına aynen koydum.

"Kırk Hadis şerhi" ile "Divan" kitaplarını Latin harfleriyle yazarken orijinal elyazma kitaptaki sayfa numaralarını da belirterek elyazma ile transkribe edilen karşılaştırılmasını kolaylaştırmak istedim. Bu şekilde isteyen elyazması ile karşılaştırma yapabilecektir.

Kitap çok uzun olduğundan dolayı manzum olan "Divan"ını ve "Kırk Hadis şerhi"ni olduğu gibi Latin harflerine çevirerek tam metin halinde verdim. Divan'ındaki sonda bulunan bir Farsça eserin Osmanlıca yaptığı şerhini aynı bırakmak suretiyle diğer konu başlarındaki Osmanlıca tanıtım düz yazıları bugünkü konuşma diline uyğulamaya çalıştım. Bu suretle konunun daha kolay anlaşılmasına çalıştım.

"Menakib-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye" kitabını teferruatından özetleyerek verdim. "Zübdetü'l-ilham", "Tenbihat-ı Müneccimin" ve "Risale-i Si fasıl" kitaplarının tanıtımını verdim. "İksirü'l-Muhabbe" ve "Muhteriat" kitaplarının da isimlerini vererek bu çalışmamı tamamladım.

Çalışmam içinde elbette yanlış ve hatalar bulunacaktır. Bu hataların büyük hatalar olmaması ümidiyle şimdiden okurlardan affımı dilerim.

Bir miktar da yararlı olabilirsem ne mutlu.

Kitabın hazırlanışında yardımlarından dolayı Edebiyatçı Sayın Adil Saraç'a ve Farsçacı Mehmet Polat'a teşekkür ederim.

Son olarak, kitabın basılmasında değerli desteklerini esirgemeyen Sayın Valimiz Celalettin GÜVENÇ'e ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Ekim 2011
Mahmut KARAKAŞ

I. BİR MUTASAVVIF ŞAİR ÖMER NÜZHET

Urfalı bir şair olup, Urfa'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Urfa'dan İstanbul'a gitmiş ve orada yerleşmiştir. İstanbul'a ne zaman gittiği bilinmediği gibi İstanbul'a gittiğinde şairlikteki ustalığı da bilinmemektedir. Nüzhet, Nakşibendî şeyhi Dülger zade Rıza Efendinin saliklerinden idi. Şefkat'in "Şefkat-i Bağdadi" tezkiresine göre asıl adı Ömer olup Harameyn-i Şerifeyn kisedarlığında bulunmuştur. Hicri 1192 (M.1778) senesinde İstanbul'da vefat etmiştir.[1] Şefkat-i Bağdadi tezkiresinde Nüzhet'in memleketinden, nereli olduğundan söz edilmemiştir.

Nüzhet, iyi bir şair olan ve Sadrazamlık yapan Ragıp Paşanın (1699–1765) da kisedarlığını yapmıştır. Mehmet Tahir Efendi, Ragıp Paşanın mühürdarlığını yaptığını yazmıştır. Osmanlı devrinde kisedar, saraylıların paralarının hesabını tutan ve saklayan kimselere denilirdi. Yine resmi dairelerde evrak memurlarına da kisedar denilirdi.[2] Öyle ise Ömer Nüzhet de Ragıp Paşanın evrak memuruydu. Belki de yanında çok kalmasından olsa gerek Şair Nüzhet şiirlerinde de, Nabi ekolünde bulunan[3] ve çok iyi bir şair olan Ragıp Paşa'nın etkisinde kalmıştır.[4]

Ragıp Paşanın valilikleri döneminde ve sadrazamlığında Nüzhet de Ragıp Paşanın hizmetinde bulunuyordu. Ömer Nüzhet'in Rağıp Paşanın hizmetinde bulunmasına rağmen Nihad Sami Banarlı Rağıp Paşanın meclisinde bulunan Haşmet (ö.1768) ve Fıtnat Hanım (ö.1780) gibi şairlerden uzun uzadıya bilgi vermesine rağmen Ömer Nüzhet'ten hiç

---

[1] Şefkat-i Bağdadi, tezkire-i şuara, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri 770, s. 119 – Bursalı Mehmet Tahir Efendi, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1972, II, 277

[2] Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.E. B.İstanbul 1983, II, 284

[3] Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, İstanbul 2001, II, 766

[4] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, a.g.e, II, 277

bahsetmemiştir.[5] Ahmet Kabaklı, M. Fuat Köprülü ve diğer edebiyat tarihçileri de Ömer Nüzhet'tin adından bile söz etmemişlerdir.

Ömer Nüzhet hakkında en iyi bilgi veren Bursalı Mehmet Tahir Efendi olmuştur ve Ömer Nüzhet'tin Urfalı olduğu da Osmanlı Müellifleri'nde belirtilmektedir.[6] Bağdatlı İsmail Paşa ise adını Ahmet Nüzhet er-Ruhavî olarak vermiş olup, ölüm tarihini vermemiştir.[7] Aslında Ahmet, Nüzhet'in babasının adıdır ve onun da Nüzhet lakabını kullanmakta olduğu, belki de Nüzhet isminin bir aile ismi olduğu, Ömer Nüzhet'in bir manzumesinde babası hakkında verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır.

Ahmed Nüzhet pür şevk u dila
Tabi'-i vali-i Rakka hala
Olunur sıdk u hulus ile tamam
Cümle kitabe tahiyyat u selam
Nusha-i izz u şeref müntahibi
Pederim yani debir-i Arabî[8]

Manzumede, Ömer Nüzhet'in bu satırları yazarken babasının sağ olduğu ve hala Rakka Valisinin Arapça kâtipliğini yaptığını da belirtmektedir. Rakka Valisi ise Urfa – Rakka Eyalet Valisi olup, Urfa'da oturuyordu. Yani Nüzhet'in babası o tarihlerde Urfa'da yaşıyordu. Yine Ömer Nüzhet'in adının babasının adıyla karıştırılarak yanlışlıkla "Ahmet" yazılması, bazı nüshaların kenarında "Ahmet Nüzhet" yazılmasından da kaynaklanmış olabilir.

Yalnız kendi evini yaptırdığında düşürdüğü tarihte,
Zuradan edüp şehr-i Sitanbul'u mefer
Etdikde bu haneyi binaya himmet
Bak hükmüne geldi vakt-i itmamının
Tarihi anın hane-i Ahmed Nüzhet[9]
(تاريخى آنك خانهء احمد نزهت)
1172 (M.1758–59)

---

[5]Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, İstanbul 2001, II, 766-768
[6] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, a.g.e, II, 277
[7] Bağdatlı İsmail Paşa, Keşfü'z-Zünun Zeyli, İstanbul 1972, II, 533 ve II, 584
[8] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 15a
[9] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 87/a

Kendi adını Ahmed Nüzhet olarak göstermiştir ki bu isim de yine babasının adından kaynaklanmış olabilir.

Ömer Nüzhet **"Zübdetü'l-ilham"** kitabında ilk sayfada görüldüğü gibi kendi adının başına ilk defa "Derviş" sıfatını ekleyerek **"Derviş Ömer Nüzhet"** demiştir. Diğer kitaplarında adını söylediğinde Derviş sıfatını kullanmamıştır. Galata Mevlevihanesi haziresindeki kendisinin olduğunu sandığımız mezar kitabesinde de "**Şeyh Ömer"** ismi kullanılmıştır. Burada da Urfalı olduğu yazılmamıştır.

Ömer Nüzhet hakkında bilgi veren kaynak daha çok kendisinin "Hadis-i Erbain Şerhi" kitabıdır. Yukarıda ismini verdiğimiz kaynakların verdikleri bilgilere göre Nüzhet Urfalıdır. Yine de eserlerinde ki bazı şiirlerinden dolayı

—"Şair Nüzhet Urfalı mıdır?"

Sorusu aklımızı kurcalamaktadır. Çünkü onun "**Hadisi Erbain şerhi – Kırk Hadis şerhi**" kitabında görev ile gönderildiği Halep şehrinden vatanım diye bahsetmesi Halepli olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Halep'ten bahsettiği şu manzumeye Nüzhet, aynen Şair Nabi'nin söylediği gibi vatan sevgisinin imandan olduğundan bahseden bir hadis anlamıyla başlamıştır:

Zimam-ı mana-i hübbü'l-vatan mine'l-iman
Semend-i şevki çeküp su-yi şehri şehbaye
Dil-i bela bizde hayli arzu vardır
O şehr-i himmet-i lütfün ile temaşe
Halepden on yedi yıldır ki dur edüp takdir
Düşürmüş idi bu abd-i kemini zoraye
Hezar şükür ki sayende eyleyüp âram
Takarrüb eyledik ol belde-i dil arâye
Vesiledir Halep'e gitmeye olup memur
Hediye gönderilen atlar ile paşaya[10]

Burada vatan sevgisinin imandan olduğunu söyleyerek, vatan hasreti çektiğini ve bu memuriyetin çıkması ile de 17 seneden beri ayrı kaldığı Halep'e gideceğini sevinerek anlatmaktadır. Bu mısralar onun Halepli

[10] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 12a, 12b

olduğunu düşündürmektedir. Öyle ise kaynaklar niçin onun Urfalı olduğunu söylemişlerdir?

Nüzhet çok iyi Arapça ve Farsça bilmektedir. Fakat her ne kadar Arapçayı ve Farsçayı iyi biliyorsa da Nüzhet şiirlerinin yüzde doksan dokuzunu Türkçe olarak yazmıştır. Kanaatimizce şiirlerini Türkçe yazması ve Türkçe konuşması ancak onun Urfalı olduğunu göstermektedir. Çünkü Halep'te daha çok Araplar yaşıyordu ve Halep'te Türkçe konuşanlar çok az idi. Oysa Urfa bunun tam tersi idi ve ahalisinin azami çoğunluğunu Türkler teşkil ediyordu.

Yine yukarıdaki;

Ahmed Nüzhet pür şevk u dila
Tabi'-i vali-i Rakka hala

Mısralarında babasının Rakka valisinin kâtibi olduğunu söylemişti. Rakka eyalet valileri Urfa'da oturduklarından, bu durum babasının ve dolayısıyla kendisinin Urfa'da olduğunu göstermektedir. Verilen bu bilgiler Ömer Nüzhet'in Urfalı olduğunu göstermektedir.

Ömer Nüzhet Rağıp Paşa için Urfa'da iken şiirler de yazmıştır. İşte Urfa'da iken yazdığı şiirlerden biri:

O şûhün tal'at-i zibasını bedr-i aya benzetdim
Bana gûşunda giysûsun şeb-i yeldaya benzetdim
Seninle buldu revnak-ı meclis duşina 'işret
Lebin sehbaya saki ger reng-i minaya benzetdim
Dehan-i tengi kand efşan olur guya tekellümde
Ben ol âyine rûyi tûti-i gûyaye benzetdim
Eder ahkâm-ı ferman sefa-i hüsnün efzunter
Şikenc-i kâkkil-i cananeyi tuğraya benzetdim
Olur etfalveş enbasına sermaye-i şadi
Meta'-ı dehri ben bir Nakşi çok kâlâya benzetdim
Giriban-ı fecr u sine subh u zerrin tekmeler encüm
Cebinin meh-i rühün mihr-i cihan ârâya benzetdim
Eder bir göz yumup açınca tâyy-i iklim ma'nayi
Semend tab'ini **Nüzhet** esb-i sarsar pâye benzetdim

Zeyl

Rikâb-ı hazreti destur cem ‘unvane ‘arz ile
O kim sıtıl satılan efser-i daraye benzetdim
Kef-i zerpaş cud-i tab‘-i gevher zir ihsanın
Gehi hurşid-i ‘âlemtaba geh deryaya benzetdim
Ede mahfuz derc-i devlet ol desturü Hak daim
Ki zat-ı pâkini bir gevher-i yektâya benzetdim[11]

Ragıp Paşa 1751 senelerinde Urfa – Rakka valisi olarak 1755 senesine kadar Urfa'da kalmıştır. Herhalde Nüzhet de bu şiirini bu tarihlerde yazmış olmalıdır.

Ömer Nüzhet, hayatının büyük bir kısmını gurbette geçirmiştir. Çok genç yaşta İstanbul'a gittiği kesindir. Oradan görevle kendisine hizmet ettiği Ragıp Paşa ile birlikte Bağdat, Musul, Urfa, Rakka ve Halep gibi şehirleri dolaşmıştır. Bu dolaşması seneler sürmüştür. Onun için gurbetin acılığını, zorluğunu çok çekmiştir. Gurbette çektiği zorlukları şiirlerinde de dile getirmiştir. Nüzhet gurbetin acılığını, zorluğunu şu mısralarla çok güzel anlatmaktadır.

Bağ-ı Firdevs ise de sahn-ı sara-yı gurbet
Künc-i duzah görünür âdeme ca-yi gurbet
Hemdem-i İsa u hemfeyzi hayat olsa bana
Telh u pür nar gelür ab u heva-yi gurbet
Olamaz şüste-i sabun sefa olsa bana
Çün gamdan yine vareste kaba-yi gurbet
Yetiş ey Hızır hidayet kani bîtab ol da
Rencide-i rah-ı gam-i hava ile pa-yi gurbet
Hâsılı sensiz aya ruşeni-i dide-i can
Bana yeksan görünür subh u mesa-yi gurbet
Deşt-i dilden hüsn-i dua elemi def edemez
Ne kadar tünd ise seylab-ı sefa-yi gurbet
Nüzheta zahir eder mevsim-i asayişde
Vatanın zevkini telhi-i cefa-yi gurbet[12]

[11] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 56a

Yine vatana olan hasretini de belirten Nüzhet, şu gazelinin son beytinde vatan havasının kokusunun bile buruna çok lezzetli geldiğini dile getirmekle göstermiştir.

Olsun hayal-i la'li o şuhun neden leziz
Sükker demekle olmaz efendi dehen leziz
Hattın görünce la'line meyl etse dil nola
Nuş-i şarab olurdum seyr-i çimen leziz
Telhi-i bade neşve ile tab'a huş gelür
Zımnında devletin nola olsa mihan leziz
Ya vasf-ı la'l-i yar ola ya midhat şarab
Gelmez benim mezakıma gayri suhan leziz
Ol fikr-i ku-yi dilber ile zevkıyab olur
Nüzhet gelür meşame heva-yi vatan leziz[13]

Nüzhet, İstanbul'u çok sevdiğini de açıkça belirtmektedir. Adeta bir İstanbul hayranıdır. O, İstanbul'un güzelliğini, kıymet ve değerini çok takdir ettiğini, İstanbul'u görmeyenlerin bunu bilemeyeceklerini şu beytiyle anlatmıştır.

Hüsn-i evsafı değil kabil takrir-i beşer
Görmeyen belde-i İstanbul'u idrâk etmez[14]

O da Nabi gibi Ravza-i Mutahhara'ya bir naat yazarak asmış olduğunu şu satırlarla belirtiyor: Bu mübarek naat-ı şerif; arkadan gelen şefaat dilekçesinin anlamı olmak üzere Ravza-i Mutahhara'da perde altından peygamberin yatağına koymak için gönderilmiştir. Mutlu hacıların henüz Medine-i Münevvere'ye girdikleri günlerde bu dilekçenin kabul edilmiş olduğu, bereket nişanının izlerini aynanın aksetmesi gibi gözle görülmüş olduğu mana âleminde bu büyük müjde ile belirtilmiştir. Nüzhet'in yazdığı naattan birkaç beyit:

---

[12] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 23b
[13] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 29a
[14]Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 40a

Şeh-i tenha süvar-ı lâ-mekânsın ya resulallah
Meh payende nur-i her zamansın ya resulallah
Tecelli zar olursa dil acip mi fikr-i ruyunla
Meal-i şu'le-i şems-i cihansın ya resulallah
Nola pervazgahın olsa kurb el-kurb-i Yezdani
Ki bir anka-yi kevneyn eşyasın ya resulallah
Zuhurundan şerefgir oldu mahrem hane-i İrem
Huli bend-i arus-i ins u cansın ya resulallah
Olanlar saye-girin germ-i duzahden eymendir
Rumuz-i nusha-i hırz el-emansın ya resulallah

İnayet eyle **Nüzhet** bende-i dergâh-ı lütfündür
Keremkâr u kerim u kâmuransın Ya Resulallah[15]

Sultan Mahmut I (1730–1754) devrini bütün ayrıntılarıyla görmüş olan şairimiz, sultanı öven şiirler de yazmıştır. Sultanın 1739 senesinde Belgrat'ı geri almasını da görmüştür. Belgrat bu tarihten 22 sene evvel Avusturyalılar tarafından alınmıştı. Avusturyalılardan Belgrat'ın geri alınışı sırasında Ragıp Paşa da orduda bulunuyordu ve bir heyetle Belgrat'a ilk girenler arasında idi.[16] Belki de bu yüzden olacak Şair Nüzhet 1739 senesinde Belgrat'ın geri alınmasını da şu mısralarla anlatmış ve sultanı övmüştür.

O sultan-ı serir ara-yı taht u baht devlet kim
Eder zat-ı şerifiyle tefahür ruh-i ecdadı
Şeh-i vala neseb Sultan Mahmut felek çaker
Adu-yi kahr u tedmir eyleyüp aldı Belgrat'ı [17]

Ömer Nüzhet, Şeyhi Rızaeddin Mustafa Efendi Hicri 1153 (M.1740) senesinde Beytullah'ı ziyaret ve Hac farizasını yerine getirmek için Mekke'ye gittiğinde, onunla birlikte hacca gitti.[18] Deniz yoluyla Mısır'a

[15] Ömer Nüzhet, Divan, v. 13a
[16] Mesut Aydıner, Ragıp Paşa, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2007, XXXIV, 404
[17] Ömer Nüzhet, Divan, v. 16b
[18] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 19a

oradan Cidde'ye geçişlerini "Menakib-i evliya" kitabının 30. – 35. varakları arasında uzun uzadıya anlatmaktadır.

Şair Ömer Nüzhet iyi bir tahsil görmüş olduğunu kendisi söylemekte olup, kuvvetli bir Arapça ve Farsça öğrenmiştir. İyi bir tahsil gördüğü kendi divanındaki bazı beyitlerinden ve yazdığı hadis şerhinden de kolaylıkla anlaşılmaktadır. Gerçi Medreselerde müderrislik yaptığı bilinmemektedir. Fakat Şeyhülislamdan müderrislik isteğinde bulunmuştur. Ömer Nüzhet'in devrin şeyhülislamı **Seyyid Mustafa Efendiden** (Şeyhülislamlığı 1736–1745) müderrislik talebi hakkındaki manzumesi şöyledir:

Huzura halimi arz etmeğe fırsat nigah oldum
Zaruretle keşakeşden kadem şekl-i kemanidir
Ruus-i medrese ile ben kulun şad eyle sultanım
Mülazımdır kapunda şimdicek vakt u zamanıdır
Halas eyle beni kayd-i zarurat-ı maişetden
Efendim bir işaret bendene devlet nişanıdır
Dua gu-yi kadim bab-ı rif'at-i intisabındır
Devam u devletin subh u mesa vird-i zebanıdır
Zamanlardır ki peykan-ı hadenk kavs-ı alamın
Hedef asa bu menzilgahda hatır nişanıdır
Semahat gülşeninden ğonce-i maksudu ihsan et
Elinde hame-i cudun o bağın bağıbanıdır[19]

Aynı şekilde devrin Defterdarı **Mustafa Efendiden** de vazife isteğinde bulunmuş ve otuz seneden beri rü'us aldığını fakat bir türlü görev alamadığını, bu yüzden çektiği sıkıntıları, defterdarı ikinci methedişinde şu mısralarında anlatmaktadır. Mustafa Efendi üç defa defterdarlığa getirilmiştir. Ömer Nüzhet de bu isteğini, Defterdarın üçüncü defa 1758–1759'da defterdar oluşunda bildirmiş olduğu anlaşılmaktadır.

[19] Ömer Nüzhet, Divan, v. 16a

Mehakk-i ilm û hünersin efendim insaf et
Huzuruna edeyim halimi biraz restir
Tamam zabt-ı ruus edeli otuz senedir
Misal-i hame kalemde işim gücüm tahrir
Hemişe derdini sen çek sefasın el sürsün
Acep budur sana varid yine bütün ta'zir
Yedimde rişte-i ümniye ömr-i düşmen veş
Bu piç u tab ile olmuşdur ol kadar ki kasir
Refürü çâk-i giribanıma vefa edemez
Bilür bu haletimi hazreti Hâkim u Habir
Bu hal ile nice vasf-ı şerifin eyleyeyim
Aya gubar-ı rehinden uyun-i nas karir
Reva mı safha-i ayine-i sikender iken
Safa-yi tab'ım ola ta bu mertebe dilgir
Dil-i sefidimi kılmış keduret-i efkâr
Ziham-ı mu ile memlu misal kâse-i şir[20]

Ömer Nüzhet iş ve yardım için yazdığı manzum dilekçelerde Mesnevi tarzını tercih etmiş olup birkaç mısrası şöyledir;

Suhanım yok sana şayeste duâdan gayri
Arz-ı kâla edemem hüsn-i edâdan gayri
Şanına layık olan her ne ise sultanım
Eyle anın ile memnun dil-i nalânım
Hak budur kim değilim gayriye asla muhtaç
Var iken "nahnü kasemna" beni zanneyleme ac
Ağniya zümresine vasıl olalıdan bu fakir
Best-i tomar-ı şikâyet ile etmem tefsir[21]

Ömer Nüzhet iş bulabilmek için o kadar ricada bulunmuştur ki bunun için birilerine rica etmekten artık usanmış, adeta nefret etme durumuna

[20] Ömer Nüzhet, Divan, v. 18a
[21] Ömer Nüzhet, Divan, v. 19b

gelmiştir. O yüzden müderrislik için başvurularına ve ricalarına aldırış etmeyenlere olan nefretini, hayal kırıklıklarını, ümitsizliğini şu mısralarla dile getirmiştir.

Matlabından görmesin bir kimse hirman-ı rica
Etmesün hak destimi muhtac-ı daman-ı rica
Payidar olmaz zemin-i himmetinde tab'ımın
Seyl-i tufan hiz-i istiğnadan erkân-ı rica
Kendi aksim dahi menfurum olur ayinede
Halkdan oldum o denlü ru-yi gerdan-ı rica
Pek giran can olmaya muhtaçdır tahsil-i kâm
Meyl eder ancak ağır basmakla mizan-ı rica
Nefs-i Firavn'e heman cehd ile galib gelmeğe
Gösterüp muy gibi ayat-ı butlan-ı rica
Mevce-i yemle mest-i mehiden sonra saçılır
Damen-i ümid ile dest-i hirasan-ı rica
Her seraba ab zaniyle eder kasd-i şıtab
Teşne-i ye's olmamakdandır hem devran-ı rica
Feyze kabil-i mevki'in bulsa sedef asa neyyir
Zayi olmaz katre-i baran-ı nisan-ı rica
Futa-i hirmanı rabt etti meyan-ı ğayrete
Pir-i pâk oldu tariki üzre Selman-ı rica
Pa-yi derd-i eman tesis olsa nola ehli heves
Bestedir dervaze-i serhad-i imkân-ı rica
Mesab-ı can olsa da hem çaşni-i zühdden
Meşreb-i himmetde **Nüzhet** ab-ı hayvan-ı rica[22]

Ömer Nüzhet, Divan'ının Naat bölümünde Peygamber Efendimizi methederken, yüce Resulün karşısında kendi durumunu, (Mefâîlün – Mefâîlün – Mefâîlün – Mefâîlün) vezninde yazmış olduğu şu mısralarla ne güzel dile getirmiştir:

---

[22] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 21b

Sen ol Refref süvar şah-ı kudüs menkıbet siyer kim
Mesir-i esb-i azmin sahe-i arşı muallâdır
Kalem tenmik-i reng-i suretin eyler yazılmaktan
Senin mana-yi hakkaniyyetin yoksa müberradır
Değildir hokka-i **Nüzhet** leb-i deryuzesin açmış
Kapında kâse ber kef bir geda-yi bi-ser û pâdır[23]

İyi bir şair olan Ömer Nüzhet'in, Divanının Naat bölümünün bir yerinde kendini methettiği beyitlerden birkaç tanesi:

Efendim iznin olursa hüner füruş olayım
Dolab-ı muhayyere sanduk-i hacegân gibidir
Dihen küşay olamazsa acib mi Hakani
Yanımda şermle na-hevande mihmân gibidir
Kalem-zen-i hünerim gülistan-ı şi'rimde
Cenab-ı Sa'di-i Şiraz bağban gibidir
Devat-i şi'rime baş eğse nola Firdevsi
Tılsım-ı bend-i hüner gürz-i kahraman gibidir[24]

Yine başka bir beytinde kasidede ki ustalığını belirtmek için Nüzhet bu beyti söylemiştir:

İntikal ettiği dem sanki kaside demede
Eyledi Nef'i-i şair bana teslim-i makam[25]

Başka bir bölümde yine kendini şöyle methetmiştir.

Görse mahiyet-i seher suhanim hasid eğer
Tutulur nutku olup reşkle dembeste delal
Feyz-i i'caz-ı dem-i İsa güftarım ile
Can bulur kalıb-ı bi ruh-i maani fi'l-hal
Kalemim düşmene bir ef'i-i zehr efşandır
Reşha-i nazm terem tab'-i ahibbaya zülal[26]

---

[23] Ömer Nüzhet, Divan, v. 4b
[24] Ömer Nüzhet, Divan, v. 6a
[25] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 9a

Yine Nüzhet kendisinin şiirdeki ustalığını bu beyitte de ifade etmeye çalışmıştır.

Mekin-i taht-i mübahat isek nola **Nüzhet**
Kalemrev hünerin bizde şahzadesiyüz[27]

Başka bir beytinde de kendinden önceki şairlere yapıldığı gibi kendinin de divana kendinden sonraki şairlerin nazire yazacakları kadar şiirinin güzel olduğunu söylemektedir.

Yazulsun **Nüzheta** divanına tenzir şeklinde
Bu nazm-ı nev eda eş'ar-ı eslâfa misal olsun[28]

Urfa'da iken yazdığı bir Farsça şiiri:

Ez gam-i zülf-i tu minaled dil-i ma der kafes
Hemçü murği kü kuned feryad şebha der kafes
Hameşi der bağ-ı âlem bais darest nist
Bülbülan hestend ba in nagme guya der kafes
Kayd-i alemra giriftari nişan eblehist
Ver ne kem başed ki üfted murğ-i dana der kafes
Men beher hali ki mibaşem be alemhuş dilem
Vüs'at meşreb mera başed çü sahra der kafes
Ki füted der fikr hesti hatır-i uzlet Güzin
Hiç neşidem ki mididend anka der kafes
Ez gam-i dünya esiran-i muhabbet fariğend
Murğra ez sayd nebüved hiç perva der kafes
Aşk-i ura ca-yi diger ki sezed cüz siyeh berem
Be ki mibaşed berayi padişeh ca der kafes
Ze aşiyan hestim ta bal u per midadeend
Güruh-i mara tengi in ayş-i dünya der kafes

[26] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 10b
[27] Ömer Nüzhet, Divan, v. 41a
[28] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 61a

Can beten **Nüzhet** kuned her gâh vasf-i la‘l-i u
Hem çu an tuti ki mibaşed şeker ha der kafes[29]

****

İlerdeki eserlerinin verilmesi sırasında görüleceği gibi Ömer Nüzhet şiirlerinde oldukça ağır bir dil kullanmıştır. Türkçe kelimelerden çok Farsca ve Arapça kelimeleri kullanmış ve bu da şiirlerine büyük bir ağırlık vermiştir. Yalnız şiir dili değil aynı zamanda nesir dili de oldukça ağırdır.

***

Şair Ömer Nüzhet yalnız şair olarak görülmemektedir. Aynı zamanda iyi bir tahsil görmüş din âlimidir. O, diğer ilimlerle de ilgilenmiş ve ilmi nücuma, yani yıldızlar ilmine dair bazı kitaplar da yazmıştır. Güzel bir Farsçası da olduğundan Farscadan tercümelerde dahi bulunmuştur.

Yazdığı kitaplar şunlardır.

1.Şerh-i Hadis-i Erbain Tercümesi (Kırk Hadis tercümesidir. Devamı olarak gazellerini yazmıştır.)

2.Divan

3.Menakib-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye (Nakşibendi tarikatı büyüklerinden bahsederek, kendi şeyhinin de hayatını anlatmaktadır.)

4. Zübdetü’l-ilham (İranlı Şair Örfi’nin kasidelerinin şerhidir.)

5. Tenbihat-ı Müneccimin (astronomiye dairdir.)

6. Risale-i Si fasıl (astronomiye dairdir.)

7.İksirü’l-Muhabbe

8. Muhteriat

---

[29] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 41a

1. ŞAİR NÜZHET'İN TASAVVUF HAYATI

Ömer Nüzhet, çocukluğu ve Ragıp Paşanın valiliği sırasında birlikte bulunduğu seneler hariç hayatı boyunca İstanbul'da yaşamıştır. Şeyhi, Dülger-zade diye şöhret bulan Nakşibendî şeyhi Rızaeddin Mustafa Efendidir.[30] Rıza Efendinin dergâhının Beşiktaş'ta olduğu belirtilmektedir. Şeyh Rıza Efendi tanınmış bir şeyh olup Peygamber Efendimizi öven güzel şiirler de yazmıştır. Büyük bir divanı vardır. Ayrıca bazı tercümeleri de bulunmaktadır.[31] Yine 1482 tarihinde Dülger-zadelerin yaptırdığı Fatih yakınlarındaki Dülger zade camii şerifi de 1700'lü yıllarında bir müddet zaviye olarak kullanılmıştır. Camiin kapısı kenarında bu camiin bir müddet zaviye olarak kullanıldığı bir tabela halinde yazılmıştır. Fakat bu "Dülger-zade"lerin Rızaeddin Efendinin akrabaları olduklarını bilemiyoruz.

Nüzhet'in uzun yıllar şeyhine hizmet etmiş olduğu, bu tarikatta ilerlediği şeyhini anlattığı "Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rızaiye" kitabındaki yazılarından anlaşılmaktadır.

Ömer Nüzhet "Menkıbe-i Evliya"sının başlangıcında Farsça olarak aşktan şöyle bahsetmektedir:

"Ey aşk! Sen mukaddes konağın ruhusun. Senin sevdandan dolayı akıl çıplak ve yalın halde tahtırevanla cihanın marifetli seyyahı oldu. Yani gönül, Senin gamının ve kederinin elinden, el başta, ayak balçıkta olarak Perişan vaziyettedir."

Ömer Nüzhet, kendisinin tarikata mensup olduğunu ve şeyhinin isminin Rıza olduğunu Divanında yine bir na'at kısmında şöyle belirtmektedir:

Kaba-yi perniyan baf kibare rağbetim yoktur
Bi-hamdillah anın çün bende-i al-ı abayim ben
Giribanı tereddüt pençesinden eyledim tahlis
Tarikat kuvvetiyle salik-i rah-ı Rıza'yım ben[32]

Yine Ömer Nüzhet'in Divan'ında, Tarikatına intisap etmiş olduğu Nakşibendî Şeyhi Rızaeddin Mustafa Efendi için yazdığı bir gazeli:

---

[30] Ömer Nüzhet, Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye, v. 5a
[31] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, a.g.e, II, 306
[32] Ömer Nüzhet, Divan, v. 8a

Dem-i Mesihe muadil sada-yi hazreti şeyh
Cemali Yusuf'a hemta lika-yi hazreti şeyh
Fitile suz-i nigah-ı harim-i çeşmimdir
Şua'ı arız pertev-nüma-yi hazreti şeyh
Dımag-ı cana verir lezzet-i makam-ı elest
Girerse guşine ey dil neva-yi hazreti şeyh
Sicnicellat hevadan beni eder la-kayd
Safa-yi cephe-i âlem-nüma-yi hazreti şeyh
Sıfat-ı çin-i neval reşadine had yok
Çekildi âleme h'an-ı sala-yi hazreti şeyh
Sada'ı masiyetin zahm-i çeşm-i isyanın
Verir şifasını nutk-ı deva-yi hazreti şeyh
Temessük eyle budur **Nüzhet** urve-i vuska
Girerse deste zimam-ı rıza-yi hazreti şeyh[33]

Bu gazeli bugünkü Türkçe ile şöyle diyebiliriz:

"Hazreti şeyhin sesi, nasihatları hastaları iyileştiren Hazreti İsa'nın nefesine denktir. Yüzü de dünya güzeli olan Hazreti Yusuf'un güzelliğine benzer."

"Hazreti şeyhin bakışları güneş şualarının arızını gösteren pertevdir. Onun için Fitile ateşli bakışlarla bakmak benim gözlerime yasaktır."

"Ey gönül! Hazreti şeyhin sesi kulaklarına gelirse, onu iyi dinle çünkü o, can dımağına "elest" makamının lezzetini verir."

"Hazreti şeyhin bütün cihanı gösteren alnının berraklığından dolayı arzu ve heveslerimin zindanına (karanlık ve kötülüklerine) ehemmiyet vermem."

"Sofrasının şöhreti bütün âleme yayılan kâmil şeyhimin ihsanlarının sınırı yoktur."

"Günahların tacizlerine ve isyan gözünün yarasının şifasına hazreti şeyhin nutku devadır."

*"Ey Nüzhet! Şeyh Rıza'nın dizginleri eline geçerse ona sımsıkı sarıl. Çünkü kulpuna sarılacak "**urve-i vuska**"[34] budur."*

[33] Ömer Nüzhet, Divan, v. 31b

Ömer Nüzhet çok tasavvufî şiirler de yazmıştır. İşte tasavvufî şiirlerinden bir tanesi:

Raz-ı dili arz etmeye dildâre ne hacet
Keyfiyet-i malumeyi iş'are ne hacet
Ümid-i nevalinde olan bî ser u pânın
Her yani tir-i renciş u azâre ne hacet
Mahmurluğun türşi-i ruyünde iyandır
Zahid bize meykeşliğin inkâre ne hacet
Batında temaşası müyesser ise yârin
Zahirde olan ruyet-i didare ne hacet
Sermaye-i ümid ile bazar-ı talebde
Ey ehli tevekkül talebkâre ne hacet
Verir şevki mekân sual etme kabulün
Teklif-i şarab etmeye meyhaneye ne hacet
Aşk ehli bilür hünerlemenin yâre tarikini
Talim-i enin etmeye biçare ne hacet
Ol Yusuf hüsnün bilünür müşteriyanı
Bir gün çıkar iplikleri pazara ne hacet
Nüzhet sana bu mevhibe-i hasret hakdır
Sarf etmeye efkârını eş'are ne hacet[35]

Ömer Nüzhet'in güzel bir tasavvufi gazeli de şöyledir:

Mudam olmuş piyale şevkle leb ber leb mina
Anınla var ise ruh aşinadır meşreb mina
Umud-i subh-i işrettir beyaz gerden-i safi
Nola beyt el-şerifte olsa tali'-i kevkeb mina
Kadeh yaranidir dendan kerem ülfet olmuştur
Değil ebi sefadan zahid asa mezheb mina

---

[34] Sağlam bir kulpa yapışmak anlamına gelen bu ifade Kur'an-ı Kerim (2) Bakara suresi / 256 ayette geçmekte olup İslam'a sımsıkı sarılmak anlamındadır. Burada da kurtulabilmek için şeyhe sımsıkı sarılmak istenmektedir.
[35] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain tercümesi, v. 23b

Ayaklandırdı hep üftadegan bezm-i sehbayi
Mübeddeldir sehaya şimdi hars-ı eş'ab mina
Abdilden istifaza himmet şems-i meserretten
Sema-ı şevkle eyler güzer ruz-i şeb mina
Mudavimdir kadeh evradını terk eylemez saki
Masun-ı dest-i ammdır şimdi sib-i gabgab mina
Piyade kalmayız bir vecihle **Nüzhet** mehyadır
Bize pir-i muğanın devletinde eşheb mina[36]

Nüzhet'in başka bir tasavvufi şiiri:
Gönülden mebhas-i aşkında evvel âh olur peyda
Beli her nüsha ünvanında Bismillah olur peyda
Sehab asa sipihre dûd-i ahım olsa peyveste
Ne cürm-i mihr-i nur efza ne kurs-i mah olur peyda
Eğer yâd-ı zenahdanınla dil bir semte azm etse
Güzergâhında her bir hatvede bir cah olur peyda
Anın çün ya peridir ya melek derler sana zira
Hayalin didede gâhî nihan u gâh olur peyda
Olursa ittihad-ı manevi bî-külfet zahir
Meyan-ı âşık u maşukda bir rah olur peyda
Husul-i matlab-ı bus-i 'izar-ı yardan sonra
Derûnumda o demde başka bir dil h'ah olur peyda
Tehi zan eyleme bu hankahı her zaman **Nüzhet**
Ki her bir derde bir mürşid-i agâh olur peyda[37]

"Ey sevgili! Aşkının yerleşmiş olduğu gönlümün derinliklerinden her şeyden önce "Ah" nidası çıkmaktadır. (İnsanın her nefes alış verişi sırasında çıkan havanın sesi bir "Ah" sesindedir. "Ah" da Allah kelimesinin son hecesidir ve Allah anlamında kabul edilmektedir.) Çünkü seni her zikrettiğim zaman, her ne söylersem önce ağzımdan "Bismillah" çıkar."

[36] Ömer Nüzhet, Divan, v. 29b
[37] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain tercümesi, v. 21a b

"Çekdiğim "Ah"ımın dumanı bulut gibi gökyüzüne ulaşmış olsa, şüphesiz ne güneşin nuru artar ve ne de mehtabın yüzü görünür."

"Eğer senin elma gibi tatlı ve hoş görünümlü çeneni hatırlayan gönlüm bir tarafa gitmeye yönelmiş olsa, yol üzerinde her bir adım başında bir makamın ve bir mevkin görünür. (Çünkü zikir sırasında az da olsa sadece kıpırdayan hareket eden çenedir. Uzun bir çalışma sonucu her Allah söyleyişinde makamdan makama geçişi bu zikirle meydana gelmekte ve bir makam görmektedir.)"

"İşte o bakımdan senin için ya melektir, ya peridir derler. Çünkü daima hayalin gözümde bazen görünür, bazen kaybolur."

"Eğer sevgililer arasında bir zorluk olmadan manevi birleşme görünürse, âşık ile maşuk arasında kavuşmak için bir yol meydana gelir."

"Sevgilinin yanağını öpmek isteğinin bende oluşmasından sonra, bu defa da hemen o anda içimde başka bir gönül isteği daha meydana çıkar."

"Ey Nüzhet! Bu dergâhı her zaman boş zannetme. Çünkü burada her bir derdin dermanını bilen bir mürşid çıkar."

Nüzhet'in bu "olur peyda" redifli gazeli, Nabi'nin aynı redifli gazelini hatırlatmaktadır. Nabi'nin de gazeli şöyledir.

Rühünde bâdeden yârin ki ab u tab olur peydâ
Derûnumda benim bir ma'den-i simab olur peydâ
Hayal-i halka-i zülfünle eşkim düşse deryaya
Zaman-ı haşre dek girdab ber girdab olur peydâ
Ne dem olsa hayalin cilve rîz-i asuman dil
Fezâ-yi 'âlem-i endişede mehtab olur peydâ
Serin sen aşina-yi secde-i aşk eyle de seyr et
Gönül ebrû-yi hubandan sana mihrab olur peydâ
İrade etse bir emrin ta'alluk-i fethine **Nabi**
Ana etraf-ı nâ me'mulden esbab olur peydâ[38]

[38] Nabi, külliyat, Rübai, İstanbul 1292, s. 6

Nabi’nin bu şiiri tasavvufî manzumelerinin en güzellerinden biridir denilebilir. Bilhassa son dört mısrası: *“Başını şuurla aşkla secdeye koy ve o zaman seyret bak neler göreceksin. Gönül, güzellerin kaşlarından sana bir mihrap yapar. Ey Nabi! Allah eğer bir emrinin olmasını isterse, onun etrafina insan eliyle örülmemiş bir elbise oluşturur.”* Nüzhet bu gazelin etkisinde kalmamış mıdır acaba?

Ömer Nüzhet, “Menkıbe-i evliya” kitabını yazmaya niyet ettiği zaman, devamlı Allah’a dua ederek tarikat ehli olmak için kendisini bir arif-ı billah’a kavuşturmasını ve tarikat âleminde kemale erdirmesini istemişti.[39] Bu şekilde sokak sokak dolaşmış birçok dergâhın kapısını çalmıştı. Fakat hiç birini beğenmemiş ve hiç biri kendi istek ve arzularına cevap verememişti.

Şol kadar arayayım şahid-i maksudumu
Cüst u cuda talibim rahşına meydan döğene

Diyerek kendi tabiriyle parmak arasında sersericesine sallanan bir sapan gibi yola çıkmıştı. O, ne yapmak, nereye gitmek istediğini de bilmiyordu. Bu şekilde dolaşırken cennet olduğunu zannettiği ve bolluk ve bereketin olduğu bir yere ulaştı. Öyle ki ışığının etrafında dönen gökteki parlak yıldızlar gibi etrafa ışık saçan, sefa veren kimselerin olduğu bir dergâha ulaştı. Orada etrafını aydınlatan irşat olmuş sayısız kimseleri irşat eden bir zat vardı. Nüzhet böyle ruhani bir meclisi hayatında görmemişti. Aralarına girerek çeşitli sohbetlerde bulundu ve bu sohbetlere devam etmeye karar verdi.

Geçmem ol sevdadan oldukça bana ömr-i tavil
Üstü’an-ı kellem üzre tutsa akrepler vatan

Diye kendinden geçmiş olan Nüzhet, bir müddet bu meclise devam ederek o zatın nurani yüzünü görmüş ve ellerini öpmüş ve ondan bazı bilgiler tahsil ederek faydalanmıştı. Uzun bir zaman sonra artık kendisinde meydana gelen tarikata girme arzusu o kadar arttı ki Şeyh Rıza Efendinin tarikatına girmeye karar verdi. Hicri 1140 (M.1727–28)

[39] Ömer Nüzhet, Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye, v. 4b

senesinde yürüyerek şeyhinin dergâhına gitti ve huzuruna girmek için izin aldı ve

‘Aşkla avare ger û deşt-i hayrettir gönül
Pa bırehne rehrev-i kühsar hasrettir gönül
Nerdiban olsa n’ola nüh paye-i eflâk ana
Kasr-i valâ-yi şehinşah-ı muhabbettir gönül
İnkisarından tehaşi eyle ey zahid sakın
Şeb çırağ-ı kuşe-i tac-ı kerametttir gönül
Güftüguyü bezm-i hasse’l-hası idrâk eylemiş
Bir nedim-i vakıf-ı sır-ı hakikattir gönül
Nükte-i ser bestesin ben keşf u ifham edemem
Mana-i piçide-i şehbeyt-i fıtrattır gönül
Ser be-cib-i inziva olsa acep mi **Nüzhetâ**
Talib-i hasretkeş vakt-i inabettir gönül[40]

“(Ey sevgili!) Gönül, aşkından dolayı avare ve serseri bir halde hayret ve şaşkınlık çölündedir. Senin hasretinle taşlı yollarda gezmektedir.”

“Dokuz kat gök gönüle merdiven olsa ne olur? Çünkü gönül, yüce padişahın, sevgilinin muhabbet sarayıdır.”

Ey zahid! Gönlün kırılmasından kork ve sakın, çünkü gönül gecenin kandili, sevgilinin tacının köşesinin yüceliğidir.”

“Onun konuşulması, en özel meclislerde yapılır. Gönül bir sohbet vakti ve bir gerçeğin saklandığı yerdir.”

“Sen, nüktenin baş bestesisin. Ben seni anlayıp açıklayamam. Çünkü gönül kat kat sarılmış, karma karışık bir anlamdadır. Yaratılışın şah beytidir.”

“Nüzhet, başını yakanın içinde gizlesen ne olur? Ey gönül, bu vakit, özlem çekmenin ve isyanı terk etmenin vaktidir.”

[40] Ömer Nüzhet, Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye, v. 6a

Şair Nabi'nin de "Gönül" redifli gazelinden bir beyt:

Gerçi zindan gir-i teng-i meclis-i tendür gönül
Şeh nişîn-i 'arş ile revzen be-revzendür gönül

Ve son beyti:

Nabiyâ meşhudıdir pest u bülend-i kâinat
'Âlem-i envâre müşrif kasr-i rûşendür gönül[41]

İlk zamanlarda şeyhinin kendisine pek önem vermemesi üzerine olacak ki tarikata ilk intisabı sırasında şeyhine arz ettiği, ona olan sevgisini ve sadakatini bildiren bu manzumeyi yazdı. Nüzhet bu manzumeyi tövbe maksadıyla şeyhine okudu. Şeyhi manzumeyi gördüğü zaman çok hoşuna gitmiş ve hemen Ömer Nüzhet'i yanına çağırarak kendisine Nakşibendî tarikatının gizli zikrini ve adabını öğretmiştir.[42] Bundan sonra Şair Nüzhet Şeyh Rıza Efendinin dergâhına devam etti.

Nüzhet'in aynı manzumesi Divanında bazı farklı kelimelerle şöyle yazılmıştır.

'Aşkla avare ger u deşt-i hayretdir gönül
Pa bırehne rehrev-i kühsar-i hasretdir gönül
Sellemine paye-i ecram-ı ulvidir beli
Kasr-i vala-yi şehinşah-ı muhabbetdir gönül
İnkisarından tehaşi üzre ol zahid sakın
Şeb çırağ-ı kuşe-i tac-ı kerametdir gönül
Guft ü güsu bezm-i has-ı vahdeti idrâk eder
Bir nedim-i vakıf-ı sır-ı hakikatdir gönül
Nükte-i ser bestesin keşf eyler ama ehli dil
Mana-i piçide-i şehbeyt-i fitratdır gönül
Ser vü becib inziva olsa acep mi **Nüzheta**
Talib-i hasretkeş-i vakt-i inabetdir gönül

[41] Nabi, külliyat, Rübai, İstanbul 1292, s. 135
[42] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 6a

Nüzhet, bu gazeli tövbe maksadıyla mürşidi Rıza Efendiye bir dilekçe olarak verdiğini nesir halinde belirtmektedir. Rica oku kabul hedefini buldu ve Rıza Efendi bu gazeli duyunca hemen abdestini tazeledi ve takva ile kalp zikrini telkin ederek, kerametli elleriyle onu Hak kapısına yöneltti.[43] Diye yazmaktadır.

Böylece Nüzhet, Şeyh Rıza Efendinin dergâhına Hicri 1140 (M.1727–28) senesinde girmiş oluyordu.[44] Bu tarih onun çok genç yaşta tarikata girdiğini göstermekte olduğu gibi İstanbul'a da yine çok genç yaşlarında geldiğini belirtmektedir. Buradan Nüzhet'in çocukluk yaşlarında belki de Şair Nabi'nin son yıllarını gördüğünü de düşünebiliriz.

O, her fırsatta şeyhini methetmiş ve kendisinin Şeyh Rıza'nın bir dervişi olduğunu övünerek söylemektedir.

Tutup daman-ı zülf-i yâri devlet nidiğin gör sen
Sefa-yi leyletü'l-kadr muhabbet nidiğin gör sen
Çekilmez nakş-i hüsnün hame-i mû olmasa elde
Bu suretle acep mi zevk-i vahdet nidiğin gör sen
Olup nezzare paş kamet-i serv-i gül endamın
İşaret rumuz-i istikamet nidiğin gör sen
Alup dest-i e'adiden seni ağûşa ram etsin
Ayyar-i ruz bazi sadakat nidiğin (gör sen)
Çözüp kû-yi giribanın açılsa gerdan-ı safın
Tecella-yi avd-i subh-i vuslat nidiğin gör sen
Misal-i seng-i tahuna seyahatdir vatan-ı kılık
Medar-i himmet kutb-i kerâmet nidiğin gör sen
Olup rah-ı Rıza'da salik-i meczub-i bîperva
Netice **Nüzheta** seyr-i tarikat nidiğin gör sen
Cenab-ı pir-i ali menzelet ruhsatnüma olsa
Meraya-yi surda mazhariyet nidiğin gör sen[45]

---

[43] Ömer Nüzhet, Divan, v. 46/b, 47a
[44] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 8a
[45] Ömer Nüzhet, Divan, v. 45b, 46a

“Yârin saçlarının ucundan tut, devletin ne olduğunu sen o zaman gör. Kadir gecesinin zevkini yaşarsan, işte asıl muhabbeti sen o zaman gör.”

“Eğer kalem gibi siyah olan saçın elde bulunmazsa, güzelliğinin resmi yapılmaz. Bu güzellik vahdetinin zevkini tatması karşısında insanın nasıl şaşırıp kendinden geçtiğini sen o zaman gör.”

“Bakışlarım senin servi boyun, gül endamının arkasında kaldı. Doğru yolu bulmak için başka bir işarete, yol göstericiye ne gerek var? Asıl kılavuzu sen o zaman gör.”

“Seni düşmanların elinden alıp da kucağımda oturtsam, işte sen böyle bir saadetin zevkini, sadakati o zaman gör.”

“(Ey sevgili) Yakanın düğmelerini çözsem, saf beyaz gerdanın açılsa, vuslat sabahının geri döndüğünü işte sen o zaman gör.”

“Değirmen taşının dönüşü gibi vatanda seyahat et ki keramet kutbunun himmetinin ne olduğunu sen o zaman gör.”

“Nüzhet, Rıza yolunda (hem Allah’ın rızası ve hem de şeyhinin adı Rıza) korkusuz meczup saliklerden ol ki, bu yolun sonunda tarikat seyrinin ne olduğunu sen o zaman gör.”

“Yüce pir (şeyh), derece almaya izin verse, sevinçten aynada yüzün nasıl göründüğünü sen o zaman gör.”

***

Nüzhet, tarikatta oldukça yol kat ettiğini, tarikat mesleğinde ilerlediğini de şu beyitle anlatmaktadır:

Hayal-i hâk-i pâyinle gözüm bir derc-i cevherdir
Fakirim sûretâ ma‘nide sahib-i kimyâyım ben[46]

[46] Ömer Nüzhet, Divan, v. 8a

Başka bir tasavvufî şiiri de şöyledir:

Ya rab beni mustağrik-i envar-ı şuhûd et
Meşhud mu her lahzada birenk nümûd et
Murğ-i dili kıl bal zen-i ‘âlem-i itlak
Vareste-i dam-ı heves bud u nebud et
Ver mevt ara dide bana zevk-i teselli
Ef ‘âl-ı hudusatıma in’âm-ı hulûd et
Ver zerre zevkin bütün al hübbü sivâyı
Kâla-yi ziyan dide-i efkârımı sûd et
Eyle ciğerim ma hızır bezm-i ‘inâyet
Dûd-i dilimi rayiha-i mecmer ‘ûd et
Esip peyâpey res-i emvac-ı sefâyı
Her lahza şikest aver keşti-i vücud et
Nüzhet ki penah âver-i dergâh-ı Rıza’dır
Azâde-i dest-i sitem nefs-i ‘unûd et

2.ÖMER NÜZHET RAGIP PAŞANIN HİZMETİNDE

Nüzhet, divan edebiyatının mümtaz simalarından olan Koca Ragıp Muhammed Paşanın (1698–1763) da hizmetine girmiş ve kisedarlığını yapmıştır. Ragıp Paşa çeşitli vilayetlerde valiliklerde bulunmuş ve nihayet 1757’den itibaren 1763 senesinde vefat edinceye kadar sadrazamlık yapmış bir devlet adamı ve büyük bir şairdir.[47] Ragıp Paşanın valilikleri döneminde ve sadrazamlığında Nüzhet de Ragıp Paşanın hizmetinde bulunuyordu. Onun vefatına kadar yanından ayrılmamıştır.

Nüzhet’in Ragıp Paşa ile tanışmadan evvel Şeyh Rıza’ya intisap ettiği kesindir. Ömer Nüzhet, Şeyhi Rıza Efendinin 1746 senesinde vefatına kadar, şeyhinin yanında ve hizmetinde idi. Ancak onun vefatından sonra 1750 yıllarında Ragıp Paşa Sayda ve Urfa valiliğine tayin edildiğinde Paşanın hizmetine girmiş olabilir. Elbette şeyhinin hizmetinde olduğu müddet içerisinde Ragıp Paşa ile tanışmış, onun meclisinde de bulunmuştur. Belki de Rağıp Paşa Nüzhet’i edebiyata olan aşinalığından

[47] Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyat Tarihi, İstanbul 2001, II, 766

dolayı hizmetine almıştır. Böylece Ragıp Paşa ile edebî ilişkilerde bulunan Şair Nüzhet, onun İstanbul'dan Halep ve Urfa'ya gelişi sırasında yukarıda belirttiğimiz gibi daima yanında ve hizmetinde bulunuyordu.

Nüzhet, Ragıp Paşayı çok seviyordu. Öyle ki her fırsatta onu methetmekten geri kalmamıştır.

Nüzhet'in Hicri 1170 (M. 1756–57) tarihinde yazdığı Kırk hadis şerhine Ragıp Paşanın ona bir takriz yazmış olması, Paşanın Nüzhet'in şairliğini beğendiğini göstermektedir. O takriz şudur:

Dürr-i güftarin ol şeh-i rüsülün
Çektiler nazma çekme ki zahmet
Görmedi leyk böyle usluba
Aferin tab'i pâkine Nüzhet[48]

Ragıp Paşa genç yaşlarından itibaren terfi ederek rütbesi yükseliyordu. Çeşitli görevlerinden sonra nihayet 1744'de vezirlik payesiyle Mısır valiliğine tayin edilmiş ve beş sene kadar orada kalmıştı. O senelerde Mısır çok karışık bir eyaletti. Ragıp Paşa bu kargaşalıklarla çok mücadele etti. Fakat bunun sonu gelmiyordu. Mısır'daki kargaşalıktan usanan Ragıp Paşa Mısır valiliğinden ayrıldı ve 1748 senesinde Kubbe veziri ve nişancılık görevi ile İstanbul'a çağrıldı. Ragıp Paşa bu tarihten sonra 1750 senesinde Sayda ve 1751 senelerinde Urfa – Rakka ve Halep valiliği görevi ile bu şehirlere geldi.[49]

Ragıp Paşa 1751 senesinde Urfa – Rakka valiliğinde bulundu. Paşa 1755 senesine kadar Urfa'da kaldı.[50] O zaman Urfa – Rakka aynı eyalet olup, eyalet merkezi de Urfa'da idi. O bakımdan eyalet paşaları Urfa'da otururlardı.

Ragıp Paşa Urfa valiliği sırasında bu bölgedeki çöl eşkıyaları ile mücadele ettiği görülmektedir. Eşkıya ile çetin ve ciddi bir mücadeleye girişerek bölgeyi eşkıyalardan korumuştur. Nüzhet, Paşanın bu mücadelesinden şiirlerinde bahsetmektedir.

---

[48] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 7b

[49] Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, zaman gazetesi, İstanbul 1993, XI, 157

[50] Mesut Aydıner, Ragıp Paşa, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2007, XXXIV, 404 – Abdülkadir Karahan, Ragıp Mehmet Paşa, Türk Ansiklopedisi, Ankara 1978, XXVII, 206 – Bekir Sıtkı Baykal, Ragıp Paşa, M.E. B. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1964, IX, 594 – Muallim Naci, Osmanlı Şairleri "Ragıp Mehmet Paşa", Haz. Yrd. Doç. Dr. Cemal Kurnaz, Ankara 1986, s. 238

Eyleyip halkı gusseden rahat
Buldular sayesinde emniyet
Zat-ı pakiyla fahr edip hala
Buldu gamdan reha diyar-ı Ruha
Kurtarıp ehl-i tab'-ı zilletten
Bihremend eyledi saadetden[51]

Demek suretiyle de Ragıp Paşanın yaptığı faaliyetlerden Urfa'yı eşkıyanın zulmünden kurtardığını, bundan dolayı Urfa bölgesinin rahatladığını ifade etmektedir. Artık onun idaresi altında Urfa halkı güven içinde yaşamaktadır. Böylece Paşa Urfa halkını eşkıyaların zulmünden kurtarmış ve mutlu olmalarını sağlamıştır.

Ragıp Paşa Urfa valiliği sırasında Urfa sarayında bir salon yaptırmıştır. Bu salonun yerinin daha önce tahta parçalarıyla dolu olduğu söylenilmektedir. Sonradan Paşa buraya bir salon ve bu salonun içine de fıskiyeli bir havuz yaptırmıştır. Nüzhet bu salon için bir manzume yazmış ve tarih düşürmüştür.

İşte yazdığı manzume:

Zehi destur kâr agâh u vâlâşan u bîhemta
Ki abad oldu ra'y-i bani-i adli ile dünya
Semmiyyi bais-i icad-ı âlem Rağıp Ekrem
Vezir-i muhterem hem şöhret-i İskender u Dara
Esas-ı mekremet rükn rekin-i bünye-i himmet
Nesak saz mehamm-ı memleket davar müstesna
Edüp mi'mar lütfü çok harab yerleri ma'mur
Nice büldanı yümn-i makdemiyle eyledi ihya
Yoğ iken bu sara-yi behcet Abâdın tabi'atce
Dem-i germade arâm edecek bir mevki'i asla
Mahal-i hizem etmişler iken bu cayi aslından
Karin-i iltifatı eyleyüp ol asaf-ı yekta
Heman tamirine emr u kaza hükmü olup sadır
Buyurdu etdiler bu ka'e-i zibateri inşa

[51] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 16a

Ne ka‘e san veziri kıt‘a bir divan-ı şevketdir
O destur-i güzine olduğiçün mesken-i me’va
Müşabih oldu sahn-i Gülşen-i ‘adna letafetde
Edince havzına bu ab-ı canbahşi dahi icra
Acip mi olsa teshir sefaya daima derkâr
Bu ziba safhalarla bir müselles vakıfdır guya
Derunu sine-i âşık gibi bir vecd u şevk engiz
Gül tasvir sakafı encüm-i çarha hased ferma
Nice seyr eyleyenler olmasun meftun u hayranı
Serâ pâ tarh u resmi bir birinden Ahsen u ziba
Nesim revzeni feyz-i dem-i İsa ile tevehhüm
Sefa-yi abı çün mai’l-hayat Hızır can bahşa
Temaşa eyleyüp **Nüzhet** dedim tarih-i itmamın
Ne ziba oldu bu nev ca-yi dilkeş resm û ruh efza[52]
(نه زیبا اولدی بو نو جای دلکش رسم و روح افزا)

Son mısranın Arap harflerinin toplamı Hicri 1167 tarihini vermektedir. Bu da Miladi 1753-54 tarihinde salonun yapıldığını göstermektedir.

Ragıp Paşanın bir oğlu olduğunu ve bu oğlunun katledildiğini de Ömer Nüzhet’ten öğreniyoruz. Paşanın Oğlunun nerede katledildiğini söylememektedir. Nüzhet bu bilgiyi bize, paşanın katledilmiş olan oğlunun Urfa’daki sarayında havuz kenarında yaptırdığı köşke yazdığı bir manzumede vermektedir. Nüzhet, Manzumede köşkün yapılışına tarih düşürmüştür. Manzume şöyledir.

Cenab-ı hazreti destur vâlaşan ki etmişdir
Zaman-ı devletinde lütfle ma‘mur dünyayı
‘Uluvv-i kasr-i cahın görse mimar-ı kaza asla
Getürmez hatıra kâşane-i çarh-i muallayi
Semmiyy-i fahri âdem Ragıp mamur-i âlem
Vezir-i muhteşem kim eylemez derbanı Dara’yı
Olup bir gün şeref bahşa saray-i ibni maktule

[52] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 83/b, 84/a

Beğendi bani-i tab'i bu ca-yi bihcet efzayi
Olup bir kasr nev bünyadına fermanıdır sa'at
Çıkardı saha-i fikre bu tarh-i has u zibayi
Bu ziba kasr-i valayi heman gelsün de seyr etsün
Edenler arzu dünyada kasr-i huld-i a'layi
Ne tarh-i hasdır seyr et bu nev kasr-i ferahbahşa
Ki vakf-i hayret eyler camveş çeşm-i temaşayi
Derağuş eylemişdir zan eder maşukunu aşık
Görenler safha-i havz üzre bu kasr-i valayi
Düşer revzenlerinden sürseler derun anı derhal
Garib üftade etmişdir nesim-i subh-i bîcayi
Olup her şemse-i rezini dağ-ı sine-i hurşid
Eder sergeşte hüsn-i tarhi akl-i nâ şikibâyi
Küşâde sine-i aşık gibi her revzen-i dikleş
Müzeyyen came-i 'işretle dilber gibi cayi
Uzatmış aba pâyin der gören bir şuh-i dilberdir
Sutunlar ki kenar-ı havzda bu kâh-i ra'nayi
Kepenk-i revzen zibalarıyla seyr edüp anı
Açar bal u perin pervaze sandım murğ-i 'ankayi
Eder bir kez temaşasında fert-i şevk mehdiyle
Gül tasvirinin bülbülleri a'la u ednâyi
Görüb sandım 'amud-i subh u kasr-i çarhdir anda
Misal-i kad-i dilber her sütun saf-i simayi
Şeref berçine tahvil eylemiş der galiba hurşid
Gören bu kasr-i nevde ol hidiv dad-i fermayi
Küşade eyleyüp hak daima dergah-i ikbalin
Ede siyrab cu-yi tığ-ı kahri cümle a'dayi
Verüp bani-i hüsn-i himmetle zemin u ziver
Tamam etdikde bu nev kâh-i ruh efza-yi zibayi
Gelüp bir da'i halis dedi tarihini **Nüzhet**
Makarr-ı yümn-i ikbal ede Hak bu kasr-i vâlâyi[53]
(مقرّ يمن و اقبال ايده حق بو قصر والايى)

---

[53] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 85/a,b

Son mısranın Arap harflerinin toplamı Hicri 1164 tarihini vermektedir. Bu Miladi 1751 tarihinde köşkün yapıldığını göstermektedir. Bu tarih göz önüne alındığında Paşanın Urfa geldiği ilk yılda köşkü yaptırdığı anlaşılmaktadır.

***

Şairimiz, Urfa'da Ragıp Paşanın Rakka valiliği sırasında da onun hizmetinde bulunmuştur. Nüzhet Urfa'da iken Bağdat'a bir mektup yazarak Rakka'ya gelişini oradaki dostu Kerküklü Nihali Efendiye anlatmıştır. Mektubunda yolda geçen her şeyi anlatmaya çalışmıştır. Bu hatıralarını "**Ruha'da iken yazılıp Bağdada masrafhane kâtiplerinden Nihali Kerkükî Efendiye gönderilmiştir"**[54] başlıklı manzumesinde bir mektup halinde kaleme almıştır. Bu mektupta yazdığı bu beyitler onun Bağdat'tan ayrılarak Rakka'ya gelişini işaret etmektedir. Fakat Nüzhet şiirlerinde nedense hiç Urfalı olduğundan bahsetmemiştir.

Şehr-i Bağdat'tan oldukda cuda
Kat' edip yolları menzil menzil
Belde-i Rakka'ya olduk vasıl
İntisap ettik o alicaha
Yani ol asaf-i kârgaha
Ragıb menkibet hilm u seha
Vali-i Rakka Muhammed Paşa[55]

Nüzhet, mektubunun sonunda Bağdat'taki dostları Avni Efendiye, çavuşlar eminine, Mehdi Muhammed Çavuş'a selamlarını bildirmektedir.[56] Bu manzumesinde Şair Nüzhet'in, Ragıp Paşanın Urfa – Rakka valiliği sırasında Bağdat'tan ayrılıp Rakka'ya gelmiş ve Ragıp Paşa'nın hizmetine girmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Daha sonra Ragıp Paşa 1755 senesinde Halep valisiyle becayiş yaptı ve Urfa'dan ayrılarak Halep valisi oldu. Nüzhet Paşanın Halep valiliğine gitmesini bu mısralarla anlatmaktadır:

---

[54] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 13b
[55] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 14b
[56] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 15a

Vesiledir Halep’e gitmeye olup memur
Hediye gönderilen atlar ile paşaya[57]

Ragıp Paşa bu bölgelerde de huzur ve asayişi sağlamış bir vali olarak görülmektedir. Nüzhet, Ragıp Paşanın bu bölgenin güvenliğini sağlamasını,

Görmese ahdini kim derdi ahali-i Halep
Bula bu mertebe asayişi pür vıfk-ı meram

Beyti ve bunu devam eden beyitlerinde anlatmıştır.[58]

Ragıp Paşa, Halep valiliği sırasında Sultan III. Osman’ın (1754–1757) son zamanlarına rastlayan 1757 senesinde ise İstanbul’a Sadrazam olarak gitmiştir. [59]

Rağıp Paşanın Sadrazam oluşuna Nüzhet uzun bir kaside yazmıştır. Bu kasidenin sonunda da şu tarihi düşürmüştür:

Fikr-i tarih ile bu abd-i mekinin **Nüzhet**
Garka-i lücce-i fikr olmuş iken ser ta pâ
Geldi bir ehli suhan dedi bu resme tarih
‘Âric-i mesned-i sadr oldu Muhammed Paşa[60]
(عارج مسند صدر اولدى محمّد پاشا)
1170 (M.1756–57)

Son mısrada Arapça harflerin toplamı 1169 etmektedir. Bir önceki mısrada bir geldi dediği için 1169 rakamına 1 eklendiğinde Hicri 1170 tarihi çıkar. Bu da Miladi 1756-57 tarihi etmektedir. Zaten Rağıp Paşa 1757 tarihinde sadrazam olmuştur.

Nüzhet şeyhi Rıza Efendiden sonra en çok Ragıp Paşayı sevmiştir ve ona bağlanmıştır. Bunu da her fırsatta dile getirmiştir. Ragıp Paşa için

---

57 Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 12a, 10b
58 Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 8b
59 İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, VI, 41
60 Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 77b

uzun uzadıya methiyeler yazmıştır. Nüzhet, Ragıp Paşayı çok sevdiğini bu beytiyle de göstermektedir.

Hak nasib etmeye ol vakti ki senden gayri
Beni bir kimse ede hizmetine istihdam[61]

Şair Nüzhet, Ragıp Paşanın "Münşeat" adlı telhislerini ve bunlara eklediği siyasi ve edebi yazılarını da düzenlemiş, tertip etmiştir. Fakat bu bilgiyi veren kaynak Ömer Nüzhet'in adını Ahmet Nüzhet olarak vermiştir.[62]

3.NÜZHET'İN ESERİNDE NABİ

Ömer Nüzhet şairler arasında en çok Nabi'nin eserlerine nazire yazmıştır. Sadece nazire yazdığı bir iki örnek vermekle yetineceğim. Çünkü ilerde verdiğimiz divanı ve kırk Hadis Şerhi kitabında bu nazireler ve tahmisler yazılmıştır. Nüzhet'in kendisi zaten Nabi hayranı idi. onun Nabi'yi sevmesi Nabi'nin tesirinde kalmasından kaynaklandığı gibi Ragıp Paşanın da Nabi ekolünde olmasından kaynaklanabilir. Çünkü Rağıp Paşa Nabi ekolünde idi. Bu yüzden olsa gerek Nüzhet'in gazelleri Biraz Nabi'nin gazellerine benzemektedir. Nüzhet Nabi'nin gazellerine çok tahmis ve nazire yapmıştır. Bunlardan yalnız bir ikisini örnek olarak verdim. Diğerleri zaten metnini verdiğim Divan ve Kırk hadis şerhinde bulunmaktadır. Tekrarına lüzum yoktur. Nüzhet, Nabi'yi çok beğendiğini şu beyit göstermektedir.

Cihane şive-i tab'i o denlü verdi şöhret kim
Biri bir nükte irad etse namın yâd eder yaran[63]

Urfa'da bulunduğu sırada Sabit ve Nabi'ye yazdığı Türkçe nazire:

[61] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 9a
[62] Mesut Aydıner, Ragıp Paşa, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2007, XXXIV, 405 – Bekir Sıtkı Baykal, Ragıp Paşa, M.E. B. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1964, IX, 594
[63] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 83/a

Salup derunuma pervane gibi bir ateş
Beni kül eyledi aher o şem’-i balâ keş
Hayal-i hattin ile girye nâk olur didem
Ğubar hiz olacak bad ab ederler reş
Ne kanlar içdiği bad-ı lebinle zahir olur
Derun-i zahidi bir kerre yokla zahmini deş
Bu tab-ı hüsn u bu rühsar u bu letafet ile
Kettan aklımı sad pare etdin ey mehveş
Gören o benleri yer yer o gerden üzre sanur
Bozuldu kişver-i Rum’a gelüp sipah-i ceyş
O şuh kâle füruşun meta’-ı vuslatına
Nukud-i sabr u hired hazır işte var söyleş
Oyunu **Sabit** u **Nabi** düketdi ey **Nüzhet**
Çıkup bu nerd-i zemin üzre biri şeş biri beş[64]

Nabi’nin başka bir gazeline yazdığı nazire:

O şûhi-i sütûn ağyare dil te’kid göstersün
Eğer olmazsa zımnında biraz tehdid göstersün
Dem-i sayf u şitada san‘at-ı iksirveş saki
Şarabı gah münhal gah pür ta‘kid göstersün
Tıraş-ı hatla bulsun revnak nev safha-i rûyu
Berat-i kereste-i hüsne edüp tecdid göstersün
Olanlar yeter ey hasret zindanı dildarın
Sirişkin tar-i müjganında mürvarid göstersün
Rühun tab efken olsun şu‘le-i envar-ı hüsnünle
Sipehr-i dilde her bir dağı bir hurşid göstersün
Kalem vaz‘ eylesünler nakş-i nahlistan-ı ihsana
Nesimâne ‘atayi çün diraht-i bîd göstersün
Nezair gûlara tabi‘ olup **Nabi** merhuma
Bu şi‘ri tazeden **Nüzhet** vech-i taklid göstersün[65]

[64] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 42a
[65] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 59b, 60a

Ömer Nüzhet, çok beğendiği Şair Nabi'nin divanını kendi eliyle yazmak istemişti. Fakat kimin yazdığı nüshaya el attıysa, o nüshanın ya eksik olduğunu veya bozuk olduğunu gördü. Sonunda Ragıp Paşanın el yazısıyla yazdığı nüshayı hatırladı ve onu yazmaya başladı. O yazdığı Nabi divanına bir de tarih düşürdü. Bu düşürdüğü tarihi bir garibe olarak niteleyen Ömer Nüzhet'in, kendi eliyle istinsah ettiği Nabi divanına düşürdüğü tarih şöyledir:

Nabi merhumun divanını tahririmizde itmamına inşad olunan tarih-i garibedir

Ser nazm-ı âveran-ı Rum ya'ni **Nabi** merhum
Ki zîb-i safha çarh eylemiş âsarını devran
Getürmezler derune neşve câm-ı mey Nabî
Bulaldan nazm renginiyle revnak meclis-i irfan
Cihane şive-i tab'i o denlü verdi şöhret kim
Biri bir nükte irad etse namın yâd eder yaran
Değildir birinin âsarı böyle mu'teber amma
Eğerçi geldi gitdi 'âleme vafir suhan guyan
Olup hüsn-i eda-yi nazmına çokdan berü 'âşık
Ederdim arzu tahrire bir divanını her an
Velâkin kimi nakıs kimi nâ-salim bulunmakla
Birisin görmedim dilh'ahım üzre yazmağa şayan
Mu'ammer eylesün Mevla Cenab-ı Asaf 'ahdi
Ki zatiyle bulur divan cah u mekremet 'unvan
Ne asaf asaf-ı sahibdil u pür fazl u irfan kim
Olur vassafı görse feyz-i tab'-i pâkini hisabdan
O sâib-i ra'y u cem haşmet vahid 'âlem himmet
Ki seyr-i şevket divanına talip olur keyrân
Semiyyi fahri 'âlem Rağıb-ı ehli ma'arif kim
Kitab-ı fazlına zer şemsedir hurşid tab efşan
Kütübgahında mevcud idi bir nev nushası anın
Mukaddem yazdurup hoş hattiyle ol asaf-ı dilşan
Devatdarı iken gördükde ol divan-ı garrayi

Birin ol nushadan tahrire oldu arzu bican
Mukabil eyleyüp bir nusha diğerle Şehbâl
Ne kim var ise ikisinde dahi zâid u noksan
Çekip hep resm tertibince anı silk-i tahrire
İkisinden de efzun oldu itmamında bu divan
Karin-i ihtitam oldukda bir şeb **Nabi** merhum
Bana esna-yi rüyada bu gune oldu leb cünban
Ki bu cem'iyet üzre yazmadı eserimi kimse
Sana Mevla mükâfat-ı cürmün eyleye ihsan
Edüp tahsin dedi bu mısra' tarihi hem **Nüzhet**
Bu tarz üzre mülûke layık oldu şimdi bu divan[66]
(بو طرز اوزره ملوکه لایق اولدی شمدی بو د یوان)
1169 (1755-56)

"Zaman, Rum ülkesinin nazım söyleyenlerinin başı olan Nabi merhumun eserlerini her geçen gün süslemiş ve beğendirmiştir. Nabi'nin devrine, içki ve kadehlerle neşe veren bir duygu olduğu söylenilmez. İrfan meclisi onun nazmının parlak rengini buldukları zamandan bu yana, onun nazım şivesi dünyaya çok büyük bir şöhret vermiştir. Öyle ki biri bir nükte anlatmış olsa, dostları hemen Nabi'nin adını hatırlar ve Nabi'den menkibe anlatırlar. Ondan başka kimsenin eserleri bu kadar kıymetli değildir. Bu âleme en çok güzel konuşan kimse olarak ancak kendisi gelmiştir. Ben, Nabi'nin nazmına çoktan beri âşık olmuştum. Onun bir divanını yazmak arzusu bende yer etmişti. Fakat elime geçen divanlarından kimi bozuktu, kimi de eksikti. Onun için hiçbirini kendi gönlüme göre yazmaya değer bulmadım. Allah Vezir Ragıp Paşayı ömürlü etsin. Onun yanında daim böyle divanlar bulunurdu. O irfan sahibi vezirin yanında divit dârlığını yaptığım sırada Nabi'nin divanını görmüştüm. İşte o nüshadan yazmaya karar verdim. Çünkü onda ne bir eksiklik vardı ve ne de bir bozukluk bulunuyordu. Divanı yazmanın sonuna yaklaşmıştım ki bir gece rüyamda Nabi hazretlerini gördüm. Bana rüyamda diyordu ki:

—Benim eserimi senin bu yazdığın düzende şimdiye kadar kimse yazmadı. Bundan dolayı Cenabı Hak sana bunun mükâfatını ihsan etsin.

[66] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 83/a,b

Nüzhet överek bu tarih mısrasını söyledi. Bu tarz yazılan bu divan ancak meliklere layıktır, dedi."

Nüzhet bu son mısrada Nabi Divanı'nı istinsah ettiği tarihi düşürmüştür. Son mısranın Arap harfleri toplandığında Hicri 1169 (Miladi 1755–56) tarihi çıkmaktadır.

4. ÖMER NÜZHET'İN DİVANINDA METHETTİĞİ İSİMLERDEN BAZILARI

Defterdar Halimi Mustafa Efendi (defterdarlığı birinci defa 1751–1753, ikinci defa 1755–1755, üçüncü defa 1758–1759) çok müsrif ve sefahate düşkün olduğu için her defasında azledilmiş ve yine defterdarlığa getirilmiştir. Bütün bu özelliği yanında çok iyi bir defterdar olduğu söylenilmektedir.[67] Ömer Nüzhet defterdarı üç defa methetmiştir. Her halde defterdarın azledilip tekrar defterdarlığa geldiği her defasında o da kendisini methetmiş olmalıdır. Ömer Nüzhet'in defterdarı methettiği bölümden bir beyit;

Böyle eş'ar-i giran kıymet hemişe hıfz olup
Arz-ı ihlâs ile sarf-ı vasf-ı defterdar olur[68]

Methettiklerinden biri de darü's-saade ağası Hacı Beşir Ağa'dır. Bunu da padişah Sultan Mahmut hanla birlikte şu mısralarla methetmiştir.

Hususen ol şehin ağa-yı dar-ı devlet u kadri
Sadakatle cihanın halkı oldu cümle münkadı
Zehi ağa-yi ali baht ve ali kadr devlet kim
Kul eyler ra-yi paki can u dilden ser u azadı
Netice bendesi yemm-i dergehinde ben dahi anın
Dua-yi devletine vakf edüp bu kalb-i naşadı

---

67 İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 610
68 Ömer Nüzhet, Divan, v. 16b

Yusuf Efendinin Hac dönüşünü anlatırken bu zatı methetmiş olduğu “hoş geldin” redifli manzumenin son beyti şöyledir;

Nüzhet-i dilşudenin geldi yerine canı
Dedi bin şevkle ey ruh feza hoş geldin[69]

Ömer Nüzhet Efendinin hazırladığı divanındaki tarih düşürmelerin en sonu 1776–77 senesini göstermekte ve Divan’ının da bitirildiği tarih 1777 tarihidir. Bu tarihten sonra yazısına rastlanmamıştır. Ömer Nüzhet iyi bir Arapça ve Farsçaya sahip olup, Urfalı mutasavvıflar içinde ilmi nücüme vakıf olan bir mutasavvıf ve şairdir.

Nüzhet’in insanı bu tarifi güzeldir:

Zor-i vahşetle olup şimdi zaman-ı dam-ı hırs
Oldu anka-yi dilin kaf kanaat lânesi
Hane-i gayr olsa cennet eylemez âdem sefa
Beyt-i mamur-i felekdir herkesin virânesi
Beste-i zincir-i zülf-i ham be-hamdır **Nüzheta**
Akl evveldir muhabbet şehrinin divânesi[70]

5. NÜZHET’İN DÜNYA GÖRÜŞÜ HAKKINDAKİ ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

Nüzhet ehli tarikat bir şairdi. Nakşibendî tarikatından idi. bunun yanında iyi bir tahsil görmüş bir din âlimiydi. Yaşayışı elbette bu özelliklerine uyğun bir tarzda idi. defalarca müracaatına rağmen bir müderrislik alamamıştı. Fakat kimseye de el açmamış hizmetinde bulunduğu Ragıp Paşa’dan da başkasına hizmet etmemişti. Sadece bazı paşa ve beylere yazdığı methiye ve tarih düşürmelerden belki biraz hediye alıyordu. Zaten o devir şairlerinin çoğu bu şekilde hediye karşılığı tarih düşürmeler ve methiyeler yazarlardı. O da öyle yapıyordu.

Nüzhet Ahiret için ve huzur içinde Allah’a ibadet etmek için çalışmış ve bunu şu beyitleriyle anlatmıştır:

[69] Ömer Nüzhet, Divan, v. 19a
[70] Ömer Nüzhet, Divan, v. 56b

Cemal-i yâre nazar kıl letafet ister isen
Nemek çüstan-i dehan ol Melahat ister isen
Güneş misal tenezzül edüp yüzün yere sür
Uruc-i rütbe-i çarh-i keramet ister isen
Kuyud-i kesret olur fikr künc-i tenhayi
Halk-ı hatıra sai eyle halvet ister isen
Rumuz-i “nahnu kasemna” dadır medar-ı refah
Taayyüş eyle bununla sükûnet ister isen
Nedim-i meclis erbab-ı gaflet ol her şeb
Zuhur-i subh-i haşirde nedamet ister isen
Kef-i dua-yi ahbabı badıban edegör
Sefine-i emelinde selamet ister isen
Hemişe setr-i kabahatla verziş et **Nüzhet**
Huzur-i kalb ile Hakk’a ibadet ister isen[71]

Nüzhet’in duaları da çok güzel ve anlamlıdır. İşte yaptığı dualardan biri:

Ya rab beni mustağrik-i envar-ı şuhud et
Meşhud mu her lahzada birenk nümud et
Murğ-i dili kıl bal zen-i âlem-i itlak
Vareste-i dam-ı heves bud u nebud et
Ver mevt ara dide bana zevk-i teselli
Efal-ı hudusatıma in’am-ı hulud et
Ver zere zevkin bütün el-hübbü sivayı
Kâla-yi ziyan dide-i efkârımı sud et
Eyle ciğerim ma hızır bezm-i inayet
Dud-i dilimi rayiha-i mecmer öd et
Esip peyapey res-i emvac-ı sefayı
Her lahza şikest aver keşti-i vücud et
Nüzhet ki penah aver-i dergâh-ı Rıza’dır
Azade-i dest-i sitem nefs-i unud et[72]

[71] Ömer Nüzhet, Divan, v. 46a
[72] Ömer Nüzhet, Divan, v. 30b

Mala ve mülke, dünya zenginliklerine fazla önem vermediğini belirten Nüzhet'in başka bir duası:

Demem ki mal u menal füzun ver ya rab
İnayet et bana sabr u sükûn ver ya rab
Birûnum eyle ziynetle suret-i divar
Misal-i ayine zevk-i derûn ver ya rab
Nihal şevkimi tavr-ı dilimde huşk etme
O nahle ğonce-i şu'le numûn ver ya rab
Dehanımı nağmat-ı ma'aşe düşmen edüp
Seda-yi silsile zib-i cünûn ver ya rab
Güluvv-i h'ahişim etme kanat-ı ab-ı murad
Riyaz-ı matlaba va'd-i kümûn ver ya rab
Aşağa var kalem-i mağfiret nüvisin ile
Hisab-ı cürmüme besdir sükûn ver ya rab
Sevad didesine **Nüzhet** şikest dilin
Sefa-i nokta-i nun-ı derûn ver ya rab[73]

"Ya Rabbi! Ben senden mal ve fazla bir servet, zenginlik istemiyorum. Bana sabır ve sükûn ver. Bu sabır için bana yardım et Ya Rabbi."

"Dış görünüşümü duvar gibi süsle, içimde de parlak bir ayna gibi süslü bir kalp ver bana Ya Rabbi."

"Taze ve hevesli şevkimi gönlümde değiştirerek kurutma. O süslü ağaca, alev goncesi görünüşü ver Ya Rabbi."

"Ağzımı yaşayışımın seslerine düşman ederek, bana delilerin süslü zincirinin sesini ver Ya Rabbi."

"Bana, ağzımın istediği yeraltındaki su kaynağını verme. Bana istediğim vaat edilen gizli bahçeler ver ya Rabbi."

"Bana mağfiret yazan kalemin ile yaz. Günahlarımın hisabı yeter olsun, bana sükûn ver Ya Rabbi."

" Ey Nüzhet! Gözünün karasına gönlün kırıldı. Bana gönlümün içinde nun harfinin noktası kadar da olsa bir sefa ver, Ya Rabbi."

[73] Ömer Nüzhet, Divan, v. 30a

Ömer Nüzhet'in dünya görüşü ve saadet anlayışı bu mısralarda görülmektedir.

Gönülde gayre mahal yok saadet işte budur
Safa-yi hatıra ancak alamet işte budur
Havarikat-ı velayet şi'ara bend olma
Reha Güzin kuyûd ol velayet işte budur
Şikeste kıl yemm-i vahdette zevrak cismi
Necat ümidini terk et selamet işte budur
Zuhur-i zevk-i bidayetle olma fariğ-i dil
Kanaat etme bu yolda nihayet işte budur
Hücum-i keyfiyet huddiyetle ta'atin görme
Sakın ki salik-i hakka kabahat işte budur
Safa-yi kalb ile mağlub-i pend-i piran ol
Mücahidan-ı tarika şecaat işte budur
Temyiz-i telh u huşu hal-i bi-mezak nedir
Bu farka eyleme rağbet halâvet işte budur
Mukim-i h'an-ı rıza ol ğam-ı sivayı yeme
Tarik-i fakr u fenâda kanaat işte budur
Sada-yi nale-i eshar-ı âşıkan sanma
Namaz u salata **Nüzhet** ikamet işte budur[74]

Nüzhet'in Hazreti İbrahim hakkında söylediği beyti:

Komaz bus-i dehane ebruvani dal-ı hançerde
Ne denlü ra-yi lütfiyle gönül olsa tekâpude
Sefa-yi sine mikdarıncadır tesir-i güftarın
Bu suret böyledir mirat-ı tuti-i suhangude
Yine gülzar eder fikr-i cemali **Nüzhet** İbrahim
Seni firkatle şimdi etse ilka nar-ı Nemrud'e[75]

---

[74] Ömer Nüzhet, Divan, v. 38a
[75] Ömer Nüzhet, Divan, v. 54a

Ömer Nüzhet Divan'ında yine bir Na'at bölümünde Resul-i Ekrem'den affını dilemekte ve ona bağlananların bir af ile çok mutlu olacaklarını ve zenginlerin dergâhında zayıf cılız bir köpeğin bir avuç kemik hissesi olduğunu söyleyerek kendisini köpeğe benzetmesini şöyle ifade etmektedir:

Ger yahşi keriman sana kim intisabı var
Zannım budur ki afvın ile şadıman olur
Dergâh-i ağniyada olan kelb-i lağarın
Elbette hissesi bir avuç üstüh'ân olur [76]

Ömer Nüzhet okumaya da çok önem veren bir kimsedir. O, bu özelliğini şu mısralarla dile getirmiştir.

Bir mahall-i hassa eşya ekseri muhtaçdır
Gark olurdu cehl ile âlem debistan olmasa[77]

"Bir mahallenin, daima özel bir yere ihtiyacı vardır. O özel mekân da okuldur. Çünkü okul olmasaydı bütün dünya cehalet içinde boğulurdu." Demek suretiyle cehaletin kalkması için okumaya ne kadar önem verdiğini ifade etmiştir.

Nüzhet devrinde yapılan haksızlıkları, cehaleti ve mutsuzluğu şu beyitlerle ne güzel anlatmıştır.

Nadan-ı bi-letayif namın komuşlar arıf
Gencine-i maarif viranelerde kalmış
Ney dil gibi şikeste sazende dest-i beste
Mutrib hemişe hişte ğamhanelerde kalmış
Bu vakt-i pür mihande gül ğam çeker çimende
Var ise şimdi hande mestanelerde kalmış[78]

---

[76] Ömer Nüzhet, Divan, v. 9b
[77] Ömer Nüzhet, Divan, v. 10b
[78] Ömer Nüzhet, Divan, v. 42a

Ömer Nüzhet kendisi gibi zahitlere de bazen göndermeler yapmakta ve onların bazı hal ve hareketlerini söylemektedir. Hatta bazen bu hareketlerinden dolayı onları tenkit bile etmektedir. Elbette kendisi de bunların arasındadır. İşte zahitlere de gönderme yaptığı bir manzumesi:

Söylemem nakd-i sirişkim kalmayınca nem kapar
Nur-i aynim pek zarif olmuş havadan nem kapar
Mübtela beni aldadır her demde bir takrib ile
Mahi ile firib insan elinden yem kapar
Çıksa Pazar zuhura bezl-i nakd-i san ile
Öyle bir nadir meta'ı ben değil âlem kapar
Hırs-ı istiğna ile esb-i harûn asa kibar
Hem tir-i mehdi erbab-ı niyazı hem kapar
Zühr-i iclale suud eyler bu lü'betgahda
Kimki ku-yi ber heva-yi devleti muhkem kapar
Öldürür insanı zahid def'-i istiğna ile
Haşere-i iskatı amma cümleden akdem kapar
Sen hemen bir kere gafil olma yoksa şüphesiz
Görse ayyar-ı nigahı gönlünü oldem kapar
Cins-i mana-yi zuhurunda ne surur **Nüzhet**
Cümleden ezel senin tab'in olur mülhem kapar[79]

Nüzhet'in bazı nasihatleri da bulunmakta olup biri şöyledir:

Ümid-i lütfle bab-ı ricale düşme sakın
Tehi bulunma hayal-i muhale düşme sakın
Tasarruf eyleyüp iradelikle dünyayı
Heva-yi nefsle kayd-i 'iyale düşme sakın
Mahal-i kâme mukaddem olur reside cesur
Verâ-yi kafile-i ihtimale düşme sakın
İnanma şefkat-i ebna-yi 'asra Yusufvar
Muzayyik-i teveccüh-i ihtiyâle düşme sakın

[79] Ömer Nüzhet, Hadis-i erbain şerhi, v. 37b

Henüz nusha-i nefsin sekamet üzre iken
Efendi da‘va-yi fazl u kemâle düşme sakın
Düruğ-i maslahat âmiz âlude olup
O şûhdan hele fikr-i visale düşme sakın
Koma derûnuna hübb-i sivâyi ey **Nüzhet**
Tarika-i heves-i cem‘-i male düşme sakın[80]

Nüzhet'in mütevekkil olduğunu da şiirlerinden anlamaktayız. Onun tevekkülle ilgili bir şiiri de şöyledir:

Olmak âsandır müeddi olsa da ihyâsına
Kimseyi Allah muhtaç etmesün a‘dâsına
Ey olan ârayiş-i ikbâl u devletle bekâm
Bakma imruze nazar kıl sen bunun ferdâsına
Ma hâsıl bin yıl ‘arûs-i dehre damad olsa da
Âdemoğlu bir netice veremez hülyâsına
Her zaman erbab-ı âmâlın yümm-i ikbalde
Rüzgâr olmaz müsâ‘id felek istid‘âsına
Bî tevakkuf her umur-i müşkili âsân olur
Sıdk ile **Nüzhet** derûnun rabt eden Mevlâsına[81]

Nüzhet'in kahve hakkında söylediği bir gazeli:

Yârin yanında nale u efgani boş koma
Fırsat deminde dide-i giryanı boş koma
Sundukça gül şeker lebin ey şuh kahve bahş
Mümkün olursa sonrası fincanı boş koma
Canan içün hasedle sana cümlesi dolu
Neylersin eyle hatır-ı yaranı boş koma
Ey saki tazesi gele ağyara nisbeten
‘İyş et bizimle şişe-i rindanı boş koma

[80] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 59b, 60a
[81] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 63b,64a

Ey bî sirişk-i vah aya bî edeb rakib
Gördükçe tazeyi kuru unvanı boş koma
Vasfeyle mu be-mu hat u zülf-i nigarını
Nüzhet netice defter-i divanı boş koma

Her ne kadar doğrudan Müzikle uğraştığı bilinmiyorsa da Ömer Nüzhet'in müzikle de ilgilendiği bazı manzumelerinden anlaşılmaktadır. Buna örnek olarak bu manzumesini gösterebiliriz.

Bir musikişinas-i tazeye yazılmıştır.

Bir afet-i hud perest ile hayranız
Nar-ı elemiyle dembedem suzânız
Uşşaka edüp makam-ı hicrin taksim
Ney gibi neva-yi evc ile nâlânız[82]
***

6. ÖMER NÜZHET'İN TARİH DÜŞÜRMELERİ

Nüzhet devrin Osmanlı padişahı Sultan Mustafa'nın (1757–1774) oğlu 1766 tarihinde doğan şehzade Mehmet'in doğumuna da tarih düşürmek suretiyle bir manzume yazmıştır. Uzun bir manzume olan bu şiir:

Padişah-ı heft kişver han-ı İskender zafer
Daver-i gerdun makarr-ı şahinşah-ı ehli cihan
Zib-i evreng himem arayiş-i taht-i kerem
Zübde-i hakan-ı âlem padişah-ı Kâmuran
Bahr-i mevvac ata derya-yi pür cuş seha
Yani ki Sultan Mustafa ser tac-ı şahan-ı zaman
Zat-i kerrubî sıfatı macma'-ı ilm u amel
Hal u kal feyz bahş-i maye-i emn u eman
Ol hidivin devr-i adli vakt-i rahatdit tamam
Şir ile ahu bireh etse hür görmez ziyan

[82] Ömer Nüzhet, Hadis-i erbain şerhi, v. 74b

Pay-i fitne şimdi h'ab-ı aludedir düşmen gibi
Nakd-i şevki hıfz içün lazım değil pasıban
Berk-ı tığı Narman-ı a'dayı Suzan eyledi
Zıll-ı Seyfi fark-ı ehli dine oldu sayban
Kıldı hak halkın duasıyla o şah-ı azam
Bir güneş tulü'atlü şehzade ile mesrurel-cinan
Habbeza şehzade-i âli Güher kim makdemi
Verdi ser taser cihana müjde-i rahat resan
Gülistan-ı saltanatda nev küşade ğonce deh
Hizmet hıfzında olsun daye asa kudsiyan
Mehd-i tul ömrü içinde h'ab-ı asayiş bulup
Lem'a paş olsun cihana hemçü mihr-i asuman
Hak taala hazret-i sultan ile evladına
Efiyetle eylesün i'ta hayat-ı Cavidan
Ömr-i sermedle serir ara-yi tac u taht olup
Saye-i adlinde rahatyab ola halk-ı cihan
Erdi mehma-yi kabule sehm-i davet haliyen
Geldi guş-i cana temin güruh-i kudsiyan
Ben de sair kulları gibi edüp meşk-i suhan
Sal-ı mevlud-i latifin gün gibi kıldım beyan
Şüphesiz tarih oldu bu mısra **Nüzheta**
Makdem-i sultan Muhammed dehri kıldı şadıman
(مقدم سلطان محمد دهری قلدی شا دمان)
Sene 1180 (M. 1766)[83]

Son mısrada tarih düşürmüş olup Arap harflerinin toplamı 1185 çıkmaktadır. Nüzhet, "Ha = **ه**" harfini tamiye olarak kullanmıştır. Bu bakımdan "Ha = **ه**"ın karşılığı olan 5 rakamını düşersek 1180 tarihi çıkmış olur.

Nüzhet kendisi bu şiirinde tamiye kullandığını şöyle söylemektedir: *"Şüphesiz tamiye "ha"nın düşüşüdür. Adı geçen senenin Şabanının 9. Cumartesi günü takriben saat 9.30 sıralarında doğum müjdeleri duyularak, insanların dillerinde dolaşmıştır. Allahü taala uzun ömür ve*

[83] Ömer Nüzhet, Divan, v. 63b, 64a

Salih ameller ile kendisinden razı olduğu bir hayat bahçesi versin, âmin."

Bu şiiri ile Nüzhet padişahtan caize isteğinde bulunmuştur. Bu şiiri yazarken de ayrıca yanına düz yazı ile de şehzadenin doğumuna doğum tarihi yazdığını bu günkü dille söyleyecek olursak şöyle belirtmiştir:

"Adalet dergahının koruyucusu, yeryüzü sultanlarının sığınağı olan iskender adetli, şevketli, mehabetli, azimetli, kerametli, alemin padişahı efendimiz hazretlerinin şanlı cennet bahçelerinde cenabı Hakkın feyiz rüzgarı ile sefa bulan güneş tomurcuğu, yani şehzade Sultan Muhammed hazretlerinin parlak güneş gibi doğmalarına şükür için felek eşiğinin daimi kulu, sermayesi az bir dua olan Ömer Nüzhet kullarının söylediği doğum tarihidir. Her ne kadar ayıplı olsa da sultanın beğenisi anlayışına güvenerek küstahça bu harekete cesaret edildi."

***

Yine Nüzhet devrin sadrazamı Muhsin zade Mehmet Paşanın 1765–1768 ve 1771–1774 vefatına kadar süren sadareti[84] sırasında Harseve'de yaptırdığı cami için de bir tarih düşürmüştür. Hicri 8 Recep 1180 (Miladi 11 Aralık 1766) tarihinde yapılan camiin tarihine yazdığı bu uzun manzumenin son mısraları:[85]

Sözü uzatma gel ey hame minare manend
Şeref gibi el aç vâkıfa kıl hayr dua
Hazreti asaf cem meşreb u hatem menişin
Kavl u fi'linde muini ola Tevfik-i Huda
Şer' u kanun ile tatbik ile mihr u azmi
Bula bu vecihle arayişi din u dünya
Kubbe-i cami eflâka ezan erdikçe
Zikr-i bi'l-hayri ola zib-i zeban-i sülaha
Bî bedel söylemedi tarih-i binasın **Nüzhet**
Beyt-i mamur safa cami-i ziba hakka
(بيت معمور صفا جامع زيبا حقّا)
Sene 1180

[84] İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, VI, 52 ve 483 ve 484
[85] Ömer Nüzhet, Divan, v. 63a

Son mısra harfleri toplandığında 1181 rakamı çıkmaktadır. Bundan bir çıkarılınca 1180 caminin yapılış tarihi çıkmış olur.

Sultan Mahmut I. (1730–1754) devrinde temeli atılan va 6 sene 10 ay süren inşaatından sonra sultan Osman III. (1754–1757) Devrinde açılışı yapılan[86] Nuru Osmaniye camiinin yapılışına Şair Nüzhet'in düşürdüğü tarih de şöyledir:

Tarih-i bina-yi camii şerif-i Nuruosmani

Cenab-ı Hazreti Sultan Osman Han-ı zişanın
Vücudin cud-i adle kıldı camii feyz-i Yezdani
O şahinşah-ı Ruşen dil ki nur-i şem'-i ikbali
Füruzan eyledi kandil-i hurşid-i dirahşani
Dür-i vala cenabı kıble-i erbab-i hacetdir
Makam-ı kudsiyandır kabe asa sahn-ı ebvabı
O kutb-i âlemin za-yi metini gerdeş o durur
Nizam-ı adl ile bu ne kıbab-i çarh-i gerdani
Güher za-yi kabul eyler sedef veş dest-i memulü
Hasedle kıldı mihrab dua çâk-i giribani
Hulus-i zatına şahid yeter kim böyle bir mabed
Edüp nam-ı humayunuyla kesb-i şevket u şanı
Bu hayre nimet ta ki zuhur itlak olur lakin
Yazılmış ta ezel kayd-i atiki Nuruosmani
Nola dibace olsa defter-i hayrata bu cami
Ki olmuş kubbesi serlavhasında tac-ı unvanı
Beşer evkaf-ı hamse ile saf ara olduğu demde
Olur yâd aver tanzim-i satr-ı levh-i gufranı
Seza bu mabed-i garraya dense mescid-i rabi'
Ki yokdur rub'-i meskunde misal çar erkânı
İki şem'-i kebiri serv-i nurani-i cennetdir
Silk-i kamerisidir pervane asa devr eder anı
Şerer paş haseddir cam-ı billur din-i şeffafı

[86] İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, VI, 38

Muşa’şa’ sanma tak-ı asumanda tohm-ı ruhşanı
İki mısraları her babının dest-i dua olmuş
Rica eyler Huda’dan infitah-ı şah-ı devranı
Huda bu camii vaz’-ı kefe mizan edüp ecrin
Nice ez’afı üzre padişaha kılsun erzani
İmam-ı evliyadır hutbe-i avaze-i adli
Vera-yi arş u kürside bula meva-i iclali
Beşâretle nisar-ı cevher tarih eder Nüzhet
Devâsaz kılup aşıkandır Nuruosmanî
(دواساز قلوب عاشقاندر نور عثمانى)
Sene 1169 (miladi 1756)[87]
Noktalı harflerin toplamı 1169 (1756) tarihini verir.

7. ÖMER NÜZHET’TEN ETKİLENENLER

Ömer Nüzhet kendinden sonra gelen şairlere de etki etmiş ve şiirleriyle ilham vermiştir. İşte kendinden sonra gelenlere ilham verdiği şiirlerinden biri:

Bi maye-i seha nola bulmazsa kef-i şeref
Görmez tehi olunca güherden sedef şeref
Gelmez düşünce hâke zer-i halise zarar
Zilletle olmaz ehli hünerde telef şeref
Erbab-ı cahdan niye asude haldir
Bulmaz eğerçi cah ile ehli hiref şeref
Yokdur kiramı kesb u ilme iltifat
Ebna-yi alem içre olup ber taraf şeref
Etmez zelili daire-i devleti aziz
Vermez efendi mıtrıba meclisde def şeref
Eyler mekân-ı mekini ile kesb-i itibar
Zatı Ali ile nola bulsa Necef şeref
Nüzhet tefevvük etdirüp eş’arı diğere
Verdi bu nazm-ı pâka redif şeref şeref[88]

[87] Ömer Nüzhet, Divan, v. 66a

Bu gazeldeki:
Gelmez düşünce hâke zer-i halise zarar
Zilletle olmaz ehli hünerde telef şeref

Beyti Namık Kemal'in (1840–1888) Hürriyet kasidesindeki

Hâkir olduysa millet şanına noksan gelir sanma
Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten

Beyitle ne kadar benzerlik göstermektedir. Acaba Namık Kemal bu beyti görmüş müdür?

8. ÖMER NÜZHET'İN VEFATI:

Ömer Nüzhet'in 1778 senesinde vefat ettiği sanılmaktadır. Hazırladığı divanındaki tarih düşürmelerin en sonu 1776–77 senesini gösterdiği gibi divanının elimizdeki nüshasının bitirildiği tarih de Hicri 1191, Miladi 1777 tarihidir. Divanına aynen şöyle son verilmektedir**:** **"Farağa min tenmiki hazihi'l-nushati'l-latife fi yevmi'l-sebt min şehri cemaziel ula sene yek u nuh u sad u hezar ez hicreti'l-nebeviyye".** Burada cümleyi Arapça yazdığı halde tarihi Farsça vermiştir. Bu tarih de Hicri Cemazielevvel 1191, Miladi Haziran 1777 senesi demektir. Bu nüshada kendisinden bazı şairlerin Farsça şiirlerinin açıklanması istenmiş ve kendisi de bu açıklamaları yapmıştır. Bu arada yazı şekli, bazı kişilere özel yazılarının, özel notlarının bulunması, açıklamaları ve muhatabına hitap şekli bu nüshayı bizzat kendisinin yazdığı kanaatini uyandırmaktadır.

Ömer Nüzhet'in, Devrinin fazilet sahiplerinden ve oldukça iyi şairlerinden olduğu "Osmanlı Müellifleri"nde kaydedilmiştir.[89] Ömer Nüzhet'in H. 1192, M. 1778 senesinde İstanbul'da vefat ettiği ve Galata Mevlevi hanesine defnedildiği yine Osmanlı Müellifleri'nde belirtilmektedir.[90]

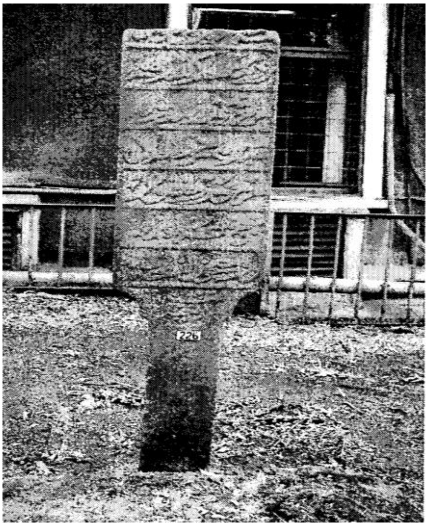
[88] Ömer Nüzhet, Hadis-i Erbain Şerhi, v. 50a
[89] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1972, II, 277
[90] Bursalı Mehmet Tahir Efendi, a.g.e, II, 277

Galata Mevlevi hanesi haziresinde Ömer Nüzhet'in mezarını aradım. Büyük bir haziredeki mezarların üçte ikisi yıkılmış ve mezar taşları toprak altında kalmıştır. O bakımdan birçok kimsenin mezarı kaybolmuştur. Yalnız "Sene 3 Recep 1193" (18 Temmuz 1779) vefat tarihini gösteren "Şeyh Ömer Efendi" adındaki mezarı buldum. Her ne kadar bu mezarın isim ve tarihinde az bir fark olsa da Nüzhet'in olduğu kanaatini kuvvetlendirmektedir.

Mezar kitabesinde şunlar yazılmıştır:

(........)
ديديم الحكم لله(...)
هر امرينه چون ازلدن بويله
تقدير ايلميش ذوالجلال
مرحوم و مغفور
شيخ عمر افندى
روحى ايچون الفاتحه سنه 1193
سنه 3 رجب 1193

………… (kırık)
Dedim el-hükmü lillah (…)
Her emrine çün ezelden böyle
Takdir eylemiş zü'l-Celal
Merhum ve mağfur
Şeyh Ömer Efendi
Ruhi içün el-Fatiha sene 1193
Sene 3 Receb 1193

Ömer Nüzhet'in Galata Mevlevi hanesi haziresindeki mezarı.

Mezar taşında görüldüğü gibi vefatı kaynakların verdiği gibi 1192 değil 3 Recep 1193 olarak verilmiştir. Bu da miladi tarihe göre 18 Temmuz 1779 senesini vermektedir. Arada bir sene fazlalık vardır.

II. ÖMER NÜZHET'İN KİTAPLARI

1. ŞERH-İ HADİS-İ ERBAİN TERCÜMESİ

KIRK HADİS ŞERHİ TERCÜMESİ

Ömer Nüzhet kırk hadis şerhine "**Dibace-i Bera-yi Şerh-i Hadis-i Erbain-i Nebevî"** yani "Peygamberin (S.A.S) Kırk Hadis Şerhinin Önsözü" ifadesiyle başlamıştır.

Ömer Nüzhet kırk hadis şerhi tercümesini yaparken Peygamber Efendimizin "Kim kırk hadis sünnetimi ezberlerse ahirette şefaatimi görür" hadisine dayanarak bu kitabını hazırlamıştır.[91] Nüzhet bu cümleyi kendi manzum diliyle şöyle söylüyor:

Hıfz eden çel hadis sünnetimi
Ahrette görür şefa'âtimi

Nüzhet diyor ki bu hadisten dolayı birçok şair kırk hadis şerhini yapmıştır. Bunlardan biri **Mola Cami**'dir. Fakat Cami, bu kırk hadis şerhini Farsça yazdığı için, bu dili bilmeyenler bir şey anlayamamışlardır. Daha sonraları **Şair Nabi** ve **Münif** bu Farsça yazılan kırk hadis şerhini Türkçeye çevirmişlerdir. Nüzhet, burada Şair Nabi için Hazreti Nabi demek suretiyle onu çok önemsediğini de belirtmiştir.[92] Bu kırk hadis tercümelerinden kendisi de ilham alarak başka kırk hadis derleyerek manzum halinde Türkçeye tercüme etmeyi düşünür. Böyle bir eser hazırlamakla hem büyük bir sevap kazanacağını ve hem de Peygamber Efendimizin hadisinin anlamına nail olacağını düşünür. İşte bu fikir Nüzhet'i Kırk Hadis şerhi tercümesini yapmaya sevk etmiştir. Bunun için hemen bir odada yalnızlığa çekilir. Cami'i sağir hadis kitabından kırk hadis ezberler ve bunları birer rubaî halinde Türkçe olarak yazar. Kırk hadis tercümesini manzumesinin başında da okuyanlardan şu istekte bulunur.

Her kimin çeşmi ana etse güzar
Budur andan ümid-i hatır-ı zar
Ki kusuru olup kabule karin
Hayr ile yâd ola bu abd-i hazin[93]

Ömer Nüzhet bu kırk hadis tercümesinin sonunda şöyle bir tarih düşürmüştür.

---

[91] Ömer Nüzhet, şerh-i hadis-i erbain, v. 3b
[92] Ömer Nüzhet, a.g.e, v. 4a
[93] Ömer Nüzhet, a.g.e, v. 5a

Çünkü Nüzhet bu şerh-i manzumu
Safha-i rüzgâra eyledi zeyn
Biri imdad edüp dedi tarih
Sebeb-i neyl-i rif'at-i dareyn
(سبب نيل رفعت دارين)

Son mısra Arapça harfleri ebced hesabına göre toplandığı zaman 1169 tarihi çıkmaktadır. "Biri imdad edip" dediğinden 1169 tarihine bir eklemek suretiyle 1170 Hicri tarihi çıkmış olur. Böylece Ömer Nüzhet Kırk Hadis şerhini Hicri 1170 (M. 1756–57) tarihinde yazdığını, bu şerhin sonunda verdiği " **(سبب نيل رفعت دارين) = Sebeb-i neyl-i rif'at-i dareyn**" mısraında belirtmiştir.[94]

Nüzhet'in bu eserine Seyyid Halil Efendi de Farsça olarak şu mısralarla tarih düşürmüştür.

Şerh-i in çel hadis eser-i Nüzhet
Kerd ithaf Asaf-i meşhur
H'ahet tarih-i hatem-i o ez men
Güftemeş bâd tuhfe-i destûr

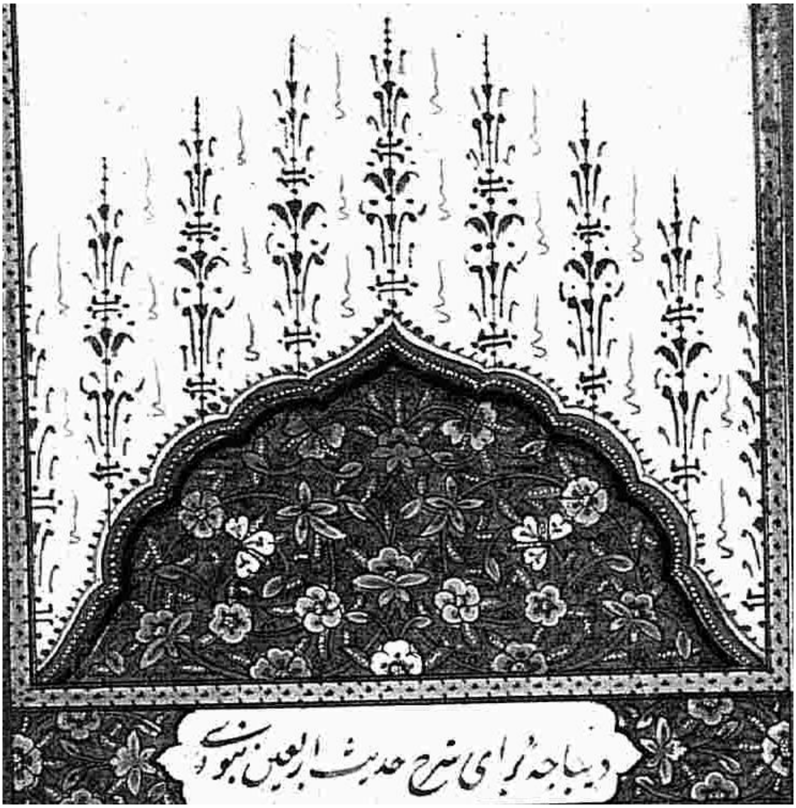
Bu son mısradaki " **باد تحفهء د ستور** = Bad tuhfe-i destur" harfleri ebcet hesabına göre H.1170, (M. 1756–57) tarihini vermektedir.

Nüzhet, kırk hadis şerhini yaptığı dörtlükleri bitirdikten sonra hamisi Ragıp Muhammed Paşayı methetmektedir. Zaten bu kırk hadis fazla uzun değildir. Daha sonra ayrı konuların işlendiği kasideler yer almaktadır.

Nüzhet kırk Hadis şerhinden ve kasidelerden sonra ise asıl gazellerini yazarak bu kitabına devam etmiştir. Dolayısı ile kitabına her ne kadar Kırk Hadis şerhi deniliyorsa da, kırk hadis şerhi cüzi bir yer tutmakta olup kitabın büyük bölümünü Gazelleri doldurmaktadır. Bütün bu çalışmalarını kendi kaleminden sadece bugünkü harflere çevirmek suretiyle aşağıya aldık

[94] Ömer Nüzhet, a.g.e, v. 7b

3/a. DİBACE-İ BERA-Yİ ŞERH-İ HADİS-İ ERBAİN-İ NEBEVİ

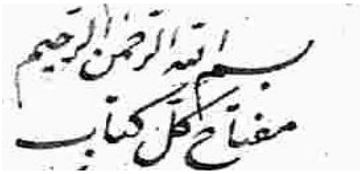
Hamd ol Allah'a kim edüp icad
Nusha-i kevni eyledi inşad
Edüp icra-yi âdemi tertib
Çar unsurdan eyledi terkib
Verüp ayine-i 'ukule cila
Tuti-i lafz-ı eyledi guya
Hame-i kudretinden oldu iyan
Bir rubâ'i gibi bu çar erkân
Edüp insana 'ilimle tebcil
Cümle mahlûka eyledi tafdil
Edüp 'icad-ı âleme ferman
Lafz-ı künden zuhure geldi cihan

Dahi güldeste-i salât u selam
Ola mehdi-i ruh-i fahr-i enam
Ki olup ümmetine rahnüma
Eyledi salik-i tarik-i hüda
Her hadisi rehin-i hikmettir
Her sözü masdar-ı hakikattir
Eyledi Hazreti Huda-yi cemil
Nutkunu tercüman vahyi celil
3/b. Zatı kim matla‘-ı güzineşdir
Sebeb-i nazm-ı âferineş(dir)
Ne kadar etse hame sarf-ı kelam
Şerh-i evsafın edemez itmam
Bünye-i şer‘ine verüp temkin
Çar rükun oldu çar yar-i Güzin
Hıfz-ı mazmun-i din içün daim
Çar mısra‘ veş oldular kaim
Oldular gürz-i bazu-yi İslam
Çar kul gibi ol çıhar benam
Etti ol çar ma‘delet arâ
Pençgâh-ı Muhammed’i icra
Gülşen-i dehre çar fazıl asâ
Maye-i ziynet oldular guya
Cümlenin ruh-i pâki ede karar
Rahmet-i Hakla ta be-yevm karar
Çünkü rikkat-i şita edince hulul
Pir çarh etti erba‘ine duhul
Çar ahbab ile edüp ülfet
Eyledik bir mahalde cemiyet
Eyleyüp iktisab zevk u servi
Oldu dört üste safa-yi cudi
Eyleyüp çar köşede rahat
Çargâh oldu nağme-i sohbet
Oldu nageh hadis-i fahr-i enam

Zib bahşa-i silk-i nazm-ı kelam
Ümmete müjde eyleyüp bizzat
Bu hadisi demiş şefi‘-i ‘usat
Hıfz eden çel hadis sünnetimi
Ahrette görür şefa‘atimi
Olmakla bu sa‘adete mazhar
Bundan akdem bir iki ehli hüner
Her biri çel hadis edüp efraz
Eylemişler bu devleti ihraz
Şerh edüp her birisi anı tamam
Eylemiş ziyb-i safha-i eyyam
4/a. Etmiş ezcümle **Cami** merhum
Şerhini çel hadisinin manzum
Eylemiş her mealini amma
Farisi bir rüba‘i ile eda
Dayevar olmağa o devletten
Yani ol maye-i sa‘adetden
Sonra olmuşlar ol ‘azize redif
Hazreti **Nabi** ve cenab-ı **Münif**
Saire dahi olmakla asan
Eylemişler ol iki ehli beyan
Farisi lafzın eyleyüp tebdil
Türkiye her ruba‘isin tahvil
Biri ol çar yârin etti hitab
Bana ki ey nur dide-i ahbab
Nola sen dahi himmet edüp eğer
Eylesen böyle bir hüceste eser
Hem sevab-ı ‘azim edüp hâsıl
Hem olurdun o devlete nail
Eyleyüp başka çel hadis ihraç
Eserin bulsa ğayri güne revaç
Tab‘iniz evc-i i‘tilâda olur
Belki dört kat dahi ziyade olur

Guş edince anı bu abd-i hâkir
Yani kim **Nüzhet** şikeste zamir
Maye-i şevk olup bana bu makal
‘Âzim oldum bu niyete fi’l-hal
Halvet-i inzivada kalb-i hazin
Oldu derviş gibi hülle nişin
Eyleyüp **Cami el-sağire** nazar
Eyledim çel hadisini ezber
Maye-i feyzle olup meşhun
Kırklar tekiyesine döndü derun
Her hadisin ma’alini tenha
Eyleyüp bir ruba‘i ile eda
Eyleyüp feth fazl-ı bab-ı meram
Eyledim erba‘ini çünkü tamam
4/b. Oldu bu tuhfe-i huceste nişan
Nam-ı Asafla ziyb bezm-i cihan
Nice asaf ki İzd-i müte‘âl
Zatın etmiş muhit efdal u kemal
Sebeb-i rahat ibad u bilad
Daver cem-i gulam u kisra dad
Rağıb ehli daniş u idrâk
Namdaş-ı şehinşeh-i levlâk
Nazm-ı kargah-ı emen u aman
Menba‘-i ilm u mefhar-i devran
Re’yinin re-yi halk hayrani
Aklının akl-ı kül sebek-h’ani
Tab‘ı kim nusha-i mürüvvettir
Nakş-i dibâcesi sehâvettir
Eyleyüp hilmi halkı şermende
Eyledi cümlesin ana bende
Eşkıyayı cihandan eyledi pâk
Şu‘le-i berk tığı hun haşâk
Düşmene kahri vermeyüp aram

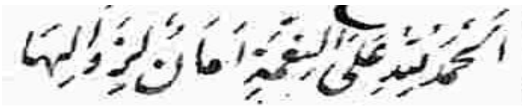
Çar naçar etti emrine ram
Böyle bir daver-i yegâne hele
Anlamam bir dahi cihane gele
‘Ülemaya nigah-ı şefkat eder
Nazm-ı erbab-ı tab‘a rağbet eder
Lafz-ı Rağıb ki bî müdanidir
Ana i‘ta-ı âsumanidir
Dilerim hazreti Huda-yi ğani
Her işinde muvaffak ede ani
‘İzz u devletle kendi sağ olsun
Dil-i a‘dası dağ dağ olsun
Eyleyip daima derûnunu şad
Ömrü günden güne olamaz dad
Paye-i ‘izzeti refi‘ olsun
Fahr-i âlem ana şefi‘ olsun
Hem ede Hak bu çend evrakı
Dest-i ‘âlemde daima baki
5/a. Her kimin çeşmi ana etse güzar
Budur andan ümid-i hatır-ı zar
Ki kusuru olup kabule karin
Hayr ile yâd ola bu ‘abd-i hazin

بسم الله الرحمن الرحيم
مفتاح كلّ كتاب

(BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM)
(Miftahü külli kitabin)
(Bütün kitapların anahtarıdır.)

Nusha-i her kila olursa nola
Fihris-i besmeleyle cilve-nüma
Besmele oldu her kitaba kilid
Feth-i bab-ı ‘adem edince Huda
***

الحمد لله على النعمة امان لزوالها

(el-hamdü lillahi ‘ala el-ni‘meti emanün lizevaliha)

Etmede tohm-ı hamd-i paşide
Mezra‘ı kalbe eyleme ihmal
Harman-ı mal u nimeti eyler
Hamd-i Bari masun berk-i zeval
***

صلّوا علـىّ صلّـى الله عليكم

(Sallu ‘aleyye sallallahu ‘aleyküm)

Ümmete kasd-i şefkat ile dedi
Bu hadisi şefi‘-i ruz-i ceza
Salâvat ile yâd ederek beni kim
Sizede rahmet eyleye Mevla
***

الصوم جنّة من عذاب الله

(es-savmü cünnetün min ‘azabillahi)

Olmayınca mevani‘-i şer‘i
Nice eyler ibâ-yi savm-i İslam
Bir siperdir azab-ı Mevla’dan
Maye daran dini hıfza siyam
***

الصّلاة عماد الدّين

(es-selatü ‘imadü’d-din)
Terk-i rükn-i sala edüp daim
Bünye-i dini verme hedme cevaz
Hayma-i dini kaim etmek içün
Bir sütun oldu guya ki namaz
***

حجّوا فا نّ الحجّ يغسل الذنوب كما يغسل الماء الدرن

(Hüccu feinne’l-hacce yağsilu’l-zünûbe kema yeğsilu’l-mau’d-derene)

Kasd-i beyt-i Hudayi’den olacak
Belağa-i iktidada dest resa
5/b. Ki eder âb gibi şûyide
Vesah-i cürmü hacc-i beyt-i Huda
***

الزّكاة قنطرة الاسلا م

(ez-Zekâtü kantaratü’l-İslami)

Edüp i‘ta zekât-ı emvâlin
Düşme kayd-i mazik alâme
Kulzum-i vartadan ‘ubura zekât
Cisirdir güya ki İslam’a
***

من كان آخر كلا مه لا اله الا الله دخل الجنّة

(Men kâne ahiru kelamihi la ilahe illallahu dahele cennete)

Aher nusha-i kella k’ola
Her kimin lailahe illallah
Bakmayup safha-i hatalarına
Cennete dâhil eder anı İlah
***

اتبعوا العلماء فانهم سرج الدنيا و مصابيح الاخرة

(İttabi‘û’l-‘ulamae feennehüm sürücü’d-dünya ve mesabihu’l- ahreti)

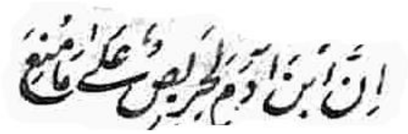
Kavl-i erbab-ı ‘ilme tabi‘ olun
K’oldilar rehnüması mağfiretin
‘Ulemadır sirac u misbahi
Dar-ı dünya u dar-ı ahiretin
***

دليل الخير كفاعله

(delilü’l-hayri kefa‘ilihi)

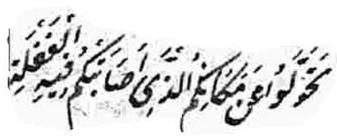
Yok ise sende fi‘l-i hayre mahal
Gayri bî sûka bari ol demsaz
K’o hayr-i delil olan kimse
Rütbe-i fa‘ilin eder ihraz
***

ان ابن آدم لحريص على ما منع

(İnne’bne âdeme leharisün ‘ala ma müni‘a)

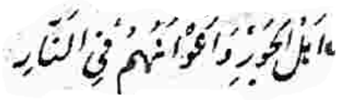
Âdem sayyad-ı nefisden âdem
Edemez murğ-i hatırın tahlis
Men‘ olunduğu şeye tabi‘ olur
Şiddet-i şevkle hemişe haris
***

تحوّلوا عن مكانكم الّذى اصابتكم فيه الغفلة

(tehavvelû ‘an mekâniküm ellezi esabetküm fihi el-ğafletü)

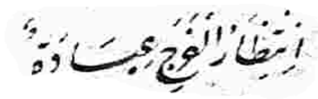
Olmayın tir-i ğaflete amaç
Renc-i beyhude eyleyüp tahsil
Size gaflet âsa olan yerden
Mevzi‘-i diğere edin tahvil
***

اهل الجور و عوانهم فى النار

(ehlü’l-cevri ve ‘avanuhum fi’n-nari)

Eyleyüp sell-i seyf-i cevr sakın
Etme azerde kimseyi mutlak
Ehl-i cevr ile cümle a‘vânın
Nâre şayeste gördü hazreti Hak
***

6/a.

انتظار الفرج عبادة

(intizarü’l-fereci ‘ibadetün)

Sabır ol her belaya gerçi bela
Hanumansuz melik-i rahattır
Dedi şah-ı peyamberan u rüsül
İntizar ferec-i ‘ibadetdir
***

كلّ خلق الله تعالى حسن

(küllü halkillahi ta‘ala hasenün)

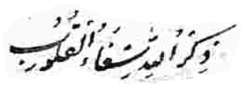
Hilkat-i halka ‘ayıb cuy olma
Her kese bir kusur edüp ta‘yin
Nakş-i pervar-ı hilkat-i ‘âlem
Cümle mahlûka verdi nakş-i Behin
***

ما قدّر فى الرّحم سيكون

(ma kuddire fi’r-rahmi seyekünu)

Dahi sen rahm-i maderinde iken
Anı kim eyledi Huda takdir
Sana dünyada vakti geldikde
Olur ol şey reside bî-te’hir
***

ذكر الله شفاء القلوب

(zikrullahi şifaü’l-kulûbi)

Cüstü cuyi devâ edüp her bar
Zikr-i Hakk’ı dilinden etme cüda
Her ne ‘illet olur ise târi
Zikr-i Bâri verir kulûbe şifa
***

ما انكر قلبك فدعه

(ma enkere kalbüke feda‘hu)

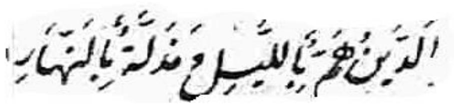
Bir hususda kavlen ve fi’len
Mütereddid olursa kalbin eğer
Sen dahi etmeyüp karin-i kabul
Anı terk etmek oldu evlâter
***

الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها

(el-fitnetü naimetün la‘ane allahu men eykazaha)

Damen-i mekri eyleyüp tahrik
Etme îykad-ı mefsedet zinhar
Mazhar-ı la‘n-i zü’l-Celal oldu
Fitne-i nâimi eden bidâr
***

الدين هم باللّيل و مذلّة بالنهار

(ed-deynü hemmün bi’l-leyli ve mezelletün bi’n-nehari)

Derd-i dine bir âferidesini
Mübtela etmesün Huda-yi cemil
Gece îras-i maye-i gam edüp
Eder insanı ruz olunca zelil
***

اتق الله فى عسرك و يسرك

İtakillahü fi ‘usrike ve yüsrike)

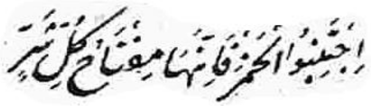
Sadme-i ‘usrdan bulunca reha
Yine Hakk’a muti‘-i ferman ol
Yani kim İzd-i te‘aladan
‘Usr u yesirinde de hirâsan ol
***

6/b.

اكبر الكبائر حبّ الدّنيا

(Ekberü’l-kebairi hübbü’l-dünya)

Silk-i kavl-i resul-i erkemden
Bu leâli bu gune zahirdir
Ki zen-i dehre hübb u meyl etmek
Dediler ekber-i kebairdir
***

اجتنبوا الحمر فانّها مفتاح كلّ شرّ

(ictenibu’l-hayre feinneha miftahü külli şerrin)

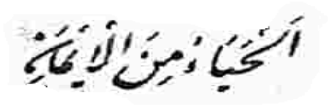
Hamrden içtinap edüp etmek
‘Akl-ı tarac-ı çeyş fitne mudam
Var ise her ne denlü şerr u fesad
Oldu miftah-ı kufl-ı babı mudam
***

من صمت نجا

(men samate neca)

Pir u kesret-i kelam olanın
Dili üftade-i nedâmet olur
Kim ki rah-ı sükûta etse süluk
Vasıl-ı menzil-i selamet olur
***

الحياء من الايمان

(el-hayaü mine’l-imani)

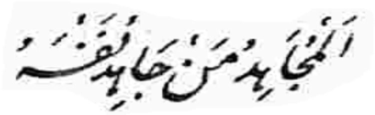
Kadır dan-ı hayâ olup daim
Maye-i dine verme kesr u zeban
Vezn-i kıstas-ı şerefi nakıs olan
Nakd-i imanını bulur noksan
***

من تواضع لله رفعه الله

(men tevaza‘a lillahi refa‘ahullahu)

Bihre yab ol kimesne kim her bar
His-i nahvetden ola mustağni
Kim ki Allah içün tevazü‘ ede
Ana rif‘at verir Huda-yi Gani
***

المجاهد من جاهد نفسه

(el-mücahidu men cahede nefsehu)

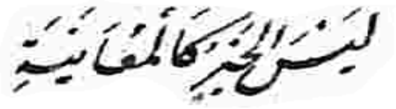
Gerçi def‘i gezend-i hasm edene
Müçtehid dense kavl-i variddir
İçtihad eyleyen hakikatte
Düşmen-i nakle mücahiddir
***

خير الناس احسنهم خلقاً

(hayrü’n-nasi ahsenehüm hüluken)

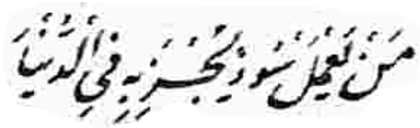
Bezl-i mal ile hayr-i nas olamaz
Ne kadar sa‘i ederse de insan
Malik-i halk-i hub olan amma
Hayr-i nas olduğunda etme güman
***

ليس الخبر كالمعاينة

(leyse’l-haberu ke’l-mu‘âyeneti)

Bir kumaş-i nevin-i nasih hayr
Duş-i şöhrette k’ola cilve nüma
Dest-i saz nigahın olmayacak
Anı balâ-yi sıdka görme seza
***

7/a.

من يعمل سوء يجزبه فى الدّنيا

(men ya‘mel sûen yüczebihi fi’d-dünya)

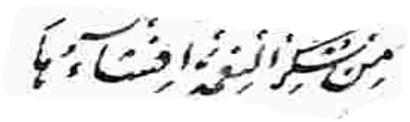
Terk-i su-i ‘amel edüp olma
Garaz-ı nefs-i şumü icrada
Fi‘l-i bed eyleyen olur me’cur
Ecr-i bi’l-misli ile dünyada
***

ويل للاغنياء من الفقراء

(Veylün lil-ağniyai mine’l-fükarai)

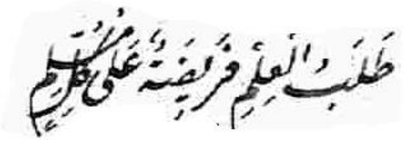
Hayfdir ağniyaya vermiş iken
Anlara hazreti Huda makdur
H’an-ı nimetlerinden eyleyeler
Kâse leban fakr u fakeyi dur
***

من شكر النعمة افشاءها

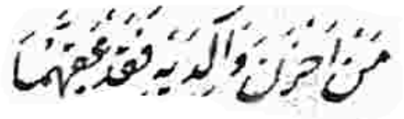
(Min şükri’l-ni‘meti ifşâuha)

Her ne ni‘met ki ola dest resin
Halktan anı eyleme ihfa
Oldu ma‘dud-i şükür ni‘metten
Ni‘met-i hakkı eylemek ifşa
***

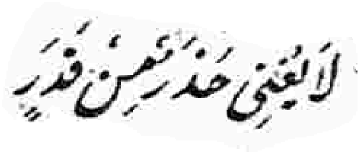
طلب العلم فريضة على كلّ مسلم

(Talebu'l-'ilmi feridetün 'ala külli müslimin)
Bend-i cehl ile beste pâyi olmak
Na sezadır cemi'-i insana
Talep et daima ki farz oldu
Taleb-i 'ilim her müslümana
***

من احزن والديه فقد عفهما

(Men ahzene valideyhi fakat 'akkuhuma)
Valideynin reh-i rızasından
Etme bir hatve payini birun
Anlara 'ak olur hakikatde
Kim ki eylerse kasidle mahzun
***

لا يغنى حذر من قدرٍ

(La yuğni hazerün min kaderin)

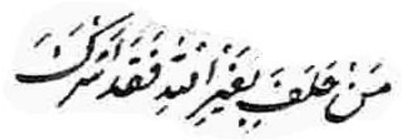
Ey olan çare cu-yi def‘i kader
Etme tahsil-i renceş-i bica
Olamaz vaz‘i beliye-i tedbir
Payidar-i hücum-i sel-i kaza
***

كفى بك اثماً ان لا تزال مخاصماً

(Kefa bike ismen en latezalu muhasimen)

Eyleyüp macera-yi sabıkı yâd
‘Arsa-i kine etme ‘atf-ı zimam
Sana dünyada bu güneh besdir
Ki edesin halkla hemişe husam
***

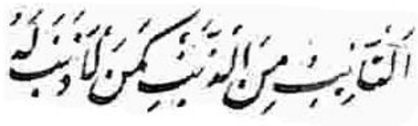

من حلف بغير الله فقد اشرك

(Men halefe biğayrillahi fakad eşreke)

Etme her şey içün kasem hazer et
Eyler isen de Hakka eyle kasem
Müşrik olur İlahdan gayre
Kasem etse eğer ki bir âdem
***

7/b.

التائب من الذ نب كمن لا ذ نب له

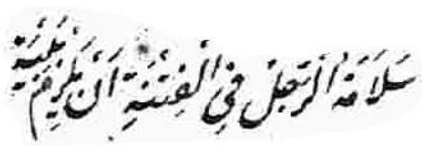
(et-Taibu mine'l-zenbi kemen la zenbe leh)
Tövbe ile izâle et günehin
Ki buyurdu bu kavli fahr-i cihan
Tâib olan olur günahından
Merd-i na kerde cürm ile yeksan
***

ان الله يبغض المعيسّ فى وجوه اخوانه

(İnnallahe yubğidu’l-mu‘ayyise fi vücuhi ihvanihi)

Ba‘zı eder Hazreti Huda âna kim
Ruyünü daim eyleye derhem
Ya‘ni ihvanının huzurunda
Olmaya hande nâk olup hurrem
***

سلامة الرجل فى الفتنة ان يلزم بليةً

(Selametü’l-reculi fi’l-fiteneti en yelzeme beytehu)
Çıkma hengâm-ı fitne hanından
Ki sana müntic-ı nedâmetdir
Fitnede hanesin penah etmek
Kişiye mucib-i selâmetdir
***

Tarih-i bera-yi şerh-i ehadis-i nebevi li-şarihuhu
Çünkü **Nüzhet** bu şerh-i manzumu
Safha-i ruzgare eyledi zeyn
Biri imdad edüp dedi tarih
Sebeb-i neyl-i rif‘at-i dareyn
(سبب نيل رفعت دارين)

(bu mısranın Arap harfleri toplandığı zaman hicri 1169 (M.1755–56) senesi çıkmaktadır. Buna bir eklemekle eserin yazıldığı Hicri 1170 (M. 1756–57) tarihi çıkar.)

***

Tarih-i Basirî es-Seyyid Halil Efendi:

Şerh-i in çel hadis eser-i Nüzhet
Kerd ithaf Asef-i meşhur
H'ahet tarih-i hatem-i o ez men
Güftemeş bad tuhfe-i destur

(bu mısradaki **باد تحفهء د ستور** = "Bad tuhfe-i destur" tarihtir.)

***

Takriz-i mumaileyh bera-yi in şerh:

Erbab-ı kemalata suhanver Nüzhet
Hakka ki zeban-ı hasid bed guyün
Verdi bu mukatta'at ile keyfiyet
Kıt'asıdır kat'ına kat'i hüccet

Takriz-i cenab-ı veli el-ni'ami Ragıp Muhammed Paşa sellemehullahu taala:

Dürr-i guftarın ol şeh-i rüsülün
Çektiler nazma çekme ki zahmet
Görmedi leyk böyle usluba
Aferin tab'i pâkine Nüzhet

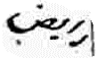
***

Hu,

8/a. Der sena-yi vezir-i bihemta yani vali-i hatt-i şehba izzehu evc-i devlet ve ikbal, neyyir-i asuman fazl u kemal anki dest-i kerim-i o bi bâk miküned. Hal-i ‘ukde-i imsâk be mahv-i mah-ı siyam ve ğurre-i ‘iyd-i necm bahteş şeved hemişe said.

(Eşsiz vezirin övgüsünde yani devlet ve ikbalin en yükseği, fazilet ve kemal göğünün ışığı Haleb-i Şehba bölgesinin yüce valisinin yüce eli korkusuzdur. Kaçınılması gereken zor işleri başarı ile çözen, oruç ayını bitiren ve o parlak bayram yıldızının bahtı daima mutlu olsun.)

Eyleyüp beste der-i meygedeyi şimdi tamam
Mey-i gülfame yasak etti yine mah-ı siyam
Döndü tahune-i bî âba heman meclisler
Cereyan eylemeden kaldı şarab gülfam
Mest-i sehba-yi sefa olmadadır rinde bedil
Zahid savma’a kandili yakup her akşam
Böyle kalırsa eğer halet-i za’af ruze
Dönderir halkı salıncağa gelince bayram
Şiddet-i cev‘le Mushaf okudukça vaiz
Lokma fikriyle bakar sure-i ma‘ûne mudam
fikr-i dil teşnegi-i savm ile su gibi okur
Sure-i kevseri durdukça teravihe imam
Yerinden şimdi ayağını kesip duhter-i rez
Kaldı hamyaze-i hasret ile bir köşede cam
Uyudup halkı göz açtırmadı bir kimseye hiç
Bulalı şehirde mah-ı Ramazan şöhret u tam
kendini ritl-i giran ağıra çektiyse ne gam
İçeriz biz de ağır kahveleri bir eyyam
Ruz ruze gibi bir kere de feyz-i bereket
Direm kisede de bulsa idi nakş-i devam
Masraf üzre içün her ne kadar harç etsek
Nakd-i aşk-ı dil-i âşık gibi olmazdı tamam
Zan eder mah-ı nev ruzeyi çarh üzre gören
Tabak-ı sim ser sofra-i destur benam

O Hüdavend-i kerem küster derya dil kim
Ni‘am-ı vücuduna yok had u hisap ve erkam
İremdir ez kerem Asaf seyyare haşem
Seher mevvac-ı himem daver-i Cemşid gulam
Kâmkâr vüzera-i mefhar-i hiyel füzela
Destgir-i fukara dadger-i çarh-i ahkâm
8/b. Nazım-ı mülk-i cihan sahib-i lütf u ihsan
Hatem-i devr-i zaman zübde-i ehli in‘am
Rağıb-ı mihr-i ‘ita yani Muhammed Paşa
Ki bulur re’yi ile kâr-ı cihan hüsn-i nizam
Bermeki menkıbe-i destur cihan kim etmiş
Tiynetin lütufla tahmir Huda-yi ‘allam.
Arzu-yi şeref hizmet babiyle felek
Meş’al-i mahı alup duşuna olmuş ‘akkâm
Kande eyler gül-i sahn-i çimen-i Firdevs’e
Nekhet-i Gülşeni ahlakın eden istişmam
Kuşe-i çeşm u ham-i zülf-i benandan gayri
Fitneye kalmadı ahdinde mahal-i aram
Olalı adli nigehbanlığa dehri memur
Oldu gurkân ile hem sohbet ülfet-i ağnam
Yağdırır ‘âleme barana bedel dür-i Güher
Lücce-i hibr-i dine ger uğrasa bir kere ğamam
Görse tufan-ı huruşende-i hışm u ğazabın
Kim olur Mısır’dan asar-ı bina-yi ihram
 bahtına ram olmamağa canı mı var
Ne kadar tünd ise de nüvisin harç-ı bed ram
Edemez bad anı bir zerre yerinden tahrik
Kuh-i temkinini bir kâğıda yazsa ressam
Olur ahkamı Süleyman gibi her cinse revan
Eden elkab-ı şeref küsterini nakş-i hitam
Pertev-i şem’i şeb efruze eder istiğna
Vasf eden re’-yi pür envarını hengâm-i zalam

Daver edâ u gedâ asaf-ı âli Güher
Ey olan maye-i efdalle meşhur enam
Sensin ol daver-i Ekrem ki senin subh u mesa
Çehre sâ olmadadır dergehine has u avam
Görmese ahdini kim derdi ahali-i Halep
Bula bu mertebe asayişi pür vıfk-ı meram
Kurtulup dağdağa-i düzdden eyyamında
Ettiler didelerin cümlesi meşgul menam
Kut u kahire-i tüfek evvelliden zahir
Eşkıya taifesin etti cihandan i'dam
9/a. Kimsenin haddi mi vardır ki çıkıp emrinden
Eyleye cüret edip semt-i hilafa ikdam
Gele heyhat ki dünyaya senin gibi vezir
Kalsa bin yıl dahi gerd şüde sipehr hud kâm
Şeref-i ilimle sen cümlesinin efdâlısın
Ne kadar var ise dünyada veziran-ı 'izam
Binde bir vasfını hak üzre eda eyleyemez
Ne kadar safha tıraz suhen olsa aklam
Seni vasf eylemede aciz u dem beste olup
Kaldı vadi-i tahyirde 'ukul u efham
Hak nasib etmeye ol vakti ki senden gayri
Beni bir kimse ede hizmetine istihdam
Kadr-i keyfiyet güftarımı idrâk eyler
Neşve-i cam-ı ma'arifle olan şirinkâm
Feyz-i lütfünle efendim yine pek nadirdir
Şimdi benden gibi de şair sencide kelam
Hasdır tab'ıma iklim-i suhende güya
Nazm u inşad-i ma'ani u nikât u eyham
Hep temaşaya çıkar anı harim-i mana
Naz ile şahid nazmım ki nedm ede huddam
Cilve u gahi olur aksa-yi kaza-yi melekut
Esb-i fikrim edecek sürat ile best licam
Zahira nazmın reşk etmeyen ehli hasedin

Reng-i ruyi hased-i tab‘ini eyler i‘lam
Nokta-i beytimi ‘âlem hacer el-esved ile
Bir tutup dairesinde olur ol denlü ruham
Ki eğer bazısı bulmazsa ana rah-ı vüsul
Dûrden dest-i teşevvukle eder istislam
Kalem dide-i ahbabda meyl sürme
Dil-i a’da-yi hased pişede hemkâr siham
Tenk olurdu başına reşkle rub‘ meskun
İstima‘ etse ruba‘ilerimi ger Hayyam
İntikal ettiği dem sanki kaside demede
Eyledi Nef‘i-i şair bana teslim-i makam
Dembedem bender-i tab‘imde olur nengin
Nev benev kafile-i taze zuhur ilham

9/b. Nokta u resm-i huruf suhen-i eş‘ârım
Sayd-ı murğan-ı maniye olur dane u dam
Başla şimden geru sıdkıyla duaya **Nüzhet**
Dahi laf etme yeter buldu kaside encam

Taki her sal gelüp yemen kudum-ı Ramazan
‘Âleme rahmet-i Mevla kerimi ede âm
Hatırın hurrem edüp Hak o veli el-ni‘amın
Gecesin Kadir u günün ‘iyd ede ta ruz-i kıyam

‘İYDİYYE DER SİTAYİŞ-İ VALİ-İ RAKKA RAGIP MUHAMMED PAŞA SELLEMALLAHU TAALA

Dest-i saki-i felekte gör yüz cam hilal
Oldu âyin-i safa ile cihan malamal
‘İyd ki seyrine çıkmış görünen gurre değil
Takınıp hacer ziynetini mah-ı şevval
Mahvedip jeng-i sıfat-ı saykal mah-ı nev ‘iyd
Kalmadı ayine-i dehrde asar-ı hilal
Seyr-i çeşm eyledi şeb gurüsnegan-ı sofi
Köşe köşe çekilip maide-i ber u neval
Safha-i mağfiret üzre görünür gurre değil
Nime-i Beyza-i tuğra-yi kabul a‘mal
Şehri-i çarh giyip came-i ‘iydiyesini
Görünür çakmak destarı hilal etme hayal
Doldu dad u sited buse ile suk-ı cihan
Açılıp bender işrette tefarık-ı visal
Duşüne aldı felek gurre değil çuganın
Olmağa pişrev ol Asaf’a çavuş misal
Asuman rütbe cihan daver âli mesned
Bî kura bezm u ala rezm u hidiv-i mufassal
Mihr-i burç-i azimet mah-ı sipehr-i satvet
Gurre-i iyd-i saadet şeref necm-i kemal
Tehiye-i nev beşer Asaf-i Pakize sir
Mazhar-ı ilm u hüner masdar-ı fazl u efdal
Hatem-i cud-i Ekrem Bermeki lütf u himem
Sahib-i seyf u kalem daver-i sencide makal
10/a. Rağıb-ı adil u ata yani Muhammed Paşa
Ki der-i devletidir kıble-i ehli amal
O cihan daver-i a‘zam ki Nihal zatın
Eylemiş hazreti Hak ziver-i bağ-ı ikbal

Rahş-i iclâline şayestedir eylerse kaza
Karz-ı mihirden seyyareyi zer mih u nial
Der-i cudunda hep amade bulur mesulün
Olmadan sâili nutk aver ağaz-ı sual
Sarf-ı bal u per sai eylese bin yıl eremez
Feme-i küngüre-i himmetine murğ-i hayal
Tude-i rik-i revan gibi yerinde duramaz
Sadme-i sarsar-i hışm u gazabın görse cibal
Re'yi hem h'abe-i duşize-i esrar kadar
Nutku abesten-i ilham Huda-yi müteal
Kimse ahvali içün ağlamaz eyyamında
Taleb-i sedi ile kehvarede ancak etfal
Kasr-i cahi o kadar berter u valadır kim
Saha-i sath-ı semavata eder ferş-i zilal
Daver-i eda u kira asaf-i âli güherâ
Ey hudavend-i felek kadr u pesendide hisal
Sensin ol daver-i hatem meneş deveran kim
Oldu ehli dile evsafın ehem-i işgal
Görecek reşha-i feyyaze-i adl u dadın
Gülşene oldu bedel arsa-i pür şur kital
Ettik endahte-i guşe suhan-i nisyan
Gerden zulme vurup cevher-i tüfek iğlal
Olalı namı vezaretle cihan zibinde
Gelmedi sen gibi bir asaf-i pür fazl u kemal
Böyle mi eyler idim iyd-i şerif-i vasfın
Sıklet-i ruze ile olmasa ger dilde kelal
Ahdim oldur edeyin ömrüm oldukça mehdin
Nakş-i evrak-ı derunun nesh-i ruz u leyal
Benim ol malik-i iklim-i hüner kim görecek
Eder iş'arımı erbab-u suhan istikbal
Görse mahiyet-i seher suhanim hasid eğer
Tutulur nutku olup reşkle dembeste delal
10/b. Feyz-i i'caz-ı dem-i İsa güftarım ile

Can bulur kalıb-ı bi ruh-i maani fi’l-hal
Kalemim düşmene bir ef’i-i zehr efşandır
Reşha-i nazm terem tab’-i ahibbaya zülal
Zabt olmaz idi esb-i kalem çalâkim
Satr-i iş‘arım ile olmasa payende şikal
Tab’ım ol şahid-i halvetgeh-i manidir kim
Bend olur her şiken zülfüne bin ğunc u delal
Terk-i laf eyle dua demleridir ey **Nüzhet**
Dahi makbul değil olsa sözün seher-i helal
Ta ki best-i en‘am-ı işret edip gurre-i iyd
Eyleye saha-i afakı münevver her sal
Eyleyip zatını her gune belalardan emin
Eylesin ol daveri Hak ziver cah u iclal

KASİDE-İ ŞITAİYE-İ BERA-Yİ TALEP KERDEN-İ KÜRK

Acep mi girse yine ferve-i sehabe sema
Üşüttü halkı bu barid edalarıyla şita
Sabah u leyl kıyas etme kürk-i samuru
Beyaz hareye hareye kaplandı hace-i dünya
Tabak tabak yürüyüp ateşîn piyaleleri
Rufai tekiyesine döndü meclis-i sehba
Sırıttı dişlerini serdi-i heva çarhın
Nücüm sanma olan ziver-i sipehr-i ala
Halâvetin yine artırdı mevsim-i iyşin
Leb-i Benan gibi meclisde sohbet-i helva
Zağaresi delinip köhne kürk-i gerdunun
Göründü pembesi zan etme iri berf nüma
Soğuk mu geçti acep başına anın bilmem
İstemez oldu yerin hiçbir mahalde hava
Şefkatle mihr değil ateşe tutar elini
Edip eserine gerdune şiddet serma
Çıkarmaz oldu başın taşra şimdi havfından

Ses kesip yine gülşende bülbül güya
Meyanlarında bürudet mi oldu kim şimdi
Soğuk muameleye başladı çimenle saba
11/a. Nifakla araya bağlam attı berf yine
Biri birinden edip Gülşen u baharı cüda
Isıtmak içün elin soktu cebine gerdun
Guruba vardı kıyas etme mihr-i nev efza
Benim bu serdi-i diden ne hacetim vardır
Var iken öyle kerem ıssı daver-i yekta
O ferde bahş mekârim ki az görür etse
Kemine bendesine sad hezar kürk i'ta
O ziyb-i bağ-ı adalet ki bad kahrından
Misal-i berk-i hazan lerzenâk olur a'da
O kâmkâr ki birkaç kemine bendesidir
Cem u Sikender u Behram u Bihmen u Dara
O kâmbahş ki lazımdır iştiğal etmek
Dua-yı hayrine manend verd-i subh u mesa
Semmi fahr-i ümem Ragıp ata u kerem
Hidiv-i a'zam u efham-i dilîr-i bihemta
Gören mekârim u ahlak-i tab'ini eyler
Saha-yi Bermek u hilm u reşide istihza
Misal-ı tıfl-ı sebakh'an saff-ı mekteptir
Kitap hane-i fazlında Bu Ali Sina
Sabahı şamdan etmezdi fark âlem eğer
Cihana salmasa mihr-i Münir rayi ziya
O zat-ı Ekrem u valâ cenaba muhtasdır
Maarif u himem u fazl u cud-i ilm u zeka
Ne semte etse teveccüh refik-i azmi olup
Olur delil ana Tevfik-i hazreti Mevla
Pesend edip ana insafla değil girdab
Kulak çeker kef-i Güher nisarına derya
Kemal-i hayretle ağzı açılıp kaldı
Füruğ-i tab'ını gördükte ğurre-i ğarra

Takıp boğazına şemşir-i kehkeşanı felek
Silahdarı gibi olsa hizmetinde seza
Cemal-i şahid-i idrakine cihan meftun
Şemim-i halkine Dilbeste turre-i hura
Eder su yerine şimdi nukud u dirhemi harç
Suyun bulup yine devrinde zümre-i şüara
11/b. Esir-i illet-i iflas olanlara eyler
Tabib şefkati dinar şerbetiyle deva
Bülend minkabna asefa ger mekâra
Aya vezir-i cihangir u asuman ata
Huzura arz edecek bir şikâyetim vardır
Edersen anı ger guş-i lütufla isfa
Çıkarmaz oldu beni şimdi taşra havfımdan
Misal-i reyin alıp kapıyı yine sırma
Gelip heva yere her dem bana eser sardırır
Edip vücudumu lerzende berk-i bîd asa
Eder benim ile nafe-i ferve davasın
Tutar yakamı ne yerde mülaki olsa bana
Olursa emr-i şerifin o zalimi şimdi
Ederdi ref' üzerimden hazinedar ağa
Misal-i yah bizi dondurdu sözlerin **Nüzhet**
Biz şikâyeti serdettik eyleyip itra
Kaside buldu nihayet sadıkça dersen
Asaf'ın edelim baht-i devletine dua
Gelüp bu köhne bina-yi saray-ı gerdune
Kona göçe nitekim kârban-ı sayf u şita
Önünce Hızır hidayet delil-i rahi olup
Her emr-i mu'zilin asan ede cenab-ı Huda

KASİDE-İ DER SİTAYİŞ-İ MUŞARÜNİLEYH

Acep mi rütbe-i nazm erse mevc-i a'la
Olunca mazhar-ı lütf hadim-i cem-i paye
O kim sezadır olursa bu gune elkabı
Kitaba tak-ı kebud-i sipehr-i valaye
Yegâne gevher-i âlem yemm-i muhit-i himem
Vezir-i ebr-i kerem Asef-i hünervaye
Ne asef asef-i sahib-i dil ve mekârim kim
Dua-yi Hayri ehemdir fakir eğer baye
Semi fahri cihan Ragıp nizam-ı enam
Ki verdi rif'at u şan zati şer'-i ğarraye
Güzide daver müstecem'-i fezail kim
Kitab-ı danişi havi ulum-i şittaye
12/a. Veli-i nimet ashab-ı fazl u irfan kim
Odur revaç veren cins-i şi'r u inşaye
Tabib-i hasta-i ümid ki Mevla
Nesim-i nutkunu tevem dem-i Mesihaye
Sütude matla'-ı divan nazm-ı şevket kim
O verdi bu âlemde lafz-ı paşaye
Açıldı gül gibi kâm-ı derunu afakın
Sihab-ı adli verip bağ-ı dehr-i piraye
Misal-ı sine-i uşşak dağ dağ eyler
Şirar-ı ateş kahri düşerse sahraye
Şafak değil kızarır ru-yi mihr hicletiyle
Sabah rayi tulu' eyledikçe dünyaye
Zemin güherle sema-yi buhurdare döner
Vezan olursa eğer bad-ı lütfü deryaye
Seha-yi tab'ini ger yâd ederse bir şair
Ederdi vatan el-har asiyabı sermaye
O denlü fevki var bahtinin ki kâfidir
Kemine çakerini gönderirse a'daye
Cihan penah Hidiv ashab-ı mekerremet

Aya ger mur-i bi-misl u asuman-ı paye
Zaman-ı devlet u cahında minnet Allah'a
Külah-ı kadrim edüp mihr-i âlem arâye
Kemine vaktimi şimdi güzar eden günümün
Değişmem efser-i behram u taht-ı Daraye
Derun-i dilde ve lakin bir arzu dahi var
Ki verdi hane-i sabr u sükûtu yağmaye
Cenab-ı devlet-i vala ki anı arz edeyim
Olursa ruhsat aya daver-i humasaye
Zimam-ı mana-i hübbü'l-vatan mine'l-iman
Semend-i şevki çeküp su-yi şehri şehbaye
Dil-i bela bizde haylı arzu vardır
O şehr-i himmet-i lütfün ile temaşe
Halepden on yedi yıldır ki dur edüp takdir
Düşürmüş idi bu abd-i kemini zoraye
Hezar şükür ki sayende eyleyüp âram
Takarrüb eyledik ol belde-i dil arâye
12/b. Vesiledir Halebe gitmeye olup memur
Hediye gönderilen atlar ile paşaya
Bu kâr-ı hayrde lütfün olursa şüphe mi var
Efendim olmaya mazhar sevab-ı uzmaye
Cenab-ı devletinle hired güruh-i h'işandan
Hesab olur mu dua-yi icabet araye
Huda müyesser eder ise himmetinle eğer
Zehab u ğavr olur ancak reside berâye
Bu hizmeti sıla-i rahme bir bahane edüp
Bu abd-i ahkari şad eyle ey humasaye
Yeter duaya şüru' et bilindi me'mulün
Bu denlü kıssayı **Nüzhet** ne hacet etraye
O asafın ola ömrü füzun u cahı refi'
Niyazımız budur ancak cenab-ı Mevlaye
***

BAHARİYE DER MEDH-İ VALİ-İ VÂLA-YI RUHA RAGIP MUHAMMED PAŞA SELLEMEHULLAHU TAALA

Resid mevsim-i ‘iyş u letafet-i gülzar
Kücast bade-i gülreng u sağer-i serşar
Besan ab kûned devr-i der çimen her cû
Ze cuş-i şevk-i derun terci tahtaha’l-enhar
Ze feyz-i lütf-i heva geşt haleti der bağ
Ki dest-i raks-i bi-feşâned ez o huş eşcar
Ez asuman zemin fark müşkilest eknun
Çünin ki yaft letâfet ba necm-i ezhar
Girift sübha bi-kef nist hûşe-i engür
Kûned ze ma’siyet h’işnak-i istiğfar
Şigüft nist derin mevsim neşat eger
Bırahen mireved ez şeyh cübbe u destar
‘Arus-i bağ dihed ber cemal-i hud ziver
Nihad ayine-i saf cuyra bi-kenar
Şifa est hurden-i mey an kadr ki der Gülşen
güşad çeşm-i yek cam nergis bimar
Sala-yi ‘iyş zened kumruyan ze her canib
Cevami’-i çimen arast serviha çü minar
Ze feyz-i namiye-i an iktidar yafteend
Ki mizened bi-hur pençe her Nihal-i çınar
13/a. Derin zaman ze hasiyet-i heva şayed
Ki büved her her gül-i tasvir-i levha-yi divar
Ve’r in heva-yi ferah bülbülan serd der bağ
Be-câ-yi nale-i Nihal gül ared ez minkar
Dehed besafha-i çü ‘aks-i sümvül arayiş
Çü sath-i dikleş-i an asaf felek mikdar
Cihan dad u deheş daver sütude ruş
Vezir-i pâk-i meneş fazıl bülend tebar
Dilir-i sam şecâ‘at penah-i emniyet
Müşir-i şir-i selabet hidiv-i kûh-i vakar

Sümmiy-yi Fahr-i cihan Rağıb aman ki dileş
Kuned ze fart-i kerem ta‘atehu birîm zühhar
Nesim-i hakleş eğer pür hadika-i güzered
Giyah-i mürde-i o bûy midehed bebahar
Eğer hararet-i hurşid kahr-i dey bibened
Besan berf güzar güzared becâ-yi hud kuhsar
Rikabdar-i o mikuned feth u zafer
Be her taraf ki şeved ber semend-i ğarem süvar
Girift revnak-i pervin ze hüsn u himmet-i o
Cevahir suhan u ‘akd-i lü’lü-yi eş‘âr
Nigahed rey-i hıfzeş eğer resid be çimen
Be nezd-i gül netevaned kuned takarrüb-i hâr
Seda-yi şevketeş ez kaf ta be kaf resid
Şudeest menakibeş müştehir diyar diyar
Fiğan u girye nedared kesi der eyyameş
Meğer ya ebr-i baharest o ya bülbül zar
Ze kahr-i reyeş eğer mah-i pertevî bülend
Çü sürme-i mahv ze çeşm cihan şeved şebtar
Berz-i cumhur naziren cihan mufaddalen
Aya hidiv-i Felâtun zamir u lütf-i şi‘âr
Cehid-i in Güher ez nevk-i tişe-i kilkem
Be gah veş k’an sitâyiş çü şerar
Çi nur-i hüsn tecelli büved ki an didar
Be yek nazar dilemez h’iş kerde musî vâr
Çi mest bade büved an nigah-i şûr engiz
Ki tahthane-i aklem çü leşker-i Tatar
13/b. Ruhet pâyine-i hattet be tûtî hayret dad
Revac-i kand-i şikest an leb şeker güftar
Helâk-i tığ-i tevem ey tabib-i İsa dem
Nigah-i şefkatet ez zahm-i dil diriğ medar
Beçar su-yi hüner dad **Nüzheta** revnak
Çü dide-i ‘Acem in nev kumaş-i zerrin tar
Müdam tâ ki dehed ziver-i aftab-i Münir

Be gülistan-ı cihan çün gül-i çiyşe-i bahar
Kuned şükufte u handan hemişe İzd u pâk
Küllü murad-i tû ey asaf hüner-i kirdar
***

RUHA'DA İKEN YAZILIP BAĞDADA MASRAFHANE KÂTİPLERİNDEN NİHALİ KERKÜKİ EFENDİYE GÖNDERİLMİŞTİR. (İlyas)

Neyyir-i pür şeref burc-i kemal
Şem'-i tabende-i bezm-i ikbal
Kevkeb-i dürri-i çarh-i irfan
Dertaç el-şeref hüsn u beyan
Peder-i Ekrem valâ şanım
Gül-i gülzar-ı hüner sultanım
Nadi-i izzete ba şevk u dila
Eyleyüp arz-ı tahiyyat u sena
Isıtıp sohbet-i zatın her bar
Ederiz hatırınız istifsar
Son baride kalıp sıhhatle
Olasız izzet ile rif'atle
Taraf-ı muhlis ihlâs nihad
Olunur ise eğer istiğfar
Minnet Allaha ki feyz-i ezeli
Sebz edip berk-i Nihal emeli
Sahn-i sohbette olup tab'-ı selim
Olmuşuz ruyüne muştak-ı azim
Edip evsafını vird-i dil u can
Zikr u fikrinle geçer ruz u şeban
Habbeza ey gül-i bağ-ı irfan
Nusha-i muntahab-ı izzet u şan

Nicedir hatır-ı atırlarınız
Tab'-ı nukad sefa küsteriniz
14/a. Kalem asa yine hizmette misiz
Meşk-i sevda-yi kitabette misiz
Âlemi eyledi hep divane
Yerlere geçsin o masrafhane
Eyler iken ana âlem tazim
Kimini etti karalarda mukim
Gönderip rah-ı gama name gibi
Etti sevdayi kimin hame gibi
Bulmuş iken kimi tab'ınca hava
Basra'ya aktı sefine asa
Buldu edip kimi aheng-i Ruha
Çember-i gamdan usul ile reha
Köhne takvim veş edip mehcur
Kimini etti vekâletten dur
Dağıtıp damen u kürkün her yan
Eyler iken epeyice unvan
Çok görüp ana sipehr-i gaddar
O da ol daireden çizdi kenar
Bulmuş iken sözü âlemde rüsuh
Oldu ayin-i kühen veş mensuh
Buldu mu suret-i evca-yi amal
Eski def eski tarak mı yine hal
Ruz u şeb dönmede dolab-ı gamı
Ah illa ki ru mande elemi
Acaba etti mi bir dem bi ser dinç
Yine var mı cedel-i nan u pirinç
Bekliyorlar mı yine kara haber
O siyaset gözeden kâtipler
Eyleyip beste der-i ikbali
Yazılır mı yine halkın malı
Hane-i halka girip hem çün yevm

Ediyorlar mı harabiyete hücum
Yükleyip halka yine bar-ı mihen
Çalıyorlar mı eyerden çuldan
Siklet-i serci duyup bağrından
Birisi var kocunur yağrından
14/b. Eyleyip Hak seni anlardan emin
Her işinde ola Allah mu‘in
Gelelim ey meh-i garra-i kemal
Bizim ahvalimiz olursa sual
Sevk-i sayık-ı takdir-i Huda
Şehr-i Bağdat'tan oldukda cüda
Kat' edip yolları menzil menzil
Belde-i Rakka'ya olduk vasıl
İntisap ettik o alicaha
Yani ol asaf-i kârgaha
Ragıb menkibet hilm u seha
Vali-i Rakka Muhammed Paşa
Sahib-i kevkebe-i ilm u kemal
Merkez-i daire-i cah u celal
Aftab-ı felek lütf u kerem
Nazm bahşa-yi umur-i âlem
Daver-i muhteşem cem-i çaker
Kadr danende-i erbab-ı hüner
Bezl edip sim u zer en'amın
Etti tay Hatem-i Tay'in tamın
Meyl edip Rakka'da rıkkıyyetine
Durmuşuz canla her hizmetine
Saykal-i lütfü olup zeng-i zeva
Buldu ayine-i dil tane cila
Edecek saye-i cahinde makar
Dedi ibni'l-mefer alam u keder
İltifatiyle olup hurrem u şad
Olmuşlar kayd-i elemden azad

Eyleyip düşmenini h’ar u zebun
Ömr u cahın ede Allah füzun
Çünkü keyfiyet-i hal-i dilzar
Ola malum saadet asar
Budur ümid bizi yad edesin
Her zaman namen ile şad edesin
İzz u ikbal ile olup kaim
Baki eyyam saadet daim
15/a. Ahmed Nüzhet pür şevk u dila
Tabi’-i vali-i Rakka hala
Olunur sıdk u hulus ile tamam
Cümle kitabe tahiyyat u selam
Nusha-i izz u şeref müntahibi
Pederim yani debir-i Arabî
Bezm-i izzetlerine dür-i sena
Olunur ziver silk-i ihda
Gonce-i hatırını bala yuhal
Ederiz zib-i gülistan sual
Farisi kâtibinin hem mahsus
Olunur kulluğuna arz-ı hulus
Hem be enva’-ı feham u ikram
Olunur Avni Efendiye selam
Can u dilden olunur la yuhsa
Dahi çavuşlar eminine dua
Olunur ad’iye-i sıdk-ı huruş
Dahi Mehdi Muhammed Çavuş

DER SITAYİŞ-İ HAZRETİ RAGIP MUHAMMED PAŞA SELLEMEHULLAHU TAALA

Yine ey Nüzhet-i perişan hal
Beste-i çar mih-i genc-i melal
Ey siyeh ahter-i sipehr-i vücud
Ey tehi ker u kuçe-i maksud
Hasta-i genc-i mihnet u alam
Teşne-i ab-ı cuybar-ı meram
Ne bu dilbestegi bu hayrani
Ne bu üftadegi bu nalani
Dud-i ahınla ey şikeste derun
Kaldı zulmette çarh-i bukalemun
Navek-i nale-i dil azarın
Deldi bağrın sipehr-i devranın
Gark edip felek çarhı ey nalân
Doldu tufan-ı eşkiyle cihan
Kametin derd içinde dal olmuş
Ten-i zerdin heman hilal olmuş
15/b. Nedir aya muradın ey gamgin
Tasa tesir eder bu denlü enin
Derunu bahtla olup mahzun
Ne bu denlü telaş-ı gunagun
Derd u mihnetle eyleyüp aram
Olmadın bir nefes cihanda bikâm
Olup avare gerd deşt-i nasip
Sana nisbetle gam bir emr-i garib
Lillahi'l-hamd ey şikeste u zar
Misli yok şimdi bir efendin var
Gamdan olmak dilersen azade
Var o dergâh-ı çarh-i bünyade
Niçin etmezsin ey esir mihen

Öyle bir dergehi sana me'men
Çare cuyan-ı âlem-i amal
Hep o dergâha oldular rumal
Saye endaz fark çarh esir
Dergeh-i asef-i ferişte nazir
Ragıp ehli dil muhit-i kemal
Asuman kadar rif'at u iclal
Namdaş-ı cenab-ı şah-i rüsül
Macma'ı maye-i fezail-i gül
Mihr-i Tal'at-ı hidiv dana dil
Hem seher hem şeci' ve hem fazıl
Hirz-i bazu-yi cah-ı şevket u şan
Şah-ı beyt-i kaside-i irfan
Neyyir-i evc-i devlet u ikbal
Murğ-i arş-i aşiyan fazl u kemal
Pâk tiynet vezir-i latif şiyem
Sahib-i cud u fazıl u seyf u kalem
Zati her fen-i fazla mahirdir
Derk-i aklında akıl kasirdir
Tab'ı tavr-ı kelim-i manadır
Nutku reşk-i dem Mesihadır
Kalbi mirat-ı şahid-i efkâr
Suhani tuti-i şeker güftar
16/a. Hamesi serv-i Gülşen-i i'caz
Bikr-i fikri arus melek tıraz
Eylemiş hazret-i Huda-yi gafur
Zat-i pâkin kemale meşhur
Kef-i destin ki vakf-ı âm etti
Nicesin nail-i meram etti.
Hep bir imasına olup mahsur
Ana vabeste hal u akd-ı umur
Re'y ve tedbirine olup meftun
Hum-i hayrette kaldı Eflatun

Âlem-i ilmi ser bülend etti
Hezar babin ercümend etti
Avn-i barı hemişe yaveridir
Baht u devlet bir iki çakeridir
Kalemi yağ-ı devlete mizab
Bahr-i cevdette çarh-i ber girdap
Hep olup bende-i sena hunu
Âlem olmuş garik-i ihsanı
Cümlesin hatırın edüp mecbur
Etti lütfüyle âlemi mesrur
Oldu fanus-i şem'-i ra'yi felek
N'ola bir dane olsa ana melek
Ham edip kametin sipehr-i azim
Kevkeb cahine eder tazim
Teng edip başlarına dünyayı
Koydu koz kabuğuna a'dayı
Kasr-i banu-yi baht-i çarh-i esir
Şemse-i tak-i cahı mihr-i Münir
Dil-i safisi bahr-i ihsandır
Kef-i kâfisi ebr-i niyandır
Eyleyip halkı gusseden rahat
Buldular sayesinde emniyet
Zat-ı pakıyla fahr edip hala
Buldu gamdan reha diyar-ı Ruha
Kurtarıp ehl-i tab'-ı zilletten
Bihremend eyledi saadetten
16/b. Kerem u lütf u fazl u âlem u hüner
Şimdi anınla iftihar eyler
Kâmkâra bülend-i menkibeta
Pâk-i siret cihan marifeta
Gönderip üstüme gam u miheni
Gör ne etti bana sipehr-i denî
Eyleyip genc-i gamda zar u hazin

Bende saf oldu şimdi ah u enin
Sitem-i dehr cana kâr etti
Tığ-ı gam üstüh’ane dek yetti
Bülbül asâ edip enin u figan
Gül ikbalım oldu handan
Yoksa evsafın ey seha pişe
Böyle mi eyler idim endişe
Neyleyim leyk dehr-i dun per der
Eylemişdir beni esir-i keder
Oldum ol denlü paymal melal
Ki yok izhar-ı nutka zerre mecal
Kulunu eyleyen yine güya
Şevk-i mehdindir ey sipehr seha
Der-i cudünde ey kerim benam
Eyleyip arzu-yi istihdam
Yâd-ı hâk-i derin edip Ruşen
Sürme asâ geçer idi gözden
Miknes asâ dil-i perişan hal
Oldu dergâhına gelüp rumal
Lillahi’l-hamd kim Huda-yi gani
Böyle bir dergehe yetürdü beni
Tığ-ı cevri eğer olursa hezar
Ba’d ezin çarhtan ne bâkim var
Etme ey asaf hüner me’nus
Dil-i mihnet çeşideyi me’yus
Lütfün ermezse hatır-ı zare
Vayedir tali’-i siyehkâre
Nüzhetâ Hakdan iltica edelim
Rif’at-i cahına dua edelim

17/a. Ede ta kim bu çarh-i bukalemun
Kimisin şad u kimisin mahzun
Dil-i pâk-i hemişe şad olsun
Ömrü günden güne ziyad olsun
Şeref-i bahtla olup mesrur
Ede a’dasını Huda makhur
Olalar sayesinde gamdan emin
Ben gibi nice nice zar u hazin

DER SİTAYİŞ-İ HAZRETİ SÜLEYMAN PAŞA VALİ-İ BAĞDAT

Habbezâ daver-i cem-i kevkebe ferhande şim
Safdır kale küşa Husrev-i seyyare hışım
Mihr-i evc-i azimet mah-ı sipehr-i satvet
Asaf-ı ma’delet amuz hümayun makdem
Kahraman-ı vüzera saf şiken-i ruz- veğa
Mülteca-yi kürema kıble-i ashab-ı himem
Çaker-i dergeh-i lütf u keremi Hüsrev u Key
Pasıban-ı der-i Dara çeşmi Bihmen u Cem
O Hudavend-i kerem pişe Süleyman Paşa
Ki olur kevkebe-i cahine âlem mülzem
Daver-i mükerremet ara-yı zaman kim yaraşur
Kerem-i lütfüne Dilbeste geçinse hatem
Şeh süvar-ı edeb-i İskender âli kevkeb
Nazım-ı melek-i Arab memleket aşub-ı Acem
Kişver-i satvetine mülk-i sahavet mülhak
Hıtta-i hilmine iklim-i mürüvvet munzam
Lütfü gösterse yüm-i dükkâna rüsum bezli
Kesret-i sim u güherden pür oludu âlem
Pertev-i efruz zuhur olsa ne yerde adli
Olur ahu bireh-i zincir keş şir-i cem

Âlemi rayiha-i amber ederdi ta'tir
Nekhet-i hilkatini ger bad-ı seba eylese şem
Der idim kalmadı bir ukde zamanında eğer
Olmasa gümreh-i huban kamer çehrede ham
Vasf-ı şemşirini bir şair ederse terkim
Çâk olur sine-i a'da gibi destinde kalem

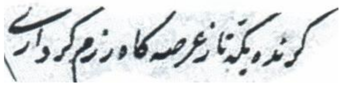
17/b. Cünbüş-i nizesine gamza-i huban meftun
Na'ra-i ma'rake perdazına mail Rüstem
Olsa gülzara vezan bad-ı semum gazabı
Dane-i efker suzane dönerdi şebnem
Etse bir püşte-i bi bal u pere nim nazar
Basa ta künküre-i kule-i gerdune kadem
Rif'at-i himmetine hendese-i fikr eremez
Eylese şekl-i mürabba'la mürekkeb selem
Verse ger maşite-i re'yi cihana revnak
Bula keyfiyet hurşid-i cihan tabı zülüm
Fitne namerd zamanında meğer hubabın
Görünse taraf-ı kilahette o müşkin perçem
Mey gibi nuş edecek neşe verir insana
Bulsa ger hasiyet-i meşrep pür feyzini sim
Kendi bir safdır pazu şiken-i düşmen-i din
Ruheş-i nazende edası ise ahu-yi Hürrem
O sebük seyr u zafer puya ki pertab edecek
Sarsar-i saika mı yoksa sebadır bilmem
Cüst u çâlak u sebük rev o kadar kim yaraşır
Tay eder âlemi bir göz yumup açınca desem
Olsa ger cilve ki boyası derya ermez
Pa-yi reftar sebük hiz ne bir katre-i nüm
Daver eda digera asaf âli gühera
V'ey meh-i mihr füruğ felek hilm u kerem
Bağ-ı dad eyledi Bağdad'ı sihab-ı adlin
Dil ev-i ireme dönmüşken o pejmürde-i gam

Eyleyüp leşker-i a'dayı perişan u zebun
Hâsılı tığına baş eğdi sipehr-i a'zam
Mihr-i tabında değildir görünen afaka
Dikti feth u zaferin künküre-i çarha alem
Sensin ol saf dür-i alem ki eder zal-ı felek
Heykel-i tığına ihlâsla sevkend u kasem
Benim ol şair-i Pakize eda kim yaraşur
Olsa i'caz-ı mesihaya kelamım tevem
Feyz-i evsafın ile safha-i nazmım Gülşen
Hamem ol gülşene bir asl-i şuride niam
18/a. Paymal eyler idi sahn-ı feza-yı çarhı
Verse ger eşheb manaya 'inan endişem
Dil o sermest-i şarap ham medhindir kim
Devletse ger âlemi bilmez nidügün şuriş-i gam
Benim ol saf şiken leşker endişe n'ola
Fevt-i tab'ime olmazsa mukabil Rüstem
Eyledim kuvvet-i nazmım ile cessadını zebun
Mülk-i manada dilâverlik eden şimdi benim
Erdi söz gayete **Nüzhet** el açup Mevla'ya
Bir dua eyleyelim devlet u ikbaline hem
Her seher ta ki çıkıp husrev zer taç-i felek
Çeke iklim-i sipehr üzre şua'iyle alem
Ede Hak düşmen-i bed h'ahı daim makhur
Ola asude vücuduyla sera ser âlem

DER SİTAYİŞ-İ ABDULLAH PAŞA

Bahar oldu yine etti müzeyyen sahn-ı gülzarı
Saba İsa veş ihya eyledi ervah-ı ezhari
Tutup çetr-i murassa' ana her bir berk bir şebnem
Müşerref eyledi sultan-ı gül çimenzari
Döküp evrak-ı ezhar çimende cuybar üzre
Eder bad-ı saba şah-ı baharın sikkesin cari

Eder gülzare davet el salup erbab-ı h'are
Saba tahrik eder zan eylemek evrak-ı eşcari
Ve gül-i şebnem gelip bazar-i bağa Yusuf gonce
Nukud-i eşkle murğ-i çimen olmuş haridarı
Değildir aks-i sümbül şahid-i mestane-i cuyun
Düşüp başından olmuştur perişan zülf-i terrari
Tutup kan gonce-i hamrayi şimdi kasd içün dönmüş
Nihal-i taze gül Gülşen içre neşter-i hari
Değil şebnem kaside gösterip gülşende şah gül
Sevindirdi verip birkaç çil akçe bülbül-i zari
Usul ile dokundu ol dür kim bezm-i gülşende
Saba güldürmeden ferdi geçerdi cümle ezhari
Alıp zincirini sahraya düşmedi mevcler sanma
Cününu tuttu eyyam bahar oldukta enhari
Değil şebnem ciğer silk-i şu'a'a mihr-i âlem tab
Görünce Güher-i evsaf-ı paşa-yı negu kâri
18/b. Ser efraz güruh-i saf-ı şikâfan kader kudret

Yegâne merdum-i fazıl küşade baht u derya dil
Dilir-i namver-i kâmil cihan salar-ı huşyari
Hidiv-i kâmbahşa yani Abdullah Paşa kim
Seha u lütfe şamil tiynet Pakize girdari
O çapik rayiz-i rühaş şecaat kim revadir ger
Asılsa Kehkeşan asa felekte tığ-ı bikâri
O mümtaz kerem kâran alim kim kef-i lütfü
Tib-ı hayrde koyulmuştur hezeran bahr-i zehhari
O dana-yi fesahat kâr iklim-i belağet kim
Benan-i re-yi pâki hal eder her emr-i düşvari
Sanurlar delv-i mihr u mehle bir dolab-ı dairdir
Görenler ab-ı lütf-i dikleşende çarh-i devvari
Hünermend-i cihan âra-yi daniş kim odur şimdi
Meta'-ı çarsu-yi ehl-i irfanın haridari

Zamir-i pâki bir ayine-i âlem nümadır kim
Nümayan olmuş anda hüsn-i ziba-yi kerem kâri
Hat-i alempesendin görse ger yakut olup mebhut
Hecaletle hicl eylerdi ru-yi reng-i gülnarı
Dokunsa tığ-ı ateş tab kahr-i şu’le efruzu
Du nim eyler ser-i a’da gibi çarh-i sitemkârı
Dirahşan olsa bir kez mihr-i re’yi alem efruzu
Komazdı kâinat içre sevad-i şebden asarı
Şemim halkını bad-ı saba neşretse gülzare
Olur her berki reşk nafe-i ahu-yi tatarı
Kef-i zer paş lütf u cudunu yâd etse bir şair
Olurdu gevher asa safha-i manada güftarı
Sirayet eylese asar-ı adl u dadı afaka
Olur hem aşiyanbir yerde baz u kebek kühsarı
Keremkâra hidiv ana bahşa asuman kadra
Aya derya-yi mevc engiz cudun der-i şehvari
Sen ol piraye bend mesned-i emniyet oldun kim
Zamanında kem oldu şimdi resm-i merdum azarı
Kef-i lütfünden oldu ol kadar mesrur âlem kim
Görünmez çeşmine asar-ı gamdan reze miktarı
19/a. Beşaretler verip bir birine âlem kudum içün
Diyarbekir’e oldu şimdi yümn-i devletin sarı
Ederdim gevher evsafını avize-i gerdun
Nümayan olmasaydı hatırımda dehrin azarı
Kederden yok mecalim zerre denlü nutka sultanım
Eden güya yine evsaf-ı pâkindir dil-i zari
Hususen ben o mu’ciz gu-yi manayım ki gördükçe
Hünermendan alem-i tab’ıma eylerler ikrarı
Felek-i çapik süvar fikrimin bir rahş-i çalakı
Hired-i şahinşeh-i idrakimin bir peyk-i rehvari
Mey-i endişemin ser mest-i cam bezmidir şimdi
Acep mi rind-i çarhın keç nüma olursa reftari
Dehanın bağlamış sehhar-ı nazm mu’cez asarım

Hamuş etse nola her bir sözüm cüst u bed kârı
Arusvar-ı zilletin fikr-i renginim şebistanı
Riyaz-ı nazmımın endişe alem his u harı
Dilim şah-i cihan ara-yi o renk-i maariftir
O şahın pehlivan hameyiz renk-i silahdarı
Kavlen fi **Nüzheta** başla duaya sıdk-ı safınla
Meta'-ı teng maksudun duadır ruz-i bazarı
Bula ta kim gül hurşid ile bağ-ı cihan revnak
Ola ezhar-i encümle felek ta kim çimendarı
Bula nahl-i vücudunla riyaz-ı devletin ziver
Hatadan hıfz ede zat-ı şerifin hazreti Bari

DER SİTAYİŞ-İ AĞA-Yİ ZİŞAN

Gönül bir dilber-i meh parenin aşkıyla şeydadır
Ki her bir gamze-i fettanı bir aşub-i dünyadır
Eder ihya dil-i uşşak mihnet dide u zarı
Tekellümde leb-i can bahşı güya kim mesihadır
Heman mevkufdur güftarına yoksa küşad olmaz
Dehanı gonce gül ismine bir hoş muammadır
Değildir halka halka safha-i ruyünde giysular
Çekilmiştir berat-ı hasene bir tuğra-yi ğarradır
Ham erdi cebininden ol şuhun şahab asa
Hadenk-i ah-ı ateşnâk âşık-ı arş-ı peymadır
19/b. Nice dil vermesin ol dilir-i mümtaza âşık kim
Sera pa hüsn u endamı biri birinden aladır
Kul etti âlemi ol kamet sözün ile el-hak
Hiram dil keşi nazendelikte haylı ranadır
Geçilmez fitne-i nadide-i çeşm u nigahından
Ser güyu o şuhun serteser aşub u gavğadır
Kadr-i ser geşte-i ahkâm-ı tığ gamze-i şuhu
Kaza tir-i nigahından giriban çâk-i şekvadır
Girişme-i afet-i can gamzesi amade fitne

Nigeh-i mestane katl-i bi-günahane müheyyadır
Şikenc-i zülf-i müşkininde şimdi hatır-ı nalân
Giriftar-ı kemend olmuş esir-i hayret efzadır
Halas olmak ne mümkündür o dam-ı mihnet aradan
Heman mevkuf-i emr-i kethüda-yi kâr fermadır
Semi fahr-i âlem hazreti ağa-yi Zişan kim
Kef-i zer paşi reşk-i aftab-ı alem aradır
O dana-yi bülend ahter ki re-yi alem efzunu
Çırağ-ı bezm-i kudsi neyyir-i çarh-i muallâdır
O serdar-ı zafer yaver ki tığ-ı şule engizi
Sihab-ı berk bar-ı geşt zar-ı ömr-i a’dadır
Kerim kâmrandır kahraman cümle küsterdir
Dilir-i namverdir saf-ı şikâf ruz-i hecadır
Tıraz rayet iclali teyidat-ı rabbani
Şükuh-i devlet u ikbali fahr-i çarh-ı valadır
Semend-i bahtına devlet sabah el-hayr pişani
Rikâb-ı cahine ikbal bir pik-i sebük padır
Değildir Kehkeşan çugan-ı şimşir ser endazı
Mudam-ı arayiş ku-yi sipehr kine fersadır
Bir edna mevci eyler damen-i dünyayı bir Gevher
Dil-i der paşını fehm eyleyenler dedi deryadır
Değil encüm o denlü saçtı sim u zer kef-i lütfü
Ki mirat-ı felekte aksi ser taser hüveydadır
Elinden kâse-i mah-ı nev olmazsa nola zail
Der-i lütfünde gerdun bir geda-yi bi-ser u padır
Eder her hamlede hun-i aduyu sel veş cari
Saf-ı hecada güya Rüstem bi-bâk u pervadır
20/a. Giyip zer şemseli bir hilat oldu çarh-ı derbani
Beyaz saçla zanetme hurşid-i mücelladır
Neş’et-i ahd-i lütfiyle cihan işret sara-yi cem
Şemim-i turre-i halkiyle âlem müşk buyadır
Sefa-yi meşreb pâkiyle bulsa tertib bir dem
Mezak-ı cana sümm hem halet cam-ı musaffadır

Görünmez fitne her kez devr-i asayiş pezirinde
Meğer kim arız-ı hubanda zülf-i semensâdır
Desem şayestedir asar-ı hıfziyle zamanında
Ki ağuş-i gazenfer lücce-i ahuya mevâdır
Hudavend-i esen ol cenk aver leşker şikensin kim
Dem-i tığınla a‘da hasret-i merk-i medâ câdır
Bozup bir demde ettin sinehanın sine çâk-i gam
Bu nusret sana dad-ı Kayyum u danâdır
‘Alîlin eyledin el-hak döküp kanın kızılbaşın
Gören zanetti tığın Zülfikar-ı berk-i simâdır
Şafakdan zahir olmuş mihr-i alemtabdır yoksa
Dem-i tığında hun-i düşmen beyhude davâdır
Hücum cümle-i ateş misalin berk-i heyetdir
Şirar-ı nar-ı tığın düşmene dağ-ı süveydâdır
Yürü çal tığı avn-i Hakla düşmenden hiras etme
Sana her yerde te’yidat-ı rabbani müheyyâdır
Güruh-i eşkıya leb-i teşne tığın olup şimdi
Misal-i girdibad avareger deşt u sahradır
Okumun dahi çek te’dibine tığın ki sultanım
Sana dergâh-ı Hakda bin sevab etmekden evlâdır
Dem-i hiycada te’yidat-ı ikbalin içün yer yer
Melaik hep tilavet kerde-i **“inna fetahna”**dır
Ne mümkün vasf-ı valana erişmek kuvvet-i tab’ım
Ki zatın daima kayd-i tasavvurdan müberadır
Kerem kıl bakma mehdinde olan tetayyürüme zira
Tabiat-ı cevr-i dehr-i dun geçer dun-i kederzadır
Tehidir kese-i dil nakd-i nayab-ı meserretden
Cihanda yoksa nazm içre nezirim bi-müsemmadır
Hususen ben o serdar-ı sipeh âra-yi irfanım
Ki şimşir-i zebanım fatih-i iklim-i ma‘nadır
20/b. Hayalim vadi-i nur-i ilahidir hakikatte
Kelim Allah ma‘naya dilim tur-i tecellâdır
Arus-i varidat-ı gaybe bir âyinedir tab‘im

Gülistan-ı hayale hame bir tuti-i güyadır
Zamirim bahr-i bi-payan mevvac-ı ma'arifdir
Kelamım rişte-i manada bir lülü-yi lalâdır
Ben ol sermest-i bezm-i mana-i feyz aşinayım kim
Mey-i endişeme hurşid bir cam-ı mutallâdır
Duaya başla **Nüzhet** sıdkla terk et bu davayı
Söz ahir oldu hengâm-ı dua-yi arş-ı fersâdır
Sefidac-ı beyaz subhle meşşate-i hurşid
Cemal-i 'âlem imkâna ta piraye bahşâdır
Muzaffer eyleyüp a'daya mahfuz eylesün Bari
Vücud-i kâmilin kim melce-i a'la u ednâdır

21/a. İBTİDA-İ GAZELİYAT

HARF EL-ELİF

Hatt-ı o afet-i hüsnün bahardır güya
Sirik-i didelerim cuyıbardır güya
Ehem-i lâzıme-i devlet cemali anın
Güruh-i ehli niyaze vakardır güya
Gamınla dur olalı senden ey gül-i ra'na
Müjem havali-i didemde hardır güya
O şuh-i nursun ayine-i cemâlinde
Sevad-ı hatt-ı Dilara ğubardır güya
Bu fen-i h'aheş-i dil kimse müstefid olmaz
Safa-yi bezm-i cihan-ı müsteardır güya
Kemâl u naksi olur bunda herkesin zahir
Derûn-i meygede darü'l-'ayardır güya
Elinde Haydar-i kerrar tab'ımın **Nüzhet**
Yara'a-i düzban-ı zülfikardır güya
***
Düşüp sevda-yi vusla kakil-i pür piç u tab asâ
Sarıldım gerdan-ı canane zülf-i müşknab asâ
Sirişk-i çeşmin olsun daima baran gibi cari
Halas olmak dilersen ru siyehinden sihâb asâ
Derûnunda olan esrâra mahrem eyleme halkı

Açılma gördüğün aşinâgehi na-ma‘lum bab-ı asâ
Kelâmın bais-i tahrik-i şevk-i her derun olsun
Kesel verme mukarin olduğun yarâne h’ab-ı asâ
Nihayet bulmadıkça ehli hırsın hazin ömrü
Feragat eyleme serkeştelikden asiyâb asâ
Misal-ı ser-i serkeşi oldu damen-i çin istiğnâ
O şuhun payine revmal içün dar akçe ab asâ
Meal-i sohbeti ezhane iras-ı fütur eyler
Mukarin olmayan erbab-ı irfâna kitab asâ
Cihandan bir nefesde kat‘-i çeşm iltifat eyler
Fenâsın fehme kudret-yab olan ‘âkil cerab asâ
Zaman-ı giryede yâd eylesem **Nüzhet** gül rûyün
Züccac-ı didede boya olur eşkim gülâb asâ
***

Gazel

Gösterir her girdişinde bir nice hikmet bana
Vasıl oldu çarhdan sermaye-i ibret bana
Ağniyadan eyledi azade-i minnet beni
Geldi iksir-i gina-yi kalb ile servet bana
Suret-i maşuka girdi cümle nakş-ı mümkünat
Bir tecelliden nümayan oldu bin suret bana
Mah-ı nev gibi edüp halka müşar elbeyan
Pertev-i idrakim oldu maye-i şöhret bana
Buldum sahba-yi irfanımdan asar-ı sefa
Gelmedikçe derdi teşvişde safvet bana
Sundu dest-i tab’ıma aşkla dolu meyhane kim
Verdi her bir harimesi bir gune keyfiyet bana
Mevris-i derdine oldu firkatin bir güne kim
Pute-i Hannan oldu ey gül baliş-i rahat bana
Böyle vadilerde elhak yekte-i nadan suhen
Hem ’inan olmak kati düşvardır **Nüzhet** bana
***

Ahval-i ruzigara olup aşinâ saba
Uydurdu cümle kârını bad-ı heva saba
Bir birine düşürdü ahali-i gülşeni
Tahrik edüp şükûfeleri ca-yi saba
Arttırmasaydı kameti nev restegan-ı bağ
Böyle esüp savurmaz idi dağa saba
Semt-i cidarına kuş uçurmak muhal idi
Olsa harim-i bağa hükumet reva saba
Verdi haber-i kadrim hidiv-i bahardan
Geldi misal-i name bir bad pa saba
Gel devrin eyle mevsim-i nev ruze sazkâr
Olsun dilin nağmelerin mutriba saba
Erbab-ı rikkatde görünür çeşm-i tab'ına
Nüzhet nesic-i tab'ına nisbet kaba saba
***

Tenk eder aşkın feza-yi deşt-i canımı bana
Dağ-ı reşk etdi serapa ruh-i mecnunu bana
Etsem seni sehba-yi hun-i aşkımla
Fi'l-mesel hark etseler akl-ı fıtratı bana
Çeşm-i abrusunu temaşa kıl o Yusuf tal'atın
Anma ey zahid yeter takva-yi Zünnun'u bana
Kamet-i balanı yad ettikçe eşk-i didemin
Siyl-i tufan hizden tavsi'an ruyü bana
Kabil-i tahsil iksir-i ğina oldukça dil
Sanki bab-ı temenna etdi Karun'u bana
Böyle sahir olduğun fehm eylemezdim çeşminin
Kân-ı perdan olmasa her lahza efsunu bana
Nüzheta neşette tab'-ı beliğimdir eden
Halce pira-yi tasarruf-ı bikr-i mazmunu bana
***

Gönülden mebhas-i aşkında evvel ah olur peyda
Beli her nüsha ünvanında bismillah olur peyda
Sihab asâ sipehre dûd-i ahım olsa peyveste
Ne cürm mihr-i nur efzane kurs-i mah olur peyda
Eğer yâd-ı zenahdanınla dil bir semte azm etse
Güzergâhında her bir hatvede bir cah olur peyda

21/b. Anın çün ya peridir ya melek derler sana zira
Hayalin didede gâhî nihan u gâh olur peyda
Olursa ittihad-ı manevi bî-külfet zahir
Meyan-ı âşık u maşukda bir rah olur peyda
Husul-i matlab-ı bus-i izar-ı yardan sonra
Derûnumda o demde başka bir dil h'ah olur peyda
Tehi zan eyleme bu hankahı her zaman **Nüzhet**
Ki her bir derde bir mürşid agâh olur peyda
***

Göreydi ruyün edüp meyl-i intisab sana
İnerdi hizmet içün göğden afitab sana
Teğafül nigehin hasm-ı canım oldu yine
Neşve-i naz verüp neşve-i şarab sana
Şikâr-ı damı olan murğ-i ruhi turrelerin
Eder kıyamete dek vakf-ı ıztırab sana
Kızardı gül gibi ruhsarın al al oldu
Nigah keremim olup mâye-i hicap sana
Tir-i zamanede yaran-ı bî-vefâya bedel
Enis-i hücre-i gam **Nüzheta** kitab sana
***
Göreydi kaddin açup secde-i niyaz sana
Perestiş eyler idi serd-i ser firaz sana
Mudam olmadadır vasıla çarh-i tab'-i füzun
Acep mi etmese âşık niyazı az sana
Remide olmadasın her hamından ol zülfün

Neden gönül bu kadar kayd-i akaldir sana
Sakınma aşk-ı civanane meyilden zahid
K'olup hakikate rehber yine meccane sana
Meyan-ı ehli suhende müşar olub **Nüzhet**
Gelür bu tab'iyle elbette imtiyaz sana
***
Rû nüma oldukça ruhsarından giysular bana
Ziver-i gülzar-i rağbet oldu şebbular bana
Dide-i dil-i kabil nakd-i şehba olmaz
Gösterirken göz gören dildarı hû hûlar bana
Hüsn-i matla'dan ehemdir hüsn-i makta' şaire
Hat-ı rişt-i leb gibi fikr olmaz ebrular bana
Semt-i çeşminle deşt-i ömre ey Leylâ cemal
Hemdem-i derd oldu mecnun gibi ahûlar bana
Sakiya malik-i rikab olmak sana şayestedir
Olsa gerden-i zib şevk ol sim ol sim bazular bana
Keffe veş yekdiğeri tahfife mail olmada
Hal-i yaranı beyan eyler terazular bana
Şimdi **Nüzhet** aşıkım bir nev Nihal-i naze kim
Hem 'inan olmaz sirişk-i didede cular bana
***
Matlabından görmesin bir kimse hirman-ı rica
Etmesün hak destimi muhtac-ı daman-ı rica
Pâyidar olmaz zemin-i himmetinde tab'ımın
Siyl-i tufan hiz-i istiğnadan erkân-ı rica
Kendi aksim dahi menfurum olur ayinede
Halkdan oldum o denlü ru-yi gerdan-ı rica
Pek giran can olmaya muhtaçdır tahsil-i kâm
Meyl eder ancak ağır basmakla mizan-ı rica
Nefs-i Fir'avn'e heman cehd ile galib gelmeğe
Gösterüp muy gibi ayat-ı butlan-ı rica
Mevce-i yemle mest-i mehiden sonra saçılır
Damen-i ümid ile dest-i hirasan-ı rica

Her seraba ab zaniyle eder kasd-i şıtab
Teşne-i ye’s olmamakdandır hemdevran-ı rica
Feyze kabil-i mevki’in bulsa sedef asa neyyir
Zayi olmaz katre-i baran-ı nisan-ı rica
Futa-i hirmanı rabt etti meyan-ı ğayrete
Pir-i pâk oldu tariki üzre Selman-ı rica

Pa-yi derd-i eman tesis olsa nola ehli heves
Bestedir dervaze-i serhad-i imkân-ı rica
Mesab-ı can olsa da hem çaşni-i zühdden
Meşreb-i himmetde **Nüzhet** ab-ı hayvan-ı rica
***

22/a. **HARF-İ BA**
DER BAĞDAD GÜFTE BÜVED

Emdim şarab-ı la‘lini canânenin bu şeb
Hûn oldu bağrı rişkle peymânenin bu şeb
İp takmaz oldu âşık-ı nâlâne bilmeyüz
Kimdir enis-i bezmi o dürdanenin bu şeb
Sarf eyle nakd-i canı reh-i aşk-ı yârde
Gör vasl-ı şem‘a sa‘yini pervânenin bu şeb
Değmiş gibi Melahat-ı la‘lin mezakına
Yok bâdesinde neşe-i meyhanenin bu şeb
Oldu füsun-i ğamzesine tıfl-ı dil zebun
Tatvile yok tahammülü ifşanın bu şeb
Sarsam acep mi sineye merhem veş ol mehi
Mecrûhuyuz o gamze-i mestanenin bu şeb
Yok kılca kadri zülfü yanında ol afetin
Çâk etse sinesin nola gam şânenin bu şeb
Nüzhet sözümle bezm-i cihan neş’e yâb olur
Emdim şarab-ı la‘lini canânenin bu şeb
***

Kadd-i ze ‘aşket eğer sûz û tab der ter ab
Şeved ze hud dil mahi kebab der ter ab
Cüz in sipihr ki kervan-i bezir-i eşk menest
Nedide est kesi asiyâb der ter ab
Fena dih est fürûğ-i rüheş bebâde-i ter
Çü ‘aks-i şa‘şa‘a-i aftab der ter ab
Nümûde zülf-i ham ender hameş der ayine
Çü ef‘i-i ki kuned piç-i zeban der ter ab
Çe abdar fütad in ğazel ki şüd **Nüzhet**
Güher ze ğayet şermeş çü ab der ter ab
***

Gazel

Def’eylese acep mi ziyan-ı şarabı ab
Teskin eder hun-i ateş-i pür iltihabı ab
Sengin dilanı nerm-i neharan zebun eder
Seyr et ne kevn-i girdişe kor asiyâbı ab
Eşkim sefa-yi seyr-i rüh-i yari men eder
Tatil eder dokunsa meal-i kitabı ab
İmsak u buhl olur mahal-i füyûzat-ı gaybde
Tayin eder mi mevce-i hadd-i hesab-ı ab
İşrab eder meali şinâsan-ı ‘âlem
Her bir gözde devlet padır rikâb-ı ab
Hezar aşkı sıyakla müzehhab tab’ olan
Etmez nühüfte şa’şa’ına aftabı ab
Seyrab edüp hadika-i mazmunu **Nüzheta**
Bu nev zemine verdi bu nüvvab u tabı ab
***

Hattın görünce verdi bana piç u tab-ı h’ab
İras eder tab ‘ina gâhî kitâbet-i h’ab
‘İs’af-ı baht-i gaflete kor akibet seni
Labüd olur netice-i keyf-i şarab-ı h’ab
Biganedir hayal-ı cemâlinle dideme

Vakt-i tulu‘-i subha dek ey aftab-ı h’ab
Meyl eyledik teğafüle gördükde giryemiz
Güya getürdü çeşmine avâz-ı ab-ı h’ab
Ömr-i ahirinde zail olur lezzet-i hayat
Vakti geçince tab‘a vermez ıztırab-ı h’ab
Guş eyledikçe makdemini can-ı h’abıma
Ey nur dide dideden eyler zehab-ı h’ab
Gaflet deminde kuvvet-i ikbal selb olur
Nüzhet füture bais olur vakt-i h’ab-ı h’ab
***

Limuharrire
Feminden olsa eğer mazhar-ı hitab kitab
Verirdi her suhene nefi ile cevab kitab
Eder cemal-i arzına ger müsellem efzunuz
Bakmaz olsa eğerçi garik-i ab kitab
Âmâlı ayine-i hatt-ı lebinde etdi zuhur
Edince hürmet-i sahbaya intisab kitab
Verirse hüsnüne ravnak acep mi ebrusu
Ki satr-i besmeleden oldu feyizyab kitab
22/b. Derun-i sinesini çâk çâk edüp âşık
Gamınla eyledi telif bab bab kitab
Hattın senasını vasf-ı lebinde yâd etmem
Okunmaz olsa eğer meclis-i şarab kitab
Sezâdır ehli suhen zib-i safha-i dil edüp
Yazılsa bu gazelim **Nüzheta** kitab kitab
***
Rah-ı dildare olup serdade bir ben bir habab
Olmuşuz bahr-i ğama üftade bir ben bir habab
Ta ezelden tabi emr-i heva-yi aşk olup
Hanüman-i sabri verdik bade bir ben bir habab
Hesti-i dünyadan ettik kat’i çeşm-i iltifat
Olduk ancak fariğ u azade bir ben bir habab

Kendimiz bildik bilelden bir nefes duz olmadık
‘Âlem ab etmeden deryada bir ben bir habab
Her zaman bir ve tek menzilgehe nisbet eyleriz
Hayma-i iyşi edüb amade bir ben bir habab
Seng-i ta‘ne-i bî-tahammül olduğun nazik dilan
Gelmiş güya ki istişhade bir ben bir habab
Etmeyiz **Nüzhet** nazar bir kimsenin ihsanına
Ab-ı ruyüyle gezüp dünyada bir ben bir habab
***
İltifat kâm-i dil-i mahzunu şad etmek garib
Senden ey bî merhamet insaf olunsa pek garib
Asitan-ı yardan mehcur olalıdan doğrusu
Ol dem üftade-i gurbet olup gerçek garib
Döke hâk-i zillete beyhude ab-ı ruyünü
Payini bab-ı kibar-ı asırdan gel çek garib
Çift olursa belki ol murğ-i huma pervaz ile
Kendi mikdarın bilüp bir yerde dursa tek garib
Havf-i tiğ-i gamzesi endamını lerzan edüp
Zühresin çâk eylemezdi olmasa ödlek garib
Uğramazdı mekrine her zen tabiat âdemin
Girdiği yerlerde olsaydı eğer erkek garib
Kârına nisbetle harcı arkasından çıksa
Sırtına bulmazdı elbas edecek gömlek garib
Nüzheta böyle tevakkuf eylemezdi etmese
Nokta-i hâl-i kenar arızında şek garib
***
Arılmış ol şuha ezelden ol kurban nasib
Bundan ala bir nasib olmaz nasib amma nasib
Nasib valsından etme ey gönül kat‘-i ümid
Sen husul kâre sai eyle olursa ya nasib
Bulsa murğ-i dil acep mi dane-i hal-i rühun
Herkesin bu yüzden etmiş zevkini Mevla nasib
Sen de gahi talib ol matluba rehyab olma

Her zaman olmaz karin def'i istiğna nasib
Geçme sev anı sevilmek nasibinden rakib kendice
Olsa bir kere bana ol Dilruba tenha nasib
Sa'yi hak u abeste tahsil erzak etmese
Meryem'e bî sa'i olurdu nahlden hurma nasib
Nüzhet olsam ihtiyarımda nola bî ihtiyar
Cezb eder insanı çünkü her yere hala nasib
***

23/a. **HARF EL-TA**

Nergis harab-i an teki nim mest-i tüst
Sümbül esir-i kakil-iamber şikest-i tüst
Ez zir-i bar-i gam netuvanim h'asten
Saki bikun mera adu-yi dest dest-i tüst
Bîruhsat-i tu nist mecal perideneş
İmruz murğ-i hatır-i men pa-yi best-i tüst
Tenha neküşte ayine hayran be ru-yi tu
Ser ta be pa ceha heme suret perest-i tüst
Danest her ki did keman-i du ebru but
İn tirha besine-i **Nüzhet** ze şest-i tüst
***
Küşad-ı defter-i uşşak edüp o işve pirest
Açıkda buldu dil-i zarı eyledi derdest
Heva-yi kâkil-i müşkinine esir olalı
Raiyet eyleyüp uşşakın eyledi serbest
Yine zeametine etdi bir kılıç ilhak
Derun-i aşıka bir zahm açup o gamze-i mest
Bulup mahallini tenhada der kenar etdi
Rakib deyu o bala bülendi eyledi pest
Zuhur-i hattına talik edüp dem-i vaslın
Derun-i **Nüzheti** bir şuh kâtip etdi şikest
***

Vefa u ahdin edüp cabeca şikest u dürüst
Eder derunumu ol Dilruba şikest u dürüst
İraet etmededir halka rişte-i emeli
Hemişe şa'abde yaz kaza şikest u dürüst
Gam u sefa ile manend-i şişe ger gerdun
Eder zücac-i dili daima şikest u dürüst
Firak u valsı ile ol tabib-i canın olur
Mizac-ı 'âşık derd-i aşina şikest u dürüst
Nizam-ı haline etmez nazar hemişe leim
Kabul eder ne bulursa geda şikest u dürüst
Felek harab u hem abad-ı ahım olsa nola
Eder hababı bakılsa heva şikest u dürüst
Zeban-ı hameye söyletdi **Nüzheta** yaran
Bu gune bir gazel-i nev eda şikest u dürüst
***
23/b. Raz-ı dili arz etmeye dildare ne hacet
Keyfiyet-i malumeyi iş'are ne hacet
Ümid-i nevalinde olan bî ser u pânın
Her yani tir-i renciş u azare ne hacet
Mahmurluğun türşi-i ruyünde iyandır
Zahid bize meykeşliğin inkâre ne hacet
Batında temaşası müyesser ise yârin
Zahirde olan ruyet-i didare ne hacet
Sermaye-i ümid ile bazar-ı talebde
Ey ehli tevekkül talebkâre ne hacet
Verir şevki mekân sual etme kabulün
Teklif-i şarab etmeye meyhaneye ne hacet
Aşk ehli bilür hünerlemenin yâre tarikini
Talim-i enin etmeye biçare ne hacet
Ol Yusuf hüsnün bilünür müşteriyanı
Bir gün çıkar iplikleri pazara ne hacet
Nüzhet sana bu mevhibe-i hasret hakdır
Sarf etmeye efkârını eş'are ne hacet ***

Durma sürdükçe feza-yi vuslata canâne at
Ku-yi rese ey mey derya kendini meydâne at
Sana senin endaz-ı harf-i iltifat olsa yine
Gayri tac-şevki bam-ı çarha ey divâne at
Taş-ı diğerdi şehsüvarım düşmene sengin dile
Çıksa bir keskin özengiyle sürüp hasmane at
Yoksa gafilmiydin ey pervane hal aşkdan
Ben dedim mi kendini var ateş-i suzana at
Halka malumdur mahilere mey bol ise
Bir sevap eyle rakibi öldür ummane at
Ateş-i huna bir akçe hazır bir yanını
Bu güzar aşık-ı miskini al bir yane at
Var iken nusret-i karib o Leyla talata
Kendini kim dedi var mecnun gibi yabane at
Beste-i rencer-i zülfün eyleyüp şahım deli
Var ise çarhı bi gayr ettim ki ne meydane at
Maksadın zevk ise **Nüzhet** kurtarıp ağyar dile
Çek o şûhu bir gece bir hane-i tenhaye at
***
Bağ-ı Firdevs ise de sahn-ı sara-yı gurbet
Künc-i duzah görünür âdeme ca-yi gurbet
Hemdem-i İsa u hemfeyzi hayat olsa bana
Telh u pür nar gelür ab u heva-yi gurbet
Olamaz şüste-i sabun sefa olsa bana
Çün gamdan yine vareste kaba-yi gurbet
Yetiş ey Hızır hidayet kani bîtab ol da
Rencide-i rah-ı gam-i hava eyle pa-yi gurbet
Hâsılı sensiz aya ruşeni-i dide-i can
Bana yeksan görünür subh u mesa-yi gurbet
Deşt-i dilden hüsn-i dua elemi def‛ edemez
Ne kadar tünd ise seylab-ı sefa-yi gurbet

Nüzheta zahir eder mevsim-i asayişde
Vatanın zevkini telhi-i cefa-yi gurbet
***

24/a. HARF EL-SA

Zülfün olup izlale bais
Oldu nigehin kitale bais
Ümmid-i nigah-ı merhametdir
Canâ sana arzuhale bais
Bir söz mü dedi o şuha ağyar
Kim oldu bu infiale bais
Bîtakati-i muhabbetindir
Damanına ruymale bais
Arz etmiş iken bize cemalin
Noldu bu kadar celale bais
Hurşid-i cihan firuz-i hüsnün
Şam hattidir zevale bais
Sehba-i neşatıdır bu bezmin
Bu derd-i ser melale bais
Teşrif-i kudum-i yardan mı
Sufi ne bu vecd u hale bais
Bahs-i dihen u meyanın etmek
Olur nice kil u kale bais
Dendanları vasfı oldu **Nüzhet**
Bu akd-i nevin-i lale bais
***

25/a. HARF EL-CİM

Acep mi olsa zülf-i yar gâhî rast gâhî geç
Olur, zira ki vaz‘-ı mar gâhî rast gâhî geç
Değildir cümbüş-i erbab-ı devlet bir karar üzre
Eder sermest olan reftar gâhî rast gâhî geç
Suud etmek firaz-ı rahe müşkildir sadakatle
Olur, zira reh-i kühsar gâhî rast gâhî geç
Heva-yi Gülşen-i küyünle âşık fert-i hayretden
Yürür manende-i enhar gâhî rast gâhî geç
Acep mi vasf ederken kametin yâd etsem ebrûsun
Değil bir tarz olur güftar gâhî rast gâhî geç
Gelür meyhaneden hançer bedest ol afet hunu
Serinde heyet-i destar gâhî rast gâhî geç
Gehi ‘uşşaka ki ağyare meyl etse nola çeşmi
Olur, asayiş-i bimar gâhî rast gâhî geç
Nümayandır hemişe sıdk u kezbi şairin **Nüzhet**
Yazılsa nûke ger eş‘âr gâhî rast gâhî geç
***
Dehrin meal u mebde-i bünyadı puç u hiç
Bahrin habab-ı hali u berbadı puç u hiç
Ehl-i suale kuh u karan-ı devletin
Red-i cevap u vade-i mutadı puç u hiç
Ahına laik olsa acep mi ceres gibi
Şekva-yi zülm u mana-i feryadı puç u hiç
Labud olurdu maye-i def’-i gürsinegi
Bu ruzigarın olmasa ger zadi puç u hiç
Encâmı puç u hiç ise **Nüzhet** acep midir
Bu şi‘rin oldu bais-i icadı puç u hiç
***

Eyler hemişe kasd-i vusul-i kenar mevc
Ol sernameyi etmek içün derkenar mevc
Olmazsa bir mahalde nola payidar mevc
Olmuş heva-yi aşkın ile bîkarar mevc
Tahrik-i feyz-i lütüfledir cuşiş-i hüner
Zahir olur mu bahrde bîrüzgar mevc
25/b. Çeşm-i habab ile gözedüp pa-y busunu
Olmuş esir-i keşmekeş-i intizar mevc
Azmada hatır olmasa bu rüzgârda
Çin-i cebin etmez idi aşikâr mevc
Oldu bir bir hatt-ı ta’dad gösterüp
Manend-i cu-yi Dicle mey-i huşkvar mevc
Hengâm-ı der tende veli hudnuma olur
Keremit-i Bağdad’a urur şure zar mevc
Anlar rahat olduğun ol deh-i kenarda
Olsa acep mi şaşıla ger huştar mevc
Birbirine uyup reh şıkkında bakılmış
Manend-i aşiran kef efşan-ı katar mevc
Pamal-ı lokma-i gam eder bahr-i ‘as’ade
Ziyaye eder anı felek veli hemçü tar mevc
Resm-i satırdan ne gösterdi **Nüzheta**
Bahr-i sefidde bu gazel abdar mevc
***

26/a. **HARF EL-HA**

Olalı la‘lin aşinâ-yi kadeh
Oldu efzunter safa-i kadeh
Tutdu nahl-i şükufe dar u heman
Dest-i saki olunca ca-yi kadeh
Haz-i nev sanma etdiler tahrir
Hatem-i la’line dua-yi kadeh

Name-i kulkul-u surahiden
Eğlenir cümle macerâ-yi kadeh
Rind-i meyh’are bir sifal verir
Künc-i meyhanede gına-yi kadeh
Asitan-ı cümle mülazimdir
Ruz u şeb nice bînevâ-yi kadeh
Basalı sahn-ı bezme saki kadeh
Değmez oldu zemine pâ-yi kadeh
Tab-ı hurşid u şem‘i neylerler
Düşse bir meclise ziyâ-yı kadeh
Lezzet-i bus-i la’lin alsa habab
Olamaz bir nefes cüdâ-yi kadeh
Badeveş **Nüzhetin** olur daim
Neşe-i fikri dilküşâ-yi kadeh
***
Hurşid hüsnün olmasa tab-ı efken sabah
Zülmetden olmaz idi cihan-ı Ruşen sabah
Kurtardı risman-ı şu‘a‘iyle aftab
Üftade-i çimenşeb iken çizen sabah
Her gün kenar-ı daye-i çarha doğup verir
Bir aftab-ı tal’atı abesten sabah
Yusuf misal düşüp züleyha-yi mihrden
Çâk oldu kubur-i nicelerin damen sabah
Pâk olmaz idi çölde siyah zalamdan
Sabun-i mihr olmasa pirahen sabah
Yuğ-ı fütuha muntazır evvel olma zahida
Huffaş-ı tire ruz gibi düşmen sabah
Meşgul-i gaflet eyleme **Nüzhet** nigahını
Şehrah-ı feyze nazır iken revzen-i sabah
***

27/a. HARF EL-HI

Giydi yine o yar sefid u siyah u surh
Gösterdi nevbahar sefid u siyah u surh
Evsanı zülf u gerden u la‘linde oldular
Bi’l-cümle şermsar sefid u siyah u surh
Sergeşte-i muhabbetim olsa cihan nola
Çeşmimde aşikâr sefid u siyah u surh
Gâhî husul kâre televvün mü‘in olur
Nakşe olur medar sefid u siyah u surh
Nüzhet bu şi‘ri gûş edenin reşkle olur
Ruyü hezar bar sefid u siyah u surh
***

28/a. HARF EL-DAL

Nergis ez çeşm-i füsun saz-i tu bimar şeved
Lale hun der dil ez an arız u rühsar şeved
Mişeved ez suhen-i h’iş nümayan mağrur
Mest-i zahir-i ze perişani güftar şeved
Miresed subh-i kıyamet eger ez h’ab-i giran
Çeşm-i bahtem netüvanist ki bidar şeved
Küfr-i zülfet beçünin gune eger mimaned
Rişte-i sübha-i zühhad ze zina şeved
Nüzhet ez feyz-i baharest ki ebr-i kalemet
Ber ser safha-i endişe Güher bar şeved
***
Reşk-i rühsarınladır mihr-i felek ruz red derd
Meh zuhur-i hatt-i nev haberinledir şebek red derd
Kerem saz-ı bezm-i ağyar olduğun gördükçe dil
Etmemek mümkün müdür hasretle ah-ı serd derd
Seyl veş saki revan etsen eğer sehbaları
Zail olmaz saha-i hatırda olan gerd derd

Kendi derdiyle teselli yab iken bak derde kim
Vaz'-ı bina-yi zaman insana olur derd derd
Dağ-ı hun alud cism-i aşıkandan dembedem
Gülşen-i aşkında leb handan olur bin derd derd
Bîr u nutk-i şifa bahşasıdır ol asafın
Nüzheta bu nazmla kilk-i suhan pür derd derd
Eylesun nezd-i mizacından o desturun ele
Dur baş sıhhati her demde vakf-ı tard derd
***
Hadenki kez nigah şuh-i an ebru keman ayed
Sada-yi dad h'ahi ez dil gerd beyan ayed
Çü mu bar yek gerded ez dirazi-i suhan-i cananem
Her an vakti ki bahsi ez kad-i o der meyan ayed
Tefsir midihed fikr-i perişan tab'-i danara
Besan çeşme-i safi ki burdi kavran ayed
Nasibi nist der 'âlem ze rahat hiç zalimra
Acep nebudâk seylab daim der figan ayed
Meger nusret kuned imdad-ı Bari **Nüzheta** der ne
Ze dest-i ma cevab-i şi'ir nusret ki tuvana ayed
***

28/b. Der dil-i men nigeh-i yar neguşed ki neşud
Hanem hane-i bimar neguşed ki neşud
Hest düşvar residen ze bezirgân ba mol
Rahem ez damen-i kühsar neguşed ki neşud
Ketm-i esrar-i cemal-i tu nebudi mümkün
Der zeban-i takat-i güftar neguşed ki neşud
Güftem ez lezzet-i güftar-i tu sir neşud
Güft-i tekrar betekrar neguşed ki neşud
Şudem ez kayd-i giriftari-i zülfeş azad
Dil-i tu beste bezünnar neguşed ki neşud
Şöhret-i hüsn-i butan hiç nekeşti zahir
Aşk der perde-i inkâr neguşed ki neşud

Nüzheta keyf-i mey aşk besi pür zor est
Pa best ez kuvvet-i reftar neguşed ki neşud
***

29/a. HARF EL-ZAL

Olsun hayal-i la'li o şuhun neden leziz
Sükker demekle olmaz efendi dehen leziz
Hattın görünce la'line meyl etse dil nola
Nuş-i şarab olurdum seyr-i çimen leziz
Telhi-i bade neşve ile tab'a huş gelür
Zımnında devletin nola olsa mihan leziz
Ya vasf-ı la'l-i yar ola ya midhat şarab
Gelmez benim mezakıma gayri suhan leziz
Ol fikr-i ku-yi dilber ile zevkıyab olur
Nüzhet gelür meşâme-i heva-yi vatan leziz
***

30/a. HARF EL-RA
DER BAĞDAD GÜFTE BÜVED

Elif ki hemreviş-i dilberan huş kaddir
Serinde kâkil-i müşkini suret meddir
Bu köhne bağda manend-i bülbül şeyda
Dil-i bela keşi nalân eden o gül haddir
Hayal-i kâfir zülfünle bekliyor her şeb
Gönülde kişver-i aşkında başka serhaddir
Ger tedafi'i-i gamdan dili emin etdi
Hattın ki reng-i nümayende-i zümürrüddür
Tevessül ile duaya sikender isen eğer
Dua tedafi'-i yecuc-i düşmene seddir
Yapışdı kâkile ayin-i hüsnü terk etdi
Rakib-i kâfiri seyr et beğim ne mürteddir

Zamane kadıları şimdi bu imame ile
Hemen derûnu tehi bir kulkulu künbeddir
Ceride-i kühen dehre hame-i sun'un
Sevad-ı rif'ati akebgir-i harf-i ameddir
Budur zamanede mazul olanların kârı
Mülazimdir mescid-i mukim-i mabeddir
Bir iki günlük ikametle aldanur **Nüzhet**
Gören imaret-i dehri sanur müebbeddir
***

TENZİR-İ Lİ-RAGIP MUHAMMED PAŞA MÜZEYYEL-İ DER MEDH-İ ŞERİF-İ VELİ

Kumaş-ı hüsne ki hal-i rühün beneklik eder
Hayali dide-i uşşakda beğlik eder
O serkeşane revişlerle gördüğün afet
Sipehr-i sine-i ağyarda meliklik eder
Erince nimet-i vusla lebin unutdu rakib
Hiramzadeyi gör kim ne bî nemeklik eder
Eman uruldu beraber u kemane gönlüm kim
Hadenkine per-i ruhe'l-Emin yeleklik eder
Bu nazm-ı tazeyi arz et o asafa **Nüzhet**
Ki tab'-ı mehlemi hissane müştereklik eder
Der-i bülendini ca-yi eman eden bikes
Uluvv-ı rif'at u ikballe feleklik eder
Değil fakat deve seyr etse kıta-i hattın
O mürşid-i hünere şeyh de köçeklik eder
30/b. Ererse terbiyet-i hilm u Rıfkı fûlada
Mülâyemetle dili saht iken iplik eder
Hazan-ı gamdan emin eyleye dilin Mevla
Ki sahn-ı bağ-ı kemalatda çiçeklik eder
***

TENZİR-İ Lİ-VEHBİ

Nedem ki aşıka ol bî-vefa gelür görünür
Rica-yi vuslata bim u hayâ gelür görünür
Hayal-i şerbet-i şirin la'lin etdikçe
Mariz-i aşka ümid-i şifa gelür görünür
O şeh nedem ki suvar-ı semend-i naz olup
Selamete nice bik mübtela gelür görünür
Meta'-ı busenin en iyüsün beğen beğen al
Nedem kavafil-i hat cabeca gelür görünür
Esir-i minnet dutan dehr olup kalmaz
Bülend-i fitrete daim ğina gelür görünür
Ne semte gitse düşüp ardına ol ahunun
Rakib-i kelb lika daima gelür görünür
Geçüp liva-yi siyeh çöp hame Nüzhet
Sipah-ı mana kafa der kafa gelür görünür
***

TENZİR-İ GAZEL-İ CUDİ
DAYEZADE AHMED AĞA

Bildirdi güle haddi letafet niye derler
Gösterdi kaddi halka kıyamet niye derler
Ta olmayacak mahrem-i esrar-ı cemalin
Ayinede bilmez idi hayret niye derler
Bak heyet-i terkibine ecza-yi cihanın
Gör çeşm-i basiret ile hikmet niye derler
Bir kere de sor bari gelüp hüsne ki zalim
İnsaf tenk adı mürüvvet niye derler
Ta gelmeyecek hattı o kâtib-i bece şuhun
Malum değil idi siyakat niye derler
Mutrub bizi bir demde nik eyledi irşad
Var ehl-i nefes şeyhe de öğret niye derler

Dur olmayacak bilmedi köyünden o yarın
Dil zevk-i vatan mihnet-i gurbet niye derler
Pervane gibi eyle nihan dağın o şem‘in
Bilmez misin ey dil ki emanet niye derler
31/a. Yaran suhen bildi bu nev nazımla **Nüzhet**
Eşarındır tarz-ı nezaket niye derler
***

TENZİR-İ GAZEL-İ VEHBİ U NABİ

Hüsnün tıraş-ı hatla revnak fezâlanur
Zir-i küsufdan çıkacak meh ziyâlanur
Manende-i habab ana daim külah edüp
Biçare şeyhi boş yere sağer sefâlanur
Huşk olsa da ne denlü yine mezra’-ı emel
Feyz-i sihab ah-ı seherden nemâlanır
Şebnem gibi rübude-i kullab-ı hüsn olup
Her aftab-ı tal‘ata dil mübtelâlanur
Teshir içün kalemrev-i manayı **Nüzhet**
Piş-i sipah-ı nazımda hamem livâlanur
***

TENZİR-İ GAZEL-İ VEHBİ

Benim gibi sana bir mübtela mı var yokdur
Senin gibi bana bir Dilruba mı var yokdur
Neşat-ı badesi renc-i humarına değmez
Bu bezm-i köhnede guya safa mı var yokdur
Felekde zümre-i uşşak dilfikâre rakib
Acep senin gibi hazır bela mı var yokdur
Misal-ı ah-ı seher hiz felek ümmide
Şu bahr-i gamda muvafık heva mı var yokdur

O şuhun etmeye isbat hesti-i dehenin
Efendi kale gelür müddea mı var yokdur
Bir iki kere gelüp günde hatırım yoklar
Cihanda gam gibi bir âşinâ mı var yokdur
Hayal-i lezzet-i la‘linle şimdi sultanım
Misal-ı **Nüzhet** şirin edâ mı var yokdur
***

NAZİRE-İ BEGAZEL-İ RAGIP PAŞA

Şem'-i rühun ki ruşeni-i bezm-i naz olur
Uşşak-ı zar emaye-i suz u güdaz olur
Mihrab-ı ebruvan u kad u kametin görüp
Zahid esir-i mabed u vakf-ı namaz olur
Can ol Nigar hüsne feda kim yatup suze
Hem şuh u hem mülayim u hem dilnüvaz olur
Şevk-i tavaf-ı kabe-i kuyünle her makam
Uşşak-ı binevalara reşk-i hicaz olur
31/b. Sahib-i himem odur ki bilüp nabz-ı halini
Darû-yi illet-i dil ehli niyaz olur
Mersun-i nahun hükm-i girdigardır
Her ukde-i umur mahallinde baz olur
Pir dilin eyle hazret-i desture **Nüzheta**
Kim her edası reşk-i mey neşvesaz olur
***

NAZİRE-İ BEGAZEL-İ NEDİM RAHİMEHUMULLAH

Lalede reng-i hacalet rüh-i alındandır
Nafede hun-i ciğer hasret-i halındandır
Jaleveş mahv-i vücud eylediği uşşakın
Eser-i cazibe-i mihr-i cemalindendir
Gülşen-i köyüne meyl etdiği cu-yi eşkin
Heves-i şive-i reftar-ı nihalindendir
Şem'veş şimdi başımda yanan ateş cana
O başında sarılan ateşi şalındandır
Sana ebkâr-ı meani bu kadar ram olmak
Nüzheta hep eser-i seher hayalindendir
***

NAZİRE-İ BEGAZEL-İ DAYEZADE CUDİ EFENDİ

Deruna cuşiş-i mana dolar taşar boşalur
Müşabih ham-ı sehba dolar taşar boşalur
Hayal-i çaşni-i la'lin ile meclisde
Hezar şevkle mina dolar taşar boşalur
Ten-i latifin ümidiyle günde bin kere
Derun-i havz-i musaffa dolar taşar boşalur
Kemal-i suzeş-i aşkınla dide-i dilzar
Çü çeşm-i şem'-i şeb ara dolar taşar boşalur
Harveş mevce-i mazmun döğünmez ey **Nüzhet**
Hezar mecmere hala dolar taşar boşalur
***

BEGLİKÇİ DİVAN-I HUMAYUN
NAZİRE-İ BEGAZEL-İ AVNİ EFENDİ

Yâd olunan yerlerde zülfün sümbül boya biter
Vasf olunsa Gülşen içre kametin tuba biter
Murlar üşmekdedir gördükçe şehd-i la'line
Sanma kim ger dilbende hatt-ı anbersâ biter
Bir kadehle gönlün iş yapmakda yoksa sakiya
Ram edince anı kâr-ı âşık şeyda biter
32/a. Ol gül-i ziba ne yerde olsa elbette gelür
Ortadan manend-i har ağyar-i bed sima biter
Münkati' olsa nedenlü nahl-i ümidin yine
Cu-yi eşk yenmişiyle eylesek erva biter
Firkat-i hal-i siyahınla şirar-ı ahdan
Tohum riz oldukça dilde cennet el-sevda biter
Hasret-i haddiyle ol şuhun helak olsam eğer
Nüzheta hâk-i mezarımdan gül-i rana biter
***
Ol şeh ki memleket hüsn-i şehsüvarıdır
Yolunda zümre-i uşşakı hâkisarıdır
Baharveş geleli Gülşen cemaline hat
Sirişk-i dide-i ter cuy gibi caridir
Dilerse öldürür eyler dilerse ger azad
O esiri güzelin murğ-i dil şikârıdır
Sindveş (?) dil-i nalâna vermeyin aram
O tünd-i hubbun ol ateşin gaddarıdır
Habab-ı cuy değil **Nüzhet** ol gül-i naze
Ahali-i çimenin çeşm-i intizarıdır
***
Çare-i def'-i gama şarab iledir
Devri-i zülmet aftab iledir
Gaflet etme tarik-i hakda sakın
Zarar bab-ı raha h'ab iledir

İrtişa matlabın medarıdır
Gerdeş-i asiyab ab iledir
Makleb-i Mushaf cemalidir
Sanma ol afeti nikab iledir
Nola meyl etse cahe ehli heves
Al leb-i teşnegan serab iledir
Şevk-i ayine cemalin ile
Dil-i cu simab iztırab iledir
Zade-i hamilat-ı ma'naya
Nüzheta hame sanki kabiledir
***
Bilmem dil-i belakeşe aya ne hal olur
Görse ol afeti dutulur nutku lal olur
Devr eyledikçe cam-ı mey erbab-ı meclisi
Çarh-ı safaya bedir gehi hilal olur
32/b. Bir katre aba düşse eder kesb-i daire
Her nokta-i müste'id kabul-i kemal olur
Böyle kalursa kevkebe-i devlet-i cemal
Arz-ı rica o zalime emr-i muhal olur
Kesb-i safa-yi aşk eden ayine-i derun
Feyz-i aşina-yi sır-ı cemil cemal olur
Zahir sevad-ı Şam hattından ki ol mehin
Hurşid-i hüsnü mail-i semt-i zeval olur
Her reşaha-i bed o ter-i kikli **Nüzhet'in**
Taraf-ı cemal-i şahid-i manaya hal olur
***
Ne niyaz-ı dil ne kuvvet-i ibram işidir
Bezme teshir o but serkeşi bir cam işidir
Daima vasf-ı hat-ı yardan ayrılmazsın
Senin ey âşık şu beride işin Şam işidir
Ne Sitare ne felekden ne o mihr-i dundur
Bu sitemler bize hep tali'-i na ram işdir

Âşık-ı zarine bir kere dahi merhamet et
Merhamet ey but-i nazende hud İslam işidir
Seher i‘caz u tab‘iyetle değil sultanım
Bu edâ natıka-i **Nüzhete** ilham işidir
***

NAZİRE-İ BEGAZEL-İ AVNİ EFENDİ

Cüst-i cuyu gamze-i fettanı keşf zaredir
Arzu-yi çeşmi icad füsun u nazedir
Pertevinden zülmet evladır seda hiz olsa şem'
İstemem ol cudu kim müstelzim avazedir
Her serverinden sipehrin bir keder eyler her umur
Neşve-i came te'akib eyleyen hamyazedir
Menzilin ateş-i zuhurundan ‘iyandır şenliği
Hesti-i aşka alamet dilde dağ-ı tazedir
Safha-i ruhsare ebru şekl-i bismillahdır
Hatt-ı nev guya kitab hüsnüne şirazedir
Olmaz erbab-ı sadakat bihre bab-ı itibar
İltifat-ı devlet ekser merdum-i gammazedir
Her zaman bir taze mana ihtira' etmektedir
Meyli **Nüzhet** tab‘inin ya sihre ya i'cazedir
Olsa makbul-i cihan şi'rim nola piruliğim
Avni kâmil gibi bir arif-i mümtazedir
***

33/a. Alûde-i gazab nigehin gösteriş budur
Kasdın helâk-i ‘âşıkadır eğleniş budur
Meram eyledik ol afeti gönlümce sakiya
Yokdur sözüm bu işde sana işte iş budur
Gâhîce sende hatır-ı ahbabı eyle yâd
Ey Dilruba tarik-i vefada reviş budur
Kendince serfüru edecek kaddi sidreyi
Ol nev Nihal nazde zira geliş budur
Pa mal-ı esb naz ederek **Nüzheti** bugün
Hâk-i reh-i muhabbetim ol meh demiş budur ***

La'lin ki nim handile bir beste şeklidir
Cuş-i Melahat suhaninle nemeklidir
Gülbank nâleler çekilüb hısn-ı dil mudam
Havf-ı hücum-i kâfir gamzenle beklidir
Görünce aks-i merdumun dide zan eder
Hal-i siyahla rüh-i safın beneklidir
Uşşak-ı ser bürehnesini etmeyin tıraş
Huban-ı berber anda o simin belbeklidir
Nüzhet bu tarz havası **Nihali** Efendinin
Kâr-ı Haleb nev amede san bir cücüklüdür
***

Felekde ehli dilin maye-i surûru mu var
Telatüm-i yem-i ekdardan huzûru mu var
Yeter ‘inanını çeksün cefadan ehli dile
Felek bu zümreye at sandı da kusûru mu var
Heva-yi zülf-i perişanına esir olalı
Serinde aşık-ı zarın fikr-i şu‘ûru mu var
Zaman-ı devlet hüsn-i iktiza simi yoksa
O serkeş-i afetin aya biraz gurûru mu var
Cenab-ı şeyh niçün halvet etdi tekiyesini
O şuhla acaba gizli bir umuru mu var
Sabah olunca bu şeb bülbül etmedi aram
Arus-i gonceye bilmem çimende soru mu var
33/b. Nedir bu ru-yi gazab **Nüzhet** perişan
Yine hilaf-ı rıza yoksa bir kusur mu var
***

Nâfe-i deşt-i haten hal-i rüh-i nigûsudur
Sünbül-i bağ-ı İrem giysu-yi anber busu mudur
Bir zaman vahşet-i eda-yı hatır-ı mecnun idin
Kimlerin bilmem ol ahu şimdi hempehlûsudur
Her nigehi bin dil-i Harut'u bend etse nola

Seher-i bülbül kim zebun-i nergis-i cadûsudur
Payine rumal içün ol nev Nihal-i behcetin
Gülşen köyünde eşk-i dide fırsatcûsudur
Hayret-i ruyün olalıdan aşıka suret nüma
Matmah-i nazaresi ayine-i zanûsudur
Fariğ olmaz garıt-ı saman sabr u huşdan
Gamzeler kim ceyş-i şur u fitnenin çarşûsudur
Hüsnü bir manzumedir guya o şuhun **Nüzheta**
Makta‘-ı hatt-ı lebi ser matla‘-ı ebrusudur
***
Aher gönül o mah likasın arar bulur
Pervane şem’-i şu’le numasın arar bulur
Ben talib-i cefa olana etmem inkisar
Bir gün olur ki kendi belasın arar bulur
Mecruh-i tığ-ı gamzen olalıdan hemişe şeyh
Evradı içre seyf duasın arar bulur
Dil rah-ı aşkdan nola olsa karin-i dost
Meşhurdur ki kim ki Hudasın arar bulur
Bir mana-i latif zuhur etse **Nüzhetin**
Elbette tab‘-ı nadirezasın arar bulur
***

Neşve-i bade terden ki rühün gilgil olur
Cuşiş-i şevk-i muhabbetle gönül bülbül olur
Suziş-i ateş-i aşkınla yanup yakılarak
Aher ey afet-i can âşık-ı zarın kül olur
Söyledir ehli gamı her ne kadar lal ise de
Şişe-i mey ki nedem nagme zen kulkul olur
Fikr-i haddinle döner laleye her dağı dilin
Yâd-ı zülfün ile her ahı birer sünbül olur
Tubanın canı mı var olmamağa şikeste
Nedem ol şuh-i cihan saki bezm-i el olur

34/a. Kârban-ı gam ki cu-yi sirişk-i terde
Kadehim geşte-iuşşak-i belâkeş-i yel olur
O hemhamen eğer böyle giderse **Nüzhet**
Şive-i cünbüşü şöhret şiken-ı düldül olur
***
Akl-i kül hadım-ı cenâbımdır
Yani hizmetkâr-i babımdır
Nükte-i sırr-ı allem el-esma
Zib-i serlevha-i kitabımdır
Katib-i varidat-ı manayım
Asuman-ı defter hisabımdır
Rezem perdar-ı arsa-i nazmım
Hame-i şimşir şu'le-i tabımdır
Ben o seylab-ı pür juruşum kim
Dehr-i ber hane-i harabımdır
Cuybar-ı sirişkim üzre benim
Çarh-i bîköhne asiyabımdır
Recm-i ağyar deyu simaba
Ah-ı pür ateşim şihabımdır
Kerem nisar-ı vadi-i aşkım
Berk-i pes mande-i şitabımdır
Eyleyen geşt-i âlemi seyrab
Kemterin katre-i sihabımdır
Çarha talim-i resm-i girdiş eden
Devr-i peymane-i şarabımdır
Bu talebgahda bana daim
Mani-i kâmolan hicabımdır
Beni köyüne cezb eden yârin
Ya suyumdur yahud türabımdır
Nazm-ı nev güfte-i Nihali'ye
Bu gazel **Nüzheta** cevabımdır
***

Gönül ki sille hur-i dest mevce-i gamdır
Sirişk-i dide-i pür reşk-i cuşiş-i yemdir
Geçerse rah-ı hatırnâk hicrden ‘âşık
Tarik-i vaslı o şuhun tarik-i islamdır
Safa-yi hüsnü seyr et ol afetin guya
Cemali kâ‘be zenahdani çah-ı zemzemdir
34/b. Hased o rinde ki işretgehinde tab-ı sabah
Bir aftab-ı sipehr cemale hemdemdir
Acep mi teferruk endaz-ı kudsiyan olsa
O tığ-ı gamze ki mecruhu ruh-i Rüstemdir
Safa-yi hatıra dair efendi var ise de
Bu bezmgahda ancak piyale-i cemdir
Füsun u fitne ile âlemi harab etdi
Gerek o nergis cadu gerek o perçemdir
O şuh hane-i ağyar-ı nasezade gören
Sanur ki deyrde tasvir-i ibni Meryemdir
Telaş-ı hatır ile **Nüzhet** iztırab etme
Gelür mukadder olan rızk biş eğer kemdir
***
Âşık o şuhe arz-ı niyaz eylese nolur
Ol nev birude aşıka naz eylese nolur
Manend-i şem’ o şu’le-i pür tab hasretiyle
Uşşakı vakf-ı suz u güdaz eylese nolur
Ümid-i mağfiret ile mina kıyam edüp
İzhar-ı resm-i ehli namaz eylese nolur
Görünce hırs h’aheş uşşakı vaslına
Ol tend hu cefasını az eylese nolur
Olmaz nühüfte şişe-i saf içre reng-i mey
Aşk ehli keşf-i perde-i raz eylese nolur
Gâh i’tizar u gâh tefahürle ehli dil
Tayy-i reh nişib u firaz eylese nolur
Dil kasd-ı rah-ı kabe-i aşk etdi bade ezin
Matrab neva-yi nayi hicaz eylese nolur

Böyle zemin-i sadede gâhîce **Nüzhetin**
Rehvar hamesinin tek u taz eylese nolur
***
Sipehrin gerçi kim hurşid u mahında letâfet var
O mihr-i işvenin amma ki vechinde sabâhat var
Fiğan u naleden köyün edüp hem şuriş mahşer
Yeter zülm eyledin uşşakına zalim kıyâmet var
Azimet etdi matrab daireyle semt-i uşşaka
Bu şeb zannım budur kim ol periyi bezme dâvet var
Çıkardın halvetinden gül gibi ol meyve-i canı
Sana şeyhim söz olmaz sende gerçekden kerâmet var

35/a. Nigeh-imest-i teğafül gamzeler leşkerkeş aşub
Bu gün ol şuh-i âşık keşde bir gayri kıyâmet var
Eğerçi hatıra ağır gelür amma ki ey zahid
Giran cansın senin her olduğun meclisde sıklet var
Demişsin nakd-i can nezr eylemiş neşr-i yağma ağyar
Hele sen gel benimde hatırımda başka niyet var
Talebkâranın etmez ab-ı ruyun yok yere rizan
Anın kim tiynet-i zatında asar-ı sahâvet var
Edüp bir bir hisab üftadesin canan unutmuşken
Teemmül eyleyüb sonra demiş bir vahi **Nüzhet** var
***
Her demde ahu zarı dilin yane yanedir
Ateş değilse aşkı o şuhun bu ya nedir
Seyr et çün aşkımı ey leyli cemal
Cünun eliçün dedikleri cümle yabanedir
Devr etdirüp bu âlemi manend-i asiyab
Sergeşte eyleyen bizi hep ab u danedir
Daim tarik-i danişe anınla meyl eder
Guya kemiyet tab'a kerem taziyanedir
Huddama kasd-i Lütfi olunca ekâbirin
Tahsin-i hizmet eylediği bir cihanedir

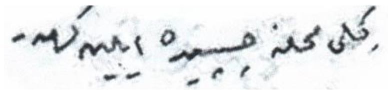
Sanma sikenc-i kâkilin ol afetin tehi
Her biri murğ-i hatıra aşiyanedir
Nakd-i hayatı eyleme zayi' kenarda
Nüzhet husul-i kâme mahal asitânedir
***
Şu'le-i hüsnü o şûhun ki ziyad olmadadır
Âşık-ı sûhte hemhal-i remad olmadadır
Eser-i lütfünü seyr eyle suhenin ki henüz
Nam-ı hatem dihen-i nasda yâd olmadadır
Böyledir kaide-i vaz'-ı nizam-ı alem
Kimi pamal-i elem kimisi şad olmadadır
Geldik ol vakte ki kâlâ-yi nefis irfan
Gün begün arsa-i bazar kesad olmadadır
Hatt-ı memleket kalbe hücum etleyeli
Ruz u şeb kâfir gamzenle cihad olmadadır
Dağ sanma yığılub harman enduh u elem
Mezra'-ı sine-i 'âşıkda hasad olmadadır
35/b. Olalı malik-i talim-i meali Nüzhet
Eserin vasıl-ı her şehr u bilad olmadadır
***
Hemişe tirini cem'-i dil-i hazine atar
O mest naz cihanı biri birine katar
O tıfl-ı mehd-i visale bu şeb yine varalım
Biraz da söyleyelim belki bir kelama yatar
Hamid-i kad ile zahid asasını takarak
Misal-i halka-i der günde bir kapuya kapar
Ğıyab-ı şeyh görünce bu gün meyi bozulub
Tehevvür etmiş o denlü ki ruyi sirke satar
Kumaş-ı valsına nakd-i dilin verüb **Nüzhet**
İza'at eylemesün sonra belki malı batar
***
Tabib-i hatıra nola başlarsa ol Nigar
Takvimde bugün yazıyor etdi kâr

Ağyar o genc hüsünden ayrılmaz oldu hiç
Şayestedir bu sale eğer dense sal mar
Kâr etdi cana devr-i hattında muhabbeti
Tesir eder harareti şemsin dem-i bahar
Bîdağ sine-i aşkıma yar etmez i‘timad
Bî-mühür olan temessüke etmezler i‘tibar
Olma devr-i ruze devlet-i dehre firifte
Payinde olmaz adama esbab-ı müste‘ar
Hep şur u fitne saht dilandan zuhur eder
Ahenle sengdir sebeb-i işğal-i nar
Eyle şikest-i ayine-i dilden ihtiraz
Bu tazelikde etme sakın meyl-i inkisar
Çün pir sal-i hurde olub cismi mürta’iş
Kalmaz o nev civanı görenler de ihtiyar
Kârında **Nüzheta** o dahi bîkarardır
Ehli kemali sanma felek etdi bîkarar
***
Çeşmim ki yad-ı hattın ile eşkbar olur
Guya ki her müjem rek-i ebr-i bahar olur
Bezm-i rakibde içilen bade yar ile
Ab-ı hayat olursa dahi zehr-i mar olur
Benzetme serv u vasfını söyletme gülşene
Eğme nihal kaddini zira çınar olur
36/a. Ey gül bu gülistanda sayılsa benim gibi
Nalân-ı derd-i aşkın olan sad hezar olur
Mahv-i vücud ederse dahi eylemez cu’
Mansurveş sözünde o kim paydar olur
Sen arzıhalı kesme o şah cemalden
Şayed ki bir mahalli olur derkenar olur
Seyl etsin eşk-i çeşmini ey dil sana
Zan etme asya-yi sipehri medar olur
Yâd eyledikçe ol but-i kudek tab’ını
Manend-i kâhvare gönül bîkarar olur

Kalmaz bu yemde geşti-i dil böyle **Nüzheta**
Elbette bir müsa‘ade-i ruzgar olur
***
Piyale devr-i işretde mey-i gülfame dairdir
O pür kâr-ı sefa vıfk-ı dil nakâme dairdir
Yine rindin medar-ı güft gusu sağer midir
Cemin efsanesin guş eyledik hep came dairdir
Sipehrin devr-i daim gerdiş-i nasaz dolabı
Zemin-i dilde saki mera’-ı alame dairdir
Bu hunin şerhalar sinemde hemçun cedvel-i takvim
Şuhur-i sal-ı aşk içre olan ahkâma dairdir
Olup sergeşte döndüm sonra kendim eyledim tedkik
Ki vaz’-ı asiyayı irtişa hukkama dairdir
Değildir halka-i cem’iyeti beyhude yaranın
O şuhe kâr-ı ma’hudu yine ibrama dairdir
Muhit-i nusha-i tab’ım olup feyz-i Huda **Nüzhet**
Kelam-ı muciz asarım benim ilhama dairdir
***
Şekve-i hicrin nedem kim âşık muztar yazar
Şerhalerle sinesin tertib edüp mastar yazar
Ehli seyfin fitnedir ancak zaman-ı rağbeti
Padişehler mevsim-i (ğaza) ede şeker yazar
Her ne kadar rütbe-i tahkika olmaz aşina
Mana-i terkibe labüd vasıl olmaz her yazar
İstenür bir gün hisabı cümle makbuzatının
Sahib-i emvali zan etme tehi defter yazar
Sinesin bir dağ edüp âşık o şah-ı âleme
Halini tasdik içün bir mührü çok mahzar yazar
Dide ruz-i defter tevcih-i cah olma abes
Ey tehi sermaye zira bunda sim u zer yazar
Nüzhet idrâk ile dünyanın meal-i devlete
Bak tevarihe nice dara u İskender yazar
***

Hamem ki vasf-ı kamet-i yâri yazar bozar
Güya ki metn-i “**şerh-i menar**”i yazar bozar
Rızkı her bela u kadre kâtib-i ezel
Ber mucib-i irade-i Bari yazar bozar
Elvan-ı medad vaz‘iyle nakkaş-i mümkünat
Levh-i zemine nakş-i baharı yazar bozar
Suduruna verince bir nusha geç tabiat
Bin kere ru-yi hakça yazar bozar
Sevda-yi kâkilinle kalem bîdımağ olur
Yok bir kelamı zabta medari yazar bozar
Hükm-i nakl-i bab-ı şü’unat edüp kaza
Her bar şekl-i leyl u nehari yazar bozar
Ru-yi arus-i nazmımı hurşid **Nüzheta**
Zerrin kalemle maşita darı yazar bozar
***
Vuslat-ı mizac kuvvet-i aşka kesel verir
Reşh etse ab esas-ı binaya halel verir
Etme rica-yı vasılla tasdi’ ol afeti
Bir kez ayağa düşe gör gayri kim el verir
Edüp marifet bula olursa bînasib
İnsana Hak zekâveti rızka bedel verir
Bir buse verse aşıka bin derdi vücud eder
Ağyar-ı bîmezaka gelince güzel verir
Hatır-ı mükedder olsa amelden kalur havası
Bimar-ı ehli haneye labüd-i milel verir
36/b. Meyus-i lütfü eylemez ol şuh kimseyi
Nefse’l-emirde bulsa alır bir mahal verir
Nüzhet nazire söyleyen erbab-ı danişe
Tab‘-ı beliğim işte bu gune gazel verir
***
Dil kim medar-ı zevki me‘asi suyundadır
Dolabdır ki gerdiş-i asi suyundadır
Hep cüstucuda âlem anın sefasını

Bu beldenin avamı da hatır suyundadır
Seyrab-ı la'lin olması yok mübtelaların
Dani olanların dahi kasi yolundadır
Engür-i cennet olsa da derd-i humardan
Rindin yine devası halası suyundadır
Bu nazm-ı abdar ile selsali **Nüzhet**
Rıdvan becayiş etse takası suyundadır
***
Ezel kim defter-i taksire her kısmet yazılmıştır
O defterde senin zevkin dahi elbet yzılmıştır
Halık sende istihraca istidad yok yoksa
Bakılsa nusha-i tekvine çok hikmet yazılmıştır
Kenar-ı la'l-i tab-ı yarda hatırsa sanma
Meyi tahrim içün nazil olan ayet yazılmıştır
Sen insan ol da insaniyeti tahkika sai eyle
Kiliselerde de yoksa nice suret yazılmıştır
Yok mudur nifak erbabı ashab-ı hulus üzre
Beli musahhahda ihlâs üstüne sülüs yazılmıştır
Hamirim hakka raci olduğun fehm eyle bundan kim
Nigin-i hatemde abda **Nüzhet** yazılmıştır
***
Hücum-i zaif ile dil her zaman uyur uyanur
Misal-i ruze geşti-i natuvan uyur uyanur
Kalur keşakeş gafletde ehli tul emel
Ki rah dur olacak rehrevan uyur uyanur
Meyan-ı h'ab u tayakkuzda çeşm-i ğam zed kani
Misal-i dide-i tiryakiyan uyur uyanur
Eder mi gamzesi zülfünde ise de dili
Ki benim derd ile şeb pasıban uyur uyanur
Esir-i derd-i muhabbetde olmaz asayiş
Hezar zahmet ile hastagan uyur uyanur
Şeb-i husul-i emelde kararyab olamam
Ki iyd gecesi ehli cihan uyur uyanur

Gehi feragat ve geh nazm-ı şiir eder **Nüzhet**
El-meded hame-i muceziyan uyur uyanur
***
Deme mecazi gönül meslek-i müvellehdir
Yine hakikata encamı müntehi zehdir
Kusur-i akıldır idrâk-i hakda bahse sebeb
Meali fitnedir ol kametin ki kütehdir
Haris-i vuslata ca-yi niza‘dır zakani
Mahal-i mareke teşnegan-ı ser çehdir
Olur takiyan-ı hafifin i‘âneti daim

Döküdü kafiye **Nüzhet** bu nazımdan sonra
Kelam-ı faizi tanzir edenler eblehdir
***
Habab sanma şaraba havale olmadadır
Heva-yi la’lin ile mey piyale olmadadır
Gam-ı rühun ile her taze dağ-ı huninim
Zemin-i sinede hemrenk-i lale olmadadır
37/a. Ceres misal derunumda ki şikâyetler
Zeban-ı kalime geldikçe nale olmadadır
Gam-ı hattınla peyapey suud eden ahım
Felekde daire-i mahe hale olmadadır
Arak-ı hacalet rühsar-ı tabnakinden
Cebin-i gülde nümudar-ı jale olmadadır
Medih-i la’l-i butan ile her sözüm **Nüzhet**
Birer risale-i şirin makale olmadadır
***

Nedem suhanle o la‘l-ter açılur kapanur
Misal-i mevc dil-i Kevser açılur kapanur
Biri birine edüp hamle hayl-i müjganı
Kital içün du saf leşker açılur kapanur

Rühun sefa u hazzın hüzünü kalbe ba‘is olur
Beli sabah u mesada der açılur kapanur
Nigahi raz-ı dili kesf u ketm ederse nola
Yed-i muhasib ile defter açılur kapanur
Açılsa zülfü görünmez dahi meram üzre
Sihab içinde meh-i Enver açılur kapanur
Zaman-ı handede dendan ile dehanını gör
Misal-i Hokka-i pür gevher açılur kapanur
Suhan-i kavafili gâhî görünmez ey **Nüzhet**
Diyar-ı dilde dahi yollar açılur kapanur
***
Nedem ki tığ bekef semt-i aşıka ne bakar
Kafa o zümreyi bismilgeh-i belaya kakar
Nigahi bağrını ta deldikçe uşşakın
Der-i yegânede olsa meğerki içi takar
O şuh gösterir ağyara şule-i hüsün
Bu derdmendi de amma ol ateş ile yakar
Bulur kesilse de mecrasın eşk-i dide-i ter
Su aldığı yere meşhurdur ki yine akar
Sihab-ı derd-i derununda her zaman **Nüzhet**
Neder bu ateş-i aşkımı hem derdimi çakar
***

Gazel

Kaşın mı matla‘-ı hüsnündeki hilal mıdır
Sıtare-i siyehim mi rühünde hal mıdır
Bizi bu rütbe niçün men edersin ey zahid
Bize haram ise mey ya sana helal mıdır
O sim-i sağeri bus kenar vakitde
Atarsa boynuma saki acep vebal mıdır
Bu hay u huy şeyhin o şeh misüllü henüz
Dem-i mukabelede cezbeden mi hal midir
Sorun benimle bu şeb hemfiraş olur mu dise
Efendi tövbe günaha bu da sual midir

Biraz dûn hali var mı kabzede hünerin
Husul-i kâma mücerred vesile-i mal mıdır
Zevali deri iken her kemalin ey **Nüzhet**
Kemale müstenid olmak meğer kemal mıdır
***

Gazel
Her kelamında gönül hançer yare dokunur
Bais amma ki ucu aşık-ı zare dokunur
Medh eder sünbül gülzar bihişti zahid
Vararak sonra had u zülf-i nigare dokunur
Suzişin fehm edemez aşkına meyl eder mi
Tıfl bilmezlik ile şule-i bare dokunur
Çekemez sikletin erbab-ı heves-i temkin
Dühl eder saçına ehli vakare dokunur
Hasmın üstüne siyehkârı gayre varan
Ana benzer ki şeb-i tarda mare dokunur
Mutribin faidedir baksaydı **Nüzhet** zira
Dolaşur nağmesinin gayeti kâre dokunur
***

37/b. Söylemem nakd-i sirişkim kalmayınca nem kapar
Nur-i ‘aynim pek zarif olmuş havadan nem kapar
Mübtela beni aldadır her demde bir takrib ile
Mahi ile firib insan elinden yem kapar
Çıksa Pazar zuhura bezl-i nakd-i san ile
Öyle bir nadir meta‘ı ben değil âlem kapar
Hırs-ı istiğna ile esb-i harûn asa kibar
Hem tir-i mehdi erbab-ı niyazı hem kapar
Zühr-i iclale su‘ûd eyler bu bi‘setgahda
Kimki ku-yi ber heva-yi devleti muhkem kapar
Öldürür insanı zahid def’-i istiğna ile
Haşere-i iskatı amma cümleden akdem kapar

Sen hemen bir kere gafil olma yoksa şüphesiz
Görse ayyar-ı nigahı gönlünü oldem kapar
Cins-i mana-yi zuhurunda ne surur **Nüzhet**
Cümleden ezel senin tab'in olur mülhem kapar
***
Tesir-i aşk-ı mihr-i rüh haverisidir
Çarhın ki haliya ruşi serserisidir
Elbette dar-ı ateş gönlünde zahidin
Zir-i an renk ruyünde hakisteridir
Müjganları o padişeh-i melek nehadenk
Saf saf kitale hazır olan askerisidir
Kat kat kızarsa rühları tab-ı hicabla
Evc-i zülfünün sanırım hançeresidir
Bir kere ruyünü gören elbette çarpılır
İklim-i hüsnün ol but-i dil dilcu perisidir
Guya kitabhane-i hüsn-i diltakın
Çün kerde-i ru-yi mahveşin ahterisidir
Nüzhet kalem bu nazımla resmi efendimin
Memnun-i feyz tab'-ı suhan perderisidir
Kilkinde muzmar olsa nola lezzet-i suhani
Mısr-ı ma'ârifin kasab-ı askerisidir
***
Rühun tesir-i tab-ı meyle çok ey Dilruba terler
Döner berk-i gül üzre şebneme ol huşnuma terler
Teraşşuh etdirir gerdunu zur-i ateş-i ahım
Misal-i kubbe-i germabe kim subh u mesa terler
Olalıdan mübtelası serdi-i eyyam hicranın
Yatup zir-i lihaf-ı gamde âşık haliya terler
Talakkide huzur-i aşka dil gark-ı arak oldu
Beli bezm-i kibare girse erbab-ı hayâ terler
Ciğeri puhte olan labud-i meşakkat kat'-i rıfkatde
Piyade salar olsa kuhe âdem **Nüzheta** terler
***

Bin sefa-yi tab'a refakat zamanıdır
Min ba'd kuy-i yâre azimet zamanıdır
Evza'-ı namülayime çarh-i kin cu
İrad-ı itizar u nedâmet zamanıdır
Derkâr-ı şad-ı mani u şevk-i ol gönül yine
Zira derd u müjde-i vuslat zamanıdır
Behak-ı asitan-ı yâre yine pa-yi himmeti
Gerdune arz-ı payine rıf'at zamanıdır
Gönder duaların der-i Feyyaz'a ba'd ezin
Gafil mebaş **Nüzhet** icabet zamanıdır

38/a. Derun-i hanede bulmazsa rehgüzerde arar
O mahı mihr-i felek der beder gezer de arar
Henüz zaika-i bus-i lebindeki zevki
Meyan-i çaşni-i şerbet-i leblerde arar
Revac-i ehli hüner vakt-i akşamdadır
Kadeh Keşan-i mey hengâm-ı derd serde arar
Mutavvel istemez Endülüse sihhat-i vaslı
Heman meali ibarat muhtasarda arar
Ümid-i rahat edermiş tarik-i aşkının
Garibdir gönül asayişi seferde arar
Yine mahal-i takdirdedir nihayet kâr
Eğerçi kendini her biri başka bir yerde arar
Der-i Huda-yi Gani'den ba'id olur **Nüzhet**
Husul-i matlabını kim ki gayri derde arar
***
Kaddin keman u ahın edüp bir hadenk atar
Acz ehli kaime-i hasme top u tüfenk atar
Senden nifak ile arar aşıkı rakib
Aher bu sihhati ni'am ederek ol Frenk atar
Sarf-ı niyazı guş-i nemime seza göreni
Guya ki çah-ı bî bendi aba seng atar
Fikr-i şükkar-i nef' ile hırs ehli kendini

Her vadi-i belaya misal-i pelenk atar
Vakt-i cedl u mucadele her söz denür beli
Âdem ne olsa hasmına hengâm-ı cenk atar
Böyle kalursa cu-yi mey-i aşk **Nüzheta**
Bir gün kabağı hatır-ı bî tab u tebin atar
***

Erbab-ı gayzden nola etse hazer-i zuhur
Elbette tab'-i nardan eyler şerme zuhur
Beyhude ıztırabı ko levh-i cebinine
Eyler ne yazdı ise kaza u kader zuhur
İhsan-ı ümidin eyleme erbeb-ı kezbden
Şah-ı hilafdan nice eyler semer zuhur
Genc-i hafada şimdi eali zelil olur
Etmekde der esafil olup muteber zuhur
Herkesden olma muntazır-ı çaşni-i feyz
Her güne neyden etmez efendi şeker zuhur
Baziçegah-ı âlem-i gün-i fesaddan
Eyler biri birine mugayir sur zuhur
Hembezm-i yar iken tutub ağyar **Nüzhet**
Allah vere eylemeye bir keder zuhur
***

Velehu Farisi
Kücâ maned be zibayî-i rûş-i tal'ati diger
Nebeste hem çü o nakkaş kadre huri-i diger
Cayi yeksan şümari mah-i hüsneş bame kerden
Ki o mahi midared an mahi-i diger
(…) sathi Ferhad kâr-i teşne-i hud ra
Eger midaşti ez 'aşk çün meh-i kudreti diger
Nemidadend zeban-i suhbet-i Kays sahrayi
Bani-i ahû nigeh kerdim hasıl-ı anka-yi diger
Ne nîk did revayi hest be her 'amel ferdâ
Bikadr h'iş dared her meta'i kiymeti diger

Çünan ez diden-i ruhsar-i tu ez h’iş mireftem
Ki dared hayreti ayinera der hirak-i diger
Bein şuhi ‘azmi pür dahten-i ez kes nemi ayed
Der in şehr ez çi cüz men hest **Nüzhet** Nüzheti diger
***

Oldukça köhne çarhın dil arar saht olur
Olsa ne denlü hüşk o kadar har saht olur
Zaaf mizac tali zahir olanlara
Elbette her mulayim olan kâr saht olur
Arz etme bî mulahaza halka kelamını
Tarihte ictina olunan bar saht olur
Canver olur tecelli-i didar-i aşk ile
Germada tab u Münir-i envar saht olur
38/b. Elbette ruzi hâsıl olur alet-i cidal
Hengâm-ı ihtisasda güftar saht olur
Gitmez tub-i kasiyeden nakş-i infial
Seng üzre mürtesem olan asar saht olur
Olmaz melamiyetle pezira-yi inhilal
Çin-i cebin-i merdum gaddar-ı saht olur
Gitdikçe ukde-i gamı düşvar eder serab
Durdukça abda kürretar-ı saht olur
‘Usretdar i‘tibar-ı kibâre vusulda
Nüzhet tarik-i kalbî kühsar-ı saht olur
***
Niyaz-ı vuslatı ol şuha cabecâ yürüdür
Sözün bu babda ağyar-ı bî hayâ yürüdür
Çıkarsa dud-i dili ehem asuman gören
Sanurki bad-ı deran ayrı bir havâ yürüdür
Ayaklanur ne kadar maksad olsa meclisde
Ayağ-ı badeyi çün saki-i sefâ yürüdür
Delil-i matlabı nadanın istikametidir
Baksa görür yere destindeki asâ yürüdür

Madam aksinedir def'-i ehli tul emel
Ki hükm-i sanatı mevtayi bir kafa yürüdür
Musahhar etmeye ol padişah-ı kişver-i naz
Hemişe mülk-i dile teşekkür cefa yürüdür
Acep mi ehli heva olsa nail-i dilh'ah
Ki tıfl-ı hükmünü bir vıfk-ı müdde'â yürüdür
Ne denlü olsa da damande-i tarik-i ümid
Yürü kulum deriken Hazreti Huda yürüdür
Zemin-i nazımda i'caz-ı tab' ile Nüzhet
Asa-yi kilkini manend-i eser-i dehâ yürüdür
***

Gazel
Didera kerded ze hattet eşkbari bişter
Cûşeş silet der ebr-i bahari bişter
Ez teselli-i ıztırab dil nemi yabed sükun
Mevcra ez bad baş ed bikarari bişter
Taklit-i tab'-i ez teng-i huyan füzunter mişeved
Ğalib ayed ber heva ez ebr tari bişter
Saht güften ba büzürgan saht-i türa red cavab
Ez seda kerded seda-yi kühsari bişter
Baş ed efzunter ze sa'i-i 'âşıkan sa'i rakib
Ez pe-yi ahû-i di kelb şikâri bişter
Saf dilra meyl-i derviş dayed i'tibar
Ab ez bala be pesti hest cari bişter
Ez heva fariğ çü kerded nefs-i kâhil mişeved
Cümbüş-i tıflan büved der ney süvari bişter
Tühfe-i hem çün güneh ne bud sezadar kerim
Mikeşem ez bîgünahi şermsari bişter
Ğıbte kerden Nüzhet ebna-yi zamanet Bihter çüst
Der cihan-i ğayr-i ez hünermendi çi darî bişter
***

39/a. HARF EL-ZA

DER BAĞDAD GÜFTE BÜVED

Binsin semend-i ‘işveye ol şehlevend naz
Etsün dil-i belâkeşi sayd-i kemend naz
Sûzenveş eyleyüp dili gamzen delik delik
Ey nakş geçdin aşıka ey hud pesend naz
Nakd-i niyaz-i o dilber bezzaze sarf olup
Olduk kumaş-ı vasla bedel sûdmend naz
Geçmez sipehre çıksan eğer senden aşıkın
Pek de uzatma kameti ey ser bülend naz
Lü‘b-i cirid-i şevkde görsen ne toz koparır
Meydan-ı vasla inse o sahib-i semend naz
Bir tıfl-ı hurd sal ile hayretde kalmışuz
Murğ-i dil-i nizarı edüp bir şüstebend naz
Çesban gelürdü kamet-i tahsine **Nüzheta**
Olsa hediye ehli dile bu perend naz
***

MÜZEYYEL BETALEB-İ RÜHT EST

Ayar-ı zati merdumzadenin her kez nihan olmaz
Zer sencide muhtaç-ı mahhek imtihan olmaz
O şuhun hançer-i ser tiz u beratı ucundan hep
Meyan-ı aşıkanda hiç dem olmaz ki kan olmaz
Olur azerde tamir-i arzuhal âşık-ı zare
Ser-i köyünde ol şahın seda-yi elaman olmaz
Süzse saye-i serveranın nola yanınca
Beyim üftedagan aşkda tab u tuvan olmaz
Kişi yanınca geh efraha geh efkâra mazhardır
Safa-yi hatır ey **Nüzhet** cihanda her zaman olmaz
***

Zeyl
Bu tarh-i tazeyi arz et yine ol asaf-ı ‘ahde
Ki iklim-i suhande daim öyle kadr dân olmaz
Sıtıl-ı has-ı lütfünden bir esbe nail oldum kim
Mahal-i şive-i reftarı ferş-i auman olmaz
Velâkin göz dikip birisine bende fert-i rişkinden
Nazar endaz su-yi sine bend-i Kehkeşan olmaz
Hudâvenda nola bir dahi olsam mazhar-i lütfün
Ki sultanım gibi bir kâmbahş u kâmuran olmaz
Semend-i cahın olsun zir ran-ı rayiz bahtin
Ki zatın gibisi bir yekta süvar-ı sahn-ı şan olmaz
***

39/b.
GAZEL-İ MÜZEYYEL DER MEDH-İ RAGIP MUHAMMED PAŞA SELLEMEHULLAH

Ne neyl-i cah ne mal u menâle muhtacız
Şu kârgahda kesb-i kemâle muhtacız
O şuha derd-i derûnu tamam edüp inha
Ümid-i lütf ile bir arzuhale muhtacız
Ayağına düşelim akifan-ı meygedenin
Efendi himmet-i pâk ricale muhtacız
Yine meyanını tavsife ol but-i nazik
Meyani gibi bir ince hayale muhtacız
Hayatbahş imiş erbab-ı aşka güftarın
O sırrı biz diheninden suale muhtacız
Bu şi‘r-i tazeyi tezyil edüp bugün **Nüzhet**
Senâ-yi asaf nigû hisale muhtacız
***

Zeyl

O zib-i bezm-i mekârım ki asitanında
Dua-yi hayri ile iştiğale muhtacız
Gubar-ı dergehini dide-i ümidimize
Misal-ı kehl-i cila iktihale muhtacız
Velinimetimizdir o daveri-i daim
Vikaye-i samed-i bî-zevale muhtacız
Terk et niyaz-ı vuslatı nalen kes istemez
Ram oldu ol peri bize gayri ses istemez
Hacet ne tar-ı zülfüne bend etmeye veli
Murğ-i şikeste bal u pere mahbes istemez
Davet edersen ol sanemi bezme ey gönül
Bir cam-ı berd u bade u gayri kes istemez
Nazikdir el uzatma meded örselenmesün
Kâla-yi hüsnü ol but-i nazik mes istemez
Tıflan hurde sal ile zahid yaya düşüb
Perüler bade görse hat-i nevres istemez
Lezzetbahş-i neval-i kana'at olan kesan
H'an-ı felekde et'ame-i enfes istemez
Tefviz eden umurunu takdire **Nüzheta**
Her kârda teemmül piş u pes istemez
***
Mal içün ehli hüner kılını gamnâk etmez
Bahr-i mevvac kabul-i his u haşâk etmez
Bezle şevval sıfat mail olan ehli kerem
Ruzduş nimetine niyet-i imsâk etmez

40/a. Hüsn-i evsafı değil kabil takrir-i beşer
Görmeyen belde-i İstanbul'u idrâk etmez
Zevkiyab-ı tarab-ı meclis kerem mey olan
Marveş tab'ini efsürde-i tiryâk etmez
Olmasa zülfüne dildâde eğer kim şâne
Sinesin hançer-i enduhla sed çâk etmez
Rüzgâr olmaz ana yaver izz u rif'at
Kendin adab-ı tevâzu'la o kim hâk etmez
Fehmeden neşve-i sehbayi hayalim **Nüzhet**
Heves-i terbiye-i bağçe-i tâk etmez
***
Ne keyf-i berş-i siyahî ne bengi kullanırız
Lebin gibi mey-i yakut rengi kullanırız
Rakib vasıta olmakda çok mizac anlar
Bu hizmete o tabib-i Frengi kullanırız
'Adediye rikkat-i sudûrunda ah gelüb
Ne top lazım olur ne tüfengi kullanırız
Vakari kefe-i mizan-i i'tibâre koyub
Dem-i muamelede biz bu sengi kullanırız
Ayağı aksar iken sevk edüp yine **Nüzhet**
Kemiyet hame gibi esb-i nîgi kullanırız
***
Nutk-i dihenin mucize yerdir bilüriz biz
La'l-i lebini ruh-i münevver bilüriz biz
Can deride çalaklarız gamze-i yâre
Ne navek-i dilduz ne hançer bilüriz biz
Budur aded-i asar-ı safa tiynetimizde
Ne keyf-i meytab ne sager bilüriz biz
Oldukça nigah efken mirat-ı havatır
Ahval-i cihanı çü Sikender bilüriz biz
Nüzhet yine vabestedir asiyâbe husulü
Her çend ki erzakı mukadder bilüriz biz
***

40/b. Dil-i mahzunu yar zevk-i eyyam-ı kühen açmaz
Hazan faslında tab‘i seyr-i gülgeşt-i çimen açmaz
Ümidim kaldı ancak nahun-i ashaba himmetde
Gönülden ‘ukde-i endûhu yoksa bir suhan açmaz
Mecazın bî hakikat faslı tesir eylemez elbet
Bakılsa dide-i bî-kaviy-i bu-yi pirehen açmaz
Açan ne ru-yi kuh endaz bazu-yi muhabbetdir
Fakat bir tişe ile yoksa kûhü kuhken açmaz
Nice tavsif edermiş yâre ağyar âşık-ı zarı
O kâfir kimsenin hakkında bir hayre dahi dihen açmaz
Açar bir günde bin giysû-yi bahti şâne-i takdir
Benim giysu-yi ikbâlımdan asla bir şiken açmaz
Manayi bilki bir mana verirler dev havfundan
Kitab-ı nazmı çokdan **Nüzhet** i‘caz feş açmaz
***

41/a. HARF EL-SİN

DER BAĞDAD GÜFTE-İ NAZİRE
Bİ-SABİT EFENDİ

Acep mi aşıkın etse zebun nefes benefes
O nur nigahi o şuhun füsun nefes benefes
Sakın müessir olur tab-ı ahı mazlumun
Bina-yi devletin eyler nigun nefes benefes
Tezayüd etmededir ah u zari uşşakın
O şuhun olmada hüsnü füzun nefes benefes
Görünce şive-i takat güdaz reftarın
Olur güdahte sabr u sükun nefes benefes
Hayat-ı taze verir tabına **Nüzhet** kilkin
Misal-i İsa-i mucez nümun nefes benefes
***

DER RUHA GÜFTE BÜVED

Kıble-i erbab-ı mana sine-i çâkest u bes
Menba'-ı feyz-i İlahi çeşm-i nemnâkest u bes
Tab'-ı düşmenra medar-ı ezu demi ar u fütur
Çare-i efsurdegi-i mar tiryakest u bes
Garet endaz hayr u an gamze-i pür fitneest
Bais-i aşub dil-i an çeşm bîbâkest u bes
Kuvvet-i erbab-ı cah ez hesti-i dünya büved
Şu'lera bala ru-yi ez har u haşâkest u bes
Per nigered u çeşm-i tu ey h'ace ez mal-i cihan
Seyr saz dide-i an yek kabza-i hâkest u bes
Aşk ba aludegi ki cem'-i sazed hîşra
Şart-i esbab-i muhabbet-i damen pakest u bes
Neşve-i mey ayed ez her mana-i rengin-i tu
Şud yakin-i **Nüzhet** ki kilket ez rek takest u bes
***
Ez gam-i zülf-i tu minaled dil-i ma der kafes
Hemçü murği kü kuned feryad şebha der kafes
Hameşi der bağ-ı âlem bais darest nist
Bülbülan hestend ba in nagme guya der kafes
Kayd-i alemra giriftari nişan eblehist
Ver ne kem başed ki üfted murğ-i dana der kafes
Men beher hali ki mibaşem be alemhuş dilem
Vüs'at meşreb mera başed çü sahra der kafes
41/b. Ki füted der fikr hesti hatır-i uzlet Güzin
Hiç neşidem ki mididend anka der kafes
Ez gam-i dünya esiran-i muhabbet fariğend
Murğra ez sayd nebüved hiç perva der kafes
Aşk-i ura ca-yi diger ki sezed cüz siyeh berem
Be ki mibaşed berayi padişeh ca der kafes
Ze aşiyan hestim ta bal u per midadeend
Güruh-i mara tengi in ayş-i dünya der kafes

Can beten **Nüzhet** kuned her gâh vasf-i la'l-i u
Hem çu an tuti ki mibaşed şeker ha der kafes
***

42/a. HARF EŞ-ŞİN

NAZİRE-İ NİHALİ ÇELEBİ EZ AKRABA-Yİ NABİ EFENDİ DER RUHA GÜFTE

Nam-ı nigû ger bih'ahi çün negin der hane baş
Pa-yi hud keş ez imaret genc-i in virâne baş
Bigüzar ez ahad u şeh-i âlem gam ferdâ mahvez
Dest berdest sebu leb berleb peymane baş
Der melâmet-i âlem-i diger bû gafil meşev
Şişe-i namusra ber seng zen divane baş
Neşemend ez feyz-i hud başed eger h'ahi cihan
Çün ham-ı sahba mukim-i kuşe-i meyhane baş
Salikan-ı aşkra nale neşayed çün ceres
Enderin reh **Nüzheta** rev pir u pervane baş
***

VELEHU RUHA NAZİRE-İ BE SABİT U NABİ

Salup derunuma pervane gibi bir ateş
Beni kül eyledi aher o şem'-i bala keş
Hayal-i hattin ile girye nâk olur didem
Ğubar hiz olacak bad ab ederler reş
Ne kanlar içdiği bad-ı lebinle zahir olur
Derun-i zahidi bir kerre yokla zahmini deş
Bu tab-ı hüsn u bu rühsar u bu letâfet ile
Kettan aklımı sad pare etdin ey mehveş

Gören o benleri yer yer o gerden üzre sanur
Bozuldu kişver-i Rum'a gelüp sipah-i ceyş
O şuh kâle füruşun meta'-ı vuslatına
Nukud-i sabr u hired hazır işte var söyleş
Oyunu **Sabit** u **Nabi** düketdi ey **Nüzhet**
Çıkup bu nerd-i zemin üzre biri şeş biri beş
***
Gehi peymane firkat gehi cam keder çekmiş
Humar-i bade-i 'aşkınla dil çok derd ser çekmiş
O şuh serkeşi meclisde bir hale yatırunca
Elinde 'âşık-i şurideyi sorma neler çekmiş
O zerd ebrûlariyle ol nigarın kâtib-i takdir
Berat-ı hüsnüne güya ki bir tuğra-yi zer çekmiş
Görünce pişkeş çekdiklerin dildare ağyarın
Dil-i azerde-i 'âşık bir ah-ı pür şerer çekmiş
42/b. Yine devr eyleyüp ebvabı dâhil olduğu yerden
Misal-ı harf-i cer zahid edüp a'mal cer çekmiş
Değildir hale avf-i hamle-i şimşir-i ahımdan
Felek du ruyine mah şeb ara bir ser çekmiş
Basiri-i suhan-i sence yine ihda içün hamem
Getürmiş silk-i nazma **Nüzheta** birkaç Güher çekmiş
***
Meserret olmasa etmez gönülde mana cuş
Sükûnetinde havanın eder mi derya cuş
Geçer kemâle eren laf hud behâbiden
Ki ham iken eder ey dil hum içre sehba cuş
Gazabla zahir olur gayzi nerm huyanın
Ki ab üzre olur ateş ile peyda cuş
Hattın gelince olur kâkilinde fitne ayan
Eder baharda elbette serde sevda cuş
Mecazda nola feyz olmasa hakikatde
Ver arz-ı yemm-i tasvire **Nüzhet** imla cuş
***

Tahammül eylemekde hatır naşad ayak basmış
Anınçün deşt-i gamda etmemiş feryad ayak basmış
Edüp pa beste tar-ı zülfüne murğ-i dil zarı
O tıfl-i naz perver etmemiş azad ayak basmış
Birisi olmamış vareste zahm-i tişe dağımdan
Firaz-i kuhsar-i aşka çok Ferhad ayak basmış
Dayanmış ruz-i ah-ı inkisara dil yine hasmın
Bina-yi kasr-i ömrün etmeye berbad ayak basmış
Yine nakş-i cemal-i yâri aciz olmuş almakda
Eğerçi kârgah-ı âleme Behzad ayak basmış
Bugün dil zahn-i tığ-ı ğamzesin isbat içün varmış
Ol iki çeşm-i mesti eylemiş işhad ayak basmış
Sen insaf eyle **Nüzhet** var mıdır ebna-yi cinsinde
Senin gibi reh-i manaya bir ustad ayak basmış
***
Felek ayine-i mihri edüp tenvir göstermiş
Cemal-i yâri güya eylemiş tenzir göstermiş
43/a. Yazup mikdar-ı rızkın defter-i imkâna her şahsin
Tayin etmiş anda katib takdir göstermiş
İlacını bulmamış hikmet şinasan cihanda ‘aşkın
Dil-i biçareye her biri bir tedbir göstermiş
Nazirin bir dahi resm etmemiş suretger takdir
Eğerçi levha-i hilkatde çok tasvir göstermiş
Getürmüş şevke **Nüzhet** tab’-ı yaran-ı suhandanı
Yine bir nev gazel bulmuş edüp tahrir göstermiş
***
Göreydi tabiş-i mihr-i cemalin ey Nigar ateş
Ederdi derd-i ah-ı aşkı çarha şuledar ateş
Nola âşık hayal-i makdeminle bî karar olsa
Değil mi ey cefa cu imtidad-ı intizar ateş
Temaşa-yi rüh-i dildare hatt-i mani degil baksan
Dahi efzun olur esna-yi şebde aşikâr ateş
Keder tefrik-i fikr etdikçe ihzar ile sehbayi

Olur dikkat-i şetta cemiyete zira medar ateş
Takdire tamamın ber tarafdır tiz teb’ane
Ne bulsa mail-i ihrak olur bî ihtiyar ateş
Mülayim tiynetanın çok zaman baki kalur gayzi
Olur hakester içre olsa mahfi payidar ateş
Acep mi naşadın güftar-ı tab‘ı suznâk olsa
Değil mi **Nüzheta** kafesin nazar-i ca-yi şerar ateş
O berk-i asuman-ı âlem endiş kim faraza
Göreydi zihni vakarin olurdu şermsar ateş
***
Aşıkdır dildare düşüp h’abda kalmış
Bidar olmayacak hatırı ol babda kalmış
Her bir kere tekme-i zertar kıyası
Bir ukde olub hatır ahbabda kalmış
Kan ağlar o da vaz‘ine bu bezm-i fenanın
Asar-ı sefa sanması nayda kalmış
Sergeşte hırsın sana halin eder işrab
Bica mıdır ol naleker dolabda kalmış
43/b. **Nüzhet** bu sefer hatıra geldikçe ne dersin
Evvel der idik rahati kitabda kalmış
***
Velehu Farisi
Razi ki nihan daşte ze ehli nühseteş
An ayet ruhest ki nam-i dihenesteş
Yakub dil-i ez Yusuf hud tâ şüde mehcûr
Ma‘mure-i ‘âlem heme beyt hazenesteş
Muhtac-i bipûşeş nebud sahib-i tecrid
‘Uryan teni-i h’iş be ez pirehenesteş
Çün sâye beher ca ki nigeh mikunem ‘uşşak
Üftâde bepâ-yi kad çün nâ rûnesteş
İhsan-i Huda ger bışümarim **Nüzhet**
Ze an hamle yeki hame-i i‘caz fenesteş
***

44/a. HARF EL-SAD

Eyleyüp zahid aşüfte azimet mahsus
O peri reddi eder her gece davet mahsus
Muhtelif olsa nola lezzet-i vasl-ı huban
Oldu her meyveye bir gune halâvet mahsus
Eridüp her gece ahenini saz aşkın
Bekler dereke-i dildare növbet mahsus
Her inabet edeni yâre edermiş dâhil
Gayri bende ederim şeyhe inabet mahsus
Yar eder reşha-i la'l-i lebini dil her bar
Oldu bu kâseye guya ki o şerbet mahsus
Neşr-i envar zuhur eyleyeli afaka
Olmasa ol mihr cemale bu sabahat mahsus
Ah bir kere meyanına sarılmasa tenha
Olsam ol şuha kerembeste-i hizmet mahsus
Telh olur kand-i mükerrer dahi taklidinde
Olmasa ol lehçeye şirini dilkenet mahsus
Tab'-i yaran suhangu-yi getürdü şevke
Yaydı bu şi'r-i bihini yine **Nüzhet** mahsus
***
Acep mi vaslına dil etse fikrini tahsis
Ki âdemoğlu olur men' olunduğuna haris
Şeb-i firakda cism-i latifini o peri
Muşahhas etmese mümkün değil idi teşhis
Şarab-ı la'lini tahrim edüp hatt-i siyehin
Getürdü 'âşıka püşt-i lebinde nas-ı nasis
Muhazi vasıta bilmez hakikate nadan
Sanur ki dide-i Yakub'u açdı bu-yi kamis
Tamam eylemeden verdi sağeri **Nüzhet**
O şuh etdi meyin arzını tankis
***

45/a. HARF ÜD-DAD

Her kim ki eder gerdeş-i devrâna tarruz
Bî şüphe eder sanat-ı Yezdân'a taarruz
Ey şane yeter hatır-ı yarâne dokunma
Etme küre-i kakil-i canâne taarruz
Hıfz eyle lisanın sakın ey buvelheves etme
Ne hayre ne paşaya ne sultana taarruz
Değmem kademin çeşmime duhül etse hayalin
Layık değil etmek kişi mihmâne taarruz
Üftadelerin hatırı memun-i kederdir
Derd eylemez hane-i virâne taarruz
Ey bî ser u pa hikmetin idrâk edemezsin
Etme yürü ne köye ne çögâne taarruz
Nüzhet yeniden fikre düşürdün şuarayi
Etdin yine bu şi'ir ile yarâne taarruz
***

46/a. HARF EL-TI

Haşre dek olsa eğer girdiş dolab neşat
Gülşen hatırım olmaz yine siyrab neşat
Halli asânter ey mesele-i enduhun
Nusha-i aşkda olsaydı eğer bab-ı neşat
Meclis-i 'iyşe verüp sağer sehba revnak
Etdi fersûde kettan gamı mehtab neşat
Katib-i baht siyehkar ile ülfet edeli
Girmedi name ümidime elkab neşat
Ya mey nab ola ya sağer serşar meğer
Var ise bezmine dehirde erbab-ı neşat
Bu kadar cevr ile bir kere de sen insaf et
Nice olsun dil-i gamdide sefa yab neşat
Damen-i pir-i harabata yapış ey **Nüzhe**t
Dilde var ise eğer h'ahiş esbab neşat
***

Safha-i ruhsar-i yâri eyledi tesvid hat
Name-i ümid-i ‘uşşakı edüp tecdid hat
Şevk-i dil namında zalim bir ocağı söndürüp
Eyledi derd-i derunu arşa dek tes’id hat
Nushalar yazdırsa yüz efsun okutsa hâsılı
Edemez aşk-ı civanandan beni tebrid hat
Ara yerde akıbet bir fitne ihdas eyleyüp
Hüsn-i aşkı birbirinden eyledi teb‘id hat
Aşıkın evvelki hal üzre yine manzurisini
Etmesün bir vecihle cana seni nevmid hat
Nale-i efsuse derkar eyleyüp uşşakını
Hüsnünün aher okundu canına temcid hat
Çatdı **Nüzhet** padişah-ı hüsne etdi afiyet
Muğayyeb vaslın berat ile sana tebid hat
***

47/a. HARF EL-ZI

Gönül ğamınla n’ola olsa dağdan mahzuz
Olur zalamda herkes çırağdan mahzuz
Derdine terk-i takaddi eder mi gamzesin hem
Hükümet ehli olur mu firağdan mahzuz
Kesilse hane-i bi nafi’den n’ola züvvar
Ki bi semer olamaz kimse bağdan mahzuz
Geçerdi men‘-i malı haracdan hükkâm
Olaydı bade perestan yasakdan mahzuz
Kelam-ı vaize mestan olur mu köse küşa
Ki bülbülan olamaz bank-i zağdan mahzuz
Peyam-ı yari getür bana **Nüzheta** olamam
Tarik-i aşkda gayri ser ahdan mahzuz

48/a. HARF EL-AYN

O mah Mevlevi olunca aşinâ-yi sema‘
Sipehri eyledi ser keşde sefa-yi sema‘
Acep mi bir nefes etmezse naleden aram
Derun-i nayden eksik değil heva-yi sema‘
Getürdü şevk u meyle şeyhi vecde yine
Tehi mi tekiyyede âşık-ı bu heva u ha-yi sema‘
Döne döne beni döndürdü kendüne aher
Olunca cilvegeh ol dilrübaya ca-yi sema‘
Makam-ı evc-i hakikatde devr eder daim
Karar dade değil bir mahalde pa-yi sema‘
Ağardı rişi diğer mande gerçi kim şeyhin
Ne halet üzre döner bilmez asiya-yi sema‘
Gören o afet-i ateş nihadı olmadadır
Misal-i şu‘le-i cevvale mübtela sema‘
Ne hal ise bilür idin bu girdişi derviş
Ne gune olduğunu bilsen ibtida-yi sema’
Acip mi guş edeli **Nüzhet** etse raks aver
Bu feyz-i vakitle bu nazm-ı dilküşa-yi sema‘

49/a. HARF EL-ĞAYN

Aldı çimenistan hattından sefâ-yi bağ
Artık gönülden eksik olur mu hevâ-yi bağ
Şah-ı bahar lale çırağanı eyleyüp
Yer yer donandı şahe-i gülşensarâ-yi bağ
Bir gül izara nail olup andelib-i can
Etdi feza-yi sinemi halet nümâ-yi bağ
Feryad-ı bülbülan ile her köşeden yine
Guş-i dile gelür nağamat-ı salâ-yi bağ
İhrac edüp nükud-i ğamı genc-i sineden
Hep idharin eyledi **Nüzhet** fedâ-yi bağ
***
Şule-i hüsnünden olsa fi'l-mesel Ruşen çırağ
'Âlemi eylerdi reşk vadi-i eymen çırağ
Ehli cudun şehri sermâye-i devletledir
Neşr-i envar eylemezdi olmasa Ruşen çırağ
Dağlardır dildeki aşkı nümayan eyleyen
Haneden malum olur mu olmasa revzen çırağ
Aftaba kim bakar cana cemalin var iken
Ruzde labüd görünmez halka mustahsen çırağ
Dur eder **Nüzhet** gönülden cehli nur-i marifet
Mahvolur zulmet ne yerde olsa tab efken çırağ
***
Neylar aylab ol koyarsa uşşakına izhar tığ
Her nigehimden bar iken ya nekunid ebr-i hunbar tığ
Ta şikârin her dem işaretına gönül muhtac irdür
Gir sefa-yi kişver nizamına olmasa derkar tığ
Fi 'acep küp irsa ger sahib-i hüner ga i'tibar
Kıymetin efzun et k'ey olsa cevherdar tığ
49/b. **'**Aşkdan dünya mey bu cefayi derunumdan zeval
Heb kevn-i çetin kavğa-yi mihrin envar tığ

Hüsrev olsam nazm mülküna nida-yi tek bi tanın
Kelb-i mu‘ammer-i köyden eklimde **Nüzhet** bar tığ

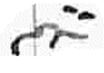
(bu gazel sanki acemi bir kişi tarafından bozuk bir imla ile yazılmış olduğu gibi arka sayfanın da mürekkebi çıktığından tamamen karışmış ve bozulmuştur. Onun için okuyamadığım sayfayı olduğu gibi koydum.)

50/a. HARF EL-FA

Bi maye-i seha nola bulmazsa kef şeref
Görmez tehi olunca güherden sedef şeref
Gelmez düşünce hâke zer-i halise zarar
Zilletle olmaz ehli hünerde telef şeref
Erbab-ı cahdan niye asûde haldir
Bulmaz eğerçi cah ile ehli hiref şeref
Yokdur kiramı kesb u ilme iltifat
Ebna-yi âlem içre olup ber taraf şeref
Etmez zelili daire-i devleti aziz
Vermez efendi mıtrıba meclisde def şeref
Eyler mekân-ı mekini ile kesb-i itibar
Zatı Ali ile nola bulsa Necef şeref
Nüzhet tefevvük etdirüp eş'arı diğere
Verdi bu nazm-ı pâka redif-i şeref şeref
***
İstima' etmese ol la'l-i dür efşanı sedef
İhtiyar etmez idi hayâya ummanı sedef
Etdi bi-hande sirişkim dehen-i dildarı
Açılursa görecek katre-i nisanı sedef
Ğam-ı aşkınla olur ey dürr-i nayab aher
Aşıkın eski Güher dide giryanı sedef
Ebru deryuzeye çıkmakla acep n'etse gerek
Ebruya giydirüp gevher mintanı sedef
Nider gevher içün sine şikâf ğam olup
Andırır hal-i dil-i âşık-ı nalânı sedef
Saf dil çekmez idi hapsi derun-i dünyada
Olmasaydı güherin bahirde zindanı sedef
Deme her nokta olur rahimde mazhar-ı feyze
Sanma gevher ede her katre baranı sedef
Olmasun bir de dehen baz taleb kim göremez
Ebr-i himmetde olan rahşe-i ihsanı sedef

Dürr-i güftarını sencide eden yaranın
Nüzheta ola meğer güfte mizanı sedef
***

50/b. Hayal-i safında zahirdir olsa mina saf
Ki gösterir mi safi olunca mina saf
Kibare mevsim-i asayişinde nezdik ol
Hatır mülahazası olmaz olsa derya saf
Kalur mı safveti abın dem-i keduretde
Tağyirinde mizacın olur mu sima saf
Sakın meveddeti alâyiş-i ‘adavetden
Sefa-yi tab’i mezid eyler olsa sehba saf
Olur her ayine bir suret-i kabule karin
Olunca gerd-i riyadan efendi takva saf
Şunu mu eksik ederdi abd-i hamirinden
Ğubar-ı fitneden olmaz mahal-i ğavğa saf
Hattiyle noktasına bakma dallının kim çıkar
Hava-yi nemimede ahkâm-ı remlde na saf
Misal-ı kuzlum yer mevc **Nüzheta** olmaz
Şu ruzigar-ı muhalifde tab’-i dana saf
***

Velehu Farisi
Cevreş ez endişe birun aver aher hayf hayf
İn pelenk ez pişe birun amed aher hayf hayf
Kerd yad kameteş kat‘-i ta‘alluk ez derun
Nahl-i mâ bî rişe birun âmed aher hayf hayf
Ez an fariğ şüd ahem û dil sengin yar
Kâr-i men ez tişe birun amed aher hayf hayf
Faş şüd razi ki der hatır nihaneş u
Bu-yi mey ez şişe birun amed aher hayf hayf
Bu-yi der genc-i kana‘at Nüzhet ma münzevi
Ba taleb-i hem pişe birun amed aher hayf hayf
***

51/a. HARF EL-KAF

Bim-i rakib-i dağdağa-i fermaye uğradık
Bir yâre ibtila ile ğavğaya uğradık
Etlaf edüp bida‘aten ümidi akibet
Bi-faide şematet-i a’daya uğradık
Olmuş iken tarik-i talebden keşide pâ
İbram-ı na be-ca-yi ahibbaya uğradık
Olduk hayal-i ziynet cah ile bi-huzur
Kayd-i telaş-i nefs-i hud araye uğradık
Gördük revak u takını virane akibet
Nüzhet nice sara-yi muallâya uğradık
***
Olsa da âşık rica-yi vasl ile is‘âfı yok
Sinesinde zerre kadar kâfirin insafı yok
Boş komaz ritl-i giran ile ağırlar herkesi
Rindi ehli meclise evza‘-ı istihfafı yok
Söyle izhar-ı nezdin etmesün yaran bana
Ben bu nev‘ ayineyi çok gördüm ama safi yok
Dava-yi aşkında âşık her ne söylerse sana
Dinle ey şuh cefa-i endişe zira telafi yok
Geçmez esbab-ı bekadan zahid amma verseler
Zühruf-i fani-i dünyadan da istinkâfı yok
Sineden dil-i revzen dağ açdı ku-yi dilde
Munkabizdir **Nüzheta** ol cana kim eşrafı yok

52/a. HARF EL-KEF
NAZİRE Lİ-VEHBİ EFENDİ

Gizlendi zir-i zülf-i muğberde görünen
Cem’ etdi nur u zülmeti bir yerde görünen
Gösterdi gece yıldızı gündüzün bize
Ey aftab-ı hüsn o huy gerde görünen

Arz etdi hayt-i Esved zülfünle kendini
Şekl-i amud subh-i münevverde görünen
Rahm ile çâk çâk giriban-ı aşıka
Gösterme buse-i çini-i aherde görünen
Etdi kelim-i cana tecelli-i feyz aşk
Her lem'ada o nur ile perverde görünen
Bend etdi zir-i halka-i giysuda gösterüp
Uşşaka buselikleri çenberde görünen
Kâfur-i şem'a döndü heman kilki **Nüzhet**'in
Vasf edecek bu tarh-i nev u terde görünen
***

DİĞER NAZİRE Lİ-VEHBİ EFENDİ

Uşşak-ı zardan haberin yok mudur senin
Hiç ol güruhe bir nazarın yok mudur senin
Bir busen etmedi bizi şirin mezak kâm
Ey nahl-i arzu semerin yok mudur senin
Gitme Tarık-ı pür hatr-i aşka akılla
Bir reh şinas rahberin yok mudur senin
Ta-key ol aftab-ı cemale bu intizar
Ey şam-ı hicr bir seherin yok mudur senin
Şimşir-i gamzeden niçün eylersin ihtiraz
Manend-i sinebir siperin yok mudur senin
Güya rakib-i gülbe mi mahsusdur heman
Ey dil o asitanda yerin yok mudur senin
Eşkinle zerd-i rühuna bakar ol Nigar
Nüzhet elinde sim u zerin yok mudur senin
***
Biz ne mal u ne meyl-i cah ettik
Veli pür hikmet-i İlah etdik
Tak-ı mihrab-ı ebru-yi yâri
Mabed-i aşka kiblegah etdik

52/b. Eyleyüp sağer-i şarabı tahi
Yine dün şeyhe bir külah etdik
Zabt-ı iklim-i âlem-i aşka
Ceyşimiz gam-ı levazımız ah etdik
Gayriler vaye dar-ı mükerremin
Biz ne gune acep günah etdik
Nüzhet olduk ğarim-i gamdan emin
Dereke-i asaf-ı penah etdik
Nice asaf ki görmeden mislin
Nüsha-i dehr çok nigah etdik
***
Şimşir-i gamzası ile bir mahparenin
Yıldız kadar nümayişi var dilde yarenin
Tab'-i aduya kârger olmaz mulayemet
Ab ile nerm olur mu dili seng-i karenin
Ten bi-huzur olur dilpür ahtar ile ıztırabla
Arami h'ab-ı tıfl ile dergâh varenin
Niyet eden azimete rah-ı tevekküle
Etmez nazar delaletine istiharenin
Meyl etme tünd havlinle semt-i rıf'ata
Olmaz şebani cevv-i hevada şirarenin
Simabın arttırır kerhin hilli daima
Yokdur meali hatır-ı naçare çarenin
Mevkufdur iradet-i mevlaya her umur
Bir şeyde yok ta'alluku **Nüzhet** sitarenin
***

Alur ruhsar elinden o şuhun lale vü gül renk
Bulur surhi-i yakut lebinden sağer mül renk
Derun-i aşıka geldikçe fikr-i zülf-i müşkinin
Eder ru-yi hevayi aks-i derd-i âhı sünbül renk
Olup tahrik-i sevda-yi cünuna kâkilin ba'is
Mezak-i ayşimi talh eyledi ol hal-i fülfül renk

Karin-i fehm ü iz'an etdi setr-i sıbğatüllahı
Görüp her berg-i gülden bağda bir kübe bi-misil renk
Hezeran renge girdi çıkdı **Nüzhet** iztırabından
Bu nev nakşa verince mani-ifikr u nail renk
***

53/a. Karin-i yar olan ağyarı sen ne zan etdin
Acep gül ile biten hari sen ne zan etdin
Hayal-i gamzesi aram eder mi hatırda
Hücum-i şükr-i tatarı sen ne zan etdin
Nice sende nümayan değil mi hüsn-i anı
Bu çarsuda olan kârı sen ne zan etdin
Meal-i akıbete görmediği şahidlerin
Felek dedikleri ğaddarı sen ne zan etdin
Ne halet olduğunu bilmedik mi Musa'ya
Gönül tecelli-i didarı sen ne zan etdin
Eden küşade yine beste eylemez mi acep
Nihayetde bu bazarı sen ne zan etdin
Olur tevazu'u tekdiri mültezim hasmın
Görüp sözündeki mari sen ne zan etdin
Ne zehr olduğunu bilmedik derununda
Bu ne piyale-i zuvvarı sen ne zan etdin
Keramet olduğu malumlar oldu **Nüzhet**
Acep tabiat-ı eş'ârı sen ne zan etdin
***
Âleme bakmaz nigah-ı müslümanın senin
Hay kâfir yok mudur göğsünde imanın senin
Şuriş-i aşkın kıyametler kopardı sinede
Subh-i mahşer mi acep çâk-i giribanın senin
Nakş-i na'l-i pa-yi puşun gibi kaldı hâkda
Reh güzarında olup her yerde hayran senin
Ey musavvir gerçi söz yok çekdiğin suretlere
Ol putun tasvirini çek var ise canın senin

Nle-i zincirden pürdür derunu gûşimin
Müctemi‘dir ol kadar sinemde peygânın senin
Yardan ğayri meta‘ın yok derununda gönül
Hane-i âyine dahi yoksa dükkanın senin
Yokdur istifsare hacet mû be-mû iş‘ar eder
Halimi destindeki zülf-i perişanın senin
İ‘tikad et kavlime **Nüzhet** riyazet eyleme
Haliyatın suhande yokdur akranın senin
***
53/b. Olmasın mı dil helak-i çeşm-i fettanın senin
Kimse olmuş mu halas-ı tığ-ı müjganın senin
Sayesi kalmış düşüp püşt-i peykde busenin
Tahir oldu sanma hat-ı ‘anber ifşanın senin
Cûları efsürde-i hayret eder ayine veş
‘Azm-i Gülşen eylese serv-i hiramanın senin
Olmasın bizar aşkı vasıl olmazdı gönül
Kuşe-i damaneden can giribanın senin
Bulsa emniyet aczimi hatırdan ekdardan
Merbutdur **Nüzheta** takdire imanın senin
***
Zir-i destarında kim cana nihandır perçemin
Sayd-i murğ-i cana dam-ı bi-amandır perçemin
Fitne-i hengâme-i devr-i kıyametdir kaddin
Ba‘is-i tahrik aşup cihandır perçemin
Reng-i vücuda nafe-i müşke müşabihdir dili
Kârsaz el-şam zahm-i candır perçemin
Zail olmaz bu-yi hâk-i markedinden haşre dek
Cib-i cana ol kadar ‘anber feşandır perçemin
***
Dilleri Suzan olup şevk-i hayliye güllerin
‘arşa çıkdı şu‘le-i avazesi bülbüllerin
Tabla-i ‘attara dönderdi meşam-ı hesabımı
Damen-i ümide müşk efşan olup sümbüllerin

Ey sürahi bezm-i meyde feyz-i nutk iras edüp
Ehl-i derdi söyledir lâl olsa da kulkullerin
Ruze müstevli süvar şeb-i hayal eyler gören
Cephe-i pür nurun üstünde siyeh kâküllerin
Tünd hular namuvafıkdır mezak-ı ülfete
Telhdir elbet ta'mi **Nüzheta** fülfüllerin
***
Her beğe cenk cû-i merd-i dilîr olmak gerek
Ebruvan-ı kavs-ı bela müjganı tîr olmak gerek
54 / a. Aşık-ı bi sayda hallen 'ukde-i âmaldan
Hal-i ez zar-ı giribanın 'asir olmak gerek
Pek dayandı sadme-i silab-ı eşk-i firkate
Dilde bünyad-ı muhabbet kâegir olmak gerek
Hüsnün esbab-ı teğafül revnak bazar eder
Yoksa huban hal-i aşıkdan habir olmak gerek
Gerçi olmaz 'avni-i i'caz-ı fermaya nazar
Nüzheta tab'in senin de bi nazar olmak gerek
***
Ey ah, eşk-i çeşmimi sail-i set eyledin
Ey gam, zebanı şekveye fail-i set eyledin
Valsın hayaline dahi gelmezdi aşıkın
Cânâ, anı bu devlete nail-i set eyledin
Ey ruzigar-ı baht hele semt-i şiveye
Ol serv-i kameti mütemayil-i set eyledin
Bin du'amızı yine ey rehber-i hulûs
Set-i mezil icabına vasıl-ı set eyledin
İsnad-ı gaflet eyleme sahib-i basirete
Ey şive-i kasa anı gafil-i set eyledin
Mevc-i derun-i yardan ey gezlik cefa
Asar-ı nakş-i şefkati zail-i set eyledin
Her turrenin fütade edüp dam-ı mekrine
Nüzhet dili esir-i ğevail-i set eyledin
***

Medd edüp ahın firaz-ı tarem-i minaye çek
Resm-i tuğra-yi şehinşah-ı ğammi bâlâya çek
Eyleyüp tesbihini meşğul-i ism-i ya Vedud
Ol peri rû şûhu halvethane-i esmâya çek
Tab'a terk etdi mecazi yol-i hakikat-i alemin
Durmasun sahilde bu zor feççayi deryaya çek
Terk-i da'va-yi zuhur et rahat istersen gönül
Kendini 'anka gibi bir kûşe-yi hafaya çek
Herze tar-ı rest-i kilah-ı mihnet olma **Nüzheta**
Nuş-i tab'ın 'inanın semt-i istiğnaya çek
***

54/ b. Peyam-ı vasl ile ey peyk-i reh sima sefa geldin
Dil-i ğamginime oldu neşat efza sefa geldin
Derun-i hasili sermaye-i şevk-i cedid oldun
Dile manende-i keyfiyet-i sehba sefa geldin
Yine dil-i mürdegan-ı nası feyz-i nutk-i pâkin
Dem-i İsa gibi hep eyledin ihya sefa geldin
Zebanım lâl iken endişe-i evza'-ı firkatle
Giderdin mukaddeminle eyleyüp guya sefa geldin
Kodu haylı zamandır intizare **Nüzhet**'i amma
Peyam-ı vasl ile ey peyk-i reh sima sefa geldin
***

55/a. HARF EL-LAM

Def'-i âlam etmeğe gahice cam ister gönül
Zevk-i nûşa nûşü ve'l-hâsıl müdam ister gönül
Tıflı sevmez vakti geçmiş tazeden haz eylemez
Meyve-i vaslı ne pâk-i pühte ne ham ister gönül
Geh hayal-i arızın geh fikr-i zülfün eyleyüp
Ey kamer tal'at seni her subh u şam ister gönül
Bir nihani matlabım var şimdi söylerdim sana
Neyleyim amma ki pek tenha makam ister gönül

Dest-i gamdan n'olduğun bilmez hiraş-ı sineyi
Gerçi manend-i nigin tahsil-i nam ister gönül
Muntazırdır bezme ümmid eyleyüp teşrifini
Senden ey şuh-i Dilârâ peyam ister gönül
Gerçi serkeş afetde zevkin inkâr eylemez
Tazeyi amma yine oldukça ram ister gönül
Eylemez kesb-i sefa bir saki-i şuh olsa
Nüzheta esbab-ı bezmi hep tamam ister gönül
Kayd-i efkâr-ı gamından dehrin azad ol gönül
Neşe-i serşar-ı meyle ba'd ezin şad ol gönül
Dâhil ol şimden gerü darü'l-zifaf-i devlete
Duhter her dem arus-i dehre damad ol gönül
Tişe-i himmetle kal' eyle cibal-i mihneti
Dağ-ı rişk-i iştihar kâr-ı ferhad ol gönül
'Arıf enba-yi 'asrı irtikâb etmeye sakın
Halka vakt-i fırsatında lütfe mu'tad ol gönül
Asitan-ı yâre **Nüzhetle** refakat eylesün
Tarik-i ekdar-ı eşhasın belğırad ol gönül
***
Şah-ı gülbünden olup ruy nüma bülbüle gül
Sahn-i gülşende kopardı yine bir gulgule gül
Rüh-i gülgununa peyveste gören turrelerin
Oldu hemrişte-i peyvend sanur sünbüle gül
Ruyüne mey meye ruyün yine aks-i efken olup
Güle keyfiyet-i mül verdi letafet müle gül
55/b. Neş'e-i feyz-i bahar ile nola verse cevap
Dihen-i bülbüleden sadır olan gulgule gül
Eser-i buse-i **Nüzhet** bi rühsarında
Açılup ey gülter muttasıl olmuş güle gül
***
Sirişk-i didem anup şimdi cu-yi aba bedel
Sipehri eyledi sergeşte asiyaba bedel
Lebin dihenime sundukça saki-i sermest

Neşat-ı tab‘ima ba‘is olur şaraba bedel
Bu yolda âdeme gaflet gibi ğarim olmaz
Olur mu dehrde düşmen meğer ki h’aba bedel
Çıkarsa derd-i dilim aha bu siyak üzre
Cihana perde-i zülmet çeker sihabe bedel
Hülasa âdeme peyğule-i ferağetde
Müsahib olmaz imiş **Nüzheta** kitaba bedel
***
Hiç serv-i kad yâre şebih u seza değil
Bu mısra‘-ı latife o mısra‘-ı resa değil
Yaklaşma bu-yi sümbül müşkine saba
Can neferi lazım ana o bad-ı heva değil
Şimdi telaş-i hatır ile bi huzur olup
Erbab-ı devletde sefası sefa değil
Nakl etme eşk-i çeşmini dildara ey gönül
Ol macera tamam olacak macera değil
Tek dûr yerinde terk-i edeb etme zahida
Bu hay u hû bu Arabda zikr-i Huda değil
Eyle kabul nakd-i sirişk-i niyazımı
Gerçi meta‘-i valsına layık beha değil
Nüzhet’de sana âşık imiş söyleyenlerin
Tahkikidir kelamları iftira değil
***

56/a. HARF EL-MİM.

GAZEL-İ MÜZEYYEL-İ DER SİTAYİŞ-İ HAZRETİ RAĞIB MUHAMMED PAŞA ESLEMEHU'ALLAHU TA'ALA DER RUHA.

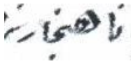
O şûhün tal'at-i zibasını bedr-i aya benzetdim
Bana gûşunda giysûsun şeb-i yeldaya benzetdim
Seninle buldu revnak-ı meclis duşina 'işret
Lebin sehbaya saki ger reng-i minaya benzetdim
Dehan-i tengi kand efşan olur guya tekellümde
Ben ol âyine rûyi tûti-i gûyaye benzetdim
Eder ahkâm-ı ferman sefa-i hüsnün efzunter
Şikenc-i kâkkil-i cananeyi tuğraya benzetdim
Olur etfalveş enbasına sermaye-i şadi
Meta'-ı dehri ben bir Nakşi çok kâlâya benzetdim
Giriban-ı fecr u sine subh u zerrin tekmeler encüm
Cebinin meh-i rühün mihr-i cihan ârâya benzetdim
Eder bir göz yumup açınca tâyy-i iklim ma'nayi
Semend tab'ini **Nüzhet** esb-i sarsar pâye benzetdim

Zeyl
Rikâb-ı hazreti destur cem 'unvana 'arz eyleye
O kim sıtıl satılan efser-i daraye benzetdim
Kef-i zerpaş cud-i tab'-i gevher zir ihsanın
Gehi hurşid-i 'âlemtaba geh deryaya benzetdim
Ede mahfuz derc-i devlet ol desturü Hak daim
Ki zat-ı pâkini bir gevher-i yektâya benzetdim

NAZİRE-İ GAZEL ‘AVNİ EFENDİ BEGLİKÇİ DİVAN-I HÜMAYUN DER RUHA GÜFTE BUD.

Esir-i damına fikr-i masiva değilim
Çü tifl-i mail-i nakş-i suver nüma değilim
Hibab gibi edüp meyl-i hane berduşü
Şurta-gahda dildade-i heva değilim
Reh-i muhabbet-i dildardan ben ayrılmam
Senin tarikinle şeyhim âşina değilim
Edüp Huda’ya tevekkül hulus-i kâmil ile
Zebun mihnet tedbir-i nahuda değilim
Misal-i suret olup gamla **Nüzheta** hamuş
Cihanda yekden lebhande-i sefa değilim
***
Hatt-ı nevreste-i rühsarın ol şûhun çimen sandım
Nihal kamet dilkeş hiramın na reven sandım
56/b. Oda bimar-ı hicran şemim-i sümbül olmuş
Nesim-i Gülşen kûyun ben evvel sağ esen sandım
Görenler cümle hâl-i gerdenin necm-i seher sanmış
Kıyas etme fakat ümmi aftabım anı ben sandım
Tüter yok bir ocağın dud-i ah-i sineden ğayri
Seni evvel nazarda ey dil şûride sen sandım
Edüp gül ğonce namın bir mu‘amma münşi el-takdir
Görünce safha-i hüsnünde ben anı damen sandım
Meğer kasd-i şikest tevbe-i uşşak imiş ancak
Ben ol şuh-i cefa endişeyi hatır şiken sandım
Nazire cuy olursam tab‘-i nevresden nola Nüzhet
Anın her bir kelamın vaki‘a dürr-i ‘aden sandım
***

Kim ki derse o putun zülfüne şebbu diyelim
Vech-i teşbih ile uymaz ana biz bû diyelim
Nusha-i kâkil-i perçinine söz ne mesela
Çin’e mahsus imiş nake-i ahû diyelim
Acep ol vaz‘-i teğafül neden eyler a‘la
Vakıf-ı raz imiş ol çeşm-i suhan gû diyelim
İhtiyar eyleyelim fes-i sıfat-ı sahrayi
Gözü ahûlara şimden gerü ya hû diyelim
Bi basiret evveline gösterelim dildarı
Dönelim halka-i tevhidde hû hû diyelim
Can u dilden varalım kûyüne feryad edelim
Rahm kıl **Nüzhet**’e ey şah-ı cefa cû diyelim
***
Bu bar-ı cevre tahammül muhal imiş tutalım
Derunu hastaların bimecal imiş tutalım
Reva mıdır kala dam-ı sikenc-i zülfünde
Kebuter dili-i şikeste bâl imiş tutalım
Ya hastagan-i muhabbetde var mıdır takat
Şikest-i ruze-i valsın vebal imiş tutalım
Düşürme âşıkı dest-i rakib sen minnete
O gûne sayd-i za‘ifi helal imiş tutalım
***

57/a. Düşmen-i bed kâr ile ünsiyet ümidindeyim
Mar ile güya ki kesb-i ülfet ümidindeyim
 (Serdi-i) evza‘-ı sabr eyleyüp
Ruzigar-ı dûn ile germiyet ümidindeyim
Düşüne vaz‘ eyleyüp her kâr-ı düşvarın yine
Tali‘-i bi takatimden kuvvet ümidindeyim
Vaz‘-i ehli hikmeti za‘mince taklid eyleyüp
Her kiyah-ı haşekden hasiyet ümidindeyim
Çarhden cuyende-i tahsil-i hatır h’ah olup
Ser nigûn-i peymâneden keyfiyet ümidindeyim
Kuvvet-i nisyan ile her şahsi merdimdir deyu
Gördüğüm âdemden insaniyet ümidindeyim
Hazreti feyyazda haşa ki **Nüzhet** necl olur
Feyzinin ben her zaman her saat ümidindeyim
***
Ol elem-i firkat ile bayıla düşdüm
Sonra o meh hüsnü görüp ayıla düşdüm
Urus hayaliyle kemankeşlik ederken
Vadi-i firkate çekilüp yayla düşdüm
Pâ beste iken kayd-i tekâlif harden
Meyhaneye varup hele biğayetle düşdüm
Mutrib dide-i fikata olakim tenkiye-i hamda
Nayin gibi kamış nefesi naile düşdüm
Cûyende olup râh-ı temennâ-yi ğinada
Hayfa ki sirişkim gibi bir saile düşdüm
Vardım şeyhe nahl-i keremin pâyine düşdüm
***
Eyleyüp at kulağı sağeri düzdüm koşdum
Yola yatırdım o simin beri düzdüm koşdum
Gönderüp ah-ı çeğer sûzi-i Peyami çeşme
Sefere lazım olan askeri dakrardım koşdum
Hatem-i dâğ basub sinemi pür nakş etdim
O şehe arz edecek mahzarı devşirdim koşdum

İstemiş bûs-i leb-i la‘li hisabın canan
Hazır etdim bir ağız defteri düzdüm koşdum
Milk-i ma‘nayı verüp vali-i tab‘a **Nüzhet**
İktiza etdiği kerr ü feri düzdüm koşdum
***
57/b. Dest-i cünunu çâk zen-i dâmen eyledim
Keşti-i ‘akla ben de bu gün yelken eyledim
Etdim küşâde zülmet-i gamdan hevâsını
Her dâ‘i-i canane-i dile bir revzen eyledim
Encüm değil havale edüp çarha âhımı
Berkı şerare-i yar ser hirman eyledim
Zahm-i ümide niçin zen matlab olmasa
Suhan-i dehri dest-i dile sûzen eyledim
Nüzhet zaman-ı mu‘cize gûyan-ı ‘alemi
Te’sir-i sihr-i nazmım ile erken eyledim
***
Ma‘na-yi ayete rühsarını takrir edeyim
Suret-i meseleyi gün gibi takrir edeyim
Ne kadar talh ise de ya kaçalım bir iki gün
Bir hüsn-i hicre yine sabr ile tedbir edelim
Mebhas-i halka-i zülfü geçirüp bir birine
Nice bir hikmeti mecnun gibi zincir edelim
O peri tal‘atı bezme getürüp davet ile
Sokalım daire-i ‘işrete teshir edelim
Nice bir hatır-ı aşüfte telaş çekelim
Nice bir türre-i terrarını dil gir edelim
Dil-i virâne şüdeyi söyleyelim dildare
Hasen ta‘bir ile bari anı ta‘mir edelim
Geçdi eyyam-ı ğam firkati şimden sonra
Müjde-i vasl ile **Nüzhet** seni tebşir edelim
***
Yürütdüm keşti-i hayâmı yine takdım takışdırdım
Muvafık buldum eyyamı yine takdım takışdırdım

Hame cem‘ eyledim esbab-ı bezm-i ‘iyşi gönlümce
Dağıtdım cümle evhamı yine takdım takışdırdım
Bülend ikbâl-i aşk oldum cihanda her çi bad âbâd
Livâ-yi ah-ı şifamı yine takdım takışdırdım
Donatdım meclis-i dildare ağyari serâ pâ
Bütün alât-ı düşnamı yine takdım takışdırdım
58/a. Müsahhar etmeğe **Nüzhet** bu gün iklim-i ma‘nayı
Yürütdüm hayli ilhamı yine takdım takışdırdım
***
İstersen öldür istersen eyle katl-i ‘am
‘Uşşak senden ayrılamaz hasılı kelam
Hışm eyle yâri vaslında bûse lütfüne
Ey padişah-ı hüsn el-ihsan ba ni‘am
etdin rıda‘-ı validesinin sebû-yi mey
Bilmem niçün ana südünü eyledi haram
Şekva düşer mi tesemmüme-i rıda çarkından
El vurda bak sadası çıkar mı pür olsa cam
Bilmem ne zan eder feleği nev süvar çah
Mümkün mü **Nüzhet** eylemek esb-i hüsreveni râm
***
Götür ey saki yine ref‘-i gama mül görelim
Cennetde riz-i tarab ile dihenin gül görelim
Dasitan-ı elem firkati takrir ile
Güşen-i aşkda ey dil seni bülbül görelim
Gayet-i devlet hüsnünde o şaha varalım
Hal-i dilden yine eyler mi tegafül görelim
Sûziş-i ateş-i hicrana giriftar olsun
O da eyle mi bezm-i kesi tahammül görelim
Nüzheta hanemize bir gice davet edelim
O hüma sayeyi eyler mi tenezzül görelim
***

Dunbale rev-i kafile-i mültemisi oldum
Kem u keşte-i sahra-yi heva ve hevesi oldum
Murğ-i harem-i ‘âlem-i itlaka idim ol
Kayd-i ğam-ı dünya ile habs-i kafes oldum
Pür şekva olup rah-ı firakında zebanım
Feryad ile hem şeref-i batın ceresi oldum
Fark etmedin o yardan ikbalini dehrin
Sad hayf ki ne-şinahte-i piş u pes oldum
Kütah edeli damen-i ümidimi **Nüzhet**
Me’mun riya nigari-i her har u his oldum
***

58/b. Velehu Farisi

Ze ‘aşkeş mest-i der reftar çün ğalat-i çünan ğalatem
Ze za‘af-i derd-i o bima çün ğalaten çünan ğalatem
Ze pâveş ber ard-i kâr-i men yek hüsneş ebru
Ze çügan-i kûy u yekbar çün ğalaten çünan ğalatem
Firari nist mâra ra i‘tibareş ta şudem mehcur
Besan seng-i ez kühsar çün ğalaten çünan ğalatem
Ze serker danim u dıraz-i nigah levce
Güher çün daşeved ez tar çün ğalaten çünan ğalatem
Şüdem bî ihtiyar u ber rez mü‘in ez aşk-i o **Nüzhet**
Ze ser bielif mey destar çün ğalaten çünan ğalatem
***

59/a. HARF EL-NUN

Kaldık meta‘-ı mihnet-i dehri götürmeden
Bıktık şu kârgah-ı fenâda öldürmeden
Geç engebin-i matlab-ı dünyadan ey gönül
Nahl-i belâyi üstüne bir gün üşürmeden
İstemez reside-i menzil-i maksud ki seni
Esb-i hürden nefsi bu vadide yürümeden
Müsvedde-i günahını sa‘i et beyaza çek
Dest-i kaza-i ceride-i ‘ömrün düşürmeden
Sanma bu sırr-ı mübhem-i gaybiye keşf olur
Sun‘-i Huda’yi çeşm-i basiretle görmeden
Sa‘i eyle zad-ı raha şütürbani-i ecel
Bir gün seni bu dar-ı fenâdan göçürmeden
Ma gû-yi hame girmedi Nüzhet nesicine
Bu tar u pudu rişte-i ma‘nadan özmeden
***

BU DA URFA’DA İKEN SÖYLENİLMİŞTİR.

Etdin siyah çehre-i afâkı âhdan
Gün görmek efendi bu baht-i siyahdan
Beyhûde hâke dökme sakın abruyünü
Ümmid-i re’fet eyleme bab-ı cahdan
Pervaz sû-yi kaf-ı ‘adem eyleyüp tamam
‘Anka misal bu kadar eser-i hayr-h’ahdan
İhvan-ı ‘asrın olma rübude u dâdına
Fehm et bu razı kıssa-i Yusuf’la câhdan
Etme havale destine mahluk-ı ‘acizin
İste küşad-ı ‘ukde-i kârın İlâh’dan
Tekmil-i nefs eden olur âfâka müştehir
Seyr eyle on beşinde olan hüsnü mahdan
Baksın lisan-ı hal ile **Nüzhet** şenidedir
Zikri hubab-i hazreti Hak her kiyahdan
***

BU DA URFA'DA İKEN SÖYLENİLMİŞTİR.

Olmadıkça munfasıl ta rişte-i enfasdan
Hiç mümkün mü halas olmak lisan-ı nasdan
İhtiyar-ı kûşe-i 'uzlet eden âsûdedir
Bihre yokdur halkla beyhude istinasdan
Bir öğülmez yaredir dillerde her zahmin senin
Nim cümbüşle hilal-ı ebrûvani ol mehin
Mazra'-ı âlâm-ı 'uşşakı geçerdi dasdan
59/b. Bas tevekkülden tarik-i 'aşka pâyin **Nüzheta**
Olma muhtac-ı delalet-i Hızır İlyas'dan
***

NAZİRE Bİ 'AZL-İ RAĞIP MUHAMMED PAŞA SELLEMEHULLAH

Eyleyin feyz-i hüner h'aheş dil-i mağdurdan
Mey ümmid etmek gibidir şişe-i meksurdan
Eyleyeliden arzu-yi şehd-i şirin meram
Kem değil feryad-ı hatır-ı nâle-i zenburdan
Etme her sit u seda-yi devlete mail dilin
Hoşdur avâz davul Derler meseldir durden
H'aheş-i lütf eylemek kim maye kân 'asırdan
Benzer eşk ümidine 'ayniyle çeşm-i kûrden
Lerziş-i endâmına rekkas-ı bezmin şir olup
Matrabın çıkmaz nevâ-yi nayi Nişabur'dan
Dâne-i hâlin idelden ol mehin hatır nişan
Yok dil-i zarın za'if olmakda farkı murdan
Mürdegân-ı 'âlem-i ma'nayı **Nüzhet** haşr edüp
Dem urur şimdi fi hamem elimde sûrdan
***

‘Aşkındır ey peri dili pür iltifat eden
Bezm-i belada ateş-i ğamla kebab eden
Olmaz rehin-i meni bir âferidenin
Dergâh-ı Halık-ı beşere intisab eden
Etmez sefa-yi devlet-i dünyaya i‘tibar
Fehm-i feribkâri-i hal-i serab eden
Neyler sefa-yi kevseri ğilman-ı cenneti
Bir şûh-i şivekâr ile nûşi şerab eden
Elden bırakma damen-i ibramı daima
Mani‘ olur husûl-i ümide hicab eden
Hat-ı nev ‘izarıdır ol şûh-i nevresin
Peygamber cemâlini sahib-i kitab eden
Tab‘i basiri-i suhan âra ola meğer
Nüzhet bu nazm-ı tazeye fikr-i h’âb eden
***
Ümid-i lütfle bab-ı ricale düşme sakın
Tehi bulunma hayal-i muhale düşme sakın
Tasarruf eyleyüp irâdelikle dünyayı
Hevâ-yi nefsle kayd-i ‘iyâle düşme sakın
60/a. Mahal-i kâme mukaddem olur reside cesur
Verâ-yi kafile-i ihtimale düşme sakın
İnanma şefkat-i ebna-yi ‘asra Yusufvar
Muzayyik-i teveccüh-i ihtiyâle düşme sakın
Henüz nusha-i nefsin sekamet üzre iken
Efendi da‘va-yi fazl u kemâle düşme sakın
Düruğ-i maslahat âmiz âlude olup
O şûhdan hele fikr-i visale düşme sakın
Koma derûnuna hübb-i sivâyi ey **Nüzhet**
Tarika-i heves-i cem‘-i male düşme sakın
***

Gehi hem meşreb-i rindan-ı miskin gah te'sis
Hele bu vaz'-i na hemvar ile sofi 'acabe beis
Kimin çeşminde vardın şimdi âya câ nişin oldun
Nihan oldu gözümden ey hayal-i yar ğaibsin
Sakınma sine-i ğaribanıma teşrifden cânâ
Bu sadre rah-ı hayl-i huban içinde ancak sen münasibsin
Mesayi'de nihalin eyleme âyât-ı ikbâli
Gönül sen çünkü daim ğayet endiş-i meraksın
Geçüp hakani mu'cizeyi şimdi ey **Nüzhet**

***

Müfid olmaz dile bir âh-ı çâk kûşe-i damen
Medar-ı seyr-i keşti olamaz bad olmasa yelken
Nakdi görmese izhar eder mi sohbet-i dil ğayzin
Şerer zahir olur mu sengden bî sadme âhen
Emin-i mekr-i nefs olma zaman-ı Yusufi dide
Bahr Güherlerde maildir Şeyhun ile düşmen
Eder iyras füsun-i tab'a lbüd çeşm-i h'ab-ı âlûd
Derun-i haneyi tarik kor baz olmasa revzen
Tarakki buldurur kahr-i 'adden çar pâ-yi güftar
Olur badi der dür-i ari zebani şu'le-i ruğan
Sakın o bardan arâyiş idlâlini zira
Masûn olmaz ziyanından hayratın 'akibet Gülşen
Tehi makarr-i karin tünd hu ser kerem-i hışm eyler
Verir daim hararet kubbe-i germabeye Gülşen
60/b. Dil-i âlûdede 'aşk-ı ilahi caygir olmaz
Beli sekenâya na-çesban olur pâk olmasa mesken
Emeldir **Nüzheta** insanı işğal eyleyen bir seraser
Değildir cilveger dest-i 'amelde riştesiz suzen
***

Olurken bu-yi mey zahir serâpâ boyasından
Yine zahid ferağat etmez asla bus-i nasından
Olurdu katre-i naçiza kisedarı bi-pâyan
Hübab âsâ dil-i şuride geçseydi hevasından
Nihalin eyleme teksir erzakında sabr eyle
Gönül ğafilmiş her dem u sika macerasından
Dil-i saf içre esrar-ı muhabbet pâyidar olmaz
Belî âyine-i pertev pâş olur şemsin ziyâsın
Hücum-i şevkden sana ne uran urur güya
Muhabbet-i tamme geldikçe ğaribe âşinasından
Suyûf asâ medar-ı rahat olmazmış meğer **Nüzhet**
Cihanın etdim istifsar erbab-ı nihanından
***

Ne oldu ‘âlemin dil-i meyve hin kâm tağından
Ne nahl-i arzûyu eyledi tahlis zağından
Gönül âzürde-i har-i ğam revnak iken dehrin
Nice tahsil-i rahat eylesün kim ferağetden
Bu vâlâ bargâha kıl nazar fehm et Hüdavendin
Meseldir padişahı görmeyen bilsün otağından
Redif-i subh u salat olduğun şam firak anlar
Sevadın fark edenler nusha-i nigûnun ağından
Mülâyim eylemek ol şûh-i sengin tab‘i meşakkatdir
Çıkarsün sevilen ol penbeyi mina kulağından
Bülend ikbalden bed baht i‘ânet cûy olur daim
ilac-ı sıhhat ister ‘âlemin bimar sina‘ından
Ne mümkün yol bula erbab-ı hacet semt-i maksuda
Geçemez **Nüzheta** ashab-ı ikbalın dımağından
***

O şûhi-i sütûn ağyare dil te’kid göstersün
Eğer olmazsa zımnında biraz tehdid göstersün
Dem-i sayf u şitada san‘at-ı iksirveş saki
Şarabı gah münhal gah pür ta‘kid göstersün
Tıraş-ı hatla bulsun revnak nev safha-i rûyu
Berat-i kereste-i hüsne edüp tecdid göstersün
61/a. Olanlar yeter ey hasret zindanı dildarın
Sirişkin tar-i müjganında mürvarid göstersün
Rühun tab efken olsun şu‘le-i envar-ı hüsnünle
Sipehr-i dilde her bir dağı bir hurşid göstersün
Kalem vaz‘ eylesünler nakş-i nahlistan ihsana
Nesimane ‘atayi çün diraht-i bîd göstersün
Nezair gûlara tabi‘ olup **Nabi** merhuma
Bu şi‘iri tazeden **Nüzhet** vech-i taklid göstersün
***
Şeb-i vuslatda ister came u isterse şan olsun
Ne aldınsa sana benden yana kat kat helal olsun
Benim havf-i dilim ‘aks- süveyda-yi derunumdur
Gerek surhi-i rühsarın gerek cânâ idhal olsun
Seversen bir ser âmed nev civan sev kim bu ‘âlemde
Kütah etdikçe döksün lâmi‘a-i kesb u mal olsun
Yine feryadına ta‘lik-i kuşe-i i‘tibar etmez
Dilerse dûd ile ‘aşık nehafetde helal olsun
Ne haletdir gayre çeşme barıd gelür ğayet
Nigâhın hasta zülfün daima âşüfte hal olsun
Yazulsun **Nüzheta** divanına tenzir şeklinde
Bu nazm-ı nev eda eş‘ar-ı eslâfa misal olsun
***
Velehu
Ze şemşir-i havadis her kisra payed hazer kerden
Külah-i fakr ber ser şayedeş hemçün şir kerden
Güher devr-i ez sedef şüd layık künime-i şahan
Bud ehli hünerra ba‘is rağbet sefer kerden

Der in bahr-i fena ta çün hayayim yek nefesi bakiest
Mera mükün nebaşed ez heva kat‘-i nazar kerden
Meşev der fikr-i ihsan zeyn liman-i cihan her ki
Aceb başed ze nahl-i bîd ümid-i seher kerden
Delili sû-yi canan nebuden cüz nehuri der ki
Der in reh-i akl ra her kez neşayed rahber kerden
61/b. Beyaz kerdeneş ta didem u ehlet rica kerdem
İcabet-i mey berized çün dua vakt-i seher kerden
Der in kem fırsati-i vakt-i başed layık Tahsin
Ze **Nüzhet** pir vey şi‘r-i Es‘ad in kadr kerden
***

Velehu

Ze ğam-i pür u endared hatır-i pür inkilab-i men
Be-ülfet-i piyveste midared giriban-i men
Mecüz keyfiyet-i şûr-i cünun nebûd ez u zahir
Filatun kesr ber ared ez ham-i hikmet-i şerab-i men
Berayi rızk-i hud ez biseken ser gerdan şüdem eknun
Be-gerdun resm-i kerdeş ez mayed âsiyab-i men
Zehr-i matlab ki der dil daştem şüd mani‘im aher
Berâyi men nebaşed düşmeni hemçün hisab-i men
Musavver şüd ze za‘if ten beçeşm-i vakt-i şeri‘ateş
Meyan-i nüsha-i mecnun u Leyla came h’ab-i men
Heman der ğafletem her çend diger bezm-i men ez ğaflet
Şitab-i merdum-i h’abide ra manend şitab-i men
Ze minnet bih büved mara bein lebteşnegi-i merden
Ze cu-yi zindegani ger bidared Hızır ab-i men
Nehur mibiçem ez der dil u kesra nemiguyem
Misal-i mu-yi ateş dide baş ed piç u tab-i men
Be vakt-i talh kâmiha ez in Bihter nebaşed
Be şi‘r-i Behcet şirin suhan Nüzhet cevab-i men
***

Velehu

Be rebud-i dil-i ba hak u an nemi ez an nîmi ezan
Yağma kerden ‘aklest u can nemi ez an nîmi ezan
Gah ez ğazab gah ez ‘inab ez migeh geştem münfa‘il
Ez dest-i o kerdem fiğan nemi ez an nîmi ezan
Haset-i hudavend-i cihan icad kerde bi güman
Ez mah u mihr-i asuman nemi ez an nîmi ezan
Rud ez der her encümen men güftegûha nageh şüd
Ez nefi u isbat an dihan ez an nîmi ezan
***

62/a. HARF EL-VAV

Kabul eyler mi her dil şu‘le-i idrâkdan pertev
Düşer mi her mahalle neyyir-i eflâkdan pertev
Yed-i sakide câmı şu‘le-i cevvale zan etdim
Düşünce badeye ol rû-yi âteşnâkdan pertev
Gelür hidamına erbab-ı cahın maye-i şöhret
Olur ateş ile zahir hüsn u haşâkdan pertev
Derun-i hane-i târiki ruzender eden Rûşen
Düşer kâşane-i tab‘a dil-i sad çâkdan pertev
Terakki yab olur buldukça rif‘at nuri hurşidin
Olur devletle zahir merdum-i çâlâkdan pertev
Nola rengin olursa lebleri hâl-i siyahından
Görünmez bade âsa hey’et-i tiryâkdan pertev
Bu nev nazm-ı Dilara Nüzheta olmazdı suret yab
Nümayan olmasa mir’ât-ı tab‘ı pâkdan pertev
***
Sine deri-i sûz-i firkatin açmadıkça dâğ-ı nev
Tarh oldu deşt-i ‘aşkda güyaki bağ-ı nev
Ah-ı siyahım oldu kıyas etme ser bülend
Sultan-ı mülk-i ‘aşka kuruldu otağ-ı nev
Gördükçe bî vefa nasın ebna-yi ülfete

Rabt-ı ‘alakadan dile geldi firağ-ı nev
Mahrum kaldı lane-i gurbetde ‘andelib
Zabt eyleyüp bu gülşeni birkaç kilağ-ı nev
Suzan edüp derunumuzu nar-ı firâke
Dergâh-ı şah-ı ‘aşka yazıldık çırağ-ı nev
Hazza geldi sanma gerû leb-i yâre **Nüzheta**
Çıkdı mey ferağate dair yasağ-ı nev
***
Kaddin hayalin etme dilde nühüfte cû
Sâyide eylemez idi pâ-yi nihâle rû
Ehli ğina bilür yine kadr-i tevâzü‘i
Mina tehi olunca hiç eyler mi serfürû
Vermez dil-i ‘adûya neyyir-i takallüban
Olmaz sefid seng-i siyeh olsa şüst ü şû
Etme tehi kibar-ı giran tab‘a iltica
Mahmure yazılur hele fariğ olan şebbû
Bi girye el uzatma rüh-i yare zâhidâ
Yok lems-i Mushaf etmeye bilâ vüzû
Keyfiyet hakikat olur mu mecazda
Berk-i gül Nihal musaverde (silinmiş) bû
İsbat u nefi bahs-i efvah-ı nasi olup
Oldu dehani dillere bâdi-i güftügû
62/b. Nüzhet cerahat-i dile mümkündür iltiyam
Zahm-i züccac olursa pezir-i fütur mû
***
Arzuhal etdim rica-yi vasli hâsıldır deyû
Nazar-ı çeşm ü ‘itab oldum ne kabildir deyu
Yare arz-ı servet eyle bari nakd-i dağla
Bakmaz eşk-i dide-i pür hûna saildir deyu
Etdi tığ-ı gamzesinden iztirabından halas
Çeşm-i mestin murğ-ı canı nim besmeledir deyu
Mah-ı yek rûze değil pertev-i berid u nahişe
Zib gerden eylemiş gerdûn cinayetdir deyu

Üstüne geldikçe şehade rakib kâfiri
Küşte şemşirimizin et ref‘-i saildir deyu
Seyr edüp pervazın evc-i asûman-ı lafda
İ‘timad etme sakın her şahsa asıldır deyu
Kûyüne vardıkça basdım elaman feryadı
Hal-i dilden ol şeh-i bîdâdı ğafildir deyu
Fehm edenler ‘âlemin ma‘nasının dil olduğun
‘Âlemi ma‘nayide ta‘rif ederler dil deyu
Hâdisatın fennine her dâmı sevk eyler kaza
Ateşe korlar sefidi seheri mubtaldır deyu
Sana eylerler sipehrde intihâ-yi kârda
Maye-i terkib-i zâti âdemin keldür deyu
Nüzhet ülfet-i tab‘a terk-i ‘aşk etmek mecal
Hûy rûyan-ı cihan ağyare maildir deyu
***

Velehu Farisi
Fiğan-i dil zekû-yi yar bişnev
Neva-yi bülbül ez gülzar bişnev
Düruştira bina şud cüz düruşti
Suhan hemevar kü hemevar bişnev
Sefa-yi dil-i seher va‘d-i büzürgan
Cevab-i puç ez kuhsar bişnev
Zikr-i zari üstüh’an-i sine pür şud
Biya aheng-i musikira bişnev
Sıfat ez derd-i dil sad bar
Tu hem rahmi kün ze yek bar bişnev
Çesan ta ber dil ez fikri miyaneş
Seda-yi kâse-i mudar bişnev
Çü kâri nist Nüzhet der ferağet
Kaside-i nazm ki eş‘âr bişnev
****

63/a. HARF EL-HA

NAZİRE-İ VEHBİ EFENDİ

Nihal kameti geldikçe cilve dadeliğe
O şûha saye side meyl eder fütâdeliğe
Cemal-i şahid maksudu görmek ister isen
Misal-i âyîne sa'i et derunu sadeliğe
Hezar nâhun sabr olmadıkça fersûde
Gelür mü 'ukde h'aheş meğer küşâdeliğe
Su'ûd-i sadr-i merâme muvaffak olmadı hiç
Şu nat'-i kuhende dil vifk olup sâdeliğe
Terakki-i hünerde iltifat lazımdır
Füruğ-i mahı sebeb-i mihrdir ziyâdeliğe
Keman sîmini 'arz etmesün o mahe hilal
Kaşı yanında değildir sezâ kübbadeliğe
O şûha cûy gibi **Nüzheta** akar gönlüm
Nihal kameti geldikçe cilve dâdeliğe
***

BU DA URFA'DA SÖYLENİLMİŞTİR.

Gül mübtelâ terâvet-i huda siline
Kes âlûde fitne-i çeşm-i kühiline
Pâmal-i esb naz u tegafül eder geçer
Bakmaz o şah kişver nühut katline
Baht-i dihan u fikr meyanın ko ey gönlüm
Bu müdde'ânın olma sebeb kal u kiline
Temyiz-i rah nîk u bed ile basir isen
Muhtaç olma Zeyd ile 'Amr'ın deliline
Her nasibi denlü olur bunda vâyedar
Dehrin mu'ârız olma kesir u kaliline
Etse nigâh-ı şefkat o kanun şinâs naz
Zehrab-ı hicri 'ayn-i şifâdır 'aliline

Bu şi‘r-i ibdâ-rû selis eyle **Nüzhet**
Kilkin yol açdı sanki cinan-i selsebiline
***

Gazel

Çeşm-i pür nemde bakan ol mehlikânın ‘aksine
Benzer der-i deryada mihr-i pür ziyânın ‘aksine
Biçsen tar-ı emel olmaz karin-i inhilâl
Dönmedikçe devri çarh-ı pür cefânın ‘aksine
İstikamet iztırab-ı tab‘ ile olmaz ‘ayân
Ab-ı bî âramda seyr et ‘İsâ’nın ‘aksine
Pûç-i neferatın müşâbihdir me’al-i sohbeti
Künbed-i Halide ‘ayniyle sedânın ‘aksine
Peyrev olmuş hâme **Nüzhet** vaz‘-i ahbaba nola
Yapsa her beytin bu nazm-ı nev edânın ‘aksine
***
‘Acep mi tıfl-i dil ol kametin olsa senâsında
Elifdir dersi her nev fehmin elbet ibtidâsında
Edüp zânû-i zen ta‘limi her tıfl-ı sebk-i h’ânı
Mu‘allimler ne lütf ümid eder bilmem verâsında
‘Acip mi inkisârı geçse nezd-i Hak’da mazlumun
Ki her muztarrın âsâr-ı icâbet var du‘âsında
Yine mümkün idi âsayişin esbâb-ı tahsili
Cihanın olmasa tarh-i fenâ resm-i bekâsında
Olamaz âşinâ-yi heft evzâ‘ı gerdûnun
Eder ihsâsı takallüb sâye-i bal hümâsında
Mizac-ı kelam û sürur zerkâr eğlenmez gafil
Müdâfi‘le cihanın mevsim-i seyf u şıtâsında
Edenler da‘va-yi sihr sühan hâme gelse ey **Nüzhet**
Ne mu‘cez olduğun bilmez mi Musa’nın ‘asâsında
***
Hârut-i çeşmin eylese tedbir sihr ile
Eyler zemin-i Babil’i teshir sihr ile
Bend eyleyüp dehânımı efsun-i gamzesi

Derdi zeban ‘ukde-i takrir sihr ile
Câdû-yi çeşm-i nükte şinâsı ‘acib değil
Şeyhi şümâre eylese tenzir sihr ile
63/b. Hata sanma mübtelalarını müşk-i sûdeden
Teshire nusha eyledi tahrir-i sihr ile
‘Âşık eğer olursa Flatun ham nişin
Eyler ne semte etse tesyir sihr ile
Kanatsa dîk fitneyi kef-i fazilet ile
Eyler meh-i sipehride kefgir sihr ile
Nüzhet zebun-i mu‘cez-i Musa-yi kilk olur
A‘da ne hey’et eylese tasvir sihr ile
***
Gideli ol meh-i tabende diyâr-ı Şam’e
Firkatiyle görünmez oldu mütebeddil Şam’e
Verdi vahşet-i dil-i ahûya gazel çeşmin
Tâ ferid-i hun-i ciğer oldu o müşkin şâme
Görünür devlet-i cem âyine-i cam içre
Günc-i meyhânede key-i merdum mey âşâme
Vaslını eyledi mevkuf zaman-ı hattı
Kaldı ey ‘âşık-ı nâlân yine alış akşame
Sitem-i dehrden azâde olaydım **Nüzhet**
Halkı Dilbeste ederdim gazel-i inşâme
***
Dil âşüfte saman olsa Hürrem tazeden taze
Peyam-ı valsını her bâr alsam tazeden taze
Zücâc-ı didede ab-ı sirişkimle nümayandır
Misal-ı sümbül müşkin o perçem tazeden taze
Çekeydim sineme her nevside dilberi yari
Edeydim ben dahi ‘âlemde ‘alem tazeden taze
Ten-i kâfur-i kevnin seyr edüp esnâ-yi devletden
Olur zahm-i dil-i mecruha merhem tazeden taze
Kalur namı cihanda ehli feyzin her zaman **Nüzhet**
Ne denlü köhne olsa söylenür cem tazeden taze ****

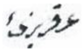
Hun sirişk-i dide-i giryan gere gere
Manend-i ‘ukdesince mercan gere gere
Pür ‘ukde etdi tar hayatım o tekmeler
Oldukça zib taraf-ı giribân gere gere
Hun-i tahaccür eylemeden seng-i cevr ile
Olmakda çeşm-i ‘âşık-ı nâlân gere gere
‘Âşıka bim-i halkla va‘d-i visaldır
Hep destmalin eyledi canan gere gere
Kasd-i şikâr-ı can ile geysûsun eylemiş
Manend-i dam-ı sayd nümâyan gere gere
Seyr et sirâyet eser derd-i ‘aşka kimse
Ney zir-i hâkdan çıkar elan gere gere
Eyler derun-i pâk dilana sıdk-ı misal
Bir katre âbı ğusse-i devran gere gere
Nüzhet bu şi‘re da‘va-yi tenzir eden olur
Tab-ı hicab ile ‘arak-ı ifşan gere gere
***
Görmesem şavkın keder-i âlud derdim bâdeye
Bulmasam nakş-ı iksir bî-sûd derdim bâdeye
Mevci izhar etmese âsâr çin-i çehreyi
Hâne zad u derman cûd derdim bâdeye
Olmasa hasreta şinasan zamane-i âşinâ
Kâr saz ‘atf-i emcedver derdim bâdeye
Sür‘at-i teksirine neşide benden sorsalar
Derd-i endûhe ‘ilaç-i zor derdim bâdeye
Rizeş-i ab-i sirişk dideden hun etsem
Muttasıl bir âteş-i mevkud derdim bâdeye
Olmasam **Nüzhet** senâsında ‘arak pezir-i hicâb
Kabil-i evsaf-ı nâ mahdud derdim bâdeye
***

Şeb-i ğamda kalup bîtab ah duydum çekme
Gönül mihr-i ümidin pertev endaz olduğum çekme

Biraz da nakd-i âmanınla mizanı insan eyle
Bakup reh cahına ey h’ace dinar u direm çekme
Tamam et neşve-i keyfiyetin sahba-yi ‘irfanın
Çekersen sağer-i serşar-ı ‘aşkı bâri kem çekme
Gönül sen âsitan-ı çek kendi efkârın
Bâlâ-yi hatır-ı yaran ile asla sitem çekme
Geçüp eyyam-ı firkat geldi **Nüzhet** mevsim-i vüslat
Yine cam-ı neşat efzâyi çek min ba‘d elem çekme
***
Olmak âsandır müeddi olsa da ihyâsına
Kimseyi Allah muhtaç etmesün a‘dâsına
Ey olan ârayiş-i ikbâl u devletle bekâm
Bakma imruze nazar kıl sen bunun ferdâsına
Ma hâsıl bin yıl ‘arûs-i dehre damad olsa da
Âdemoğlu bir netice veremez hülyâsına
64/a. Her zaman erbab-ı âmâlın yümm-i ikbalde
Rüzgâr olmaz müsâ‘id felek istid‘âsına
Bî tevakkuf her umur-i müşkili asân olur
Sıdk ile **Nüzhet** derûnun rabt eden Mevlâsına
***
Olup mukallid tavr hünud pervâne
Hemişe ateşe eyler sücud pervâne
Şikâyet eylemedi sûziş-i muhabbetden
Tamam eyledi mahv-i vücud pervâne
Tar-ı ‘aşkı güzarişde üft u hiz ederek
Eder edâ-yi kıyam u ku‘ud pervâne
Heman muhali u tavr-ı kelim-i tûr oldu
Olunca mazhar-ı nur şühud pervâne
Sefa-yi bâl ile **Nüzhet** misâl-ı Mevlâna
Girip sema‘a zud zud pervâne
***
Oldu bî-rahat gönül meyl eyledikçe rahate
H’aheş-i zevk-i vatan etdikçe düşdü ğayrete

Kuçegah-ı rehgüzar asâ değildir pâyidar
Dideden câri olan siylab-ı eşk-i firkate
İ‘tiraz etme sipehrin vaz‘-ı na-hemvârine
Âşina ol iktisabından mukaddem hikmete
Kesb-i cahd-i talibinde kabiliyet var ise
Eylemez bir kimseye im‘ân-i nazar ehline
Girdiş-i dolab-ı çarhe cestedir ehl-i cihan
Kimi meyl eyler hakikate kimi semt-i rif‘ate
Herkes isti‘dadına nisbetle razıdır ekser
Rabt olduksa devletinde âsiyâ-yi nevbete
Bezm-i ehli ‘işrete varma yerinde ağır ola
Sen hafif el-ruhuna şeyhim ne mucib-i siklete
Kudretin yetdikçe sarf eyle sakın imsâkdan
Nüzheta endaze olmazmış kumaş-ı himmete
***
Tahammül eyleyüp dursa ne gam dildarın elinde
Rakib-i hidmetin kalmaz o gune yârin elinde
Karin olma esas-i ahdi bî-temkin olan şahsa
Hatırvar-ı inhidama meyl eden divarın altında
Verâ-yi derd-i dildir ateş-i ‘aşkım nümâyandır
Misal-i berk-i ‘alemsûz ebr-i tarik elinde
Gülden endâzesinin endâz olur vakt-i tekabülde
Sahtverler kalur mu hiçbir güftârın elinde
Görenler mah-ı nevle mihirden zan etdi sakinin
Du engüşt-i latifet sağer-i serşarın elinde
Sakınma zahirâ müşkil olan eşkaliden zira
Sühûlet müsteneddir ekseri düşvârın elinde
Sefa-yi tab‘a fikr-i masivâ mani‘ olur **Nüzhet**
Görünmez cevheri ayniyenin keremkârın elinde
***

‘Arzla ruyünü ister hicabın ab zede
Eder sahifesini aftabın ab zede

Aşkın hayalini etsem dem-i mutala‘ada
Eder nüküşunu kerim kitabın ab zede
Hüruş-i siyl-i sirişkim kesilmez ise eğer
Esasın ede buna asiyabın ab zede
Huzur-i Hakk’da hicabım eder
Ceridesin dahi ehli hisabın ab zede
Heva-yi müşkil-i vezâyin bulaydı derman
Ederdi çeşmini her bir hisabın ab zede
Firak-ı mihr-i rühunla her şeb giryandır
Acep mi hamiyesi olsa sehabın ab zede
Selâsetiyle nola **Nüzheta** bu şi‘rinin
Sutûr-i mûcibini eylerse anın ab zede
***
Sulhu bozdum cenk edüp ağyar-ı bed girdar ile
Fi sebilillah ğazaya başladım küffar ile
Bed şehâvat ile huş tabi‘at olur mu tecammü‘
Âdeme mümkün müdür ünsiyet etmek mâr ile
64/b. Baht-i dûn ashabı maksûda tehâlük etsün
Lütfü yokdur sür‘atin esb-i giran reftar ile
Bilmez erbab-ı tecerrüd ehli dünya halini
Sohbet-i nisvanı zinhar eyleme bikâr ile
Saht diller kahr ile her hizmete münkad olur
Âheni eşkâl guna gune korlar nar ile
‘Afv-i hakdan kendin ey âlûde me’yus eyleme
Pâk olur çirk-i güneh sabun-i istiğfar ile
Hıfz-ı devlet etmeğe etraf mülazımdır sana
Hane müstelzim olur emniyet-i divar ile
Nüzhet ahımla zebun etdim sipehr-i zalimi
Galib oldum düşmene şimşir-i ateşbar ile
***
Nazar et mezbelenin sebze-i bî-nekhetine
İltifat etme fürûmayelerin devletine
Gafil olma su uyur hâsılı düşmen uyumaz

Hasmının seferde ol rehgüzar fırsatine
Devr-i hattında gönül tarik-i asâyiş olur
Hastanın ba'is şeb 'adem-i rahatine
Saf dillerde olan neş'eyi idrâk eyle
Dikkat eyle mey tabın hele keyfiyetine
Hüsnünü gamzesi eyler rükabadan mahfuz
Şıkdır mucib olan kişverin emniyetine
Şecer-i barverin kurdu derununda olur
Kimse vakıf olamaz devletinin âfetine
Şimdi merdan-ı zaman mail-i arâmiş olup
Girdiler şekl u tabi'atde zenan hey'etine
Sağer minnetini çekme leimin zira
Tab'-i pâkin halel icab eder himmetine
Hak bu kim 'azv-i kusur eyleyemezler **Nüzhet**
Tab'ının nazm-ı kelam eylemede kuvvetine
***
Müştak-ı pa-yi busun olup sal u mah rah
Bekler kudumunu senin ey padişah rah
Vakt-i seher ecanibine rehyab olur du'a
Rehrevlere küşâde olur subhigah rah
İnkâre mail olma ki iktidar ile bulur
Semt-i selâmete yine sahib-i günah rah
Pür derece muhatıradan gaflet eyleme
Ey nev süvar nuş-i ikbal u cah rah
Te'sir-i zur 'aşkın ile Kehkeşân değil
Açdı firaz-ı kule-i gerdûne ah rah
Pâmal olan reside-i kû-yi murad olur
Teksir-i nakş-i pâdan olur şah rah rah
Minnet Huda'ya daire-i teng halime
Buldu gina tab'ime **Nüzhet** refah rah
***

65/a. HARF EL-YA

Düşünce rühlarına kâkilin nikab gibi
Göründü ebr-i bahar içre aftab gibi
O tatlı buseleri nakl-i bezm-i ‘işret edüp
Lebin dehanıma sun sakiyâ şarab gibi
Döner efendi eğer bir humare rabt etsen
Umur-i daire-i devlet âsiyab gibi
Kad-i hamide dönüp şimdi şekl-i dolaba
Sirişk-i didem akar kû-yi yâre ab gibi
Heva-yi lezzet-i la‘linle va‘iz-i şehrin
Gözü şarabdadır çatlıyor rübab gibi
Nümud-i bu‘di ferah kurbü mucib-i gamdır
Bu tumturak düvel **Nüzheta** serap gibi
***

DER RUHA GÜFTE NAZİRE-İ VEHBİ EFENDİ

‘Âşık gece ol şem‘le tenhada buluşdu
Reşkiyle rakib-i ateş olup yandı dolaşdı
Ağzı sulanur jale değil gonce-i bağın
Bir biri ile ol iki gül çehre ulaşdı
Şehdabına mum idiğin hatır-ı zarın
Ağyar dolup üstüne zenbur veş üşdü
Olmak içün gamze ile kanlı bıçaklı
Da‘va-yi muhabbet â gönül sana mı düşdü
Geldi yele rek-i gülşene çok esdi savurdu
Zannım bu saba sünbül-i zülfünle bozuşdu
Fetva çıkarup da‘va-yi hüsnünde değil hat
Âyine ile ruy beruy oldu duruşdu
Nüzhet hünerin gösterüp erbab-ı kemâle
Esb-i kalemin ‘arsa-i endişede koşdu
***

NAZİRE-İ BAHTİ EFENDİ

Bad-i çeşmin nakl-i bezm-i ‘iyşi badam eyledi
Neş’e-i la‘lin dili müstağni-i cam eyledi
Seyr edüp şekl-i hilal ebrûvanın ol mehin
Ruze varan gam-ı hicranı bayram eyledi
Berâ-yi gamla yakdı bezm-i ‘işret-i ruşeniyede
Duhter-i zer-i zahidi rüsva-yı bed nam eyledi
65/b. Har-ı gamından damenin kurtarmadı manend gül
Bir iki gün kim ki bu gülşende âram eyledi
Neyledi bilmem ‘acep şol pir olası muğiçe
Bir kadehle ehli bezmi kendine ram eyledi
Sayd-ı murğan-ı dile güya o meh rû **Nüzheta**
Tarz-ı pirinç u halin dane u dam eyledi
***

DER VAKT-İ İNFİSAL EZ BAĞDAD GÜFTE BUD

Nigah-i pür fitenin şûr u fitne icâdı
Sipah-i ğamzesinin mülk-i ‘akl-i berbâdı
Çimende başlasa reftar-ı naze servü kaddi
Şikest-i sarsar-i gayret ederdi şimşâdı
Heva-yi vuslat ile iştiran-i mest dile
Tarik-i kâ‘be-i kûyinde nâledir hâddi
Olan vükuf resâ-yi muhadi‘ u hili
Sayar mı bir pula lü‘b-i sipihr-i mezâdı
Görünce sedd-i sebbu-yi meyi olup hamûş
Kesildi tıfl-ı dilin hısn-ı gamdan feryâdı
‘Acep mi maye-i ‘aşk olsa hâl-i rühsârı
Şererdir ateşi ikade ibtida bâdi
Feza-yi Rum’da tefrih-i bâl edüp **Nüzhet**
Getürme hatırına şurezar-ı Bağdad’ı
***

Hat-ı gelince aldı gönlüm ğamze câdu fenni
Mail-i ğaret eden hengâm-i şebdir rehzenî
Olalı te'siri hemçün ayet-i seyf âşikâr
Zahm-i tirin eyledi mensi du'a-yi cevşeni
Olmasa Rûşen zamiran nola muhtac-i nazar
Hane âyinenin seyr eyle var mı revzeni
Kendi 'aybın görmeye 'ayb-i kesan ayinedir
Halka ta'an etme hele bir kere var gör sen seni
Bir civan derviş gül rühsara hatt-ı 'aşk edüp
Oldu bülbülveş mürid-i tekiyegah-ı gülşeni
Zahidi ditretme dutdu fasl-ı nişaburda
Mutrib-i h'anendeden guş eyleyüp derd-i zeni
Nüzheta bilmem ne sihr etdin bu nazm-ı tazede
Şive-i tab'in bugün pek bî karar etdin beni
***
66/a. Neş'e bahş-i bezm-i 'işret-i cam pür zevk lebi
Dafi'-i safra-yi telh ğam turunc ğabğabi
'Aşıkın hali perişanı zülfünden 'iyan
Mesned-i huy-i cebininden sukût kevkebi
Seyr eden rühsarın üstünde ham-i giysûların
Zan ederler mahe menzil oldu burc-i 'akrabi
Câ-yi matem olduğun fehm ile bundan dehri kim
Girye eyler maderinden düşdüğü demde sabi
Gamzesi derkâr-ı şûr olsa 'acep mi **Nüzheta**
Huna mail o şah-ı melek hüsnün meşrebi
***
Saki-i bezmin bu tarz-ı has müstesnâları
Mest-i cam-ı 'işvede etdi 'aşık şeydâları
Bende naza başlama ey dilber-i ra'na tir
'Aşıkı müstağni eyler yârin istiğnâları
Fariğ olmaz rah-ı 'aşkından yine üftâdeler
Mevc-i yümm gibi eğer şikeste olsa pâları
Ğamzeler yağmager-i saman sabr u huş olup

Aldı gönlüm kûşe-i ebrûsunun îmâları
İntiha bulmaz zaman-ı haşre dek takrir ile
‘Aşıkın sûz-i firakınla olan şekvâları
Oldu gitdikçe mahal-i lâne-i bûm u ğurab
Eyleyüp pervaz-i Kaf himmetin ‘ankaları
Nağme-i hâmen olalıdan evcgir-i iştihar
Eyledi hamûş Nüzhet bülbül-i gûyaları
***

MÜZEYYEL DER MEDH-İ HAZRETİ RAĞIP PAŞA

Feyz-i teşrifiniyle bezme letafet geldi
La‘l-i şir-i reşkiyle sohbete lezzet geldi
Cilve-i kudretini bir kere seng görmekle
‘Aşıkın başına kavğa-yi kıyamet geldi
İşidilden haber vaslını ârami gidüp
Dil-i şûrideye bilmem ki ne halet geldi
İtlâf eyleyeli çeşm-i ğazalanın ile
Kalbe rem hatır-ı mecnunuma vahşet geldi
Nola suret gibi Dilbeste u medhuş olsa
Görecek rûyini eyleyüp hayret geldi
66/b. Seni gördükde ifakat bulup ey şûh biraz
‘Âşıkın benzine kan cismine sihhat geldi
Tecrübe eyledim ey şeyh seni çok kere
Ne zaman geldin ise meclise sıklet geldi
Sana etdiklerime kalma şeb-i vuslatda
Mest idim sonra bana hayli nedâmet geldi
Kûyine âzim olan âşık-ı dilhastelerin
Cümlesi avdet edüp sağ u selamet geldi
Nola cem olsam‘ ol âfetle kariben zira
Cümle falımda bugün şekl-i cema‘at geldi
Yine arz eylemeye tühfe-i nazm-ı pâkin

Piş-i destur-i kerem perver ol Nüzhet
Göreli âyine-i lütfünü söz söylemeye
Tuti-i natıka-i tab‘ime kudret geldi
Sâye-i bâl-i Hüma-yi kereminde olanın
Çeşm-i bahti açılup başına devlet geldi
İntisab eyleyeli dergeh-i pür haşmetine
Devletin buldu felek şanına rif‘at geldi
Eser-i terbiyet lütfünü inkâr edenin
Ser-i menhusuna bin dürlü hakaret geldi
Ola Allah'a emanet ki vücud-i pâki
‘Aleme bâ‘is-i emniyet u rahat geldi
***
Beda‘e-i ser vü samanı verdi bade gibi
Heva-yi zevke uyanlar habab-ı pare gibi
Çıkardı şişe-i sehbayi sufi cebinden
Kerâmet ehli efendi pend-i ‘ibare gibi
Medâr-ı ülfet eden daima mülâyemeti
Zebun-i keşmekeş halk olur kübbâde gibi
Süvar-i tevsen baht olmayan olur pâmal
Şu ‘arzgah-ı cedel-i hizde piyâde gibi
Hezar nahun tedbiri eyledi ta‘til
Ümid-i dil girih-i saht-i nâ-küşâde gibi
Olur sezâ-yi nakd-i makam ihlâle
Mu‘in-i zühr-i za‘ifan olan destâre gibi
Nazire cûy olup erbab-ı fehm u danişden
Bu tarh-ı taze ile **Nüzhet** eş‘âre gibi
***

67/a. ‘Arş say etmez idim şû‘le âhi gâhi
Kabil olsaydı eğer görmek o mahi gâhi
Bir karar üzre kalır feyzi zevâtın der idim
Görmesem nâkıs eğer ayda câhi gâhi
Her zaman ehli hired sâlik mudillet olamaz
Men‘ eder bîm hatır-ı âdeme râhi gâhi
Zülme meyl etmez idi belki ‘ibadullaha
Zalimin hatırına gelse ilâhi gahi
Daim ikbâli müsâid olamaz dilh’ahe
Hüşk eder ya düz işde kiyahi gahi
Nezd-i ağyar-ı redde arka çıkardı cânan
‘Aşıkın olsa eğer püşt u penahi gahi
Böyle nadide gazel tarh eder ehli sühane
Nüzhet’in hame-i mu‘ciz fenni gahi gahi
***
lafz keş oldu hüdusa bu sevdâ-yi bâri
Safhaya oldu sühan neşre medâdi bâri
‘Arz-ı afet olursa nola ikbâl-i tamam
Küşte hengam-i kemal oldu hisârı bâri
Aşinâlar kerbela kandan i‘râz isteme
Terk-i ülfet olur imhaya vedâdı bâri
Sa‘at safi kabul etmede ısrar etme
K’oldu İblis dahi tardda ‘inâdı bâri
Biri birine dayanmaz idi ehli ikbal
Olmasa ahkâma şümârı bâri
Katline nola hücum etse rakibin canan
Çünkü kâfirle sevab oldu cihâdi bâri
Nüzheta şevk-i ma‘arifdır metâ‘-i nazma
Kalb-i ehli sühane oldu kesâdi bâri
***

Olsa bahil mail-i tavr-ı suhani dahi
Görmez bir akçe naksi kimse ahi dahi
Tathir eder ma'eser çirk u günahdan
Cûş etse cû-yi mağfiret en üstü dahi
Eşk telâtüm etse dem-i resenhizde
Ğark eyler ehli haşri küllü düzahti dahi
Ehli fena bu mastaba-i bî mealde
Yeksan bilür palası kühenle tahtı dahi
Tenzire gelmez etme heves sen de **Nüzheta**
Faiz efendinin gazeli bir dahi dahi
***
67/b. Dehanın gonceyi sahn-i çimende beste fem etdi
Nigahın nergisi gülşende merfu'el-kalem etdi
Acip mi ah edüp 'aşık-ı hemişesine kûb olsa
Anı sultan-ı 'aşkın sahib-i tabl u 'alem
Ayıklandırdı çok efnâda hâk-i gamı saki
Kadeh ber kef meyan-i bezme çok vez'-i kadem etdi
Kalup nakş-i hayali her but zibende endamın
Derun-i hane endişe mi beytü's-sanem etdi
Felek yabeste-i fitraki etdi her kesin **Nüzhet**
Bana geldikde sayd-i kâmi ehva-yi harem etdi
***
Alınca destine ol mah peyker âyineyi
Eder nümune-i mihr-i münevver âyineyi
Sakın derununu alâyiş-i 'alayıkdan
Eden gubar-ı hevâdır mükedder âyineyi
Beka-yi namına ab-ı hayata oldu bedel
Tehi mi koydu cihanda Sikender âyineyi
Eser ederdi dil-i yâre belki de giydiklerim
Edeydi 'aks ile âb eğirtir âyineyi
Yanup yakılmada aşkiyle bi karar etdi
Misal-i mecmer idhal mu'teber âyineyi
Cemâline nola cennet denilse zahirde

Ki etdi ‘aksi lebin havz-i Kevser âyineyi
Tahammül eylemez ona kelam sahte kulub
Kemine seng şikeste eder her ayineyi
Mizac-ı nazına bed hûdan infi‘al gelür
Bakın ne surete kor zişt manzar-i âyineyi
Hüner teveccüh-i nasa medar olur **Nüzhet**
Eder karin-i nazar halka cevher âyineyi
Ne hüsn-i şûr fekendir ki cilvegah etse
Eder sahife-i sahra-yi mahşer âyine-i
***
Kanâ‘atım bana ‘ünvan sürurı oldu
Beyan-ı bu sedd-i cihanın Sikenderi oldu
Muhabbet oldu derûnumdaki ‘adavetler
Bu şişe içre olan devler peri oldu
‘Acep mi girdiş-i na sâze sar kâr olsa
Ya şimdi mi feleğin vaz‘i serseri oldu
68/a. Nisaya has olan esbab-ı şehvet efzâyi
Rical-i ‘asrımızın zib u ziveri oldu
Neşet cilve-i ser u kaddin ne bade imiş
Ki tok hatt-ı sağeri oldu
Bila müvekkel nutk olduğunda etme güman
Ki habs tûtiye badi-i suhanveri oldu
Tevâbi‘-i kelimat-ı tabi‘nin **Nüzhet**
Sad füruz derun-i Zemahşeri oldu
***
Gösterüp gayze derûnun şu‘le-i serkeş gibi
Olma cansûz olmağa mail sakın ateş gibi
Âşina olmazdan evvel ma‘na-i renginine
Her kelama olma ser cunban tir-i afetin gibi
Tir azarın edüp halkın derunu iltizam
Hazır olma her hüsumetgahda terkeş gibi
Sineni kird u keduretden musaffi eyleyüp

Neş’e bahş-i tab‘-i yaran ol mey-i te‘ayyüş gibi
Aşina-yi na‘ma-i hevayla burc-i sinede
Zade-i kalbi kebuter pençe-i demkeş gibi
Etdi her semtin ihata ‘âlem-i endişenin
Nüzheta guya ya şeş beytin cihan şeş gibi
***
Bozup meyanın iki kimsenin nifak gibi
Biri birinden ayırma sakın firak gibi
Eda-yi hizmet-i Mevlâyi iltizam eyle
İta‘at eylemeden kaçma abd-i ‘ak gibi
Dutub küllüsünü dest-i taleple medyunun
Tenezzül eyleme tazyikine dak gibi
Mudam-ı ‘akd u dad eyleme zen-i dehre
Biraz da boş ko furtunayı talak gibi
Görünce gerdenini kayd-i gamda bir şahsın
Çalış halasa anı hüccet-i ‘atak gibi
Giderme vakt-i mülakatadan derunundan
Hayal-i sohbet ya rami-i iştiyak gibi
Hülusa mail edüp hatır-ı ahibbayi
Biri birisine rabt eyle ittifak gibi
Edüp derd-i sitemi yek diğere yine peyvend
Meyan-ı yâre sarıldım bu şeb nitak ile
68/b. Çıkar feza-yi saha-yi mutalebe **Nüzhet**
Semend-i himmetini sevk edüp Burak gibi
***
İnleme derd-i derunundan sada-yi ney gibi
Tab‘-i yaranı çalış tenşite daim remey gibi
Ba‘is-i keremiyet ünsiyet olsun sohbetde
Halkı tebrid etmesün senden heva-yi dey gibi
Saklar erbab-ı hired encam-ı kâre kendini
Ahret debir-i dai olmakda güya key gibi
Tab‘a îrâs-ı safa eyler sadası bülbülün
Meclis-i saz u tarabda nağme-i hey hey gibi

Vakt-i cahinde olur yaran sahib-i nahvetin
Aşinayan-ı kadimi **Nüzheta** lâ şey gibi
***
Piş derende münkati‘ olunca teessüs
Olur bahîle dağdağa ferma gedasüs
Hoş gelmemek tabi‘ata labüd muhaldir
Biganeler içinde hele âşinâsüs
Olmaz reside sami‘a isticâbete
Tâ vakti gelince efendi du‘asüs
Olmaz ğam veş şevke gönüle bihusul kâm
Yol ahir olunca kesilmez dersüs
Hep bî meâldir suhani serserilerin
Şayan-i istima‘ değil âsiyasüs
Âvaze-i teşekkür olur ba‘is-i neşat
Tab‘a melâmet âver olur iştikâsüs
Basdırdı evcgir olalı iştiharda
Nüzhet serir-i kilk-i terk-i ma‘adasüs
***
Noksanı mahın olmadadır halka münceli
Seyr eyledikce sendeki hüsn-i mükemmeli
Manend-i harf-i münfasıl ders-i kûdegan
Aşkın kemledir iki âlemde evveli
Badi-i zahm-i dil yalnız gamzesi değil
Tir-i nigahının dahi varanda madhali
Kim söyleşür benim ile da‘va-yi aşkda
Yabâne söylemiş hele mecnun gibi dili
Mahsul-i ömrün eyledi çok kimsenin heba
Dest meh neve vereli çarh-i münceli

69/a. Etmiş tecelli ahere teslim içün Huda
Cem‘ etdiği hazine-i malın müvekkili
Zincire çekdi her gelen ahbabi va‘izin
Sevda-yi zülfün ile kelam-i müselseli
İmdad-ı ruğen dil-i mazluma gelir
Oldukça zalimin ‘uluvvü efzun meş‘alesi
Hamem elimde milçe-i sürme say olur
Vasf eyledikçe **Nüzhet** o çeşm-i ma’vayi
***
Hem âğuş eyleme zülf-i siyahınla o rühsarı
Müslüman-ı müstahaka şiraze etmez ta zer tari
O denlü neş’e riz cilve-i mestâne oldun kim
Verir her nakş-i pâkin cana keyf-i cam-ı serşari
Meye vakt-i bahar efzun eder hırsın mey-i şâmın
Dahi hun riz olur devr-i hattında çeşm-i hun h’ari
Olaydı her hiramın bâde-veş keyfiyeti zahir
Cihanın ol zaman ma‘lum olurdu sana huşyari
Siyehkâri-i bahtinden şikâyet eyleme **Nüzhet**
Mübeddel olduğun görmezmiş ruze şeb tari
***
Dil h’ah içün derununa is‘af geldi mi
Ey şuh-i künye cû sana insaf geldi mi
Nakş olduğun derûnuna gördün mü suretin
Mir’at-ı hatırım sana şeffaf geldi mi
Havf-i ricana berzah etmiş anladın mı hiç
Ey dil-i ‘acib derununa a‘raf geldi mi
Canâ sana kumaşa bedel dil mukaddemen
Etmiş idi hulusunu ithaf geldi mi
Sıdk-ı derun-i **Nüzhet**’e etdin mi i‘timad
Yoksa sana dedikleri hep hilaf geldi mi
***

Gönül o mû meyanı hayal etdin mi
‘Acep bezm-i hadde intikal etdin mi
Licam gibi sarıldın mi destine o şehin
Sürüp rikâbına yüzün ‘arzıhal etdin mi
Doğar mı ehli kemâlin de yıldızı bir gün
‘Acep settâr u şinâsa sual etdin mi
Sefa-yi buse-yi la‘lim demiş haram olsun
Gönül o şuha bu vaz‘ı helal etdin mi
69/b. Devamı olmadığın anladın mı dünyanın
Cihana geldiğine infi‘al etdin mi
Varup bu şermle **Nüzhet** huzuruna yârin
Zeban-ı hali medar-ı mekal etdin mi
***
Hatt-ı nev hiz ile seyr eyle rüh-i cananı
Maksadın hâlede görmekse meh-i tâbanı
Eyleyüp vasıta her kaşı keman vuslatına
Şerliğine yine amaç ederiz şeytanı
Reng-i la‘alin görecek taş kesilüp yakutun
Kuruya kaldı o demde bed tende kanı
Gün gibi zahir iken hüsnünü izhar edemez
Münkirin olsa eğer zerre kadar asûmanı
İ‘yd-i vaslın gözedüp ruze-i ğam çekmedeyiz
Ramazanda olup ol mah rühün şa‘bani
Nakş-i hüsnünde nice renge boyandı amma
‘Akibet veremedi şekline suret mani
Hüsrev kişver nazm olduğuna kâfidir
Nüzhetâ şa‘ir-i mu‘cez suhane divanı
***
A‘da tamam etmese iğzab-ı yârimi
Kalmazdı badenin kadeh içinde yarımı
Bir gün hamide hatırımı cebr edüp Huda
Peyveste-i icabet eder inkisârımı
İğzabı bana lütfe mübeddel olur idi

Bir kere guş edeydi eğer i‘tizarımı
Hükm-i kaza reside-i takdiri bilmiş
Dest-i iradetde sanur ihtiyarımı
Seyr-i sefa-i ayine-i hüsnün ‘akibet
Simab gibi aldı sükun ve kararımı
Nüzhet kira-yi gülvar-i ‘iyş-i akıl hakikine
Yarandan biri çekemezmiş vakarımı
***

70/a.

TAHMİS-İ GAZEL-İ HAZRETİ VELİEL-NİAM RAĞIP MUHAMMED PAŞA

Nice bir dest u giriban olup âlam ile ben
Düşeyim ma‘reke-i mihnete eyyam ile ben
Ba‘d ez in kerem olup ol şûh-i Dilâram ile ben
Şöyle hem meşreb-i yekreng ile ben
Döndüm lale-i surhe mey-i Gülfam ile ben

Bakmam ol yâre eğer olsa da mihr-i Enver
Ki vere hatıra her vaslı birer gune keder
Yâre dur olmaya vaz‘inde tehalüfden eser
Vüsül odur reşk ede amir-i neş’e şir u şeker
Bulamam çaşni-i vaslını ibram ile ben

Gerçi çokdan beru ey afet kelepir ahen
Aldayup yatmadasın bir nice üftadeyi sen
Leyk anlar gibi beyhude kapılmam sana ben
Dest huş mey al olmayacak sib-i zekân
Müteselli olamam da‘iye-i ham ile ben

Lebi can dâde iken hatır-ı ğam meşhûde
Dahi revnakda iken bezmine maksûde

Hatt-ı şirinini edüp ruyunu gerdan dûde
Olalı subh-i bina guşü sevad âlûde
Ruz-i vaslın seherin fark edemem şam ile ben

Dest res olamayup birine matlubların
Buldu **Nüzhet** gibi müşkilterin âşubların
Meyle racih görünür kağnısı mahbubların
Ben nerm-i haresin o birahmin arar hubların
Rağıb aşüfte hevayım dil-i hud kâm ile ben
***

TAHMİS-İ ĞAZEL-İ VEHBİ EFENDİ

Nedem ki gül gibi cam-ı sefa resan açılur
Şikâyet-i ğam-ı hicran canistan açılur
Görünce suzişim ol şuh bir zaman açılur
Niyaz-ı ‘âşık ile sine butan açılur
Kilid-i ehle çok genc-i şayegân açılur

70/b. Merid-i genc-i ğam olub dil-i efkârım
Cihanı eyledi bizar nale u zarım
Tabib-i ‘illet-i ‘aşk iken ol cefakârım
Ne denlü açsam ana raz-ı zahm-i hunbarım
Dehânın açmayup ol ğonce fem heman açılur

Reh-i talebde olup daima kadem fersâ
Esir-i renc-i lü‘b olma yok yere lerzâ
Ne denlü sa‘i ile etsen vücudunu ifnâ
Kilid-i feyz-i Huda olmadıkça küfül küşâ
Der ümid-i dila sanma her zaman açılur

Benim bu kuluma ehl-i hired müsellem olur
Ki hüsn-i natıka pend-i dihan-ı ‘alem olur
Tasavvur etme fakat ehli ‘aşkı ebkem olur
Hezar nükte şinâsan zühd-i mülzem olur
O meclis içre ki ebhas-ı dilberan açılur

Misal-ı **Nüzhet** şirin eda nezâket ile
Hüruş edüp yümm-i endişesi belâğat ile
Açup hazine-i nazmı yine letâfet ile
Güher nisar olacak kilk-i **Vehbi** hayret ile
Sedef misal dihan-i suhanverân açılur
***

TAHMİS-İ DİĞER GAZEL-İ CENAB-İ VELİNİMET-İ RAĞIP PAŞA

Dehen-i yar gibi ‘İsa-i huş dem mi olur
La‘l-i rengini gibi ruh-i muhabbetim mi olur
Suhani gibi tabib-i dil pür gam mı olur
Leb-i canbahşi gibi hüsne bir em mi olur
Ten kâfurü gibi dağına merhem mi olur

Bir mahal olsa varup daire-i ‘işret ile
O peri tal‘atı nerme getürüp da‘vet ile
Kerem olup bade keşin her biri bir halet ile
Cam-ı ser şar gibi ben dahi keyfiyet ile
Lebini bus ede düşsem o putun kem mi olur

71/a. Firkatin canıma tesir edüp ey ‘işve kerim
Ma hasıl kabil-i takrir değildir kederim
İşte ez cümle olup mail hun-i eşkterim
Bir nefes giryeden aram değil didelerim
Ğam-ı ebrunla kan dökmediği dem mi olur

Vakıf-ı ‘aşkı hakiki gibi bulmaz halet
Vermez giryesine ‘aşk-ı mecazi suret
Batın erbabı nice zahire eyler rağbet
Ehl-i taklid ehle ruşendil eder mi ülfet
Berk-i gül ğonce-i tasvirde şebnem mi olur

Bu fenagehde ne var dağdağa-i bâl edecek
Dem-i zevk-i tarabı yok yere ihmal edecek
Fırsat elvermiş iken nuş-i mey âl edecek
Bir ayağ ile ğam-ı ‘âlemi pamal edecek
Kuşe-i meygededen özge bir ‘âlem mi olur

Cana minnetdir eğer ey sanem âlüfte
Hançer-i ğamzen ile sinemi etsen süfte
Eylemez zahmine tedbir dil-i âşüfte
Bir dil-i ğonce ki lütfünle ola şüküfte
Gül-i sad berk gibi bir dahi dirhem mi olur

‘Arza ma‘rifet **Nüzhet** olup şur efken
Kıldı her satırını bir tığ u hürufun cevşen
Sevk edüp leşker-i endişeyi birenc u mihen
Hamedir **Rağıp** olan fatih-i iklim-i suhen
Leyk her dest-i heveskâre müsellem mi olur
***

Tahmis-i Farisi be-ğazel-i Saib

Bikuned ez meta‘-i ma‘rifet çün mahmil-i mâ ra
Nühastin kâm şüd mülk-i sa‘adet menzil-i mâ ra
Siriştened ez hamir-i maye-i dest u dil-i mâ ra
Güher çün ebrmirized ze damen-i sahil-i mâ ra
71/b. Çü şahbaz nigah-i şuh-i o bal u per engized
Seda-yi dar u gir ez saydgah-ı kuds berhized
Bakara çi baş ed ez ğazel-i mihr avized
Bi tığ-ı bi Niyazi hun-i ahu-yi harem rized

Siyeh çeşmi ki der pey mireved murğ-i dil-i mâ ra
Resed bergeşt-i ma ez tund bal çarh şikesti
Neyabed tohm-i ma her gez bülendi diğer ez peyi
Bicüz harman neşud ruzi mera ezin âlem-i hesti
Ne dared mezra-i mah asili ğayr ez tehi desti
Tevan der çeşm-i muri kerd har-i men hasıl-i mâ ra
Ruhet cevr-i gerdun hane-i dil yaft virani
Ne dide dide-i ma hiç aram ize giryani
Kunun k'ez zülfet amed ber ser-i in aşüfte samani
Ki miayed bi ser-i vakt-i dil-i ma cüz perişani
Ki mepursed bi ğayr ez sil ra menzil-i mâ ra
Ez in 'âlem be-cam-i lütf-i o herkes ki şud talib
Dehaneş ter negeşt ez katre-i şud akıbet haib
Çesan beyhude mibaşim **Nüzhet** ma bî u **Rağib**
Çi lazım minnet-i huşk-i felek ber daşten-i **Saib**
Çi rengini dehed in cam hali mahfil-i mâ ra

TAHMİS-İ GAZEL-İ NABİ

Bir kârin olsa semt-i sü'ûbetde münhali
Gerçi niyazdır anın esbab-ı nisyani
Elden bırakma ah-ı sehergahdan dili
Olmazsa red ne denlü icabetde münhali
Miftah-ı ah-ı ecrine kufl-i mukaffali

Ey eyleyen tasaffüh mecmu'a-i hayat
Buldunsa 'illet-i sübl-i cihetden necat
Bak dide-i hakikat ile eyle iltifat
Hoş nusha-i garibedir ecza-yi kâinat
Serbestedir 'avâma meal u muhassali

72/a. Şeb etdirir du‘alara tay-ı bülend u pest
Enfasa feyz-i şebdir olan mahal-i nişest
Kalmaz meyan-ı şebde olan âh pa-yı test
Şebdir mahal-i cilve-i düzdan-ı tiz dest
Mikraz-ı şem‘-i meclisin altun kisrali

Dil şimdi iltifat ile ma‘mur busedir
Endişe-i visal ile mecbur-i busedir
Beyhude sanma sen anı mesrur-i busedir
Cananenin tebessümü destur-i busedir
Her meyvenin şükûfedir elbette evveli

Geh şeyh u geh müneccimin ey hatır füzul
Nüzhet gibi kelamların eyleyüp kabul
Etme tereddüd eyleyerek tab‘ını melul
Nabi diyar-ı kâma bulur zudter vüsul
Her kim düşerse rah-ı ümide tevekkeli
***

TERKİB-İ BEND

Ey padişeh-i serir-i ‘işve
Ve’y afet-i bi nezir-i ‘işve
Çeşmin gibi görmedim cihanda
Danende-i her zamir-i ‘işve
Baş başa verüp du ebrûvanın
Olmuş iki geştgir-i ‘işve
Her bir müje-i siyahın olmuş
Guya kalem-i debir-i ‘işve
Şur efken-i mülk-i iklim oldun
Etdin dilimi esir-i ‘işve
Cebr ile dahi eder nigahın
Azerde-i zahm-i tir-i ‘işve

Oldun sipeh-i teğafülünle
İklim-i cefaya mesir-i ‘işve
Şimdi felek hamale sensin
Bi şüphe meh-i Münir-i ‘işve

72/b. Seylab eden eşk-i çeşmi sensin
Ey ebr-i bilâ nezir-i ‘işve

Oldum ğam-ı ‘aşkın ile bizar
Feryad elinden ey cefakâr

Erbab-ı nifakı eyleyüp gûş
Etdin beni ‘akibet ferâmuş
Layık mıdır ‘âşıkın dururken
Gayriler ede seni derağuş
Sehba-i tegafülünle etdin
Erbab-ı ukûlu mest u medhûş
Mümkün mü kala cihanda huşyar
Cam-ı mey-i ‘aşkını eden nuş
Eğdirdi gamınla vakt-i Nuh’u
Tufan-ı sirişkim eyleyüp cuş
Metrûkdur ey Nigar sensiz
Şeb ta seher firaş u mefruş
Dinle beni gevher kelamım
Et fırta-i guş-i huşe mengûş
Aldı kim etdi ise devran
Bu hil‘at-i hüsnü ziverduş
Azade-i mihnet ol felekden
Bir kimseyi etme mihnete dûş

Min ba‘d edüp visale mu‘tad
Eyle dil-i müstemendi şad

Ey hüsnü edüp cihanı meftun
Hal-ı dili eyleyen diğer gun
Köyünde garib u dilfikârın
Ah eylemeye olaydı mezun
Fi'l-hal dönerdi ateşinden
Tenvir-i pür iltihaba gerdun
Ta çend ede zahm-i tığ-ı hasret
'Âşık-ı sitemkeş-i ciğer hun
Vadi-i gama düşüp dilzar
Avare ola misal-i mecnun
Bir kere nigah-ı iltifatın
Etse nola ol garibi memnun
Mızrab-ı elemle her birin can
Bezm-i gama oldu tar-ı kanun
73/a. Seylab-ı sirişkim göreydi
Cûş eylemeden kamu ru-yi Ceyhun
Az kaldı tanine ede ağaz
Feryadım ile bu tas-ı varun

Dilh'ah-ı derûne eyle is'âf
İnsafdır ey Nigar insaf

Hengâm-ı kıyamda o kamet
Olmaz mı nümune-i kıyamet
Şımarı hirtam nazik eyler
Pâbeste-i mevkif-i hacalet
Güftar-ı şükr-i nisarın oldu
Kâm-ı dile mucib-i halâvet
Fırsat düşüp ayağın öpmek
El verse eger ne hey sa'adet
Mihrab-ı hayal-i ebruvanın
Oldu dile kıble-i 'ibadet

Bir kere de bari iltifat et
‘Uşşakına eyleyüp ri‘ayet
Etme dili dûr edüp dirlikden
Peyveste-i imtidad-ı ğurbet
Mümkün mü getürmek ey cefa cû
Bu ateş-i intizare takat
İğzabını ey hidiv-i nazım
Ketm etmeğe ‘aşıka ne hacet
Ma‘lum değil bana günahım
‘Afv eyle ne ise padişahım

Ey dil yine başlayup du‘aya
Aç destini dergeh-i Huda’ya
İnsaf vere Cenab-ı Mennan
Ol şah-ı kalemrev-i cefaya
Men diye vereydi bari teskin
Bu eşk u bu ah-ı çark-ı kemterabe
73/b. Mahrum komaz ‘inayetinden
Çokdur keremi anın gedaya
Edeydim o dergeh-i abda tebdil
Bu mevsim mihneti sefaya
Mefruk ede mi dergehinde yârin
Nüzhet seni ‘izzet u ‘alaya
Ol babda irtifa‘-ı kadrin
Mahsud ola rif‘at-ı semaya
Fark-ı sırrını himayetinde
Şayan ede saye-i hümaya
Ağyar-ı şafi‘i karnin
Amaç ede navek-i kudside
Gam-ı hâkim gelüp zaman-ı vuslat
Eline geçer bu vakt-i fırsat
***

74/ a. NABİ EFENDİ MERHUMUN ZEYL-İ SİRETİ

Tahrirde bu ruba‘i ile ibtida olunmuşdur.

Ey satr-ı nühüst safha-i sun‘-ı İlah
Ve’y havi-i fen mu‘cizen nusha-i mah
Ümid-i hitamiyle debir-i hamem
Bedae etdi kitab vasfına bismillah

Basiri a‘ma Halil Efendi Musul’dan Şehbaya (Halep’e) ‘azimet eylediğin ihbar zımnında kâtib-i divan velie’l-ni‘ami efendiye bir ruba‘i göndermekle tarafından inşad olunan rüba‘idir.

Ey mihr-i ziya resan erbab-ı hüner
Teşrifine muntazır idik şam u seher
Dünya nazariyle seni görmekdi muradım
Hoş geldin âya basiri-i pâk nazar
***

Tazmin-i şatr-ı saniyan ez beyt-i ‘Arabi

Seha pursiş ne ayed er iftikar
Ve ma etibü’l-hamr levlâ el-humar
Bî- tefhim-i halem bes est in mesel
Ve’n-nefakat mali ve hacci’l-cemel
***

Kıta

Haraz kun ki beher giriftariyet
Kemingah firsat güzined felek
Meşuv ğafil ez mekr-ihasm-i kadim
Huze’l-lass min kalbi en ye’huzuke
****

Rüba‘i

Ey zat-ı şerifi ziver gayb u şühud
V’ey padişeh memalik Rafet vücud
Bu ordugehe konmasa zat-ı pâkin
Nasib olmaz idi bargeh-i harc-i kebud
***

Rüba'i
Biz şehr-i fenâda bi ser ü samanız
Mahûn-i gam u bela da ser gerdanız
Yok hesti-i dehre dide-i rağbetimiz
Asûde nişîn kuşe-i hirmanız
***

Velehu diğer
Gam badiyesinde bî ser ü samanız
Leb teşne revan meslek hirmanız
Sahra-yi ümide eyleyüp vaz'-i kadem
Manende-i girdibad-ı ser kervanız
***

74/b. Bir musikişinas-i tazeye yazılmıştır.
Bir afet-i hud perest ile hayranız
Nar-ı elemiyle dembedem suzânız
Uşşaka edüp makam-ı hicrin taksim
Ney gibi neva-yi evc ile nâlânız
***

Bağdad'da kardiye teknesine yazılmıştır.
Vadi-i fenada olmayub asûde
Et pâ-yi semend nefsini fersûde
Sabitkadem ol tarik-i Hak'da ta kim
Vasıl olasın kalemrev-i maksuda
***

Diğer bir tekiyeye yazılmışdır.
Tecrid ile geç alaka-i dünyadan
Kurtar dilini kayd-i gam-ı ferdâdan
Sen tekiyeden tevekkül ey derviş
Elbette gelür nasib olan Mevlâdan
***

Rüba'i

Ey zaviye gir külliye-i hüzn u melel
Bünyad-ı ümide ye's ile verme halel
Her 'üsra Hüda karinedüp bir yüsri
Tariki-i şama eylemiş sabahı bedel
***

Rüba'i

Kâlâ-yi ğina-yi inkâr eylemişiz
Ârayiş sevk-i rüzigar eylemişiz
Biz nakd-i kana'ati edüp sermaye
Dükkân-ı tevekkülde karar eylemişiz
***

Rüba'i

Sevdager-i 'akl u fikr bî hep harim
İklim-i emelde sarf edüp hep darım
Dükkan nişin sevk-i hirmanım ben
Varid-i sened gam oldu şimdi kârim
***

Rüba'i

Kaldım gam-ı dehr-i dunle avare
Rahm etmedi kimse bu dil-i bimare
Ta gelmeyecek tabib-i ye's ey **Nüzhet**
Derd-i emele bulunmadı bir çare
***

75/a. Rüba'i

Feryad ki bir siteminiz zehre cebin
Etdi dil-i zar-ı bî karar u temkin
Ben müflis-i kârban-ı 'aklım şimdi
Olsam nola düzd-i çeşm-i mesnedden emin
***

Rüba‘i

Ey zat-i tu Memduh-i Huda-yi ğaffar
Ve ey hâk-i vird-i hemişe kehl-i absar
Engüşt ber averde felek nist Bilal
Ze an ruz ki ber nübüvvet kerd ikrar
***

Rübai

Ey zat-i tu vareste ze her ‘ayb
Bahr-i tu Hak aferid cennet u kusur
Valist be men gered şefa‘at ne küni
Darim besi cinayet u cürm u kusur
***

Rüba‘i

Şah-ı rüsülün ki etdi hallak-i ‘alîm
Zatın şeref-i silsile-i İbrahim
Da‘vet edüp ehli şirki h’an dine
Kurs-i mehi engüştü ile etdi du nim
***

Rüba‘i

Dün gece gelüp o afet mihr u ayin
Şem‘-i rühü bezm eyledi nur ekin
Etdi sır-ı ‘akla bizi hâkister
Rakkasda ki girdiş ğirbal-i serin
***

Kıta

1 ve 214836 kim her vezinden
Burnu kâriz-i Kaf’dan su içer
Dâhil-i bezmi olsa bir huşyar
Ferhat’dan o demde ‘aklı uçar
***

Velehu der Rakka sahte
Saki ele al o cam-i revnak yabi
Mest-i mey-i ‘işret ile hep ahbabı
‘Aks-i rühün ile ziver-i bade-i nab
Göster şafak içre mihr-i ‘Âlemtabı
***

Velehu der Rakka
Nüzhet yoluna verüp ser u samanı
Bir leyli hüsnün olmuşum hayranı
Bahs etse cününla beyane söyler
Manende-i Kays bir yaban oğlanı
***

75/b. Rüba‘i
Ümid-i vefa eylediğin ehl-i heves
Aher seni bir belaya eyler Pars
Mümkün mü temiz düşman dost nüma
Şâhin ne bilür olacağın mürg-i kafes
***

Rüba‘i
Zahid nice bir ah çekerken çekeyim
Yad eyleyerek duzahi şeyden çekeyim
Al bir kadehin meyin hele sakiden
Var ise günahı giranın ben çekeyim
***

Velehu der
Nüzhet nola eyleyüp zamane tevkir
Reşk eylese necm-i bahtıma mihr-i Münir
Bir asaf-ı zişana kul etdi beni kim
Derban olamaz der-i köhne çarh-i esir
***

Velehu der Rakka

Evreng-i bela ve mihnete şahız biz
Tevki‘-i reva-yi ye’s-i dilh’ahız biz
İklim-i fenayi sa‘i edüp teshire
Leşker keş-i ğam livakeş-i ahız biz
***

Velehu der Rakka

Biz padişeh-i nemed külah-ı ‘aşkız
Tensik nüma-yi tahtgah-ı ‘aşkız
Tas-ı zer hurşide nigah eyleriz
Mest-i mey-i cam nermgah-ı ‘aşkız
***

Der ihda-yi du şişe gülab güfte bud

Şevk-i gül ruyün ile ey fazl-ı tab
Olmuşdur iki didem iki şişe gülab
Bir derde hurşid kabul olmak içün
Etsem nola hacletle anı ‘arz-ı Cenab
***

Velehu der Rakka

Nalemden o şuh bî haber oldu benim
Aramgehim har-i keder oldu oldu benim
Bu Gülşen içinde laleveş came bedel
Nuş eylediğim hun-i ciğer oldu benim
***

Velehu der Rakka

Her cahil nâ-şinası manende-i aher
Eyler ‘allef sefada evkat-ı keder
Arzda har-ı ğam eder çarh-ı dili
Her kimden alırsa gül gibi bu-yi hüner
***

76/a. Kıt‘a der hakk-ı yeki güfte est

Leke varan bezm-i ‘alemden
Etme ümid-i dostu zinhar
Bu meseldir cihanda kim olmaz
Puşt olanda vefa ve kahbede ‘ar

***

Kıt‘a-i diğer

Süfeha kibir ederse etme acib
Bu eda anların şi‘arıdır
Perde-i şermi çâk olan şahsın
Kibr u nehut hemişe kâridir

***

Kıt‘a-i der hak Hâki Efendi

Asar-ı latifi ile manend-i bahar
Zin etmededir bağ-ı cinanı Hâki
İcad olalı Gülşen-i ‘âlem güya
Ezhar-ı kemâle münbit olmuş Hâki

***

Ruha’da Birecik nam mahalde lisan-ı halkda Murad suyu tesmiye olunan nehr-i Fırat’ın üzerinde bina olunan köşke yazılmıştır.

Ne meyl girdiş sağer ne fikr bade-i nab et
Murad üzre olur bu caygehde ‘âlem-i ab et

***

Beyt

Nakkaş eğerçi suretet ey hur mikeşed
Amma keman ebru-yi tu zor mikeşed

***

Der hak-i yeki

Ben görmedim öyle kahbe-i kibr-i nevaz
Kim vakt-i güzeşte sen eğüp eyleye naz
Fikr eylemedikçe dem-i gündade lakin
Koymaz serini secdeye hengam-ı namaz

***

Kıt‘a
Ol ser bölük güruh-i hayran ki müdam
Bilmez nidüğün rüsum-i hatır sazı
Çün murğ-i muallâk zede ârami gidüp
Bin takla döner görürse bir kuşbazı
***
Beyt
Hengam-ı vüsulda lebin emdirmez ol nigar
‘İyd olduğunda badeye zira yasağ olur
***
Beyt
Nola engürü görüp badeye olsam meyyal
Halkda eski meseldir anasın gör kızın al
***
76/b. Kapu üzerine
Kimse tavsifde bu câyi zafer yab değil
Dediğin cennet ise ol dahi bir bab değil
***

Hırka-i şerif içün
Siyâb-ı sündüs Hızır âba nar etse sezâdır bu
Yüzün sür hırka-i pâk-i Habib-i kibriyâdır bu
***
Musahhar 2096521 anki ze behr-i zevkeş
Ez sereş kavuğ-i ûra hemen as endazed
Anki ez keremi hırseş çü bıbined yek kibir
Bedeleş lerze-i butha-yi pars endazed
Ez güruheş biyeki ibnuhu çü düşnam kuned
Behr-i ûra ez miyan-i perde-i pas endazed
Suhan-i her ki bigüyed ber an ibnuhu heman
Güya ber ser-i vi hamle-i fas endazed
Biyeki güftem ey yar çünan 2196521
Behr-i an ibnuhu çıra h’iş kıyas endazed

Güft ba Farisi ve Türki bikasd-i ebham
İkisi bir kabağa mühr-i be-tas endazed
***

Beyt
Çünin est âyin-i çarh-i firaz
Gehi kibr u geh haye başed dıraz
****

**ŞEVKETLÜ PADİŞAH-I
‘ÂLEMPENAH EFENDİMİZ HAZRETLERİ
ÇÜN YAZILAN CEM DİVANININ
ZÜHRİNE TAHRİR OLUNMUŞDUR.**

Davha-i nesl-i kerim âl-i Osman olmağın
Menşe-i far‘-i vücud nazım-ı divan-ı cem
Ruh-i pâkin neş’e yab cam-ı rahmet eyleyüp
Eyledi asarına rağbet hidiv-i cem-i çeşm
***

77/a.
**TARİH-İ SADARET-İ CENAB-I VELİ’
EL-Nİ‘AMİ HAZRETİ RAĞIP
MUHAMMED PAŞA
SELLEMEHULLAHİ TAALA.**

Evc-i devletden olup mihr-i emel cilve nüma
Eyledi saha-i afâka yine best-i ziya
Döndü devran yine kâm-ı dil nakâm üzre
Etdi erbab-ı dile eylediği va‘de vefa
Olup esbab-ı sefa ile yine mâlâ mal
Kalmadı ca-yi keder bezm-i cihanda asla
Oldu makrun-i kabul kerem-i Rabbanî
Fukara zümresinin eylediği hayr-i dua
Zeng-i gamdan edüp âyine-i kalbi tethir

Herkesin hatır-ı meksurunu cebr etdi Hüda
Böyle bie ni‘met-i uzmaya mukabil biridir
Ruz u şeb secde-i şükr eylese ehli dünya
Ki olub kalbi şehinşah-i cihanın mülhem
Etdi bir fazlı ârâyiş-ı sadr-ı ‘ulya
Kutb-i aktab-ı zaman hazreti Sultan **Osman**
Maye-i emn u aman püşt-i dünyada za‘ifa
İstima‘ eyleyüp evsafın o ‘âli kadrin
Hüsn-i tedbirine dildade idi subh u mesa
Saye-i ‘atıfiyetle o mekârim kârın
Müstezil olmuş iken şehr-i şeba
Gönderüp mühr-i hümayunu silahdarı ile
Davet etdi anı ikram ile sadre hâla
Best edüp ‘âleme devletle cenah-ı re’fet
Âşiyanında karar eyledi guya ‘anka
Şeref zatı o düstur kerem fermanın
Etdi ol Sadri hased bahş sipihr-i mina
Yani kim **Ragıb** erbab-ı kemâlat-ı hüner
Namdaş-ı şeh-i levlâk hidiv-i dâna
Neyyir-i burc-i kerem lihye-i mevvac-ı himem
Sahib-i sayf u kalem ve o kerb-i hemta
Akl-ı tedbir ile âlemde neziri nâyâb
İlimle fazilla mensi-i kibar-ı ulema
Zerredir pertev-i idrâkına nisbet hurşid
Katredir kuzlum-i efdali yanında derya
77/b. Hâk-i dergânına zikre eden vaz‘-ı cebin
Rif‘at-i kader ile eflâka eder istiğna
Hançer-i reşkle çâk eyler idi sinesini
Rütbe-i fazlını görseydi ger **İbni Sina**
Hamesi ta‘ne zen şâh-ı gül-i Gülşen olur
Vasf-ı ahlakını her kimki ederse imlâ
Kasr-i ilcâlına bir sekaf rez endûde felek
Dergeh-i devletine mekesdir bal-ı hüma

Asafâ bahr kefâ gevher-i âli sedefâ
Ey Hüdavend-i melek tab‘ u pesendide lika
Sana bu mevhibe-i mahz-ı Hudavendidir
Ki gelüp payine yüz sürdü bu cah-ı ‘uzmâ
Sana bu rütbe-i gerdun haşemi etdi makar
Mutlaka kasd edüp âsâyiş halka Mevlâ
Nefs-i himmet u nutk-i kereminle min ba‘d
Mürde-i ye’s-i Mesiha gibi eyle ihya
Vaktidir kullarına eyleyüp ilka-yi nazar
Edesin her birini bihrever lütf u ‘ata
Cümle bu rikkat-i sefa bahşa nigah efken idi
Dergeh-i vâhib el-âmale edüp arz-ı rica
Minnetullaha ki edüp şimdi karin-i es‘af
Kıldı mes’ulümüz üzre bizi lebriz-i sefâ
Düşmen-i devletini daim edüp h’âr u zelil
Şeh-i devranı muammer ede Hak celle ‘ala
Seni de eyleyüp ol mesned vâlâda mukim
Ede her emrine asâr-ı sühûlet a‘ta
Munşerih eyleyüp ol minderde sadrin her an
Sana bed h’ah olanın zatını etsün ifnâ
Hizmet-i padişeh-i dehre muvaffak olasın
Edesin feyz-i ilâhi ile tahsil-i rız
Fikr-i tarih ile bu abd-i mekinin **Nüzhet**
Garka-i lücce-i fikr olmuş iken ser ta pâ
Geldi bir ehli suhan dedi bu resme tarih
‘Âric-i mesned-i sadr oldu Muhammed Paşa
(عارج مسند صدر اولدى محمّد پاشا)
Sene 1170 (M.1756-57)
***

78/ a. TARİH-İ CAMİ‘-İ ZEYREK

Kible-i erbab-ı hacet ya‘ni Sultan Mustafa
Cami‘-i enva‘-ı lütf u muktedâ-yi ehli din
Şem‘-i mihrab-ı hilafet kim sezadır olsa ger
Hube-i evsafı zib minber çarh-i berrin
Ol imam-ı ehli Hak kim sıdk-ı niyetle anın
Beş vakitde farzdır etmek duasın bu mü’minin
Der gören Allhu Ekber bu şeh-i cem şevketin
Görmemiş mislin güruh-i evvelin ve ahirin
Eyleyüp te’sis- erkân-i adalet lâ cürm
Buldu zatiyle metânet bünye-i şer‘-i mübin
Masdar-ı feyz eyleyüp zat-ı hümâyun Huda
Tab‘in etmiş mail-i asar-ı hayrat bihin
Muhtarik olmakla Zeyrek Cami‘i ihrakda
Mahv olup her canibi kalmışdı bir hâli zemin
Ömrün efzun eyleyüp ol padişah-ı a‘zamın
Eylesün Mevla bina-yi devletin daim metin
Hasbeten lillah irade eyleyüp ihyasını
Hızır veş oldu meded res ana ol şah-i Güzin
Eyleyüp her gune tezyininde hüsn-i ihtimam
Oldu uslub-i kadimden dahi nazikterin
Yapdırup cümle mine’l-bab ila’l-mihrab anı
Oldu çünkim yeminle her semti itmama karin
Yek kalemden geldi tarihi bu mısra **Nüzhet**
Etdi Zeyrek mabedin ihya imam-ı müslimin
(ایتدی زیرك معبدین احیا امام مسلیمین)
(1176 tarihi çıkar)
****

TARİH-İ CÜLUS-İ SULTAN MUSTAFA HAN İBNİ SULTAN AHMED HAN

Cenab-ı Mustafa Han ibni Ahmed Han salis kim
Eder hâk-i rehin şahan-ı âlem çeşmine sûde
Edüp erkân-ı devlet bi'atiyle kesb-i isti'lâ
Saadetle şeref bahş oldu evreng-i rez endûde
Pür oldu guş-i alem sit-i gülbank-i beşâretle
Sirayet etdi asar-ı meserret bud u nâbude
Edüp mazhar-ı mufad-ı ayet-i "**inne ce'alna**"ya
Serâser arzı tefviz etdi Hak ol zat-ı mes'ude
Kıra'at etdiler nam-ı hümayunun menâbirde
Du'a-yi devletin iysâl edüp dergâh-ı Ma'bud'e
78/ b. Sezâdır çekmeğe tuğrâsın etse kâtib-i takdir
Rez-i mühr-i minberi kâse-i çarh içre fersûde
Kemâl-i şevkle raks âver etdi çarh-i nâ-sâzı
Tefavvuk eyleyüp avâz-ı şâdı nağme-i 'avde
Olub dest-i garim-i gusseden rehyâb asâ dilşîr
Reside oldu erbab-ı hüner aksâ-yi maksûda
Perişan eyledi bâd-ı meserret gerd-i alâmı
Zerin-i dilde olmuşken ferahem bude pertevde
Kılup nası tatyîb eyleyüb bu şah-ı erkemle
Mükâfat eyledi Mevla geçen evkat-ı bî sûde
Keremkâran eslafı unutdu şimdi şairler
Görüb galib-i sehâda dest u tab'in had-i ma'dude
Bihamdillah olup vareste mesrur el-fuad oldu
Zaman-ı âlâyiş-i ekdar ile olmuşken âlûde
Cülûs-i hamiyet-i nasini Hak eyleyüp mes'ud
Reside eylesün daman-i ömrün yevm-i mev'ude
Bulub şevk-i kudûmiyle küşayiş-i hatırım 'âlem
Düşünce fikr-i tarihi suhan Seyhan mevcude
Teşekkür eyleyüp **Nüzhet** bu hale dedi tarihin
Cülus etdi Sultan Mustafa'nın nası asûde

جلوس ایتدی سلطان مصطفانك ناسی آسوده
Sene 1170
***

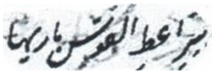
TARİH-İ BERAYİ HİBBETULLAH SULTAN

Vurud-i devr-i zaman-ı padişah-ı bî akran
Mustafa Han o ser efraz selâtin-i cihan
Zib-i âverinin hilafet olalı dünyayı
Kıldı ‘adli ile hemrevnak gülzar-ı cinan
Gün begün gerd-i keder gitmede hatırlardan
Nev benev olmadadır çehre-i ‘âlem handan
Sini hayli zaman idi veladet yüzüne
Mehd-i devletde tahassürde idi ‘âlemiyan
Hamd-i lillah ana Hak silb-i şerefzâsından
Etdi bu duhter-i hurşid likâyi ihsan
Nice duhter ki dahi görmedi bir mislin anın
Cünbüşe geldiği günden beru mehd-i devran
Kaçar pervin ile şayeste çü top-i zerrin
Olsa âvize-i kehvaresi mihr-i rahşan
Eyleyüp hatır-ı âfâkı serâser mesrur
Etdi bu lütf ile Hak âlemi cümle şadan
79/a. Valideyniyle olup sahn-i selametde mukim
Tûl-i ömr ile muammer ede Rabb-i Mennan
Olsa vaki‘ nola tarih-i bedihi **Nüzhet**
Kıldı Mevla kerem oldu Hibbetullah Sultan
(قیلدی مولا کرم اولدی هبةالله سلطا ن)
Sene 1176

***

HEKİMBAŞI NUH EFENDİZADE ALİ PAŞA ÜÇÜNCÜ DEFADA TEŞRİF-İ SADARET UZMA EYLEDİĞİNE TARİHDİR.

Hudavend-i melek siret hidiv bud ali fitnet
Cenabı sadr-i ‘âli menkıbet yani Ali Paşa
Vezir-i a‘zam Zişan müşir-i mükerrem ‘unvan
Kerim kadirdân düstur-i vâlâ tab‘ u bîhemta
O mehd-i matla‘-ı şevket meh-i çarh-i saadet kim
Füruğ-i nur-i râyetden eder kesb-i ziya dünya
Sezadır olsa daim namının dilbende meftunu
Nigin-i baht-i devlet mihr-i ikbal şeref pirâ
Olup derbe’l-mesel ‘âlemde cûd-i tab‘-i vâlâsı
Cihana eyledi asar-ı ma‘an u hatemi ünsâ
Evvelden hitta pirâ-yi seha Dilbeste olmuşdur
Kef-i zer pâşine kân-i tab‘-i gevher rizine derya
Yine olmaz reside intiha-yi kadrine olsa
Hem peyveste ger-i hayt şu‘â‘-ı mihr-i nur efzâ
Yerinden eylemez bir hatve-i istikbal hurşidi
Eserbahş olsa mekini mekinesince faraza
Döner her safha endişesi bir nafe-i müşke
Eğer bir şair etse vasf-ıbu-yi hilkatini imla
Olunca bundan akdem iki kere mihr ile mükerrem
Cihanı saye-i adlinde rahat etdi ser tâ pâ
Kılup nası her bir def‘ada celb eyleyüp lütfü
Du‘a-yi hayrine vakf oldu cümle pir eğer Berna
Tefekkür eyledikçe haliya ol ahd-i mes‘udu
Cenab-ı Hak’dan eylerlerdi daim anı istirca
Bihamdillah ki ilham eyleyüp sultan-ı devrana
Getürdü sadr-i dünyaya yine ol âsafı Mevla
Olup sehme’s-e-saadetle mekarin kevkeb bahti

Nümayan oldu lütf-i
Dahi balâmız olsa kadri ol cayin nola şimdi
Mekan-i meşhurdur eyler mekiniyle şeref peydâ
79/b. Yine mali olup her köşesi dehrin meserretle
Keder dedikleri kallaşa bir yer kalmadı asla
Tila çekmek ne hacet safha-i eş‘âre şairler
Kef dest-i zer efşanı eder tezhibini zira
Aceb mi etse şimden sonra feyz iltifatiyle
Uluvvü kadri erbab-ı dilin eflâka istiğna
Olup destinde mihr-i mihr Enver daver-i çarhın
Müzeyyen ola her gün ta ki bu safha-i hadra
Muammer eyleyüp Hak padişah-ı rüb‘ meskunu
Musahhar ola daim emrine dünya ve mafiha
Ede hem merkez-i sadr-i mu‘allâda o desturu
Hezaran hizmet-i meşkure ihraziyle pâ be-rica
Edüp hemrütbe muntazam ömr-i nevini baht u devletle
Selamet bulmasun tufan-ı gamdan düşmeni kat‘a
Sezadır levh-i mihre yazsalar tarihini **Nüzhet**
Üçüncüdür ki namın aldı mihr oldu Ali Paşa
(اوچنجيدر كه نامك آلدى مهر اولدى على پاشا)
Sene 1168

Makta‘-ı diğer
Üçüncü defa geçdi sadr-i ‘âliye Ali Paşa
(اوچنجى دفعه گيچدى صدر عالى يه على پاشا)
Sene 1168
***

TARİH-İ BERAYİ KASR-İ GÜLHANE DER SARAY-İ HUMAYUN

Nazım melek-i cihan hazreti Sultan Osman
Maye-i emn u eman padişeh-i bîhemta
Hüsrev dad-ı sıtan kim yeridir olsa eğer
Padişahan-ı zamandır köhne nâsiye sâ
O şehinşah-ı muazzam ki olur derbanı
Görse bir kere der-i devletini ger darâ
Eylemez rif‘at kâşane-i gerdune nazar
Kasr-i iclalini seyr eylese mi‘mar-i kaza
Tenkdir daire-i devletine nisbet ile
Saha-i pehn-i zemin gurfe-i çarh-i mina
Tığ-ı kahriyle edüp fitneyi rehgir-i ‘adem
Oldu asûde zamanında cihan ser tâ pâ
Eyleyüp halka der-i derk-i adlin meftuh
Oldu mesdud-i bed bed rafeti bab-ı şekvâ
Tak olur takını fert olur hasedden derhal
Fi’l-mesel tak-ı der adlini görse Kisrâ
Nice viraneyi lütfiyle edüp abadan
Oldu hem revnak ma‘mure-i cennet dünya
80/a. Etse bir mevki‘i menzur nigah keremi
Eder ol mevki‘i mağbut sipihr-i vâla
Kasr-i Gülhane olup köhne çü kasr-i gerdun
Yoğiken hatır-ı ‘âşık gibi ol yerde sefa
Etmeyüp kimse ana sarf-ı nigah-ı rağbet
İltifat etmemiş eslaf-ı ‘izamı asla
Ömrün efzun ede Hak padişeh-i devranın
Ki zamirinden eder mihr-i felek kesb-i ziya
Levha-i hatırıdır cilvegeh-i ilhamat
Kalbidir âyine-i suret-i esrar-i Huda
Eyleyüp anı karin-i (…) ‘âtıfeti
(…) mekerremeti oldu bu ca-yi ziba

Emr edüp asaf-ı (…) (…) (…)
(…) Süleyman-ı zaman padişeh-i melek ârâ
Eyleyüp tarz-ı kadimisin ol asaf tebdil
Etdi bu resimle bu cayi bu gune ihya
Nice asaf nasak (…) (…) (…)[95]
Sadr-i meh-i kevkebe destur mekârim fermâ
Ragıb-ı ilm u hüner dâver-i ferhunde sir
Asaf-ı pâk hüner yani Muhammed Paşa
‘Âleme masdar-ı hayr oldu o zat-ı Ekrem
İstikametde ilm gibi olup müstesnâ
Sıdkla hizmet edüp padişah-ı devrana
Daima olmada çü bende-i tahsil-i rıza
Mündemic tiynet-i Pâkize füyuzat kemal
Münderic nusha-i zatında ülum-i şıta
Kadr u zatında erbab-ı kemalât u hüner
Âlim u fazıl u danişver bir fehm u zekâ
Yümn-i şerif-i kudumiyle şeh-i devranın
Kasr-i Firdevs-i berrin dense bu kasra seza
Habbeza kasr-i Dilârâ ki edüp meftunu
Hüsn-i tarhı eder erbab-ı ‘ukulü şeydâ
Şemsesi şemse-i hurşide urur dağ-ı derun
Sakafi gerdune satar kevkeb-i isti‘lâ
Saha-i dilkeşi arâmına zevk u sürur
Revzeni rehgüzer-i kafile-i bad-ı seba
80/b. Dûr edüp Nakşi gönülden heves-i gülzarı
Gül tasvir eder bülbül-i tab‘i güya
Görse ger Hafız-ı Şiraz bu tarh-i hası
Vasf-ı gülgeşti musalladan eder imdi ayâ
Avdet etmezler idi bir dahi bu me’vadan
Çıksalar seyrine bir kere cinandan hurâ
İki cam eyledi amâde değil mihr u kamer
Etmeye manzara-i ruşenine çarh-i ihdâ

[95] Parantez içindeki noktaların yerleri siyah leke olmuştur.

Cezb edüp kendüye her takı dil-i afakı
Eder ebrusu ile ehli sefaya imâ
Kasr-i Gülhane mi bu meniş-i devran yoksa
Eyledi padişehin ismine bir beyt inşâ
Mısra‘-ı babı açıldıkça seriri sanma
Her tarafdan eğilir aheng-i mübarek badâ
Hüsnüne aşık olup aksine seyr etmek içün
Dutar âyinesini pişgehinde derya
Benzedir nusha-i şehnameye kim görse anı
Şeh-i devrâna makar olmakla bu me’va
Camlar neşve resâ-yi dil nizare keban
Sağalar sağa cennet gibi bir feyz-i sefa
Eyleyüp câme elvanla çeşmin tezyin
Sanki bir dilber-i ra‘nâ hur olur cilve nümâ
‘izz u iclâlle şehinşeh-i gerdun haşemine
Ede bu kasr-i hümayunu mübarek Mevla
Bünye-i devletini daim edüp müstahkem
Eyleye hane-i ikbâlini hemsakaf-i semâ
Sihhat u afiyet u saltanat-ı devletle
Hatırın hurrem u şâd eyleye her subh u mesâ
Kafdan kafa edüp mülk-i cihanı teshir
Ola a‘dâları serkeşte-i vadi-i fena
Şevk-i tarihi ile **Nüzhet** o kasr-i pâkin
Seyr-i gülzar-ı hayal eyler iken ser tâ pâ
Düşdü bülbül diheninden bu Dilârâ tarih
Açdı gülhaneyi gül gibi bu resm-i valâ
(آچدی گلخانه یی گل گبی بو رسم والا)
Sene 1170
***

TARİH-İ BERA-Yİ FİLİKE-İ HUMAYUN

Hidiv-i kişver ârâ yani Sultan Mustafa Han kim
Hüruş-i bahr-i lütfü olmada günden güne müzdad
81/a. Ederdi geşt-i mah-i nevi tezyinden hâli
Göreydi zevrak-ı iclâlini çarh-i hased mu‘tad
Reside oldu herkes sahil-i bendergeh-i kâme
Bulup eyyamını devrinde hala felek adl u dâd
Sikender gibi gahi seyr-i derya etmekde bi’z-zat
Bu filike oldu fermaniyle zîb lücce-i icad
Ne filike görse bir kez resmini tasviri emrinde
Olur serkeşte-i girdâb-ı hayret hame bihzad
Bu vâla filikeyi seyret o şahinşah-ı a‘zamla
Süleyman’ın serir-i rüzgâr averdesin kıl yâd
Olup emvac-i bahr-i devleti peyveste eflâke
Ede ömrüne munzam ömr-i nuhi Rabb-i bî endad
Küşad edüp leb-i âmini **Nüzhet** dedi tarih
Hidiv-i dehre bu nev filike-i zibâ-i hümayun bâd
(خديو دهره بو نو فلكهء زيبا همايون باد)
***

DEFTERDAR ŞUDEN-İ HALİMİ MUSTAFA EFENDİ

Çarh-i dûn terk eyleyüp evza‘-i nâhemvarini
Ba‘d ez in olsa nola ehl kemalin yadi
Şad edüp hatırların zir iklim ashabının
Etdi defterdar bir zat-ı ma‘arif bedri
Mustafa nam u melek tab‘ u halimi iştihar
Hem efendisidir erbab-ı dilin hem mefhari
Müstefhim olsa nola nezdinde kadr-i ma‘rifet
Kadr-i zerdir ger şinas-i kadr gevher gevheri
Eyleyüp cüzdan-ı siminkâr mahidir bağal
Pişgahında felek olsa sezadır mehteri

Verdi **Nüzhet** âsuman mehdini tezyin içün
Seb'a-i sıtareveş bu heft beyt-i ziveri
Guş eden teşvikin ol câha dedi tarihini
Buldu unvanın bihamdilillah mahal-i defteri
(بولدی عنوانن بحمدلله محل دفتری)
***

TARİH-İ BERAYİ KEDHUDA-Yİ SADR-İ 'ÂLİ DERVİŞ MUSTAFA AĞA

Ma'ali rütbe Derviş Mustafa ağa ki etmişdir
Huda zat-ı şerifin cümleden mümtaz u müstesna
O ağa-yi felatun rey u danişmend 'âlem kim
Cihanı hüsn-i tedbiriyle etdi vâlih u şeydâ
Kef-i zerbaşının yanında kemter zerredir hurşid
Sehâ-yi tab'inin 'indinde guya katredir derya
81/b. Ne câhe eylese vaz'-i kadem asar-ı yeminiyle
'Uluvv-i kadri ol cahın eder eflâke istiğna
Tulû'-i necm-i ikbâlinden olmuşdu 'iyan halka
Ki eyler gün begün hurşid zati kesb-i isti'lâ
Edüp Hak kethuda-yi sadr-ı 'âli ol melek tab'i
Melâz-i ehli hacat eyledi dergâhını hala
Felek rez-i mecmer-i hurşidi her subh eyleyüp gerdan
Olur tebrik h'anı sakinan-ı 'âlem-i bâla
Kılup nası memnun eyleyüp asar-ı ikbali
Sefalar iktisab etdi dil-i ahbab-ı ser tâ pâ
Gelüp bir dâ'i dilirini **Nüzhet** dedi tarihin
Sana Vehhab 'âli eyleye Tevfikler i'tâ
(سکا وهّاب عالی ایلیه توفیقلر اعطا)
***

DARÜ'S-SA'ADE AĞASININ MISIR KAHİRE'DE BİNA ETDİRDİKLERİ SEBİL VE MEKTEB TARİHİDİR.

Canib-i sahib-i hayrat haci Ahmed Ağa kim
Vücudun masdar-ı hayr eylemişdir 'âleme Yezdan
Mekârim tiynet u hurşid-i evc-i daniş u himmet
Mukim-i hizmet darü's-sa'âde zat-ı vâlâşan
O kâr-ı agah 'âlem kim göreydi 'aklın Eflatun
Olurdu mekteb-i rayinde bir şakird-i ebced h'an
Sebil-i cudine siyrab edüp erbab-i âmali
Eder dilmürdegan ye'si tab'i zinde ihsan
O mümtaz cihan ağa-yi 'âlişan ki etmişdir
Huda her halde zat-ı şerifin faik-ı akran
Kerim-i bahr-i himmet gevher tabende-i 'izzet
Meh-i burc-i sa'adet mahrem-i şahinşeh-i devran
Semiyy-i nam-ı zi'n-nureyn yani Han Osman kim
Cihanı himmet bânî 'adli etdi abâdan
Nigah-i iltifatiyle o şehinşah-ı devranın
Olur her bende dergah-ı dehre maye-i 'umran
Makar etmekle ol ağayı Ekrem bir zaman Mısri
Vefası etmedi ol beldeyi şayeste-i nisyan
Bu mekteble sebili eyledi ol beldede inşa
Edüp ruh-i Hüseyn u ibni 'Affan'ı dahi şadan
Seza hurd u büzürgi eylese ol şehr-i vâlânın
Du'a-yi devlet u ikbâlini vird-i zeban her an
82/ a. Ola nezd-i Cenab-ı Kibriya'da bu eser makbul
Be-hakk-ı sure-i Kevser be-sırr-ı ayet-i Rahman
Olup her semti kalb-i Enver-i mu'min gibi ma'mur
Bu asar-ı cemili eyledikde vasıl-ı pâyan
Du destin ref' edüp **Nüzhet** du'âya dedi tarihin
Bu mekteble sebilin ecrini Mennan ede ihsan
(بو مكتبله سبيلك اجر نی منّان ايده احسان)
Sene 1170
***

TARİH-İ BERAYİ ŞEYHÜLİSLAM ŞUDEN DAMADZADE FEYZ EFENDİ DER DEF ‘A-İ SANİ

Hamdullah niz şüd ez feyz-i Hallak-ı mübin
Rütbe-i ilm u edeb hem rütbe-i çarh-i berrin
Dûr şud ez bezm-i viran-i külfet-i enduh u ğam
İktisab-ı zevk u şadi kerd her kalb-i hazin
An duahara ki daim kerde budend ehli dil
İsticabet yaft der nezed mecib salimin
Ez bahar-i adl-i an vâla Cenab-i mekremet
Hüsn-i diger yaft eknun Gülşen şer‘-i mübin
Yani Feyzullah Efendi ki kudum-i sa‘d-i o
Cah üfta ba kemal-i i‘tilâ şüd kâmi bin
Şeyhulislam-ı cihan müşkil güşa-yi has u ‘amm
Kârsaz-ı ehli hacet sahib-i râ-yi zerrin
Dergeheş baş ed berâ-yi müstemendan-ı cihan
Ez havadisha-yi her kine-i hısn u hasin
Zerre-i ayed be çeşm-i i‘tibar-i rüzigar
Ez turab-ı pâ-yi o Bihter ze sad genç-i defin
Her suhan ger kilk-i hacet bahş-i o ayed birun
Der senâyeş katib-i takdir güyed âferin
Asuman-ı kadrra ger mekkar-i mekkarem pervera
Ey ki geşte-i bünye-i İslamra rükn-i rekin
Gerçi hadd-i men nebüved be pişiyet dem zeden
Mucib-i küstahiyem şüd leyk ‘ukub-i hemçünin
Ez suhan âverdenem baş ed ‘iyan hazretet
Kıssa-i mur-i Süleyman piş-i erbab-ı yakin
Mikuned payende ta ruz-i ebed zat-i türa
Ber firaz mesend ikbâl İlah el-‘âlemin
Ez pey-i tarih-i sal-i câh valâ haşmetet
H’ast yek mısra‘ bigüyed Nüzhet enduhbin

82/b. Dideem ba yekdiğer güyend in tarih ra
Niz şüd Damadzade müfti-i İslam düvvin
****

VELİNİMET EFENDİMİZ HALEP'DE BİR (OBA?) İNŞADINA MURADLARI OLUP MUKADDEM TARİHİNE EMR-İ ÂLİLERİ SADIR OLDUKDA İŞBU TARİH İLE BİRKAÇ BEYTİ NAZM OLUNUP OBA-İ MERKUM İNŞADI TEHİR OLUNDUĞUNDAN NAKIS KALMIŞDIR. ZAYİ' OLMAMAK İÇÜN BU MAHALLE KAYD OLUNDU.

Cihanban-ı cihan âra Hudavend-i Felatunra
Ki olmuş daima dergahı ehl-i hacete me'va
Cenab-ı hazreti destur a'zam Ragıp Ekrem
Semiyyi ba'is arayiş ne hayma-i hadra
O valâ-i menkiyet kim bargah-ı cahına nisbet
Bu hayirsiz gün şemsiyle bir şemsiyedir guya
'Uluvvü himmetinden vâye dâd olsa habab-ı yemm
Semmu kadr ile eyler kubab-ı çarha isti'la
Olur pişinde hengam-ı kaza meş'alkeş Tevfik
Eğer bir semte olsa mevkib ikbâlı reh peymâ
Hiyam-ı şer'i istihkâmdan bir dem değil hali
Edüp medd tınab ma'delet ol asaf-i yektâ
Olur hemrevnak-ı şüküfezar Gülşen-i cennet
Ne caye olsa ururdu zafer buyü şerbahşa
Sümum-i hadisat çarh-i keçrevden olup mahfuz
Olunca müstazil sayiban ra'feti şehbâ
Edüp kesb-i 'âla asar-ı yemen iltifatiyle
Bu valâ oba oldu zib bahş saha-i inşa
Taalaallah huşa nev bargâh-ı haşmet arâkim

Olur seyr eyleyenler hüsn-i tarhın vâle u şeyda
Dikerdi çeşmini evsaf-ı resm-i hasına her an
Eğer bu haymayı görseydi hiyam suhan pirâ
Du'a-yi feth u nusret ayet-i Kibriya-yi devletdir
Muşamma'la nola saklarsa anı h'ace-i derya
Düşer çok piç u taba fikir durâ dur ile tab'i
Eğer vasf-ı tınabın eylese bir ehli suhan imlâ
Sütunlar sanma bir nev kıta-i dilkeşde bir ustad
Yazup birkaç elif resm-i 'imadi eylemiş icra
83/a. Verâ-yi perde-i zülmetde olur müstetir her şeb
Şü'â'-ı mehcesinden eyleyüp hurşid istihya
Mu'amma gune **Nüzhet** söyledim tarih-i itmamın
Sütun-i gurre ile her an ola bu oba pa ber câ
(ستون غرّه ايله هر آن اوله بو اوبه پا بر جا)
Sene 1169
***

NABİ MERHUMUN DİVANINI TAHRİRİMİZDE İTMAMINA İNŞAD OLUNAN TARİH-İ GARİBEDİR

Ser nazm-ı âveran-ı Rum ya'ni Nabi merhum
Ki zîb-i safha çarh eylemiş âsarını devran
Getürmezler derune neşve câm-ı mey Nabî
Bulaldan nazm renginiyle revnak meclis-i irfan
Cihane şive-i tab'i o denlü verdi şöhret kim
Biri bir nükte irad etse namın yâd eder yaran
Değildir birinin âsarı böyle mu'teber amma
Eğerçi geldi gitdi 'âleme vafir suhan guyan
Olup hüsn-i eda-yi nazmına çokdan berü 'âşık
Ederdim arzu tahrire bir divanını her an
Velâkin kimi nakıs kimi nâ-salim bulunmakla
Birisin görmedim dilh'ahım üzre yazmağa şayan

Mu'ammer eylesün Mevla Cenab-ı asaf 'ahdi
Ki zatiyle bulur divan cah u mekremet 'unvan
Ne asaf asaf-ı sahibdil u pür fazl u irfan kim
Olur vassafı görse feyz-i tab'-i pâkini hisabdan
O sâib-i ra'y u cem haşmet vahid 'âlem himmet
Ki seyr-i şevket divanına talip olur keyrân
Semiyyi fahri 'âlem Rağıb-ı ehli ma'arif kim
Kitab-ı fazlına zer şemsedir hurşid tab efşan
Kütübgahında mevcud idi bir nev nushası anın
Mukaddem yazdurup hoş hattiyle ol asaf-ı dilşan
Devatdarı iken gördükde ol ol divan-ı garrayi
Birin ol nushadan tahrire oldu arzu bican
Mukabil eyleyüp bir nusha diğerle Şehbâl
Ne kim var ise ikisinde dahi zâid u noksan
Çekip hep resm tertibince anı silk-i tahrire
İkisinden de efzun oldu itmamında bu divan
Karin-i ihtitam oldukda bir şeb **Nabi** merhum
Bana esna-yi rüyada bu gune oldu leb cünban
83/b. Ki bu cem'iyet üzre yazmadı eserimi kimse
Sana Mevla mükâfat-ı cürmün eyleye ihsan
Edüp tahsin dedi bu mısra' tarihi hem **Nüzhet**
Bu tarz üzre mülûke layık oldu şimdi bu divan
(بو طرز اوزره ملوکه لایق اولدی شمدی بو د یوان)
Sene 1169 (1755-56)

TARİH-İ BERA-Yİ RİYASET-İ EBUBEKİR EFENDİ

Herkes meratibince bulup cah u rif'ati
Şimdi sipihrin ehli dile oldu himmeti
Yani ki bir vücud-i mekârim nümud ile
Etdi karin-i 'izz u sa'âdet kitabeti
Hem nam-ı yar-ı gar-ı Resul-i kerim kim
Âfakı Ruşen eyledi subh sadakati
Zatı olup makam-ı riyasetde cilve-ger
Memnun kikli eyledi erbab-ı haceti
Ol haslet bihin u o tab'-i Güzin ile
Her gune cah u devlete vardır liyakati
Ab-ı Güher kabul-i hübab eylemez deyu
Yok harf-i puçe tab'inin âsar-ı rağbeti
Sanma sariri ol mehdir hame şevkle
Tebrik h'an-ı mansıb-ı ikbâl u haşmeti
Cüzdan-ı mehle çarh-i ser mehteri olup
Bir habse düşdü hizmet-i tahrir-i midhati
Cahı sa'id u ömrü hemişe mezid olup
Olsun mu'in kârı Huda'nın 'inayeti
Versün müdam raşha-i mizab hamesi
Bağ-ı umur-i devlete feyz-i terâveti
Çokdan rübûde olmakla hüsn u sıfata
Avaz cahı eyledi mesrur **Nüzheti**
Tarih-i Salı maye-i şevk-i derun olup
Sevk etdi semt-i fikre semend-i tabi'ati
Tarihe böyle mısra'-ı Pâkize bir düşer
Aldı Bekir Efendi mahal-i riyaseti
(آلدى بكر افندى محلّ رياستى)
****

VELİA'N-Nİ'AM EFENDİMİZ RAĞIB MUHAMMED PAŞANIN RUHA SARAYINDA İNŞA BUYURDUKLARI KA'ENİN TARİHİDİR.

Zehi destur kâr agâh u vâlâşan u bîhemta
Ki abad oldu ra'y-i bani-i adli ile dünya
Semmiyyi bais-i icad-ı âlem Rağıp Ekrem
Vezir-i muhterem hem şöhret-i İskender u Dara
84/a. Esas-ı mekremet rükn rekin-i bünye-i himmet
Nesak saz mehamm-ı memleket davar müstesna
Edüp mi'mar lütfü çok harab yerleri ma'mur
Nice büldanı yümn-i makdemiyle eyledi ihya
Yoğ iken bu sara-yi behcet Abadın tabi'atce
Dem-i germade arâm edecek bir mevki'i asla
Mahal-i hizem etmişler iken bu cayi aslından
Karin-i iltifatı eyleyüp ol asaf-ı yekta
Heman tamirine emr u kaza hükmü olup sadır
Buyurdu etdiler bu ka'e-i zibateri inşa
Ne ka'e san veziri kıt'a bir divan-ı şevketdir
O destur-i güzine olduğiçün mesken-i me'va
Müşabih oldu sahn-i Gülşen-i 'adna letafetde
Edince havzına bu ab-ı canbahşi dahi icra
Acip mi olsa teshir sefaya daima derkâr
Bu ziba safhalarla bir müselles vakıfdır guya
Derunu sine-i âşık gibi bir vecd u şevk engiz
Gül tasvir sakafı encüm-i çarha hased ferma
Nice seyr eyleyenler olmasun meftun u hayranı
Serâ pâ tarh u resmi bir birinden Ahsen u ziba
Nesim revzeni feyz-i dem-i İsa ile tevehhüm
Sefa-yi abı çün mai'l-hayat Hızır can bahşa
Temaşa eyleyüp **Nüzhet** dedim tarih-i itmamın
Ne ziba oldu bu nev ca-yi dilkeş resm û ruh efza

(نه زيبا اولدى بو نو جاى دلكش رسم و روح افزا)
***

TARİH-İ BERA-Yİ KÂH-I VALA

Sahib-i hulk-i hasen yani Hüseyin Ağa kim
Kethüdalık ile oldukda bu mesnedde mekin
Cümlenin hatır-ı viranını etdi tamir
Dest-i lütfü ile ol zat-ı melek tab‘ u güzin
Teng iken çeşm-i liman gibi bu kâşane
Dil-i pâki gibi tevsi‘ etdi tezyin
Nice kâşane ki bu tarh nev uslup üzre
Olsa dildadesi şayeste eğer huld-i berrin
Rütbe-i rif‘atine oldu felek üftade
Buldu nakşi ile cem‘iyyet hatır pervin
84/b. Saraydan söyledi tarih-i latifin **Nüzhet**
Ne güzel oldu bu nev kâh-i Dilara-yi bihin
(نه گوزل اولدى بو نو كاخ دلاراى بهين)
***

TARİH-İ CÜLUS-İ HAZRETİ OSMAN HAN BİN MUSTAFA HAN

Maye-i emn u eman hazreti Osman hanın
Tahta devletle cülusiyle sefa buldu cihan
Tac u vehime verüb zat-ı hümayunu şeref
Doldu gülbank-ı şartla simah-i ekvan
Kaf'dan Kaf'a cihan emrine münkad oldu
Hutbe u sikkeye namiyle verüp rif'at u şan
Şekl-i tuğrasını zer hal ile nalş etdi kaza
Levh gerdunda kıyas eyleme mihr-i rühşan
Sâye endaz olup âfaka sihab adli
Küşte erâmil âlemi etdi reyyan
Fahr edüp ahdi ile saltanat-ı Osman'ı
Ruh-i ecdâdı şad eyledi bî rib u güman
Eyledi kesb-i meserret o kadar kim şimdi
Nail-i vuslat olan aşıka döndü devran
Ref' edüp dehirden asar-ı vücud-i elemi
Buldu âyin-i diğer encümen-i çar erkân
Ra'd zan ile top şenliği eyler işidüp
Bu peyam-ı ferah encamı sipihr-i gerdan
Nice şad olmasın halkı sen insaf eyle
Geldi mi âleme bir böyle şeh-i dadistan
Devr-i adlinde o mehdi-i zamanın mim ba'd
Gürk-i derende olursa nola ağname şüban
Eyleyüp düşmen-i bed h'ahı Hak zar u zebun
Hayr h'ahanın ede mazhar-ı lütf u ihsan
Pertev şani verüp dehre ziya mihr âsa
Daima kevkeb-i iclâli ola pür lem'an
Oldu çün **Nüzhet** o şehinşehe gerdun haşemin
Zati arayiş-i o renk-i hilafet unvan
Geldi bir kasıd-ı ferhunde dedi tarihin
Âleme müjde cülus eyledi Sultan Osman
(عالمه مژده جلوس ایلدی سلطان عثمان) ***

HAZİN HÜSEYİN AĞA CALİS-İ MERKEZ KETHÜDAYİ OLDUKDA İNŞA OLUNAN TARİHİDİR

Eylemişken bundan akdem âlemi âzürde dil
Kethüdalık rütbesin telvis edüp bir bed lika
85/a. Ömrü var olsun velinimetin kim eyledi
Böyle bir bed h'ahı dergah-ı bülendinden cüda
Cümleyi memnun u mesrur etdi bî rib u güman
Böyle bir zat 'adîm el-misli edüp kethüda
Sahib-i hulk-i hasen yani Hüseyin Ağa ki hak
Nur-i isti'dad ile etmiş derunun ruşena
Mahzen cudün küşad eyleyüb hazin iken
Bendesi etmişdi halkı andaki lütf u 'ata
Ziver-i bağ-ı cihan olmuş zat-ı muhterem
Serv âsa istikametle bulup neşv u nüma
Tarh edüb hüzn u gamı **Nüzhet** dedim tarihini
Bundan a'la mansıba nail ede anı Hüda
(بوندان اعلا منصبه نائل ایده آنی خدا)
Sene 1167
***

İNAYETLÜ MÜRÜVVETLÜ VELİENNİAM RAGIP MUHAMMED PAŞA EFENDİMİZ HAZRETLERİNİN RUHA'DA MAKTUL OĞLUNUN ARAYINDA HAVUZ KENARINDA MÜCEDDEDEN TARH VE İNŞA BUYURDUKLARI KASRIN TARİHİDİR

Cenab-ı hazreti destur vâlaşan ki etmişdir
Zaman-ı devletinde lütfle ma'mur dünyayı
'Uluvv-i kasr-i cahın görse mimar-ı kaza asla
Getürmez hatıra kâşane-i çarh-i muallayi
Semmiyy-i fahri âdem Ragıp mamur-i âlem
Vezir-i muhteşem kim eylemez derbanı Dara'yı
Olup bir gün şeref bahşa saray-i ibni maktule
Beğendi bani-i tab'i bu ca-yi bihcet efzayi

Olup bir kasr nev bünyadına fermanıdır sa‘at
Çıkardı saha-i fikre bu tarh-i has u zibayi
Bu ziba kasr-i valayi heman gelsün de seyr etsün
Edenler arzu dünyada kasr-i huld-i a‘layi
Ne tarh-i hasdır seyr et bu nev kasr-i ferahbahşa
Ki vakf-i hayret eyler camveş çeşm-i temaşayi
Derağuş eylemişdir zan eder maşukunu âşık
Görenler safha-i havz üzre bu kasr-i valayi
Düşer revzenlerinden sürseler derun anı derhal
Garib üftade etmişdir nesim-i subh-i bîcayi
Olup her şemse-i rezini dağ-ı sine-i hurşid
Eder sergeşte hüsn-i tarhi akl-i nâ şikibâyi
85/b. Küşade sine-i âşık gibi her revzen-i dikleş
Müzeyyen came-i ‘işretle dilber gibi cayi
Uzatmış aba pâyin der gören bir şuh-i dilberdir
Sutunlar ki kenar-ı havzda bu kâh-i ra‘nayi
Kepenk-i revzen zıbalarıyla seyr edüp anı
Açar bal u perin pervaze sandım murğ-i ‘ankayi
Eder bir kez temaşasında fert-i şevk mehdiyle
Gül tasvirinin bülbülleri a‘la u ednâyi
Görüb sandım ‘amud-i subh u kasr-i çarhdir anda
Misal-i kad-i dilber her sütun saf-i simayi
Şeref berçine tahvil eylemiş der galiba hurşid
Gören bu kasr-i nevde ol hidiv dad-i fermayi
Küşade eyleyüp hak daima dergah-i ikbalin
Ede siyrab cu-yi tığ-ı kahri cümle a‘dayi
Verüp bani-i hüsn-i himmetle zemin u ziver
Tamam etdikde bu nev kâh-i ruh efza-yi zibayi
Gelüp bir da‘i halis dedi tarihini **Nüzhet**
Makarr-ı yümn-i ikbal ede Hak bu kasr-i vâlâyi
(مقرّ يمن و اقبال ايده حق بو قصر والايى)
***

KEDHUDA ŞUDEN-İ SADR-İ ‘ÂLİ
EBUBEKİR AĞA

Kethuda-yi mekremet arâ-yi dilşan kim Hüda
Eylemiş hükm-i şerifin tev’em-i hükm-i kaza
Namdaş-ı hazreti Sıddik-ı ekber kim eğer
Sıdk-ı pâki resm-i pişâni-i arş olsa seza
Dest-i cud u tab‘inin hayranıdır derya u kân
Hüsn-i lütf u hulkunun meftunudur hilm u seha
Olamaz reng-i halelden reste mir’at-ı umur
Bulmasa ger saykal re’y-i müniriyle cilâ
Kâse-i deryuze manend hilalin arz edüp
Mihr-i cûdundan kamberde eyler ümid-i i‘tâ
Etmemiş Mevlâ muvaffak bir vezire hak budur
Böyle fatk u ratk u hal u ‘akde kadir kethuda
Kadr-i zer zerker şinased kadr-i gevher gevheri
Fehm eden ancak odur kadrin seninde
Koyma elden damen-i yümn-i irtisam-ı devletin
Dergeh-i valâsını eyle mahal-i iltica
Oldu malum-i şerifi maksadın şimden geru
Can u dilden ittika‘ cahına eyle dua
86/a. Ta ki her gün arz-ı didar ede sultanım gibi
Eyleyüp Ruşen best-i arzı mihr-i pür ziya
Her umurunda muvaffak eyleyüp daim anı
Ömr u ikbâlin füzun etsün Cenab-ı Kibriya
Tarih-i bera-yi tamir-i saray-ı hümayun
Nev saray-i sadr-i ‘âlidir şehr-i Edirne
Şeh-i Dara hışm yani Cenab-ı Mustafa Han kim
Eder şahan-ı ‘âlem şevket divanına tahsin
Olup ahd-i hümayununda ‘âlem serteser mamur
Saray-i köhne-i dünyaya geldi maye-i tezyin
Ne caye eylese medd-i nigah ‘âtıfet fi’l-hal
Eder ol cayi mağbut nişimengah-i ‘illiyyin

Olup çok'dan pervaz cümle sakıt çeşm-i rağbetden
Haraba müşrif olmuşken bu şehr-i meymenet anın
Edüp mesrur va'd-i yümn-i teşrif hümayunu
İrade eyledi 'imranına ol padişah-ı din
Saray-i devletiyle hem saray-i sadr-ı 'âlinin
Edüp tamirine mimar lütf-i himmetin tayin
Kemal-i yümnle inşad edüp her canibin oldu
O şehbeyt-i muallâya bu beyt-i dilküşa tazmin
Küşad oldukda bu bab-ı adalet ehl-i hacata
Olup asar-ı şevket veş saray-ı asafı tedvin
Dedim vech-i ceddin **Nüzheta** tarh eyleyüp tarih
Açıldı dad h'ahane der-i divan-i adl âyin
(آچلدی داد خواهانه در دیوان عدل آیین)
Sene 1170
***

KETHÜDA-Yİ VALİ-İ HALEP HÜSEYİN AĞANIN HALEP SARAYININ KETHÜDA DAİRESİNDE BÜNYAD EYLEDİKLERİ HAMAM TARİHİDİR.

Sütude-i menkıbe yani Hüseyin Ağa kim
Hemişe lütf-i tabiatledir meşamm-i enam
Cenab-ı Rağıp-ı Ekrem vezir-i muhteşemin
Vücud-i pâki olup kethüdalığıyla benam
Sadakat üzre o denlü bulundu hizmetin
Ki etdi çeşmine asâyiş-i menam-ı haram
Gelince belde-i şehbaya izzu devletle
Verüp teveccüh-i asaf ile her emre nizam
Velinimetine hem dahi olup damad
Mezid-i lütfü ile oldu mazhar-i ikram

86/b. Kadimilik bina olalı bu dairenin
Yapılmamış idi bir mevzi‘inde hamam
Lüzumu olduğunu herkese bilib fi'l-hal
Bu yerde yapdı bu hamamı ol bülend makam
Binası nazik matbu‘ u resmi hub u latif
Derunu maye-i tehyîc-i ibtihac u ğaram
Bu ab u tabla şayestedir eğer gerdun
Ederse kubbesine mihr ile mehi iki cam
Zemin-i dilden eder ab-ı pâki şûyide
Ne denlü var ise gerd u keduret u âlâm
Görünce söyledi **Nüzhet** bu gune tarihin
Şifa resay ola her an bu dilfera hamam
(شفا رساى اوله هر آن بو دلفرا حمّام)
Sene 1169
***

BAĞDAD'A HÜSEYİN PAŞA CAMİ'İNE EL-HAC ABDURRAHMAN'IN SEVABINI OĞLU MUSTAFA'YA HİBA EYLEMEK NİYETİYLE İLHAK ETDİĞİ ZEMİNİN TARİHİDİR.

Mustafa oğluna el-Hac Abdurahman
Eyledi sa‘yini bu hayr-i cezile mebzul
Kalb-i mü'min gibi bu mabedi tevsi‘ etdi
Kurb-i Mevlaya bu resm üzere ana buldu vusûl
Etdi mülhak bu ibadetgehe bir taze zemin
Uhrevî kâmın edüp hazreti Hak'dan me'mul
Eyleyüp halka refah üzre bu cayi ma‘bed
Baki himmeti etdikde hüsul
Geldi bir hatif ğaybî dedi **Nüzhet** tarih
Mustafa ruhuna Bari ede ecrin makbul
(مصطفى روحنه بارى ايده اجرن مقبول)

DEVLETLÜ RAĞIP PAŞA EFENDİMİZ HAZRETLERİNİN İÇ MEHTER BAŞISININ FEVTİNE DEMİŞDİR.

Gördü mehter başı yani ki Süleyman Ağa
Dar-ı mihnet idiğin işbu fena dünyanın
Hayma-i cismin edüp hâke beraber aher
Etdi arayişi rahatgede-i ‘ukbanın
Geldi üçler dediler fevtine **Nüzhet** tarih
Menzilin dar-ı cinan eyle Hudaya anın
(منزلن دار جنان ايله خدايا آنك)
Sene 1165
***

87/a.
TARİH-İ BERAYİ FEVT KERDEN-İ KAFTANÎ-İ VALİ-İ HALEP SÜLEYMAN AĞA

Hayf sad hayf ki Kaftancı Süleyman Ağa
Dahi nevreste iken oldu cihandan nâbûd
Bir kefen içre kodu öyle vücudu aher
Came-i ömrünü fersûde edüp çarh-i anûd
Dedi bir ahına **Nüzhet** işidince tarih
Dar-ı huldü ede mesken ana Mevla-yi Vedûd
(دار خلدى ايده مسكن اكا مولاى ودود)
Sene 1169
***

TARİH-İ BERAYİ FEVT

Dahi bir duhter-i ma‘sum iken Esma Hanım
Mehd-i lahde daye-i çarh-i bedh’ah
Guş eden söyledi tarih-i güzer fermasın
Tair-i huld-i a‘la eyleye Esma’yi İlah
(طائر خلد علا ايليه اسما يى آله)
***

TARİH-İ BE-HANE-İ HUD

Zuraden edüp şehr-i Sitanbul’u mefer
Etdikde bu haneyi binaya himmet
Bak hükmüne geldi vakt-i itmamının
Tarihi anın hane-i **Ahmed Nüzhet**
(تاريخى آنك خانهء احمد نزهت)
Sene 1172
***

MEMUREN-İ GÜLHANE KASRİNİN YATAK ODASI KAPUSUNA İNŞAD OLUNMUŞDUR

Be-hakk-i sure-i İnne fetahna Han Osman’ın
Küşad etsün hemişe dergeh-i ikbâlini Mevla
Nola hem rütbe-i çarh eylese zati bu me’vâyi
Mekan-i meşhurdur eyler mekiniyle şeref peydâ

Eyden

Zatına mahsus edüp bu ca-yi vâlayı nola
Eylese kesb-i sefa daim şeh rû-yi zemin
Seye eden söyler bu tarh-i dilkeşi bîihtiyar
Hazihi cennati ‘adn fedhulûha halidîn

Kapı üzerine
Daim olup rıza-yi şeh cem-i cenabda
Derban olursa çarhsuz olmaz bu babda

Eyden
Edüp icra şeh-i devrana daim resm-i adâbi
Bu cayin oldu dest-i merhaba her mısra‘ babı
***

87/b. Şeh-i hurşid-i ilm dâver-i seyyare hışm
Mustafa Han mekârim şiyem u melek âra
Labis-i kisve-i iclâl ki takbil eyler
Olsa şahan-i cihan damenine destresâ
Darb-i evtad-i adalet edeli dünyada
Üstüvar olmadadır hayme-i şer‘-i ğarra
Eylemiş zatını Hak cümle mülûke tafdil
Nice asar-i ra‘na ile edüp müstesnâ
İşte ez cümle biri bürde-i sultan-ı rüsül
K’eylemişler idi ka‘ab ibni Zühre iksâ
Eb u ecdâdı ile eylemiş ol padişahi
Şeref-i hizmetin ihraza muvaffak Mevla
Eylemişler o bihişt kisve-i sündüs-i tarî
Hirz-i can gibi nihan kerde-i çeşm-i a‘da
Habbeza kisve-i bî-misil ki damen damen
Bezl-i nakd-i dil u can eyleseler eğer seza
Kuşe-i zeylin edüp saf-ı melâik telsim
Fevc fevc olmadadır subh u mesâ nâsiyesâ
Kisve-i padişeh ins u melekdir ne ‘acep
Olsa naz-ı şükür istebrak-i huld-i a‘la
Hâsılı kamet evsafına kevne görünür
Ne kadar eyleseler zeyl-i kelamı itrâ
Vad‘ u tahsis olunan obası hengâm-ı sefer
Köhne olmuş idi çün hayma-i çarh-i valâ

Zat-ı sultan güruh-i rüsüle ta‘zimen
Kıldı bu bargehi ziver-i sahan inşa
Nüzheta hak bu ki tarihe sezavar oldu
Oba bürde-i şahinşeh avernin hüda
(اوبه بردهٔ شاهنشه آور نك هدا)
Sene 1172
****

Habbeza bargeh-i ziba kim
Buldu bu devlet ile şöhret u şân
İftihar ile şimden sonra
Rif‘at-i hayma çarha şayân
Yani kim bürde-i şah-ı rüsüle
Kıldı tahsis ile kesb-i unvân
88/a. Puşiş ka‘be-i mülk u melekut
Kisve-i zat-ı Habib-i Rahman
Ba husus akdem-i a‘mali ede
Hizmet-i hıfzını şah-ı devran
Mustafa han Feridun mesned
Daver-i muhteşem u daristan
Kaim oldukça hiyam-ı eflâk
Eyleye ‘âli zir ferman
Ruh-i pâk-i nebevîye **Nüzhet**
Eyleyüp tesliyeyi vird-i zeban
Elif teslim ile dedim tarih
Oba-i bürde-i fahr-i du cihan
(اوبهٔ بردهٔ فخر دو جهان)
Sene 1172
***

Kıble-i ehl u rica Rağıb-ı ‘ad u takva
Pişvâ-yi kürema yani Muhammed Paşa
Yani cami‘-i hayr olmakla her eseri
Nola ashab-ı saf-ı mekremete kılsa sala
Tab‘-i vâlası olup muhtara‘ hak-ı kerem
Nice asar-ı bihin eyledi tarh u inşa
İşte ezcümle yeri çağır ağa cami‘i kim
Hâki etmişdi kebûter gibi pervaz-ı heva
Vakt-i israfda bi’l-cümle yanub mahv olmuş
Kalmamış bir eseri yani binadan asla
Eyleyup ez ser nev her tarafın abâdan
Vad‘-i menzile dahi eyledi kadrin a‘la
Yapdı bir beytle tarihi **Nüzhet** ki anın
Nokta vaz‘ eyleyemez harfine erbab-ı zeka

Kıldı bu resm ile bu cami‘i ihya u bina
Mukteda-yi vüzera hazreti Ragıp Paşa

Hidiv-i a‘zam ve Ekrem ki der gören
Cihan fazl u himem kuzlum-i ‘atadır bu
Cenab-ı Ragıb ma‘muru u bilad-i cihan
Semmiyi ba‘is-i bünyadına semaver bu
88/b. Acep mi faiz-i Tahsin olursa bu eseri
Ki kâh-i çarhla hemsaye bir binadır bu
Dedim görünce bu nev tarhi **nüzheta** tarih
Cihanı seyre ne hacet cihan semadır bu
(جهانی سیره نه حاجت جهان سمادر بو)
***

Şeh-i ‘âli neseb yani Cenab-ı Mustafa Hanın
Ki Mevla zatını şahan-ı dehre mukteda kıldı
Teveccüh etdirüp ol kıble-i âmâle âfâkı
Derin Hak secdegah-ı saf-ı erbab-ı rica kıldı
Edüp ta‘dil-i erkân ‘ûbudiyet zamanında
Ne emr etse çarha imtisal etdi edâ kıldı
Tehâyâsiyle meşğul eyleyüp sükkan-ı dünyayı
Min’el-bab ila’l-mihrab mevkuf-i duâ kıldı
Şaşırdı havf-i tığı serkeşan-ı dehre tekbirin
Ne sehv etdiyse gerdun vakt-i adlinde kaza kıldı
Hulusu niyete mebni cümle müberratı
Zamirin Hak mazun nakş-i âsar-ı riya kıldı
Evvelden ziver-i mihrab-ı devlet şem‘-i ikbâli
Cihanı pertev-i envar-i bahti pür ziya kıldı
Ne mevki‘ kim şereftab oldu feyz-i iltifatiyle
Yapup mimar-ı cûdini bir mahal-i dilküşâ kıldı
Nice asar-ı hayrata muvaffak eylesün Bari
O şah-ı cami‘el-ahlakı çok feyz-i şeref kıldı
Zaman-ı dvletinde eyleyüp dünyayı abâdan
Hususen Üsküdar’ı reşk-i Feirdevsi ala kıldı
Cenab-ı mader-i merhume cennetmekân kim
Huda makrun-i lütf-i rahmet-i bî intiha kıldı
Sevabin eyleyüp mahsus ruh-i pâkine ihdâ
Bu va-yi dilküşâda böyle bir cami bina kıldı
Tealallah ne ziba oldu hüsn-i tarh-i valâsı
Ki seyri âlem nezareyi hayretfeza kıldı
Suhan güyanı teşvik eyleyüp tekmili emrinde
Birer tarihiyle her biri arz-ı müdde‘â kıldı
Sala kıl sende bir tarihle afâka ey **Nüzhet**
İmam ehli takva nasa cami‘le sala kıldı
(امام اهل تقوى ناسه جامعله صلا)
Sene 1174
***

Daver-i âli neseb yani ki Sultan Mustafa
Kim vücudun masdar-ı hayr etdi Mevla ‘âleme
Devr-i adlinde edüp dünyayı pür seza sürur
Oldu bir padişah-ı malik bu ‘ahd-i hurreme

89/a. Gününde Tahir olup asar-ı nesl-i ekremi
Zib âguşün meram etdi o şah-ı mülheme
Kevkeb-i burc-i sa‘âdet şah-i sultan kim seza
Nurbahş olsa hicabı aftab-ı a‘zam
Makdemiyle doldu bir gune sefa dünyaya kim
Kalmadı şimden geru bir câ-yi asayiş ğama
Habbeza vakt-i meserret kim kemal-i şevkle
Feyz-i nutkler desem layık zeban-i ebkeme
Haşre dek baki olup nesli o şah-i erkemin
Zat-i valâsı emanet ola Rabb-i Rahim’e
Nasa tebşir eylesem **Nüzhet** nola tarihini
Geldi hakka şah sultan ile revnak ‘âleme
(گلدى حقا شاه سلطان ايله رونق عالمه)
***

ÇEKME SAĞİR’DE TAMİR OLUNAN CAMİ‘-İ ŞERİFİN TARİHİDİR

Sal-i tarihi bu cami‘-i pâkin **Nüzhet**
Bî nakt sadece bir beyt ile kıldı inşa
Kıldı bu cami‘-i u güzini ihya
Rağıb Hüsrev mir’at Muhammed Paşa
(راغب خسرو مرات محمد پاشا)
Sene 1175
***

TARİH-İ SANDAL-I HÜMAYUN

Cenab-i malik-i Bahreyn Sultan Mustafa Hanın
Ki zib lücce-i ikbalidir zevkçe-i maksud
Firaz-i sandal-ı kudretde layıkdır eğer olsa
Şafak pûşide mihr u mah iki fanus-i sim endud
Şükuh-i hey'et-i tersanesin gördükçe reşkinden
Garik-i kulzum-i hayret olur a'da-yi nâ âsud
Şerefyab olmağa zat-ı hümayuniyle deryada
Bu vâla sandal oldu sahil-i icadda mevcud
Bu vâla sandala tenzir içün şayestedir derdim
Sipehrin olmasaydı fi'l-mesel keştisi dehre âlud
Edüp riyaseti sükkan-ı dehre maye-i rahat
Ede ömrünü müvella-yi mevce-i yemm gibi
Du'a edüp dedim bu bî bedel tarihi ey **Nüzhet**
Bu ziba sandalı hak şah-ı dehre eylesün mes'ud
(بو زيبا صندالى حق شاه دهره ايلسون مسعود)
Sene 1175
***

TARİH-İ FİLİKE-İ HÜMAYUN

Şeh-i deya himem yani Cenab-i Mustafa Hanın
Ki perver-i gevher sıfatiyle manend-i sedef efvah
Müşabih etmek ümidiyle felek kadrine gerdun
Yüzüp yazmakdadır zevrakçe-i mah nevi her mah

89/b. Muvaffak eylesün eyyam-ı 'adlin herkese Mevla
Büründü keşti-i ikbâli bir vıfk-ı hatır h'ah
Yapıldı böyle bir filike-i zibende emriyle
Şerefyab-ı azimet etmeğe bahri geh u bigah
Kıyas eyler görenler aftabı burç ayide
Bu ziba filikeye bindikçe devletle o şahinşah

O İskender çeşm şehinşahın efzun edüp ömrün
Ne semte gitse bari Hızır nev feyzin ede hemrah
Çıkarsa şevkle Nüzhet sezadır böyle tarihin
Nüzul etdi bu zibende filike bahre bismillah
(نزول ایتدی بو زیبنده فلکه بحره بسم الله)
Sene 1175
***

TARİH-İ ŞEYHÜLİSLAM ŞUDEN-İ DÜRRİZADE MUSTAFA EFENDİ[96]

Hamd Allah o bihin kevkeb dürri leme'ân
Zahir oldu yine beyte'l-şeref-i fetvâda
A'lam-i devr-i zaman kevkeb-i bahr-i 'irfan
Şeyhü'l-islam-ı cihan hazreti dürrizade
Mesned ârâ-yi fazilet ki neziri yokdur
Bu Hanife gibi zühd u vera' u takvâda
Şöhret-i zati ile hak bu ki ihya oldu
Eser-i Mustafavî sahire-i gabrâda
Mah-i nev sanma edip sim gülabda ihzar
Oldu sükkân-i felek tehniyete amâde
Herkes ümid-i meratib edüp ihsanından
Oldu bir şevk u meserret ulemada vüzerada
Çünkü evsafını tahrir ile tetmim edemez
Nakd-i sa'yi beliğ etse kalem itrâda

---

[96] **Dürrizade Mustafa Efendi,** Sultan III. Osman devrinde 28 Şevval 1169 (M.26 Temmuz 1756) tarihinde ilk defa Şeyhülislamlığa getirilmiştir. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 538)
Sultan III. Mustafa devrinde H.6 safer 1175 (M.29 Nisan 1762) senesinde ikinci defa şeyhülislam oldu. H.5 şevval 1180 (M.23 Nisan 1767) tarihinde azledildi. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 540)
Sultan I. Abdulhamid devrinde 15 zilhicce 1187 (M.27 Şubat 1774) tarinde üçüncü defa Şeyhülislam olmuştur. 23 Recep 1188 (M. 29 Eylül 1774) tarihinde azledildi. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 541)

Çekse **Nüzhet** nola tarihini silk-i nazma
Mükerrem oldu yine iftâ ile dürrizade
(مكرم الدى ينه افتا ايله درى زاده)
Sene 1175
***

TARİH-İ CAMİ'-İ DER
ÇEKMECE-İ SUĞAR

Sal-i tarih bu cami'-i pâkin **Nüzhet**
Bî nukat sadece bir beyt ile kıldı imlâ
Kıldı bu cami'-i merğub güzini ihyâ
Rağip hayr müberrat Muhammed Paşa
(راغب خير مبرات محمد پاشا)
Sene 1175
***

TARİH-İ SEBİL-İ DER KÜTÜBHANE-İ RAĞIP PAŞA
Menba'-i cu-yi 'adalet ebru-yi saltanat
Yani Sultan Mustafa Han felek kadr u celil
90/a. Sadr-i asri asaf ahdi vezir-i a'zamı
Namdaş-ı fehr-i âlem Rağıb-ı hayr-i cezil
Çeşme sâr rize-i cû-yi himmetin icrâ edüp
Yapdı dünyada nice asar-ı matbu' u cemil
İşte ez cümle biri bu nev sebil-i canfeza
K'ola her bir lülesi "'aynen tüsemma selsebil"[97]
Nüzhet işrab ile tarihin 'ataşasu bu
Akdı Kevser gibi bu âb-ı latif oldu sebil
(اقدى كوثر گبي بو آب لطيف اولدى سبيل)
Sene 1164
***

[97] Kur'an-ı Kerim, (76) İnsan suresi / 18 **(عيناً فها تسمّى سلسبيل)** = **(**Bu) orada bir çeşmedir ki adına Selsebil denir.

TARİH-İ ÇEŞME-İ DER KÜTÜBHANE-İ MEZKÛR

Şah Sultan Mustafa Hanın vezir-i a‘zamı
Namdaş-ı fahr-i ümmet Rağıp ehli kemal
Ebr-i baran-ı ‘atufet kim hüruşan olmada
Cuşiş-i seylab-ı evsafiyle enhar-i hayal
Mukteza-yi meşreb-i ihsanı tecviz eylemez
Hayriye cuyende gan-i kâme kerd infi‘al
Teşnegan-i ilme bir darü’l-kütüb inşa edüp
Yapdı hem bu çeşmeyi ol asaf-ı derya neval
Hızır nev feyz-i mukarın eyleyüp daim ana
Eyleye ihya-yı ab-ı lütfü Hayy lâyezal
Dil döküp ‘atşana **Nüzhet** bula der tarihini
Oldu cari nuş edin bu çeşmeden ab-ı zülal
(اولدى جارى نوش ايدك بو چشمه دن آب زلال)
Sene 1176

TARİH-İ ÇEŞME-İ DER NEZD HANE-İ RAĞIP PAŞA

Eyledi bu ab-ı pâki vakf ebna-yi sebil
Rağıp el-hayrat olan sadr-i mekârim pişan
Müjde ver ‘atşana **Nüzhet** sende tarihle
Gel bu dilcû çeşmeden bismillah iç mae’l-hayat
(گل بو دلجو چشمه دن بسم الله ايچ ماءالحيات)
Sene 1176 ***

TARİH-İ VELADET-İ KERİME-İ HAZRETİ PADİŞAHİ MİHRİMAH SULTAN

Şah Sultan Mustafa Hanın ki Mevla-yi kerim
Eylemiş şahan dehre dergehin ca-yi penah
Ruz-i ğamdan eylesün tahsil emniyet-i zaman
Buldu devrinde meserret hatır-ı mahlûka rah

90/b. Vaktidir şimden gerü gelsün sipehr-i kine sabır
Vaz'-i nâ hemvar-i mesbukiçün olsun özür h'ah
Biri birine ta'akib eylesün zevk-i sürur
Nev benev olmakdadır âlem-i sefaya cilvegah
Böyle eyyamın sezâdır şükrün ifa etmeğe
Ruz ü şeb dergah-ı Hakk'a etseler vazi' habah (?)
Burc-i silb-i şah-i erkemden yine bir duhteri
Kıldı Mevla aftab-ı evcgah-i 'izzu cah
Mihr u mehe olsa nola ismi ki nur tal'ati
Mihr u mah âleme galip gelür bî iştibah
Eyleye her sal her faslın bir servere karin
İttisal-i nesl-i şahinşah-ı a'zamla ele
Eyleyüp şehzade ve sultanlariyle ber devam
Düşmen bed h'ahını her halde kılsun tebah
Yazsa **Nüzhet** tak-ı gerdune nola tarihini
Tali' oldu evc âli saltanatdan mihr u mah
(طالع اولدی اوج عالی سلطنتدن مهر و ماه)
Sene 1176 ***

TARİH-İ LİHYE-İ HUD
Çün veli nimetem bedar-ı beka
Kerd ez menzil-i fena rihlet
Ber itlak-ı lihye ez şeh-i din
Bevesait biyaftem ruhsat
H'ast kilkem çü hatt-i tariheş
Amede hat ba hamd **Nüzhet**
(آمده خط با حمد نزهت)
Sene 1186
***

TARİH-İ REİSÜ’L-KÜTTAB ŞUDEN-İ NUMAN EFENDİ

Cah-i riyaset oldu şerefyab-i intisab
Bir zat-ı hub siret u Pâkize haslet
Hemnam-ı bu Hanife ki sabit makaldir
Dava-yi ictihadda sıdk u serirete
Şimden geru mülazim hizmet olup tamam
Ehli kalem kesilse sezâdır kitâbete
Ber mucib-i ceride-i kısmet münâsibi
Hengam-ı inkisamda erbab-ı rif‘ate
Künc-i fakirhanede guş-i terakki
Amâde edilmiş iken ahyar-ı fırsate
Ta ki şitab ile gelüp ahbabdan biri
Dünya kadar sefaya sebeb oldu **Nüzhet’**e
Açdı leb-i beşareti tarih içün dedi
Nu‘man Efendi müjde reis oldu devlete
(نعمان افندی مژده رئیس اولدی دولته)
Sene 1176
***

91/a.

TARİH-İ DEFTERDAR ŞUDEN-İ ‘AVNÎ ES-SEYYİD MUHAMMED EFENDİ[98]

Hazreti şahinşeh devrani Mevla-yi mu‘in
Eylemiş her gune tevfikin karin u mazharı
En “**nûdû**”[99] nassına daim müra‘at eyleyüp

[98] Avni Mehmet Efendi, Sultan III Mustafa devri defterdarlarındandır. H. 23 Safer 1178, (M. 22 Ağustos 1764) tarihinde defterdar oldu. H. 15 Safer 1180 (M. 23 Temmuz 1766) tarihinde azledildi. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 614). Daha önce Sultan III. Osman devrinde Hicri 15 Rebiülevvel 1169 (M.19 Kanunuevvel 1755) senesinde Reisü’l-küttab olmuştur. H. 21 Recep 1170 (M.11 Nisan 1757) tarihinde azledilmiştir. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 634)

Ehline takriz eder her mansıb-ı valâteri
Mülhem oldu hatırı ez cümle bu aşinâ ruh
Etdi defterdar bir zat-ı ma‘ârif kesteri
Mazhar-ı avn-i Hüda hemnam-ı fahrü’l-enbiya
Melce-i ehli rica kitab-ı asrın mefhari
Hatırı me’luf aksam kemalat u hüner
Aşinâ-i kilk-i mu‘ciztari u deri
Cah-ı valâ-yi siyadet kadr-i ilm u fazl ile
Kendinden bî şüphe vaktin Seyyid-ı sü‘ada ahteri
Tehniyetkâranını tebrik içün şayestedir
Bezm-i ikbâlinde dönse mihr u mahın mihreki
‘Atifetkar iddiası devletin ihlâs ile
Hak bilür vird-i zeban-i etba‘in idim çokdan berü
İstima‘ımda peyam-ı cahını mesrur olup
Verdiler güya bana kütüphane-i yâd âveri
Bi’s-seyyid ah-ı aleme **Nüzhet** dedi tarihini
Müjde oldu mecd ile Avni Efendi defteri
(مژده اولدی مجد ایله عونی افندی دفتری)
Sene 1177
***

TARİH-İ SADARET-İ MAKTUL MUSTAFA PAŞA DER DEF‘A-İ SALİS

Emin-i meleket u millet ‘ayn-i hatem-i devlet
Sipihr-i makedderet yani Cenab-ı Mustafa paşa
Melaz-ı bî kesandır destgir-i ehli ‘irfandır
Vezir-i kadırdandır zatıdır bî misl u behâ

[99] Kur’an-ı Kerim, (7) A‘raf suresi, 43 (Göğüslerinde kinden (tasadan) ne varsa hepsini çıkarıp atmışızdır. Altlarından ırmaklar akmaktadır. “lütfedip bizi buraya getiren Allah’a hamd olsun, Allah bizi getirmeseydi, biz bunu (bu nimeti) bulamazdık. Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler (sözleri doğruymuş).” Dediler. Onlara: **“İşte size cennet; yaptıklarınıza karşılık o size miras verildi” diye seslenildi.**

Mukaddem iki defa sadre teşrifinde olmuşdu
Şifa-yi sadr u devlet anda ki etvar-i müstesnâ
Muhassıl pertev-i hurşid-i alem gibi olmakla
Zeka-yi tab'i hüsn-i re'y malum şeh-i dana
Edüp ihraz-i kû-yi ma'delet çugân-i himmetle
Olunca eşheb-i iclâlinin cevelangehi şehbâ
Peyam-ı devlet irsaliyle tebşir eyleyüp ol
Vüsul-i makdemiyle eyledi İstanbul'u ihya
O kâr âgaha teslim eyledi mühr-i Hümayunu
Müfad-ı nazm-ı pâk-i "**en nudû**"[100]yu edüp icra
Yed-i vifak-ı kudretle üçüncü defa da zati
Karar-ı sadre kondu bir müselles vafkdır güya
Muvaffak ola daim hizmet-i şahinşeh-i dehre
Hatadan hifz ede her halde ol asafı Mevla
Zamanı geldi is'âf-ı meramın **Nüzheta** söyle
Tavakkuf etmesün şimden gerü ehli suhan asla
91/b. Bilâ noksan u zaid sen dahi arz eyle tarihin
Yine el-hamdillah sadre çıkdı Mustafa Paşa
(ینه الحمدالله صد ره چیقدی مصطفی پاشا)
Sene 1177
***

TARİH-İ VELADET-İ KERİME-İ MUHTEREME HAZRETİ ŞEHRİYARİ BİNHAN SULTAN

Mefhar-i devr-i zaman zill-i zelil-i Yezdan
Mustafa Han o şeh-i kâmver u bî akran
Zebur-i taht-i hilafet olalı olmadadır
Âlemin her günü bir sûr-i sürure ünvan
Eyleyüp kadrini hemrütbe-i arş-i a'la
Buldu zatiyle şeref devre-i al-i Osman

[100] Kur'an-ı Kerim, (7) A'raf suresi, 43

Sünnetullaha yine silb-i hümayundan
Oldu bir duhter arayiş mehd-i imkân
Nice duhter ki olur mihr-i cihantab gibi
Cebhesinde eser-i nur saadet Rahşan
Bir yere gelse şehan kızları faraza bu olur
İsmi samisi gibi seçilse hem bin hem han
Per edüp şeş ciheti gulgule-i tabl u sürur
Buldular ayn-i kudumiyle ferah âlemiyan
Valideyniyle olup mazhar-ı enva‘-ı sefa
Eyleye hatır-ı devletlerini Hak şadan
Edüp avaze-i teşrifin işa‘at halka
Şehr u esvakda puyan olacak müjde resan
Dedi bu mısra‘-ı yekta ile **Nüzhet** tarih
Mehd-i i‘zaza kudum eyledi Binhan Sultan
(مهد اعزازه قدوم ایلدی بیکخان سلطان)
Sene 1179
***

TARİH-İ VELADET-İ ŞEHZADE SULTAN SELİM SELLEMEHU ALLAHU TA‘ALA[101]

B u el-mekârim yani Sultan Mustafa kim zati
Eylemiş Hak mazhar-ı enva‘-ı eltaf-ı cesim
Feyz-i adliyle cihanı cennet abad eyleyüp
Çehre-i evlad-ı âdem oldu ahdinde besim
Calis-i taht-i hilafet olduğu günden beri
Külfet-i enduhden kalb-i cihan oldu selim

[101] Osmanlı padişahı Sultan III. Selim Han; sultan III. Mustafa’nın oğlu olan Sultan Selim, H. 27 cemazielula 1175 (M. 24 Kânunuevvel 1761 dünyaya gelmiştir. Saltanatı 1789–1807 tarihleri arasıdır. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 68)

Kabiliyet geldi devrinde sefa tevlidine
Mader-i bî rahm dünya çokdan olmuşken ‘akim
Eyledi avdet yine yazınca gâh-ı âleme
Tıfl-i şâdî kuçe-i dünyadan olmuşken ‘adim
İbtida hakkında lütf-i bu’l-şan edüp zuhur
Eyledi her zevk o şahinşahi Hallak-ı kerim
92/a. Şimdi ma matla‘-ı silbinden oldu âşikâr
Mehd-i Rahşan gibi bir şehzade-i devlet-i vesim
Habbeza şehzade-i sahib-i şeref kim ‘âlemi
Etdi ‘ayn-i makdemiyle güya bağ-ı na‘im
Kâinatı ser beser sürur u handan eyleyüp
Oldu Hak’dan halka bî şüphe bu bir lütf-i ‘acim
Encüm-i eflâkdan efzun olup kandiller
Zinet-i dünyaya şimdi reşk eder çarh-i leim
Arz eder pervin u gül cevher füruş ruzigar
Ziyn içün kehvâre bir deste lu’lu-yi nazim
Etse anında firaş-i mehdine şayestedir
Cem‘ edüp berk u gül-i gülzar-ı firdevsi nesim
Mah-ı nev zan etme ihda etdikçe a‘mal edüp
Zerger-i gerdun mehya eyledi bir mehd-i sîm
Ziver ağuş-i sıhhat eyleyüp Mevla ânı
Validesiyle ola sahn-ı selametde mukim
Hatır-ı erbab-ı tab‘a maye-i teşvik olup
zabt-ı sal-ı mevlidin fikr eyleriken ahd-i Samim
Bende **Nüzhet** bir dua edüp dedim tarihini
Yeter ola ya Rab mezid-i ömr ile Sultan Selim
(يیتر اوله يا رب مزيد عمر ايله سلطان سليم)
Sene 1175
***

TARİH-İ ÇEŞME-İ SALİHA SULTAN

Garik-i rahmet-i Hak yani Sultan Ahmed-i salis
Ki Mevla nesl-i pâkin kıldı dehre maye-i umran
O merhum-i güzinin duhter-i ferhunde ikbali
Der derya-i ismet Saliha Sultan ‘âlişan
Edüp leb-i teşnegan-ı ümmete bir ab-ı saf icra
Bu dilcû çeşme-i nev tarha oldu vazi‘-i ‘umran
Nola su gibi **Nüzhet** halka işrab etse tarihin
‘İtaşa zemzem icra kıldı lillah Saliha Sultan
(عطا شه زمزم اجرا قيلدى لله صلحه سلطان)
Sene 1180
***

TARİH-İ VELADET-İ ŞEHZADE SULTAN MUHAMMED SELEMEHU ALLAHU TAALA

Sultan Mustafa’yi hudavend-i müste‘an
Etsün hemişe nail-i ikbal-ı sermedi
Ahd-i bihini sur-i surur oldu âleme
Oldu medar-i emn u eman zat-ı emcedi
Sülbünden etdi Hak yine arayiş cihanı
Bir pâk şahzade-i mahbub u erşedi
Gönderdi bağban-ı ezel ber güzar edüp
Gülzar-ı devlete o Nihal ser amedi

92/b. Encüm değil felek dahi kandiller Yakup
Zîn eyledi bu köhne revak-ı müşeyyedi
Oldukça safha-i zîb-i rakam kilk-i kâtiban
Geçiren hisab-ı ömrü anın rütbe-i saddi
Daim olup serir-i hilafetde validi
Peyveste hüsul ola her gune maksadı
Sal-ı kudumunu şü'ara zabta başlayup
Oldukda aşina-yi kalem cümlenin yedi
Nüzhet dahi düşürdü bu bir mısra'a tamam
Tarih-i sal-ı mukaddem mevlud-i es'adi
Yazsa acib mi şevkle mecmu'a-i dile
Tutdu bu kevni şevk-i kudum-i Muhammedî
(طوتدى بو كونى شوق قدوم محمدى)
Sene 1180
***

TARİH-İ KASR DER SAHİLHANE-İ HUD

Habbeza kasr-i ferah efza ki hüsn-i tarhini
Seyr eden h'ahişger-i icadlü banisine
Tab'a ilka-yi sefa etmekle her semti verir
Âdemin labüd kişayiş-i hin-i pişanisine
Eylemiş guya derunu bir kerâmet pişenin
İktisab-ı mazhariyet feyz-i ruhâniyetine
Nakş-i izhar-ı baharin gören etrafının
İltifat etmez cihanın bir dahi manisine
Matrah-i aram eden her mevki'in eyler nazar
Kasr-i gerdunun firaz-ı sakaf-ı fevkanisine
Aşina-yi mantıke't-tayr olsa çok mu vakf eden
Guş-i Elhan-ı murgan-ı gülistanisine
İncila bahş-i derun olmuş dahi mahsusdur
Güya her revzen matbu' u nurânisine

Fasl-i nurdur olsa da ne kuşlar kondurur
Dest-i ustad-ı ezel tarh-i hiyabanisine
Etmek mümkün değil feyz u hevası adamın
Vaz‘-i esbab-ı terakki zevk-i vicdanisine
Şairin telif-i i‘caz suhande her biri
Ba‘is-i teşvik olur tab‘-i suhandanisine
Sahibin Mevla derununda sefayab eylesün
Eylesün daim mukarin lütf-i rabbanisine
Guş kıl bu mısra‘i ahbabdan tarihdir
Hak ede mes‘ud bu kâh-ı kavsi banisine
(حق ايده مسعود بو كاخ قوسى بانيسنه)
Sene 1181
***

TARİH-İ RİYASET-İ OSMAN EFENDİ

Hazreti kârsaz-ı ‘âlemiyan
Vahib el-fener bahir el-takdis
93/a. Etdi cah-ı riyaseti hala
Reşk ferma-yi rütbe-i bercis
Vaz‘ versin na mülâyemete
Nadım olsa acep mi çarh-i hasis
Oldu ehli ma‘ârifa zira
Pür hüner bir vücud-i pâk reis
Yani Osman Efendi kim rayık
Görse hayran olurdu Aristalis
İncizab kulûbe mâildir
Lütf-i tab‘i misal-i mıknatıs
Ede hemvâre hazreti Mevla
Kâh-i ikbalini metin u ıs
Küşe-i inzivada abd-i fakir
Otururken bilâ enis u hapis

Geldi bir munis-i hüceste lika
Bünye-i şevki eyleyüp te'sis
Dedi **Nüzhet** acep mekânen var
Söylesem sana bir peyam-ı nefis
Dedim olsun nisar-ı tebşirin
Nazm-ı pâkim gibi eda-yi selis
Du lebin baz edüp dedi tarih
Müjde Osman Efendi oldu reis
(مژده عثمان افندی او لدی رئس)
Sene 1181
***

TARİH-İ SADARET-İ SİLAHDAR HAMZA PAŞA[102]

Mu'ammer ola Sultan Mustafa kim ru-yi dünyadan
İzâle eyledi envar-i 'adli zülmet-i özrü
Edüp ehline tefviz-i emanet fert-i şadiden
Cihanın tazelendi ruz-i 'iyd u leyle-i kadri
Getürdü sadre bir zat-ı mekârim sireti yani
Zuhur etdi sema-yi 'izz u ikbalin meh pederi
Görenler hep sena-h'ani olup **Nüzhet** dedi tarih
Meziyet kıldı hafa Hamza Paşa mesned-i Sadri
(مزیت قیلدی خفا حمزه پاشا مسند صد ری)
Sene 1182
***

[102] Silahtar Hamza Paşa, 23 Rebiülevvel 1182 (M. 7 Ağustos 1768) senesinde sadrazam oldu. Sadrazamlık müddeti iki aydır. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 483)

TARİH-İ SADARET-İ MAKTUL MUHAMMED EMİN PAŞA EZ MORA FİRİSTADE ŞUDE[103]

Aksam-ı nevbahar meserretle ba‘de ez in
Etsun zaman-ı nümune-i cennet zeminini
Hasretle sinesin ru Kenan vasıl eylesün
Guş-i sipihre guş-i meserret tiyneti
Ziraki şah-ı âlemi mülhem edüp Hüda
Buldu mekan-ı sadr-i refi‘in meskenini
93/b. Ol kim seza-yi nam-ı şefi‘ ‘üssat edüp
Şayan-ı izzet eyledi nefsine niginini
Ol kim kemal-i Lütfi ile galip eylemiş
Envar-ı sayha lam‘a-i mihr yakinini
Gelsün sıdk-i sefa-yi derun ile vaktidir
Etsün nisar-ı makdemi dürr-i seminini
Devletle sadre müjde-i teşrifi **Nüzheta**
Mesrur edüp bu abd-i fakir u hazinini
Fi’l-hal eda-yi secde-i şükre kıyam edüp
Vaz‘ eyledi bisat-ı zemine cenibini
Ya Rab eman-ı hakda Muhammed Emin ola
Sec‘i bulup zeban-ı sadakat rehinini
Tarihini sual edene söyledim tamam
Hakka ne şüphe buldu emanet eminini
(حقا نه شبهه بولدى امانت امينني)
Sene 1182
***

[103] Maktul Hacı Mehmet Emin Paşa, 8 cemazielahir 1182 (M. 20 teşrinievvel 1768) senesinde sadrazam oldu. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 483)

TARİH-İ CÜLUS-İ ABDULHAMİD HAN[104]

Hamdullah kim cihan ‘iyd üstüne ‘iyd eylesün
Kubbe-i eflâka dek çıkdı sada-yi tabl u küs
Maşrık-i iclalden afâka pertev paş olup
Calis oldu taht-i valâ bahte ol şemsü’l-şümus
İbni Ahmed Han-ı salis Hazreti Abdulhamid
Kim sezadır dergahine şahan-ı âlem kılsa bus
Taze bir gelüp fertute-i dünyada
Oldu ayin-i meserret ile hemşekl-i arûs
Yazdılar şükr-i cülus-i meymenet me’nusunu
Safha-i eyyâmdan mahkük olup lafz-i füsus
Nev benev Tahir olup asar-ı feth u nusreti
Mülküne munzam ola ser ta be pâ iklim-i rus
Muntazır keş-i seha asr-i su-yi İstanbul’dan
Müjde-i ikbaline ola cümle nüfusunu
Bir mübeşşir geldi **Nüzhet** söyledi tarihini
Devlet u iclalle Abdulhamid etdi cülus
(دولت و اجلال له عبدالحميد ايتدى جلوس)
Sene 1187
***

[104] Sultan I. Abdulhamid Han, sultan III. Ahmed’in oğlu olup H.1187- M.1774 tarihinde tahta geçmiş, H.1203-M.1789 tarihinde 65 yaşında iken üzüntüsünden vefat etmiştir. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 57)

TARİH-İ ŞEYHÜLİSLAM ŞUDEN PİRİZADE OSMAN EFENDİ[105]

Hazreti Osman Efendi kim tarik-i fazılde
Zehi ‘âlidir hezeran rütbe hark-ı ‘âddeye
Hem kademdir hazreti güya kim med u reis u lahde
Medd-i dest-i lütfle her bentde üftâdeye
Akd-i peyvend-i mevalat etmeye emr eylese
Şir-i ner hemser olur idi ğazal madeye
94/a. Ol kerim-i âtıfkârın zaman-ı bezlde
Nutku şamildir kerde-i bendekerin azâdeye
Mesned-i fetvaya teşrifi peyamı **Nüzheti**
Secde-i şükür içinde vakf eyleyüp seccadeye
Dergeh-i valasına arz etmeye ta‘cil eyle
Vasıl oldu hame işbu çend beyt sadeye
Söyledim bir mısra‘-i bercestede tarihi
Hak mübarek eyleye iftayi piri-zadeye
(حق مبارك ايليه افتايى پيرى زاده يه)
Sene 1182
***

[105] Piri-zade Osman Sahib Efendi, aynı zamanda iyi bir şair olup H. 4 cemazielahir 1182 (M. 26 teşrinievvel 1768) tarihinde Şeyhülislam olmuştur. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 540)

TARİH-İ DEFTERDARİ ÂTIF EFENDİZADE ÖMER EFENDİ EZ MORA FİRİSTADE DER ZAMAN-I MEMURİYET[106]

Şah Sultan Mustafa Han ‘adalet perverin
Hızır Tevfik-i Huda olsun hemişe rehberi
“**En nudû**”[107] nassının mazmununu icra edüp
Lütfünün olmakdadır ehli ma‘ârif mazharı
İşte ez cümle bu esnada dahi mülhem olup
Etdi bir zat-ı kerim el-aslı hala defteri
Ol kerim-i mekremet ne server ki olmuş yek nesak
Nam-ı Faruk ile nakş-i cevher engüşteri
Hanezad-ı atıf kim muttasıldır daima
Cuyibâri cuduna dolab-ı çarh çenberi
Meclis-i hasındaki züvvarını taltif içün
Şeb değil neşr etdiler afaka dud-i anberi
Dergeh-i valasına rabt-ı ta‘alluk eylesün
İncizab-ı tabi‘le ehli hünerdir ekseri
İltifatın atıfına rayiha-yi eyyamdır
Bende-i bî minnetin edüp bu abd-i kemteri
Evc-i devletden tulu‘i kevkeb-i ikbalini
Nasib-i ayn-i intizar etmiş idim çokdan beri
Mora’ya taki ta’akip eyleyüp İstanbul’un
Ruh-i perver nice ihbar-i meserret küsteri
Bî bedel tarihdir guş eyle **Nüzhet** dediler
‘İzz u ikbal ile ‘Âtıfzade oldu defteri
(عزّ و اقبال ايله عاطف زاده اولدى دفترى)
Sene 1182 ***

---

[106] Atıfzade Ömer Efendi, Sultan III. Mustafa devrinde, H. 1 Şevval 1182 (M. 8 Şubat 1769) senesinde birinci defa defterdar oldu. Müddeti bir ay on gündür. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 614), ikinci defa Sultan I. Abdulhamid devrinde, H. 1 Ramazan 1188 (M. 5 teşrinisani 1774) tarinde olmuştur. Müddeti yirmi gündür. Her iki Defterdarlık müddeti çok kısa sürmüştür. (İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul 1961, IV, 615)

[107] Kur’an-ı Kerim, (7) A‘raf suresi, 43

TARİH-İ VELADET DER MORA
Valid-i merğubu buldu nig hû hilkatin
Ez kadim olmakla bu ihlaskâra âşina
Bir haber irsal edüp **Nüzhet** demiş tarihini
Raşid İsmail'i verdi Cenab-ı Hak bana
(راشد اسمعیلی ویردی جناب حق بکا)
***

94/b. **TARİH-İ VELADET DER MORA**
Mürşid-i halvetiyan Baki Efendi k'olmuş
Nutk-i pâki ezeli müştağil-i zikrullah
Geldi bir duhter-i huş tal'ati bu esnada
'Âlem-i hilkate tab efken hem çün mah
Çıkdı bir yar-i 'azizi dedi **Nüzhet** tarih
Mısr-ı dünyada Züleyha'yi ede daim ilah
(مصر د نیاده زلیخایی ایده دائم اله)
Sene 1182
***

TARİH-İ ÇEŞME-İ DER İNEBOLU
Yapdırup lillah Selim Ağa bu ziba çeşmeyi
Etdi çün tarh-i cedid üzre anı **Nüzhet** bina
Lülesi tarihin işrab etdi bir leb-i teşneye
İç hayat olsun bu dilcû çeşmeden sabıka
(ایچ حیات اولسون بو دلجو چشمه دن سابقا)
Sene 1182
***

TARİH-İ VELADET-İ SULTAN AHMED HAN İBNİ SULTAN ABDULHAMİD HAN

Hakan-ı sahib-i re'y u did şah-ı cihan Abdulhamid
Olsun sa'id ender sa'id eyyam-ı baht-i sermedi
Manende-i mihr-i Münir destinden edüp vâyegir
İhsanına etdi esir afâkı tab'-i cudi
Edüp Huda-yi kârsaz adliyle sahib-i imtiyaz
Kıldı ezelden serfiraz ol hüsrevce bir ceddi
Halka edüp yine zuhur lütf-i Hüdavend ğayyur
Bir şahzadeyle fahur etse o şah emcedi
Oldu cihana ru nüma asar-ı itlaf-ı huda
Bir ğulğul-i şevk u sefa etdi bu mina künbedi
Dilşad olup Berna u pir ihsanı ile kıldı seyr
Ol şah-ı İskender serir her mekteb u her mabedi
Etdi cu-yi murğ per ubal pervaze tahsil mecal
Buldu sipehre ittisal halkın dua-yi bî-haddi
Şehzadelerle Cavidan olsun o şah-ı Kâmuran
Bulsun sühulet bir zaman düşvar olan her maksadı
Edüp münâdiler nida şayi' olunca câ beca
Bu mevlid-i pâkin şaha halka kudum-i emcedi
Nüzhet kulun da bie dua edüp dedi tarihini
Ömr ile Allah pir ede şehzade Sultan Ahmed'i
(عمر ایله الله پیر ایده شهزاده سلطان احمدی)
Sene 1190
***

TARİH-İ CAMİ‘-İ ZEYNEP SULTAN DER NEZD-İ SARAY-İ ASAFİ DER İSTANBUL

95/a. Mustafa Han cihanperver ‘âlişanın
H’aher-i muhteremi hazreti Zeynep Sultan
Eylemiş cevher-i zatiyle Hudavend-i kerim
Efser-i ismeti hem pür nev mihr-i rehşan
Daima sarf-ı sevap etmededir evkatın
Reh-i Mevla’da olup mail-i hayrat hasan
İşte ez cümle bu esnada bu mevzi‘de
Etdi bu cami‘-i bir dağa vaz‘-i Bünyan
“Men bena” kavlinin ahkâm-ı şerifi üzre
Vere cennetde mükâfatını Rab-i Mennan
Çar teksir ile **Nüzhet** oku tarihini
Oldu çün huld-i ‘ala cami‘-i Zeynep Sultan
(اولدى چون خلد علا جامع زينب سلطان)
Sene 1182
***

TARİH-İ SEBİL DER CAMİ‘-İ MEZKUR

H’aher penah-ı cihan Hazreti Zeynep Sultan
Masdar-ı hayr-i hasan mucid-i asar-ı cemil
Mail-i semt-i sevab eyleyüp ol sultan
Eylemiş Hak ana tevfikini bî şüphe delil
Geçdi mikyas-i kıyası reh-i Hak’da keremi
Etdi irvâ nice leb-i teşneyi manende-i Nil
Ehli taate yapub sıdk ile bir cami‘-i pâk
Kıldı bu babda bu ab-ı reva bahşi sebil
Edüp ihlâs ile ezber okudu ‘atşana
Sure-i kevseri her lüle-i bî misl u adil
Abı Hak madde-i feyz-i hayat etdikçe
Bula dünyada u uhrada nice ecr-i cezil

Teşnegane dedi bu mısra‘i **Nüzhet** tarih
Afiyet bad içiniz ab-ı hayat oldu sebil
(عافيت باد ايچينكز أب حيات اولدى سبيل)
Sene 1182
***

TARİH-İ ODA DER TIRABOLİHA

Hüseyin Efendi ki her kâri feyz-i Bari ile
Meyan-ı halkde makbul ve muteber oldu
Tıraboliha'da vakt-i hükümetde tamam
'Adalet eylemede sani ömer oldu
Bu odanın yeri ğayetle tenk olmakla
Tabiati anı tevsi‘a rahber oldu
Gezüp derûnunu mumaileyh çünkim
Binası **Nüzhet'**e de matmah-i nazar oldu
95/b. Dedim o dem du leb-i hame ile tarihin
Bu oda nazik ve lazımlı bir eser oldu
(بو اوده نازك و لا زملى بر اثر او لدى)
Sene 1182
***

TARİH-İ BERAY-İ VEZİR ŞUDEN HALİL BEY MİRAHOR-İ ŞEHRİYARİ

Yine sema-i saadetde kevkeb-i ikbal
Şerefle Tahir olup mihr-i münir oldu
Sada-i tabl-i beşâret neva-yi na-yi sürur
Sema‘ aver ne çarh-i müstedir oldu
Cenab-ı padişeh-i dehre Hakk'ın ilhamı
Kemal-i lütf ile aks efken zamir oldu
Senası hame-i bercis ile bu resm üzre
Yine kitabe-i nüh tarem-i esir oldu

Vezir-i esbak vezir-i asaf huceste semir
Birer cevher gibi zati bî nazar oldu
Umur-i devlet ile meşğul iken tab'i
Dakayik-i hünerde nev benev habir oldu
Sipehr-i mukadderat u evcgah-i rif'atde
Kef-i inayeti ebr kerem matar oldu
Bülend menkibeta dide-i senakâran
Zuhur-i pertevbahtinle hep karir oldu
Fakirhanede ziya-yi dem oldu kim **Nüzhet**
Dua-yi devlet cahınla guşe kesir oldu
Derun-i şehirde çünkim güruh-i müjde resan
Biri birisini takib edüp kesir oldu
Mübeşşirin biri nagah gelüp dedi tarih
Halil Bey bugün i'zaz ile vezir oldu
(خليل بك بو گون اعزاز ايله وزير اولدى)
***

TARİH
Şehinşah-ı cihan Abdülhamid Han ibni Ahmed Han
Ki oldur zübde-i ferman revâyan-i felek temkin
Velinimet-i âlem cihanban-ı muazzam kim
Neva-yi lütfüne bay u gedayi kıldı ruhsat bîn
Bir güldür masraf-ı yekruze-i geylaniye vafi
Derahim olsa faraza bir yere mahsul-i Hind u Çin
Edüp best-i simat-i mekremet ol hüsrev-i cemcah
Mezak-ı telhkâman cihanı eyledi şirin
96/a. Livechillah tehi u sitani it'âm etmek isterse
O şah-ı Kasım el-erzaka çünkim âdet-i dirin
Talepkâran ilmi eylesün ihya bu esnada
'İmaretle bu câ-yi dilküşayi eyledi tezyin
Ola makbul Rezzak-ı cihan hayr u müberratı
Ede müzdad ömr ü devletin günden güne âmin
Dem-i tekmilde her birisi erbab-ı 'irfanın

Dedi ta‘lika şayan gerçi çok tarih-i hoş ayin
Sülüsle yazdı **Nüzhet** leyk sadr-i pâyine tarih
‘İmaret eyledi bu cayi cûd-i padişah-ı din
(عما رت ایلدی بو جا یی جود پادشاه د ین)
Sene 1191
***

TARİH-İ DİĞER

Cenab-ı hazreti Abdülhamid Han ibni Ahmed Han
Ki halka maksim-i rızk eyledi dergâhını Mennan
O şehinşah o dar-ı aher ki minnetdar olur olsa
Kimine kâse şu-yi matbahı tennur ile hakan
Edüp bezl-i neval âtıfet a‘laya ve ednâya
Cihanı kıldı şükr u nimetinde vâle u hayran
Edüp hayrana mail daima tab‘-i Hümayun
Huda zat-ı güzinin kıldı dehre maye-i unvan
Talepkâran-ı ilme hasbetallah bu esnada
Bu câ-yi dilküşada bir imaret eyledi bünyad
İlahi ömr u ikbali olup günden güne efzun
Ede ta haşr olunca halka best-i sofra-i ihsan
Kemal-i sahiyle i‘mar edüp bu hayr-i âlinin
Olunca her mahal-i dilpesendi vasıl-ı payan
Görenler cümle Tahsin eylesün **Nüzhet** dedi tarih
Acip darü’l-‘imare yapdı lillah daver-i devran
(عجب دار العما ره یاپدی لله داور دوران)
Sene 1191
***

TARİH-İ VEFAT-İ DUHTER-İ OSMAN EFENDİ

Mustafa Osman Efendi kim riyaset cahını
Sabıka etmişdi hemser tarem-i mina ile

Fatime nam u refi‘a muhlis olan duhterin
Kim müsavi idi hüsnü mihr-i nur efza ile
İzdivacinden mukaddem mat‘an-i ta‘un edüp
Hake pinhan etdi gerdun özrünü icra ile
Validi sebt eyledi tarih-i sal-i fevtini
Oldu ‘Adn içre Rafi‘a Fatime’m rehra ile
(اولدی عدن ایچره رفیعه فاطیمه م رهرا ایله)
Sene 1184
***
96/b. Cihana münteşir oldukça her gün mihrin envari
Cenab-ı Hak muammer eyleye sadr-i keremkâri
Muvaffak eyleyüp daim umur-i sadr-i devletde
Huda bağışlasun hunkâre anı, anı hünkâre
Vezaret hükmün icra eyleyüp şartiyle âlemde
Nigah-ı Halkda mustahsen olmuşdur her etvarı
Edüp makdurunu masruf umur-i din u devletde
Rızaullahı tahsil eylemekdir daima kâri
O kim reşk aver zımn-ı riyaz-ı özür olur fi’l-hal
Ne semte etse ab-ı cuybar adlini câri
Zaman-ı devletinde haddini fehm eyleyüp herkes
Tecavüz etmeye etmez cesaret zerre mikdari
Tuğıldan aftab-ı adli burc-i evc-i bir afetden
Mübeddel oldu subh-i envere halkın şeb-i tari
Yeniden Mora feth etdi hakk’ın avn-i lütfiyle
Sipihre eyledi ta‘lik tığ-ı berk-i gerdani
Hudavenda keremkâra mekârim perver-i isdar
Aya dünya-yi cud u hemtek umman ruhsari
Kulun evvelki defa sadre teşrifinde kiminle
Güruh-i h’acegane has olan ma‘ruf destari
Çırağın olduğumdan her zaman Allah a‘lamdir
Dua-yi devletinde kalbimin evrad u ezkâri
Efendimden edüp daim sual eylerdim isticlab
Sıtanbul’a tevarüd eyleyen ferhunde ihbarı

Edince def‘a-i sanide sadr namiyle teşrif
Edüp Hak yetmişinde herkesin amaline bari
Mübeşşer eyleyüp **Nüzhet** kavlin herkes dedi tarih
Efendin aldı yine mührü nahv eyleye Barî
(افندك الدى ينه مهرى نحو ايليه بارى)
Sene 1185
***

TARİH-İ VELADET-İ SULTAN MUHAMMED HAN İBNİ SULTAN ABDULHAMİD HAN

Zıll-ı Hüdavend-i Mecid şah-ı cihan Abdulhamid
Âlem sera pa emrine fermanına teshir ola
Ahdinde halk-i âlemin mesrur olup hatırları
Kâri peyam-ı hayr ile bir birini tebşir ola
Her kande varsa düşmeni makhur edüp Rabb-i Gani
Yesin devrinde ger dili hep beste-i zincir ola
97/a. Sur-i sururin daima müzdad edüp bari Hüda
Avaze-i şevk u sefa derununda âlemgir ola
Şayan değil mi medhe bu şehinşeh-i Pâkize hû
Kim zat-ı pâki mu bemû iltifat ile tahmir ola
Sülbünden olup sima bu demde olup rû-nüma
Eden cihanı ruşena bir mah-ı huş tasvir ola
Ümid odur kim dembedem kamet çeküp hemçün âleme
Hem sahib-i levh u kalem hem malik-i şimşir ola
Manend-i huşunun dişin yahud misal-i töhmetin
Vaktinde ol ahuyu sen seyr et ne gune şir ola
Endişe edüp **Nüzheta** tarih ararken ca beca
Tarih amma kim ana şayeste-i tahrir ola
Bir böyle tarih-i güzin çıkdı olup şekva karib
Şehzade-i şah-i bihin Sultan Muhammed pir ola
(شهزادهء شاه بهين سلطان محمد پير اوله)
Sene 1190
***

Hazreti Es‘ad Efendi kim mezid-i fazılla
Cilvegah etmiş zamirin Hak mekân-ı mülheme
Şeyhülislam-ı cihan kim tab‘i ma yekdir mudam
Mukteza-yi şer‘i icrada İmam-ı A‘zam
Meslek-i zühd-i vera‘da zati güya eylemiş
İktisab-ı mazhariyet şerayin-i Edhem’e
Sadr-i fetavayi kudumiyle şerefyab etmiş
Şüphesiz ilham-ı hakdır padişah-ı a‘zam’e
Neyyir-i sa‘d-i faziletdir tulu‘undan nola
Olsa eser-i şeref sari sera ser âleme
Kadr u ender nükte perverdir semâhet peşedir
Zat-ı valası emanet ola zat-ı Edhem’e
Merhametkârâ kadimi benden olmakla kulun
Dide dur olmuşdu bu ‘ahd-i lütf u hurreme
Nagihan koydu meyan-ı sakinan-ı şehirde
İnbisat-ı tab‘i mevris bir müferrih Zemzem’e
Cüst u cevaplar iken aslın tasadüm eyledim
Bazı yaran müşerref bahş u Pâkize deme
Nasa tebşir ile **Nüzhet** dediler tarihini
Sa‘ad ola Es‘ad Efendin oldu müfti âleme
(سعد اوله اسعد افندك اولدى مفتى عالمه)
Sene 1190
***

97/b. TAHMİS-İ ĞAZEL-İ VEHBİ

Ne intizah-ı hatır içün gülistan arar
Ne nev bahardan fasl-ı hazan arar
Tahsil-i nakd-i şevk edecek asitan arar
Sevdager-i hayal ki dikleş-i mekân arar
Neşr-i meta‘-i nazm edecek bir dükkân arar

Kerem etdi bezm-i nafha-i ateş bu ey ney
Buldu muvafakat yine esbab-ı huy u hey
Tay oldu şimdi kaza-i aher esbab veli
Divan bedest ‘aynen cam ile pür mey
Evsaf-ı cemde bir gazel-i dilsitan arar

Seyr et bu vaz‘i bu el-acip hande averi
Kim lal u hayret etmededir her suhanveri
Tedkik eder nigah-ı tahassürle her yeri
Bilmezlik ile zayi‘ edüp nice gevheri
Şem‘-i kamerle sonra yine asuman arar

Eyler havali-i çimene daima güzer
İmrar-i çeşm-i dikkat edüp bağa ser teser
Bar-i bahari bulsa ne yerde çü zer döker
Her subh mihr-i jale rüba gülleri açar
Güya meta‘-i kafileyi dideban açar

Pervaz-ı serseriden olup tab‘i münfa‘il
Oldu şikenc-i kâkiline şimdi muttasıl
Ürkütme hatırın ele al bari rahm kıl
Avaredir heva-yi Nihal kaddinle dil
Elbette murğ kendüye bir aşiyan arar

Hep iltiyamdan çıkar enva‘-i mekre dek
Nüzhet sana bu babda gayet hazer gerek
Aç guş-i intibahını dinle bu beyti pek
Beyhude kad-i çimende değil **Vehbiya** felek
Erbab-ı tab‘a atmağa seng-i giran arar
***

TAHMİS-İ ĞAZEL-İ SABİT

İbtida eyleye arz-i muhabbet mahmi
Meclis-i ‘işrete etdim anı davet mahfi
Kaldım ağyar gidüp iki saat mahfi
O sehi kaddi düşürdüm gice ğayet mahfi
Üstüne düşdüm edüp h’ahiş-i vuslat mahfi

98/a. Gâh ima geh işaretle bu gün ‘âşık-ı zar
Edeyim sandı biraz halini yâre izhar
Gör kazayi du bilüp ikiside aher kâr
Güft u gû-yi nigehe vakıf olunca ağyar
Geçdi gamzeyle arada nice halet mahfi

Dest-i hışmınla gül-i bağ hayat buldu
Çehresinde kut-i asar-ı terâvet soldu
Çeşm-i nâ-pâki ile hufre-i hâki doldu
Zahm-i şimşiri ile tenhâde rakibi oldu
Eskiden darb-i meseldir ki ‘ibadet mahfi

Kudum-i himmetini vasıl-ı her arz ile
Yoğ ise sende bulup birisini farz ile
Ahdine te’diye matlabını karz ile
Yâri halvet bulacak derd-i dilin arz ile
Arife mes’ele ma‘lum kabahat mahfi

Düşmen baht ile **Nüzhet** kimi terk et cedeli
Gâh şi‘ir û gehi tahmise çalış ma hâsılı
Mess-i ma‘nayi edüp yâre ‘iyşin bedeli
Nakl edüp meclis-i ‘irfâna bu şirin ğazeli
Eyle **Sabit** yine yarâne ziyâfet mahfi
***

TAHMİS-İ GAZEL-İ NAİLİ

Dâim esîr û şifte-i mekes olmasa
Her şey içün küşâde dihan u leb olmasa
Memnun-i halk û munhasır-ı matlab olmasa
Âdem gani dil olsa gedâ meşreb olmasa
Rind olsa bî hakikat u bî meşreb olmasa

Fahr etdi fahr ile cûşe âdem u melek
Bel kadr-i fukara ile yürü bezl-i ma melek
Gayri tavakkuf eyleme dinle bu beyti pek
Teşrif-i câh-i fukara olur atlas-ı felek
Ehli fesâda her ne kadar kevkeb olmasa

Muhtari olmayanlar içün mâsivâ-yi ‘aşk
Kâfi değil mi debdebe-i hûy û hây-i ‘aşk
Esbâb-ı devlet dû cihandır ğinâ-yi ‘aşk
Neyler pertev-i zerkeş subhi gedâ-yi ‘aşk
Mahzuzdur kilim-i siyâh şeb olmasa

Mülk-i hakikini arayup cist u cûy eden
Neyler dilin rebûde-i her hub ruy eden
Rehvar-i ‘aşkı mail-i her semt û kuy eden
Çugân-i dest-i himmete mihri kûy eden
Muhtaç-i rûşeni-i murğ-i şeb olmasa

98/b. Mahbub-i asıldan kişi vareste olmayup
Ğayrin ğamiyle muztarib û haste olmayup
Nüzhet sivâye meyl ile şikeste olmayup
Ey **Naîlî** ‘alayıka Dilbeste olmayup
Meftun-i türe-i şifte-i ğabğab olmasa
***

TAHMİS-İ ĞAZEL- İ İSMETÎ

O bî mürüvvete ‘arz-ı melal edüp neyler
Ümid-i lütfle fikr-i muhal edüp neyler
Tenin güdahte-i infi‘âl edüp neyler
Hemişe kendüyü dil böyle nâl edüp neyler
Visâle çâre bulunmaz hayal edüp neyler

Misâl-i ‘âşık pür renc u bîm la‘linden
Vücudun eylemiş iken ‘adîm la‘linden
Edüp dem-i seher ahz-i şemim la‘linden
Nevid-i lütf sorarmış nesim la‘linden
O genc-i raz açılmaz sual edüp neyler

Sükût-i ‘acz edüp îrâs her suhan gûye
Düşürdü vadi-i hayretde köyden köye
Bakıldı ‘âlem-i endişe içre her sûye
Nazara var mı felekde meğer o ebrûye
Hilal kaddini beyhûde dâl edüp neyler

Hatt-ı siyahı verüp katl-i ‘âşıka yarlığ
Keşide olmadadır daim ebrûvani çü tiğ
Reh-i niyazda beyhudedir bu sa‘i beliğ
O şehsüvar eder bir nigahı çünkü diriğ
Varup rikâbına dil ru-yi mal edüp neyler
Olup bu gün dahi **Nüzhet** esir-i renc-i dilmiş
İfade etmeye ahvâlini yine varmış
Geçerken ol şer bîdad huy ‘işve meniş
Ser rehinde görüp **‘İsmeti**-i zâri demiş
Bilinmeden nesi var arzuhal edüp neyler
***

TAHMİS-İ GAZEL-İ NEDİM

Avaz-ı hüsni vasıl olup çarh-ı atlasa
Düşdü her üss-i fitne u âşubu herkese
Kim karşı kor bu tarz ile ol şûh-i nevrese
Zülf u külâhı verdi halel mu‘azzab dense
Çeşm-i nisarı saldı âfet mülk-i çerkes’e

Cû-yi sirişke karin edüp bar-i ‘âşkı yel
Bedhûş olurdu görse ger ol hüsnü ‘akl-ı kül
Gayri nevâ-yi bülbül ile hemcû mest-i mel
99/a. Çâk etmesün mü câme-i sebzin görünce gül
Bak ol yeşil mukaddeme ol kırmızı fese

Taksim-i nağme eylemede gösterüb hüner
Olduk eğerçi feyz-i sa‘iyle bihrever
Bir şüphe etdi liyk derûn-i dile eser
Sizin bezmde matraba hemvâre geç yakar
Bilmem meyanlarında yine bu münafese

Şimden gerü o şuhe edüp rabt-ı can u dil
Geçdi zaman-ı vaslı deyu olmasa münfa‘il
Bak safha-i cemâline esrar-ı hüsnü bil
Gelmiş hatt-ı siyah rühune billah ey gönül
Sahur hoş yakışmış o gül penbe atlase

Meclisde dal-i fes oturup o gül-i na‘im
Keyfiyet-i şarab ile gitmiş hicab u bîm
Giysûların küşâde edüp **Nüzheta** nesim
Ebrular üstüne dökülüp kâkili **Nedim**
Tasvir-i çini naziş o tak-ı mukarnase
***

2. ÖMER NÜZHET

DİVAN

Divan: Ömer Nüzhet'in manzum eserlerinden biri de Divan'ıdır. Nüzhet Divan'ında Peygamber Efendimize Naat ile başlamış olup, Şeyhülislam Seyyid Mustafa Efendiyi 15/a sayfasında metihten sonra devrin Osmanlı padişahı Sultan Mahmut I. Hanı da yine sayfa 15/b'de övmüştür. Daha sonra Defterdar Mustafa Efendiyi övüyor. Bu methiyelerden sonra gazellerini yazmıştır. Başta Şair Yusuf Nabi olmak üzere bazı şairlerin gazellerine tahmis yapmıştır. Arkasından bazı binaların yapılışları ve bazı kimselerin ölümleri için tarih düşürmüştür. Gazellerinin içinde Farsça yazılmış olanları da bulunmaktadır. Bu nüshanın bitirildiği tarihi sonunda H. 1191 – M. 1777 tarihini Farsça olarak yazmıştır.[108]

Divanındaki gazellerinden bir tanesi:

O bezm-i meyde ki vasf-ı hatt-ı putan okunur
Zeban-ı ah ile ser safha-i duhan okunur
Hayal-i sürme-i çeşm-i siyah dilber ile
Meyan-ı meclis-i aşıkda İsfahan okunur
Bakınca hattına ettim mutalaa ile hayal
Bu safhadan bize bir ders-i imtihan okunur
Acep ki püşt-i lebinde hatt-ı ne-restesine
Bakılsa hak bu ki bi kal u kil iyan okunur
Şu zülf-i beyyineyi pâk ve o çeşm-i fettane
Bakılsa dide-i ibretle lafz-ı can okunur
Sarir-i hame değil guş zare-i tabi'a
Lisan-ı gayıb ile Nüzhet ezan okunur[109]

[108] Ömer Nüzhet, Divan, Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Paşa – 492 ve Pertev Paşa – 422
[109] Ömer Nüzhet, Divan, v. 31a

Bugünkü konuşma diliyle söylemek istersek ezcümle şöyle diyebiliriz.

“O mey meclisinde, güzellerin güzelliklerinin vasıfları dumanlı sayfaların başında hasret çekerek okunur.”

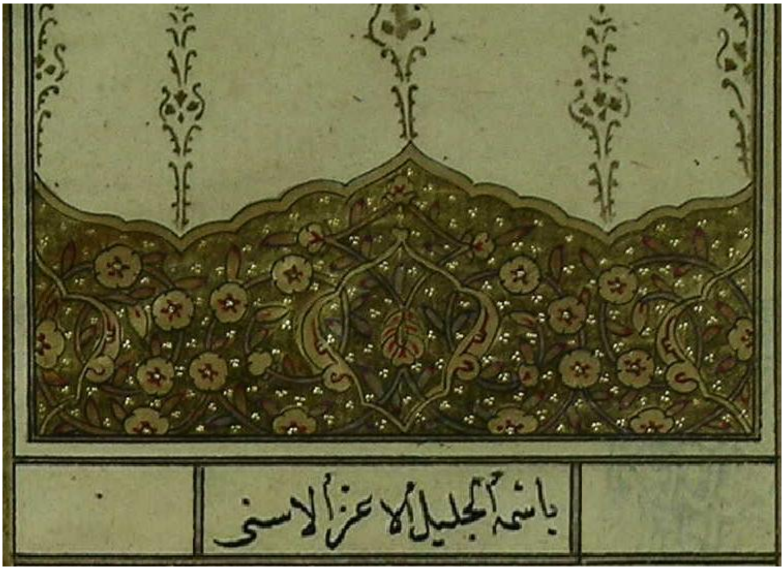
“Bu âşık meclisi arasında Siyah gözlü, sürmeli güzelin hayali ile İsfahan makamı okunur.”

“Onun güzelliğinin çizgilerine bakarken hayalimde öyle incelikle mütalaa ettiğim bu sayfadan bize bir imtihan dersi vardır.”

“Sevgilinin dudağının arkasında henüz daha yetişmemiş olan insanı hayran bırakan çizgilere bakıldığı zaman gerçekten yüzünde açıkça dedi – kodu yapıldığı okunmaktadır.”

“Şu apaçık ve dağınık temiz saçlar ve o gönül alan gözlere ibret gözüyle bakıldığı zaman, onun gözlerinde insanın içine işleyen sözlerin olduğu okunur.”

“Kulak zarının duyma tabiatında kalem gıcırtısı yoktur. Ey Nüzhet! O ses, ancak kulağa okunan gizli bir ezan sesidir.”

BİİSMİHİ’L-CELİLE’L-E‘AZZİ’L-ESNÂ

3/a. **Darü’s-Sa‘âdeti’ş-Şerife Ağası el-Hac Ahmed Ağa’nın kâtib-i âli vakarları İbrahim Efendinin malik oldukları mu-yı dilcu-i lihye-i Fahr-i ‘Âlem sallallahu taala ‘aleyhi ve ala alihi ve sahbihi ve sellemin sitayişinde bu fakirden iltimas buyurdukları ebyat hulus-i ayattır deffe-i kalem acz-i rakam ile tensic-i yekşebe kılup avize-i tak-ı yadigar kılınmıştır. Cenabı Vâhib el-âmâl-ı dünya ve ahirette sitre-i me’ayib eyleye âmin.**

“Yüce ve izzet sahibi olan Allah’ın adıyla.

Bu beyitler, Darü’s-Sa’âde-i şerife ağası Hacı Ahmet Ağanın vakarlı kâtibi İbrahim Efendinin malik olduğu peygamber Efendimizin (S.A.S) gönüllerin arzuladığı sakalının kılını methetmeyi, bu fakirden istediği halisane beyitlerdir. Kalem tarafından, bir gece kâğıt tomarı üzerine bu beyitler yazılarak, evin kemeri üzerine avize gibi asılmak için kendisine hediye edildi. Cenabı Hak bu beyitleri dünya emellerini ve ahiretteki ayıpları örten örtü eylesin, âmin.”

***

Zehi mu-yi latif-i lihye-i fahr-i cihandır bu
Şemim-i sümbül-i İzid pesend-i bağ-ı candır bu
Ruh-ı sultan-ı âlem mushaf-ı ayat-ı hikmettir
Anın dibâcesinde satr-ı rahmet-i iktirandır
Berat-ı mağfirettir vech-i pâk-i hazreti Ahmed
Anın unvânına kilk-i kader çekmiş nişandır bu
Bütün ecza-yı dehre rabt olunmuş dest-i kudretle
Acip şirâze-i mecmua-i kevn u mekândır bu
Gürûh-ı ehli İslamı nola bir muya bend etse
Nezaket bahş-ı hüsn-i rişte-i ruh-i devândır bu
‘Anâsır aleminde gerçi mu-yi ‘anberîn budur
Velâkin mülk-i manada nigâh-ı kudsiyandır bu
Düşüp inkâra ey zahid serimu kaal ü kiyl etme
Bedihîdir küşûfat ehline günden ‘ıyandır bu
‘Âdil olsun mu hiç hat-ı şu’a’ı hâşâ lillah kim
O nur-i mihr ise pertevde şems-i cihândır bu
Nola giysû-yi hura mu-yı âteş dide olduysa
Perişan saz-ı hâldir hem ehli cinândır bu
Usât-ı ümmeti nar-ı cehennemden halas eyler
Kef-i destinde ehli mahşerin hatt-ı emândır bu
Olan hizmet güzârı cân ile fahr eylesün zira
Vücud-ı nazenin-i Mustafadan bir nişandır bu
İki âlemde İbrahim Efendi şâd olsun kim
Necât-ı zâtına bir hüccet-i kati’ beyândır bu
Emin olsun kederden fariğ olsun derd ü mihnetden
Ki gelmiş feyz-i Hakkdan kendüye bir hür ü cândır bu
3/b. Aman sad elaman tevkir ü ta’ziminde şekk etme
Güruh-ı ehli aşka vaz’ olunmuş imtihândır bu
Nola şâm u seher mihrâb-ı hâcet olsa dergâhı
Vücud-ı Hazreti Mahbûb-ı Hallak-ı Cihândır bu
Ne haddim vasf-ı mûyı sati’ el-nuru garaz **Nüzhet**
Taleb-kâr-ı şefâat olduğum der bi-gümandır bu

NAAT-İ ŞERİF-İ HAZRETİ FAHRİ ÂLEM SALLALLAHU ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE SAHBİHİ VE SELLEM

Sühân-i nevbâve-i bâğ-ı tecelli zâr-ı ma'nâdır
Halâvet bahş-ı guş ruh-ı hâlet rây-ı dânâdır
Sühan bir şahid-i hatır karib-i naz-ı düşmendir
Hemişe talib-i garet ker-i kâlâ-yı sevdadır
Sühan allâme-i dehr-i hünerdir ehlı edyana
Eda-yı tercümanı etmede bi misl ü hemtâdır
Sühan-ı nev tuhfe-i bi reng ıtlak oldu zatında
Anın çün nakş-i elfâz tebâyünle hüveydâdır
Suhan bu çar-su-yı unsur-i abad-ı mecâzide
Hakikat kesb eder nakd-ı devân-ı pir ü bürnâdır
Sühan divân-ı şi'rin mûcib-i kaanun-ı hikmetle
Verir tertibini nazm-ı aşinâ-yı kâr-fermadır
Suhan mizan-ı ma'nâ senc olup bâzâr-ı dânişde
Temeyyüz nik u bed etmekte misli na hüveydadır
Suhan suret nüma-yı zişt ü hûb-i sitr-i hâtırdır
Bu vech ile bakılsa hem çü mirat-ı musaffâdır
Suhan ger olsa ma'na-yı hulus ü sıdıkdan arî
Misâl-i sebze-i bigâne-i daman-ı sahrâdır
Suhan sermaye-i şehbender-i erbâb-ı danişdir
Beli esbâb-ı tenessüc kumaş-i şi'r u inşâdır
Suhan zahirle batın cem'ine memur olmuş kim
Vücûd-ı lâ muhâle lafz ü ma'na ile ber pâdır
Sühan-ı şemşirden ser tiz olur dest-i hüner-verde
Yed-i cahilde çöp-i büryandır dahi ednâdır
Sühan çün mündericdir zarf-ı harf-i kâf u nûn içre
N'ola dense ana bani-i mülk-i zir ü bâlâdır
Sühan çün bais-i dad ü sıtâd ü dâd ü gir oldu
Bu haysiyetle hâlâ nâzım-ı dünya ve ukbâdır
Sühan kalıbdır amma mazhar-ı nefh-i mu'azzamdır
Bakılsa hasıyetde bahr ü kâne feyz-bahşâdır

Sühan memûr-i vasf-ı hazreti mahbûb-i Hakk oldu
Anın çün Cebrail-i ‘âlem-i lâhût-ı ma’nâdır
O mahbub-ı Huda kim nur-ı zat-ı pâkinin hâlâ
Kemine zerre-i sergeştesi hurşid-i a’lâdır
4/a. Vücudu mescid-i zü’l-kıbleteyn zahir ü batın
Der vala-ı cenabı kıble-i beyt-i mu’allâdır
Emin olsa n’ola kahet u ‘atşden feyz-i cûdiyle
O zatın hacibat-ı Kâ’be-i kûyi mükennâdır
Rehâ-yab oldular tab-ı temmuz-ı arsadan ümmet
Kenar-ı dameni manend-i ber câdır
N’ola ‘akl-ı kül olsa tıfl-ı ebced h’an irşâdı
Ki pir-i hankah kaab-ı kavseyn o ednâdır
Kitab sırr-ı icad-ı halâyıkdır geh geh takrizi
Rumuz-ı mana-yı rengin nakş-ı satır evladır
Teferrüd dersini göstermek içün cevher-i ferde
Libâs-ı sâyeden kadd-i şin kadarı mu‘arrâdır
Bakılsa halka-i dergâh vâlâ-yi felek câhı
Sor gir ey devr-i müstedir ayn-i zerkadır
Ğubar-ı semm u heva u saba reftari billahi
Bana kehl el-cevahirden ziyade bineş-efzadır
Hayal-i kaamet-i gülnihâl bağ-ı kuds-i perverdi
Meyan-ı ravzagâh-ı Cennet-i hâtırda tutyâdır
Ser dibâce-i vasf-i şerif-i zat-ı pür nûru
Yed-i kudretle ziver gelir “Erselnake illâ”dır
Ne minnet bahr-i tufanzâd-ı gamdan keşti-i fıtrat
Selâmet bab olub râhat-nişin tarâf-ı mersâdır
Şuhûdun ba’is-i keşf-i hicâb-ı Vahidiyyettir
Hakikat vechi mirat-ı danide hüveydâdır
Hayâl-i mu-yı ‘anber bûyine dil bend olub kalsa
N’ola Namûs-ı Ekber hem çü murğ-i deşte ber-pâdır
Medâr-ı bineş ‘ıyan-ı ehli zâhir ü batın
Mu’teber-i nokta-i hal-ı izar nur bahşadır
Dü satr-ı ebruvânı zabt içün iklim kevnini

Çekilmiş dest-i hikmetle iki tuğra-yı garradır
Eğer teşbih olunmak caiz olsa cismine derdim
Muhit-i hilkat-ı eşyada güyâ dürr-i yektâdır
Değil ca-yı ta'accüb olsa reng-i sâyeden 'ârî
Kadd-i nazeninde medd-i nigâh çeşm-i binadır

Sarir-i hâme olmuş tercüman bülbül-i hâtır
Gazel tarh eyleyüb hengâme-gir şûr ü kavgaadır

Nüfûz-ı hükm-i naktın reng-i tesirat-ı yuhâdır
Rumuz-i zevk-i la'lin canfüruz ruh-ı 'İsa'dır
İki ebrû-yı dilkeş gûyâ bir beyt-i garrâdır
Hayâl-i mu şikâfân-ı maarif anda ma'nâdır
Şikenc-i halka-i zülfünde kaldı dil rehâ bulmaz
Bu keşti güya üftâde-i girdâb-ı sevdâdır
Çekerken serma zağ el-basardan sürme-i hikmet
İki çeşm-i Hudâ-binin acep ki yine gûyâdır
4/b. Değildir kurs-ı mihr-i 'âlem-âra dide dûz olmuş
Şu'a'-yı âftâb-ı vechine bir çeşm-i hirbâdır

Kitâb-ı müstetâb zâtının esma u elkaabı
Muhammed Mustafa Ahmed nebi mürsel-i hamitâdır

Sen ol Refref-i süvâr şâh kuds menkıbetsin kim
Mesir-i esb-'azmin sâha-i arş-ı muallâdır
Kalem tenmik-i renk suretin eyler yazılmaktan
Senin ma'nâ-yı hakkaniyyetin yoksa müberradır
***
Değildir hokka-i **Nüzhet** leb-i deryûzesin açmış
Kapında kâse ber kef bir geda-yı bi ser u pâdır

Edince kasd-ı vasf-ı pertev-i hurşid ruhsârın
Misâl-ı subh-ı sadık gark-ı envâr-ı tecellâdır

Hayâl-i lü'ü-i dendân neyyir-i iltimâ'ınla
Huruş-ı bahr-i şevki gıpta bahş-ı mevc-i deryâdır
N'ola tahrir-i evsaf-ı şerif-i hâlin eylerse
Midad-ı müşk fâmı mâye-i reng-i süveydâdır
Acib mi olsa suret bend vasfına sine-i sâfın
Elinde riz meşki levh-i mir'at-ı mücellâdır
Mübâhat etmeğe olsun biraz iz'anın yu
Gönülde cûş-ı ma'nâ hecme engiz takazadır
Benim ol şâ'ir-i sayyâd-ı vâdi-i sebük-ruhi
Serâpâ çeşm-i dâmım dide-i ahû-yı ma'nâdır
Nisâr-ı hâk-i pâyin etmeğe çekmem zarûret hiç
Dil ver anda genc-i marifet hazır müheyyâdır
Garib avâreyim suretde amma kaf-ı ma'nâda
Muhabbetle benim de şöhretim hem-nam-ı ankadır
Hevâ-yı zat-ı âli fıtratınla satr-ı şi'rimde
Nizam-ı resm-i nokta reşk-i tertib-i Süreyyâdır
Ben ol şehbender-i sermaye bahşım nakd-i fazlımdan
Sühan erbabının kullandığı mal-ı bekaayadır
Ben ol yekta süvar saha-yı şi'rim ki havfımdan
Penagâh-ı sühandan zaman-ı kûh-i müdârâdır
Arûs-ı bikr-i fikrim yümn-i na't-ı zat-ı pâkinle
Hemişe gevher ilham-ı gayb ile muhallâdır
Degil ney pâre-i hâme safâ-yı vasf-ı la'linle
Medar-ı cûş-ı güş çeşme sâr-ı feyze mecrâdır
Garâz-ı ma'lûm devlet böyle evza'ı tasallüfdan
Huzûr-ı izzete ihlâsım ancak 'arz ü inhâdır
Efendim sâlik-i semt-i hakikat merd-i bi-hûşum
Ümidim kûşe-i ebru-yı ihsanından imâdır
Misâl-ı halka der dide duz-ı hâk-râh olmuşdur
Gözüm kehl-el-cevahir istemekde bi-muhâbâdır
5/a. Şeri'at mülkünde pâdişehsin hükm-i kaanunun
Re'aya mı kura-yı ümmeti terfih ü iğnâdır
Giribanım rehâ yâb eyle nefsin dest-i cevrinden

Usatmaz keşmekeşten ta beni meşgul-ı iğvâdır
Der-i darü'ş-şefa'atde geda-yı bi ser ü payım
Meâl-i ‘arzuhâlim nezre-i cûdun temennadır

Huzur-ı devlete nadi-i sahb u âl u evlâda
Salât ile selamım tuhfesi bi add ü ihsâdır

DİĞER NA'T-I ŞERİF-İ HAZRETİ FAHR-İ KÂİNAT ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE ASHABİHİ EFDAL ES-SALÂVAT VE EKMEL EL-TAHİYYAT

Gönülde fikret la'lin rümûz-ı cân gibidir
Dehen-i nihân ü nihân nokta-i dehan gibidir
O şûh-ı nur siriştin füru'-ı çeşmanı
Gönül sipihrine kandil-i ferkadan gibidir
Revâbit-ı dil-i halvet nişin ü halka-i zülf
‘Alâyık-ı heves-i mûrğ ü âşiyân gibidir
Reviş nüma-yı ser geştegân kû-yi butân
Usûl-i bendi deveran-ı sûfiyân gibidir
Vücûd-i yekdigere lâzım olduğu gec ü rast
Benân ü hâme ile navek u kân gibidir
Harâret-i dil-i külhan fürûz-i ‘aşka göre
Derûn-i nâr-ı sakar sahn-ı camekân gibidir
Sükûn-ı hatır-ı ‘arıf telâş-ı zâhid-i şehr
Muhâlefetde meâl-ı yakin güman gibidir
Hevâ-yı nefs ile vadi-i nevered maksat olan
Katar mevce-i rik-i ‘abes revân gibidir
Bulur gürûh-ı harâbatiyân devam-ı huzur
Hazine hıfzına virâne pasbân gibidir
Fürûğ-i dide-i hayret nigâh-ı ehl-i vusûl
Şu'a'-ı ayine-i nik ü bed nedan gibidir
Meal-i nukaatini müksir-i irade aciz olur

Zelâm-ı şebde fürumande bi-zeban
‘Urûca ba’is olandır rücu’a da âlet
Dayatma devlet-i dünyaya nerdibân gibidir
Vefat-ı düşmen için sûr eden sebük-sûlar
Hasir-i köhne-i mirasa şad-man gibidir
Esir-i nefs olacak hükm-i ruh-i batıldır
Hümâ şikeste per oldukda makiyan gibidir
İ’anet-i zü’afaya kavi olur muhtâc
Giran rikab sefâyinde badıban gibidir
İfaze hünerinden nemâ pezir olmaz
‘Ulûm-ı bi-‘amelin şekli navdan gibidir
5/b. Suhân-ı tekellüf-i lafziyyeden beri lazım
Mufâd-ı sıdk ‘asir el-eda yalan gibidir
Nukuud-ı nâtıkayı sarf-ı na-becâ etmek
Heva-yı nefs ile tahrib-i hânumân gibidir
Sitâyiş-i şeh-i bethâya harç olunsa sühan
Nefes şümâri-i tesbih-i kudsiyân gibidir
O şah-ı merhamet endişedir ki mahşerde
Zılâl-i şâh-ı himâyâtı sayeban gibidir

Emin-i vahyi İlâhi Muhammed Arabî
Ki vası-i saha-yi iclâli lâ-mekân gibidir

O bedr-i çarh-ı mekârim ki enbiyâ-yı ‘izam
Kenar-ı hâlesine ziyb-i ahterân gibidir
Edeble saf-ı itaatde evliya-yı kiram
Gürûh-i hadim-i dâmân dermiyân gibidir
Şu’a’-ı rûyuna ser-geştegi-i Cebrail
Fürûğ-i şem’le pervane-i tıppan gibidir
Rikâb-ı ‘azm-ı huceste zaferde Mikâil
Dûnde subh ü mesâ şatır-ı revân gibidir
Emin-i mal-ı bakaayası oldu ‘Azrail
Hemişe aldığı nakdın ‘ayârı cân gibidir

Şeh-i ferişte-i sipeh kim cenâbı İsrafil
Otağ-ı cahına salar mehterân gibidir
Elinde kâse-i deryûze Bayezid-i vakit
Nukuud-i zühdüne muhtac ab ü nân gibidir
Kenar-ı sâf-ı na'al-ı edebde pir-i Herat
Eda-yı hizmete bel bağlamış civân gibidir
Lisân-ı nâtıka-i sahib-i Füsus-i Hikem
Bihar-ı vasfına mahi-i bi-zebân gibidir
Acip mi dide-i cana çekerse ayn-i kuzât
Gubar-ı hâk-i rehi kehl-i İsfahan gibidir
Sirişkin etmededir şatt Cüneyd-i Bağdadî
Heva-yı la'l-i lebiyle veliyk kan gibidir
Safâ-yı vakt ile ma'ruf olan dil-i Kerhî
Dürr-i kelamını tahfize dürc-i cân gibidir
Elinde Mesnevi-i ma'nevîsi Mevlâna
Edib-i fazlına şakird-i dürr-i sühan
Hemişe olmada rühsâra Şâh Behaeddin
O asitâne yüz ki kasr-ı 'Ârifan gibidir
Harim-i devletinde perde dûz yed-i Hurşid
Hutût-ı şu'lesi zer büker simân gibidir
Gönlünde namını bir kere resm eden 'âsi
Nikin-i dest bilirin hûriyân gibidir
Hidiv-i mesned kurbet ki zahir ü batın
Mülk-i ita'atin etmekde ins ü cân gibidir
6/a. Nedir bu kuvvet-i tesir pençe fermani
Felek zebûnu olup kûy-i sevlecân (gibidir)
Fakir dergehin külliyesinde ferş olunan
Hasir-i köhnesi k'ala-yı kehkeşân gibidir
Gedâ-yı bab-ı sipihr intisabının daim
Küşâde hatırı destgir-i mûran gibidir
Zemin-i hizmeti nakş şifâh-ı bûse ile
Sahife-i nukt-i necm-i âsümân gibidir

Ayâ şefi'i mükerrem girişme-i lütfün
Berat-ı mağfiret ziver-i nişan gibidir

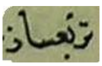
Efendim iznin olursa hüner fürûş olayım
Dolab-ı muhayyere sanduk-i hâcegân gibidir
Nizam-ı nazmım ile nutk-ı evliya-yı suhan
Bütun feyz-i mezâhirde tevemân gibidir
Şu'a'ı şu'le-i idrâkime perestiş eder
Zehir-i hemreh-i pervane-i şebân gibidir
Dihen küşây olamazsa acib mi Hakaanî
Yanımda şermle na-h'ande mihman gibidir
Kalem-zen-i hünerim gülistan-ı şi'rimde
Cenab-ı Sa'di-i Şiraz bağ-ban gibidir
Tekellüm eyleyemez Enveri-i Senceriyan
Yanında nâtıkamın müh-i burhân gibidir
Füsun-ı cevdet tab'ımla Feyzî-i Hindî
Mariz-i gayret olup rengi zaferân (gibidir)
Şemim-i sümbül-i nazmım kemâl-ı bağ-ı Hucend
Meşâm-ı hatırıma bu-yı imtinân gibidir
Devât-ı şi'rime baş eğse n'ola Firdevsî
Tılsım-ı bend-i hüner gürz-i Kahraman gibidir
Sadâ-yı gulgule-i kilk-i şöhret engizim
Dirfeş-i tantana endaz kâviyân gibidir
Edib-i mekteb-i nazmım ki Hafız u İrakî
İki halife-i memduh nüktedan gibidir
Netice encümen-i ezkiyâya her beytim
Rumuz-ı gamide-i ders-i imtihan gibidir
Eğerçi böyleyim amma ki nev bahar ümid
Sümûm-ı mihnet ile mevsim-i hazan gibidir
Yerinde reng-i terâvet elinde yok semere
Bu ravza gehde kulun nahl-i erguvan (gibidir)
Tezâhümü eser üştür gamın dilde
Nukuuş-i semm-i metâyâ-yı kârban gibidir

Hüma-yı evc-i ma’ârif iken ne sahtidir
Gıdâsı şâm ü seher müşt-i üstuhvan gibidir
Müşevveş olmada ahvali baht kiç-revden
Cihan yahşi deyu bildiği yaman gibidir
6/b. Gülû-yı fikrine çıkmaz sadâ-yı istiğfar
Derûnu tire keyy-i cirm-i sürmedân gibidir
Vücûdu halka-yı dağ ile cûş asâdır
Bütün işitdiği söz navek ü sinân (gibidir)
Fesâdî tiğını seng-i melâmet etmede tiz
Dürüşti-i Suhan-i nasihan fesân gibidir
Garibdir ki dilinde safa karar etmez
Zaman-ı barika-i vasl-ı dilberân gibidir
Verâye itdi fikende hisab-i ferdâyî
Ser mürâîde beyhûde teleysân gibidir
Kemmiyyet nahveti hem-vare zirdân etmiş
Elinde tûl-i emel riştesi ‘inân gibidir
Bu hâli böyledir amma ayâ habib-i Hudâ
Fürûğ-ı mihr-i cemalinle cism-i cân gibidir
Vüfûr-ı cürm ile huriyiz şerm olup **Nüzhet**
Eğerçi gavta-i hur bahr-ı bi-giran gibidir
Ve liyk hasıyyet-i sıdk-ı nûr-i zâtından
Dür-i yetim ile safvetde teveman gibidir
Muhabbetinle güzeşte safa-yi yek demesi
‘İyâr-ı çaşni-i ömr-i cavidan gibidir
Hayal-i arız-ı rengin el-kevninden
Rıyaz-ı hafızası gelmiş cinan gibidir
Heva-yi halka-i zülfün ile süveydası
Midad-ı daire-i gerdiş zaman gibidir
Midad-ı nokta-i iş’arı vasf-ı hâlin ile
Sevâd-ı merdumun dide-i cihân gibidir
Elinde hukka-i iş’ârı bab-ı devletde
Gedâ-yı kâse be-kef merd-i natüvan gibidir
Hemişe nâme-i na’t ü salât ü vasfınla

Serir-i hamesi âvâze-i ezan gibidir
Selam al ü ehibba ki yazdığı varaakın
Nuküş-ı noktaları mihr-i asumân gibidir
Bu na'tına salâ-yı keşf-i cemal-i yar ister
Küşûde dideleri dest-i sâilân gibidir
Nuküd-ı şevkle pür kisedir ki ümmidi
Metâ'ı vuslata ikbal-ı kâmurân gibidir
Sıtayişinde ki taksire özür h'âhandır
O 'özrü etmede hem kasır'el-beyan gibidir

Kasidesiyle gelir rû be-hâk 'acz olarak
Elinde tiğ ü kefen talib-i emân gibidir

DİĞER NA'T-I ŞERİF-İ HAZRETİ SEYYİD-İ KÂİNAT ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE ASHABİHİ EFDAL ES-SALÂVAT VE'L-TESLİMAT

Dil-i âşıkda mudğam mana-yı lafz-ı vefâyım ben
Mülazim-i hâtır-ı dilber u gâhîce cefâyım ben
7/a. Mükezzibdir derûnum halini etvâr-ı birûnum
Misal-i nakd-i mağşûşum anın çün nâ-revâyım ben
Riyâzımız rani seyrine masrufdur vaktim
Mezahir ruzeninden nazır-ı vech-i Hudâyım ben
Değil suret nüma-yı bigâne mir'ât-ı şuhûdumda
Hakikat aşina-yı mevce-i bahr-i sivayım ben
Eğerçi rub'ı meskûn-i 'anâsırdır yerim lâkın
 sadr-ı lâ-halâ ve lâ-melâyım ben
N'ola erbab-ı dil ü tıb el-lisan midhatim olsa
Serâpâ ma'na-yı bigâne lafz-aşiyânım ben
Bulur zatımla ziver salikânın levh-i pişânı
Tarikat mesleğinde hâkrâh-ı evliyâyım ben
Külû-yı iştihâya sürme riz i'timâd oldum
Tevekkül dergehinde bir geda-yı bi-sedâyım ben

Def değil rû-yı dilber gibi kerem olsa n'ola şimdi
Bahâristan-ı 'aşka bülbül-i ateş nevâyım ben
Libâs-ı zırhta cümbüş nüma enmuzec mihrim
Beli suretde mir'âtım veli 'âlem nümâyım ben
Gehi ârâyiş-i peygûle-i fakrim hasir-âsa
Gehi bâl-i humaveş tac bahş-i ağniyâyım ben
Gehi sâmân fezâ-yi sureş rind-i harâbâtım
Gehi nakd-i sükûn kise-i ehl-i riyâyım ben
Gehi sermâye-i tezvir-i dellâl-ı firibende
Gehi sıdk-ı azmâ-yı kavl-i ashâb-ı safayım (ben)
Gehi meşgûl-i telifat sulh-ı seyyidi'l-ahkâm
Gehi me'lûf-i tahrikât râyât-ı veğâyım ben
Gehi menzil-nişin kûşe-i 'aczim tevazü'la
Gehi mahmil süvâr-ı üştür gir-i azmâyım ben
Gehi hayran-ı esrâr-ı gubar nev-hatt-ı dilber
Gehi mest-i şarâb reng la'l-i dilrübayım ben
Gehi nev yâve çin-i şahsâr-ı gülşen maksat
Gehi Hanzal ceyş vadi-i ye's-i na-revâyım (ben)
Gehi darebet hûr-i mahrûmum çün kef-i efsûsum
Gehi vakf-ı nevâziş hem çü dest-i merhabayım ben
Sefer ender vatanda muhtelifdir sûret seyrim
Gehi manend-i şem'im gâh şekl-i asiyâbım ben
Serâpâ sübha-veş tohm-i emeldir fikretim amma
Berâyi digerân bu keşmekeşle mübtelâyım ben
Bu harmangehdeki gendüm nüma ve cû füruşum ki
Berayı maslahat-ı gendüm füruş ve cû nümayım ben
Gehi manend-i mu'cir-ester ebkâr etmedir kârım
Gehi rû şâne-i erbâb-ı tezvire rıdâyım ben
Gehi zer mehçe-i mihr-i münire haymâ-yı çarhım
Gehi keçkul çübin ser engüşt gedâyım ben
Müşarü bi'l-benânım ğurre-i şevvâl ikbâlım
Süha-âsâ gehi zir sehâb-ı ihtifâyım ben

7/b. Bu elfaz-ı tasalluf resm-i elğazı edüb ilka
Bu vechiyle rüh-i maksutdan burka’ küşâyım (ben)

Ğulam-ı hane zâd-ı âsitân-ı Mustafâyım ben
Ânın çün mahrem-i ser-vakt-i sırr-ı evliyâyım ben

O sultan-ı kerem bahşin revende mah-ı nev-âsâ
Elimde kâse-i deryuze cûya-yı ‘atâyım ben
Kapu yoldaşım ol derde mihr ü mah ile ammâ
Medâr-ı nev’le sebkat kün çarh-ı ‘alâyım ben
Efendim şah-ı taht-ı ârâ-yi iklim-i risaletdir
O şahın bab-ı devlet-i intisâbında gedâyım (ben)
Hidiv-i **Rahmeten lil-alemin**in hâk-i râhından
Cilâ bahşâ-yı kalbim çeşm-i câna sürme sâyım ben
Anın zat-ı risâlet tiyneti nûr-ı mücessemdir
O nura dide-i hirbâ gibi çeşm-i âşinâyım ben
O mahbûb-ı harem mevlid-i terebbü’saz-ı Yesrib’ken
Ziyaretde tehâvün eyleyüp pâ der hinnâyım
Teveccüh kerde-i dergâhım her an ve her saat
Yapılmış suret-i âdemde bir kıble nümâyım ben
Kapıldım jale veş ol aftâba herçi bad abâd
Misal-ı zerre nur vechine gerdiş nümayım ben
Hatâya iltifata isterim destûr sultanım
Sena-yı gaaibane eylemekden gamzedeyim ben
Medâr-ı cûş-i nutkum gülşen-i vasf-ı şerifindir
Anın çün ‘andelib-i çar faslım huş edâyım (ben)
Cemâlin şem’inin gül rûyunun şevkiyle ruz ü şeb
Misal-i bülbülüm pervâne âsâ can fedâyım ben
Ne semte ‘azim olsam kıble-i dil vech-i pâkinindir
Firâri suretinde daima rû der kafayım (ben)
Kitab-ı vasfın olmuşdur vücudum zikr ü fikrinle
Bu haysiyetle satır hilkate harf becâyim ben
İnayet sofrasından ta kıyâmet çekmezem destim

Muhassal matbah-i cûdunda ateş iştihâyım ben
Rehâ-yı ümmetin çün oldu şer'in **"urvetü'l-vuska"**
O habl-i mûcib el-hayrı tutan dest-i ricâyım (ben)
Sehâda ehli cûdesin ne rütbe sebkat etdikse
O denlü leşker-i cerrar içre pişvâyım ben
Muhabbet ma'denidir kalbim nakd-ı hayâlinle
Hıyâban-ı riyaz aşkına mihr-i keyâyım ben
Marizim liyk hikmet hane-i lutfunda mihmânım
Beli dai'el-uzal ma'siyetle mübtelâyım (ben)
Ve lakin lezzet-i darû-yı afvından haberdârım
Bu hasiyyetle derd erbabına 'aynı devâyim (ben)
Siyeh bahtım şikestim zülf-i mahbûban gibi amma
Medar-ı iltiyâm tiynetimle mûmyâyım ben
8/a. Hayal-i hâk-i pâyinle gözüm bir derc-i cevherdir
Fakirim sûretâ ma'nide sahib-i kimyâyım ben
Şemim-i gül ruhün kesbiyle bir yerde kararım yok
Anın çün pûyede sebkat kün-i bar sa'yım ben
Kanâatle kûlu-yı h'aste kârım nâmı şükürdür
Teşekkür-pişeyim zahirde gerçi bi-nevâyım ben
Onlar himmetiyle re's-i memâlim nakd-i vakt oldu
Bi-hamdillah reha cûya-yı şüğl-i mâmezâyım ben
Kapun derbanıyım çü pek nümâyım nefs-i Fir'avne
N'ola ma'zur isem bu babda sahib-i 'atâyım (ben)
Efendim zulmet âbâd-ı sevâda kalmışım 'âciz
Geniş pervanelü şem' rühundan istizâyım (ben)
Kapılmam gâh divar-ı hevaya feyz-i hıfzınla
Egerçi za'afla saferet pezir kehrübâyım ben
Habâb âsâ tecessüm eyledim derya-yı aşkından
Zarar vermez bana suretde gerçi pür hevâyım (ben)
Kabâ-yı perniyân baf kibâre rağbetim yoktur
Bi-hamdillah anın çün bende-i âl-ı abâyim ben
Giribânı tereddüt pençesinden eyledim tahlis
Tarikat kuvvetiyle salik-i rah-ı Rızâyım ben

Şefâ’at h’âhınım cûya-yı feyz-i cûd ü ihsanım
Bu h’âheşden ferağat eylemez bir bi-nevâyım ben

Mukimim dergehinde **Nüzhet** âsâ evvel ü âhir
Kilâb-ı la-‘izzim ammâ ki sahib-i buriyâyım ben

Edib müjgânlarımdan deste-i çarub sultanım
Kapunda hâliyâ pâdaş firâş sabâyim ben
Şümâr-ı gevher na’tınla evkaatım güzâr eyler
Bu evrâd ile daim sübha gerdan senâyım ben

Nu’ut-ı vasf-ı zâtın nağmesiyle ömrüm oldukca
Devât-ı kâtib-i a’mâl âsâ leb küşâyım ben

DİĞER NA’T-I ŞERİF HAZRETİ FAHRİ ÂLEM SALLALLAHU ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE SAHBİHİ VE SELLEM

Kilk-i hüner ki ziver u zib-i benan olur
Şah-i suhande bülbül-i bağ beyan olur
Hamem ki feyz-i neşve-i tab’imle nutk ede
Mahsud murğ tarem-i tâk-i cinan olur
Na-yi kalem ki nağme-i esrara dem vurur
Ebdan-ı leğaze maye-i iksir can olur
Tab’ım ki neşr-i nükhet-i reyhan nazm eder
Efzun ken-i zükâm ser bağıban olur
Nutkum ki bezl-i gevher-i şi’re ede şüru’
Cuşiş-i feza-yi reşk yemm-i bi-giran olur
8/b. Her nokta kim çekide-i nevk-i yera’edir
Dağ-ı derun hâl-i rüh-i dilberan olur
Her harf-i ruşena ki mükerrer nüvis olam
Evc-i sipihr marifete ferkadan olur

Mana-yi pâk suret lafz-ı munakkaşım
Bikr-i harim hiclegeh-i arifan olur
Feyz-i midad hame-i hikmet nüvisimin
Sermaye bahş-i havsala-i bahr u kân olur
Reng-i füruğ-i safvet mir'at-ı fıtratım
Meş'al füruz-i künküre-i asüman olur
Nur-i fitil nal-ı yera'amla reşk edüp
Bahs-i şu'a'ı mihr-i felek her zaman olur
Tab'ım zekât-ı feyzini bezl eylese eğer
Fasl-ı şita bahar gibi kâmuran olur
Bi-şüphe görse hame-i gevher nisarımı
Ebr-i bahar haclet ile hunçekan olur
Bir safhadır ki levh-i mir'at-ı fikretim
Suret nüma-yi şah-i zemin ve zaman olur

Ol şah-ı bi-bedel ki şükuh-i salâbeti
Lerzeş-i feza-yi fırka-i kerrubiyan olur

Ol kim zemine her eser-i pâ-yi eşhebi
Bir kurs-i Aftab-ı Kamer iktiran olur
Ol kim kemiyyete raşha-i ebr inayeti
Derya-yi çirk şû-yi dil-i asiyan olur
Ol kim nihal rafetinin bir varakçesi
Bala-yi ehli mahşere bir sayiban olur
Ol kim meal-i mücmelini harf-i na'tının
Tafsile başlasam nice bin dasitan
Ol kim inayet dem vasfiyle ta behaşr
Avaz-i murğ-i velvele-i gülistan olur
Ol kim ğubar-ı pişgeh-i bab-ı devleti
Eflâk-ı kadr u menzilete ahteran olur
Ol kim katar-ı üştür cah u celaline
Veysel Karani gibi nice yüz sarıban olur

Ol kim nitak-ı bende-i dergâh-i ref'ati
Evc-i ala-yi mükerremete kehkeşan olur
Ol kim dokunsa maden-i Kulada der akeb
Tab-ı nigahı menba'ı ab-ı revan olur
Ol kim kefinde natık olan dane-i hasa
Elmas-ı tac-ı padişahan-ı cihan olur
Ol kim sımah-ı esamm-i murğ nutkuna
Ca-yi hübut u cilvegeh-i aşiyan olur
Ol kim geda-i lokma-i h'an inayeti
Zat-ı Halil menkıbet eda-yi şan olur
9/a. Ol kim zebun-i kuvve-i bazu-yi satveti
Dest-i kelim ve pençe-i mühr-i cihan olur
Ol kim nesim-i gülşen ikbali demidir
Nutk-i Mesihe ma-i ruh-i revan olur
Ol kim sada-yi hub ile Davud-i hoş eda
Mahfil tıraz medhi olup na't-h'an
Ol kim alınsa gerd-i rehi nakd-i can ile
Bazar-ı marifette yine rayegan olur
Ol kim nesim-i nükhet zülf-i muanberi
Anber feşan-ı meclis-i ruhaniyan olur
Ol kim şemim-i sünbül-i halkin olup eğer
Bad-ı saba behişt-i berine vezan olur
Bini-i hur-i iyn tekaza-yi atseden
Seylabe riz-i hun temevvüc künan olur
Yekta suvar-i melek takarrüb ki her kaçan
Ca-yi nişesti eblak-i sürat inan
Bi-iştibah hatve oldu menzili
Had-i baid cilvegeh-i la-mekân olur
Çetr-i bülend hifz u himayatı her ne dem
Zıll-ı zalil sahe-i kevn u mekân olur
Şâh-i çemende bülbüle ef'i-i can-sıtan
Hey'at girift-i çüp kef-i basıban olur
Nur-i du çeşmim suret u mana ki nezeresi

Şem'i harim-i kıblegeh-i ins u cann olur
Cism-i latif-i gevher zat-ı Muhammedi
Elmas-ı fass halka-i kadd u siyyan olur
Lebriz olursa hâk-i tarikinle çeşmim ter
Dest-i arus-i ibrete bir sermedan olur
İmdad ederse peşe-i naçize kuvvetin
Simurğla musademede imtihan olur
Çeşm-i darire nur-i zamirin dokunsa ger
Ayne'l-yakine ma sıdk bi-güman olur
Nutkundan alsa hisse eğer berg-i şâh-ı bid
Hamem misal her biri bir tür zeban olur
Hamem o ta-yi tarafa nevadır ki her ne dem
Avaze-i sarir ile halet-i resan olur
Sit neşat esfel u a'layı kevn olup
Ğulğul-i feza-yi sahn-ı zemin u zaman olur
Ol şairim ki cevdet-i na'tınla fi'l-mesel
Ta haşr olunca sikke-i nazmım revan olur
Pesmande u bakiyesini dirhem etseler
Sermaye-i define-i sad şayigan olur
Ol şairim ki ziver-i medhinle şi'rimin
Reng-i midadı nur-i siyehden nişan
Bu feyz ile arayis-i manaya şan verüb
Suret nüma-yi kâkil anber feşan olur
9/b. Suretde gerçi böyleyim amma derunumun
Reng-i siyahî hande zen-i zengiyan olur
Tûl-i emel o rütbe kavilendi zülde kim
Keşti-i hak lengerine risman olur
Nefsim tecessüm eylese meydan-ı fitnede
Satvet nüma-yi mansıb sahibkıran olur
Cins-i kumaş hüsn-i amelden tehi veli
Nev'-i meta' kâsid-i cürme zamman olur
Leb teşne-i sülafe-i gülreng o rütbe kim
Tertib-i saz bezm-i mey hunçegan olur

Ta der gülû lebaleb hun şarab olup
Yağ-ı günaha şahçe-i erguvan olur
Sad acz u sad niyaz eyle amma ki şimdicek
Hâk derinde hizmeti ah u figan olur
Ger yahşi keriman sana kim intisabı var
Zannım budur ki afvın ile şadıman olur
Dergâh-i ağniyada olan kelb-i lağarın
Elbette hissesi bir avuç üstüh'ân olur
Bi-şek u şüphe lokma-i h'an-ı inayetin
Ben derdimend u bi-kese mühr-i dehan olur
Şeytan-ı manevi gibi bu nefs-i kâfirim
Çok kalmadı ki lütfün ile müslüman
Ca-yi nişestem ile benim saye-i eman
Ol kevnine mühr-i külhan ateş feşan olur
Gül deste-i salât u selamım huzuruna
Olsun hemişe ta ki bahar u hazan olur

Hem mecma'ı sahabihi ve evladihi haşre dek
Ez can u dil selam-ı selamet resan olur

DİĞER DER NA'T-I SERVER-İ ENBİYA ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE ASHABİHİ EFDAL ES-SALÂVAT VE'L-TÜHAYA

Garka-i bahr-i cemal mahir veya kadr nigah
Gavta h'ar mevc-i hüsn sun'i Yezdan'dır nigah
Alet-i takrib-i hikmet olduğun tasdik içün
Dur bin dide-i ashab-ı irfandır nigah
Def'i nisyan eyler erbab-ı basiretden mudam
Rişte-i bi-çide-i engüşt-i müjgandır nigah
Na-tuvandır suret-i piçan gibi amma yine
Fikr-i kadd-i yar ile serv-i hiramandır nigah

Bi-zebandır leyk amma gördüğün tefhim eder
Tercüman-i kalb-i pâk nüktedanandır nigah
Mail-i sayd-i hüma-yi evc mana olsa ger
Şahbaz-ı dil gibi şiddetle perrandır nigah
Harman saman a'da-yi gül eyler şüphesiz
Etse izhar-ı husumet berk-i suzandır nigah
10/a. Etsem ol şuhun eğer hal-ı zenahdanın hayal
Risman-ı delv-i çah lütf u ihsandır nigah
Olmasa ecza-yi suretden mürekkep gam-ı dil
Hatt-ı nurani sirişt nusha-i candır nigah
Cümleden kat'i nazar her gördüğün tefrik eder
Beyde-i dilden çekilmiş tığ-ı berrandır nigah
Tayy-i kuh u deşt-i devra devr eder lemh el-basar
Barıka sürat semend tiz cevelandır nigah
Hayra saz çeşm-i düşmendir anın her lam'ası
Hasiyet gir şihab çarh-ı gerdandır nigah
Didedir müjganla kiş hadenk itibar
Dest-i kudretle yapılmış ana peykândır nigah
Merdumun tohmu sakalı çeşm-i ibret didedir
Gülistan-ı sun'i Yezdanide reyhandır nigah
Hıfz içün gencine-i pür nur-i a'yani müdam
Vaz' olunmuş bir tılsım şekl-i su'bandır nigah
Mevce-i mihnetten ekser bais-i tahlis olur
Risman-ı lenger keşti-i ebdandır nigah

Hâk-i rah-ı Ahmed muhtarı ettikçe hayal
Rişk-i meyl serme-i şehr-i sefahandır nigah

Ravza-i sultan taht-ı asfiyada guya
Şem'i nurani fitil asa füruzandır nigah
Hayma-i ikbal şah-ı mülket kevneyn içün
Layık olsa bir sütun nur-i ikandır nigah

Pişgah-ı dergeh-i şah-ı şeriat mesnede
Çöpek müjgan ile daim nigehbandır
Paye-i zirin kasr-ı cahına nisbet ile
Zirve-i tak-ı bülend arşa asandır nigah
Reft u ruye hakirahın etmeğe subh u mesa
Deste-i müjgan ile ber çide damandır nigah
Görse asar-i sefa-yı cephe-i peygamberi
Şüphesiz hem reng-i nur-i şem'i imandır nigah
Hatt-ı mahbub-i Hudayı eyledikçe fikr u yâd
Cedvel-i zer sure-i ayta-ı Kur'andır nigah
Destgah-ı çeşm-i terde ma gu-yi müjgan ile
Bir de baf-ı dergeh-i sultan ekvândır nigah
Bad-ı huş bu-yi şefaatten eser-i kira olup
Mevc-i pey der pey res derya-yi ğufrandır nigah
Dest-i ğam peyvest ehli ma'siyet asa hemin
Dergeh-i peygamberide halka-i cunbandır nigah
Cib-i ağişte be-hun asi-i dil riş veş
Girye-i rikkat ile alûde damandır nigah

Nüzhet-i dil hasta veş macun-i h'ah-ı ülfet olup
10/b. Sahe-i darü'ş-şifa'a içre puyandır nigah

Ben gibi bar-ı günehden kadd-i hamide şerm ile
Cud-i sultan-ı rüsülden özür h'ahandır nigah
Meşk-i na't-ı şah kerrubi sipah etse eğer
Ğıpta ferma-yi cemahir-i suhandandır nigah

Zatına ashabına hem âline olsun selam
Ta midar-ı nokta-i çeşm ile gerdandır nigah

DİĞER NA'T-I ŞERİF HAZRETİ SULTAN-I ENBİYA ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE ASHABİHİ EFDAL EL-TAHİYYA VE ECMEL EL-SENAYA

Zevk-i dil nabud olurdu dide giryan olmasa
Na müyesserdir teravet dehre baran olmasa
Ah-ı ateş zaredir sermaye-i na-puhtekân
Meyve-i na-resdir eğer hurşid-i rühşan olmasa
Sinnime vermese acip mi şerhler zib-i diğer
Bağa kim mail olur serv-i hiraman olmasa
Bir mahall-i hassa eşya ekseri muhtaçdır
Ğark olurdu cehl ile âlem debistan olmasa
Kalb-i âşıkta olurdu bu-yi cemiyet bedid
Hazreti dilberde ger zülf-i perişan olmasa
Harman saman pervane kalırdı ber karar
Şu'le-i berk-i incila-yi şem'i suzan
Kim giribanın halas eylerdi dest-i fitneden
Kuvvet-i zalim feşan pençe-i ferman olmasa
Paye-i ikbal ile kimse bekâm olmaz idi
Vaktimizde haliya takbil-i daman olmasa
Kayd-i zincir tekebbürden daha müşkil idi
Halkın evza'ı bülend u pesti suhan (olmasa)
Hüsn-i akıl efken-i beladır fark-ı ehli ismete
Böyle olmazdı Züleyha mah-i Ken'an olmasa
Şanedir arayiş-i zülf-i butan-ı fitne cu
Na-seza-yi nezredir dilberde müjgan olmasa
Dil-i kavi lazımdır erbab-ı süluke ğam değil
Zahir cisminde a'zasında derman (olmasa)
Dane-i gevherden ağuş-i sedef mahrum idi
Katre-i feyz aşina-yi ebr-i nisan olmasa
Reng-i bu-yi marifet müstelzim-i ikram iken
Cayi destar olmaz idi ğonce handan olmasa

Dide ba'isdir nizam-ı kârgah-ı hatıra
Hayli müşkilter idi a'mal-i mizan olmasa
Mağfiret bir lafz-ı bimana olurdu şüphesiz
Arzu-yi nefs ile tahsil-i isyan olmasa

Remz-i hilkatten zuhur etmezdi bir dürlü eser
11/a. Cism-i nur-i Hazreti Mahbub-i Yezdan olmasa

Hayl-i Tatar-ı dalalet garet eylerdi bütün
Meleket-i İslama ger hıfzı nigehban olmasa
Bad-ı gam ecza-yi ekvana verirdi tefrika
Lütüfle şiraze bend cud u ihsan
Kârvan cümle-i âlem olurdu kes rağ
Şu'le-i ra-yi tir meş'al-ı can olmasa
Şüphesiz eşk-i sitte seng-i asıya gibi kalur
Zat-ı pâk-i kutb-i çarh zud-i gerdan olmasa
Çar su-yi aferin şude ne mümkün kesb u kâr
Emr-i âlisi nesak-i pira-yi ekvan olmasa
Kâinatı rahmeti nice olur idi muhit
Füshat u vus'atda reşk-i arş-i rahman
Sil-i fitne hanıman-ı dehri eylerdi harap
Dest-i hıfzı sadd-i rah-ı zülm u udvan olmasa
Vech-i bakiden kalurdu dide safer el-yed eğer
Zat-ı bahti ziver mir'at imkân olmasa
Mislinin el-hak vuku'u mümtani'dir ba'de iz in
Asuman-ı unsura ger hadd u payan olmasa
Bahr-i kahre gark olurdu keşti-i cism-i ussat
Dest-i peygamber rehin taraf sukkan olmasa
Tev'em olmaz idi takdir ile tedbiri eğer
Ra-yi pâki mana-i ayat Kur'an olmasa
Lamekâne leyle-i israda basmazdı kadem
Rütbede zari vera-yi tavr-ı insan olmasa

Nüzhet eşk-i sitte pâkim rah olurdu bi-cedel
Şah rah-ı na't-ı peygamberde puyan olmasa

Hazreti Ahmed şefaatten yine kılmaz cuda
Feyz-i isti'dad ile faraza ki şayan olmasa

Zatına hem aline elbet salat etmekteyiz
Dil harab olsa zeban lal olsa derman olmasa

DİĞER NA'T-I ŞERİF HAZRETİ SEYYİDİ'L-KEVNEYN SALLALLAHU ALEYHİ VE ALA ALİHİ VE SAHBİHİ VE SELLEM

Huşa endişe-i çapik suvar-ı sahe-i mana
Bu şeb kat' etti şevkınden hezaran arsa-i pehna
Tutup nakş-i kademden bi eser bir rah-i na-refte
Hayal abâdeden etti devanı yeke u tenha
Edüp vaz'ı kadem bir hitte-i firdevs-i bünyane
Dımağın eyledi gül bu-yi aşk u şevk-i istiğna
Ne hat-ı hitte-i pâk safa pira-yi gaybidir
Ne hat-ı hitte-i mahsud zib memleket-i Dara
11/b. Ne hat-ı hitte-i gülşen saray-ı âlem candır
Ne hat-ı hitte-i rahat resa-yi cism-i gam fersa
Ne hat-ı hitte-i vareste-i tesir baddı
Ne hat-ı hitte-i her dem behar u suret-i mana
Ne gördü şekle medd-i nigah ibret eylerken
Müretteb saz hikmet muhteşem bir bağ-ı müstesna
Reha yab oldu ayyar-ı sebük reftar endişe
Der-i vus'at şi'arından duhul ettikde bi-perva
Ne gördü bir hiyaban-ı müzeyyen resm-i nazikter
Adil u mislini seyretmemiştir dide-i dünya
Taaccüp ile beyhude etmek ol hiyabanın
Zemin tul hemvarin kişi kasd eylese farza

Sebük sar olsa buyu gül gibi çapik hiram olsa
Ekâbir-i hatve olsa vus'at-ı dünya ile ukba
Salınsa ol mahalle hatve endaz adad olsa
Olur had-i aded arşın şümar etmeksizin ifna
Netice mümteni'dir had-i mahdudun görüp bilmek
Ne denlü sürat u ta'adada sanat eylesek ibda
İrem bir kıtadır ol hâk-i anber bin gülşenden
Ki bir çarh-ı felektir sahasında tarem-i hadra
Kenar-ı cuybarında misal-i kamet dilber
Olur saf beste-i ziynet nice serv-i sehi bala
Döner bir deşne-i pür zenge nevek gamze-i dilber
Nigah-ı hışm ile bir kere baksa süsün hadra
Sutun-i nura benzer serviler ta arşa peyveste
Yahud bir mil pür nur şifa-yi dide-i a'ma
Havalandı alup bu-yi nesim misk-i asasın
Nola dağ-ı derun nafe nasur eylese peyda
Ne mümkündür küşayiş-i piçiş giysu-yi hubana
Benan-ı unf ile tahzir ederse sünbül-i ğarra
Leb-i cuyunda pa-yi ömre kasd-i bend edüp el-hak
Nesim-i anberi mevvac olup zincir eder peyda
Değildir dane-i şebnem o bağın berk-i verdinde
Hisab-ı ömre bir sefer terakki vaz' eder guya
Görenler berk-i bîdin aksini mirat cuy için
Hilal-i alem ab etmeye etmiş sanur cana
Gül bala-yi şah gülünü nur-i kabsdir kim
Rek-i berkiyanında reşk-i engüşt-i yed-i beyda
Nesim-i ıtır sa-yı gonce-i kalbim küşad etti
Velâkin düştü evham u hayale başka bir sevda
Neşimengah edüp ber saye-i nahl-i gülü anda
Dedim aya kimin bünyadıdır bu gülşen-i ziba
Kimin nüzhet saray mülk-i has el-hasıdır bilmem
Bu vala gülşen mahsud tarh-ı cennet me'va
Teemmül eyledim dikkatler ettim bilmedim lakin

Kimin aramgah-ı hatır gamkinidir amma
12/a. Beni mağşuş edup bu sır-ı emr bu el-acib aher
Ten-i bî-takate h’ab-ı tefekkür etdi istila
Bu efkâr ile sırdır cib-i hayran iken bedidi
Beni bir nağme-i tebşir bülbül o dem ihya
Dedi ey reh nevered kuçe-i şöhret dem guş et
Bu gülşenhane-i mağbut gülzar-ı beka hala

Cenab-ı Halık heft asuman u heft eyyamın
Habibi Ahmed’in bir suret-i ahlakıdır guya

Zehi şah-ı risalet mesned ara-yi nübüvvet kim
Gül-i tasvir farş rahidir mihr-i cihan peyma
Zehi çapik süvar u yeke ta ze arş-i menzil kim
Semend azmına bir hatve oldu gayet tuba
Zehi nabız aşina-yı said emraz-ı âlem kim
Cihana cahiliyet vermiş iken derd-i istiska
İlaç etdi o dem kanun-i hikmetden şifa buldu
Ana macun edip şer’i mübini ferd-i bi-ecza
Zehi ser çeşme-i ab-ı hayat rahmet bari
Ussatın ateş-i yevm el-neddemde ol eder itfa
Zehi meş’al nüma-yi rah-i tevfik ve hidayet kim
Bu yoldur maksad aksa-yı Nuh u Âdem u Musa
Zehi ferman reva-yi kişver-i din u şeriat kim
Eder ahkâmının ta ruz-i mahşer hükmünü ecza
Zehi kâla füruş Ahmed abad risalet kim
Meta’i görmemiş gerd-i kesadı bend u kin asla
Zehi mesned-i nişin kab-ı kavseyn takarrüb kim
O mahrem haneye biganedir dünya ve mafiha
Zehi sultan-ı kerrubi sipah-i melek insani
Ki oldu perçem müşkini tuğ-i giysû-yi hûra
Zehi ferman reva-yi kişver hilm u tevazu‘ kim
Müsavidir yanında rütbe-i fakr u gina hakka

Zehi zülmet zed ey sü menat küfr u isyan kim
Füruğ-i mühr-i hükmü ğırkasıdır cümle-i eşya
Zehi sürat nüma-yi cadde-i şehr-i takarrüb kim
Nişimengahıdır sadr-ı serir kasr-i o edna
Zehi ser levha-i dibace-i divan-ı fitret kim
Kevalib-i hurufa olmasa zatı eğer mana
Zeban-ı hikmet egin güruh-i nev'-i insanı
Kalırdı sürme sâ hayretle mil-i sürmedan asa
Zehi hızır delalet pişe-i sahra-yi rahmet kim
Ussatı ab-ı hayvan şefa'atle eder erva
Zehi hakan-ı sahib fetk u retk-ı bi-ta'allül kim
Müsellem destine miftah-ı genc mağfiret pira
Kelam-ı gaib erdi gayete demdir ki izninle
Hitabe iltifatiyle olam evsafını guya

12/b. Vücudun nur-i nur efza-yi gayri cism u canımdır
Aya hadi-i evlad-ı kiram âdem u havva

Nevazeş eylesin lütf eyle dûş u za'fa bi-tabi
Şikâr pençe-i bi-kuvvet 'usfur olur 'anka
Eğer mezengah-ı iltifatın geçse yanından
Eder nazendelik meyl-i 'ussaya çeşm-i na-bina
Dımağ-ı mure tesir etse bir kez kuvve-i natıka
Ederdi bülbül guyaları bi-şüphe istihza
Cihana katresin rizan ederse ebr ihsanın
Rek-i ahcar olur manend berk-i zebze sahra
Kemal-i sıdkla etse keşide hâk-i dergâhın
Görür evvel nazarda la-mekânı dide-i a'ma
Eğer kılsan işaret rişte-i pür 'ikde himmetle
Geçer manend-i sözün atlas u kemhaye bi-perva
Meşam-ı şem'i buyi iffetinden behre gir olsa
Dıraz etmez zeban-ı şu'lesin pervaneye asla
Zamane cuybar-ı feyzin işrab eylesen elhak

Olur üşküfte har ya bisden gül-i ziba
Fusule emr-i emizeş ederse gonce la’lin
Heman bir safha-i yekrenk olur sayf u şita hakka
Ederdi şüphesiz tufan Nuhi garka-i hayret
Leb-i la’lin eğip cuşide olsa sine-i derya
Eğer bağ-ı bihişte bu-yi halkın şemme riz olsa
Sabah haşre dek dikmez ru’af kâkil-i hura
Ümid-i kâse şu-yi matbah lütfünle hâk oldu
Ser fağfur olup bir kâse-i sevda u pür sevda
Bahar pür bahaya ismetin bir hırz-ı can olsa
Sunar mı dest-i bir din badden ğayri ana hâşâ
Meğer ta’viz-i bazu etti gülbün hilye-i pâkin
Taarruz edemez şimdi ana bad-ı bed serma
Eda-yi kasrım tabir u tarifinde acizken
Aya illet-i icad-ı dünya u mafiha
Acep serkeşlik ettim hak budur ki na’t-ı pâkinle
Unuttum hazreti meddahını gaflet kılup hayfa
Velâkin cürmümü afv eyle vardır maksadım bundan
Huzura izin olursa eyleyem bir berrani ihsa
Kişi sultana halin arza ruhsat bulsa hariçde
Eder bir şair-i huş guye elbet halin ifşa
Temenni eyler andan bir münasip beyt veya kıt’a
Bilür kim arz-ı matlab şiir ile nazik olur inha
Kavlinde peyrev oldum adet-i melufe-i halka
Anınçün eyledim evza’ı ham u kâr-ı na-berca
Kabul i’tizarım defter-i cürmüm resid eyle
Günahım nolduğun bildim kusurum anladım hala
13/a. Şehinşahâ keremkârâ hatabahşâ felek tahtâ
Fakirin **Nüzhet** pür şur mağaz bi-ser u bi-pâ

Esir-i kayd u bend ka’r-i çâh-ı zill u isyandır
Zebun-i dest-i hükm-i kâfir nefs heva ferma
Lebalebdir derunum nukre-i efkâr-ı fasidle

Dehan-i yave guyem ana mum-i kisedir guya
Fakir kuçe-i şehr-i salahım sureta lakin
Benim salar-ı ceyş-i fitne-i ‘âlem-i harab amma
Beyaz defter-i a’mal-i hayrem noktadan ulvi
Kitab-ı cürme yer yok harf-i vahid etmeğe imla
Gönül baziçe-i dest-i hevadan oldu ser geşte
Netice şule-i cevvale tıfl-ı nadan asa
Hidayet et dil-i kemkerde rahe menzili bulsun
Kerem kıl ey resul muharrem esrar-i ma evhâ
Gönül ayinesi gerd-i kederden hayli muğberdir
Şefaat-i musaffan lütfüyle eyle sarf-ı isticla
Ola ta zineti mina-yi çarhın her sabahında
Gül-i sad berk mihr-i âlem efruz cihan ara

Ola ashab û âl-ı hanedan-ı pâkine benden
Selam-ı bi-had û gaye-i salât-ı bi-aded ihsâ

GAZALİYAT-I NA'T-I ŞERİF

Bu na't-ı şerif-i saadet redif-i arzuhal-i şefaat meal olmak üzere ravza-i mutahharada zir-i astardan mazca'ı risalete vaz' içün irsal ve hüccac-ı zevi'l-ibtihac henüz Medine-i münevvereye duhülleri eyyamında suret-i kabulünü müş'ir-i tebşirat-ı azime ile âlem-i misalde asar-ı feyz-i şi'arı aks endaz mirat-ı müşahede olmuştur.

"Bu mübarek naat-ı şerif; arkadan gelen şefaat dilekçesinin anlamı olmak üzere Ravza-i Mutahharada perde altından peygamberin yatağına koymak için gönderilmiştir. Mutlu hacıların henüz Medine-i münevvereye girdikleri günlerde bu dilekçenin kabul edilmiş olduğu, bereket nişanının izlerini aynanın aksetmesi gibi mana âleminde gözle görülmüş olduğu bu büyük müjde ile belirtilmiştir."

Şeh-i tenha süvar-ı lâ-mekânsın ya resulallah
Meh payende nur-i her zamansın ya resulallah
Tecelli zar olursa dil acip mi fikr-i ruyunla
Meal-i şu'le-i şems-i cihansın ya resulallah
Nola pervazgahın olsa kurb el-kurb-i Yezdani
Ki bir anka-yi kevneyn eşyasın ya resulallah
Zuhurundan şerefgir oldu mahrem hane-i İrem
Huli bend-i arus-i ins u cansın ya resulallah
Olanlar saye-girin germ-i duzahden eymendir
Rumuz-i nusha-i hırz el-emansın ya resulallah

İnayet eyle **Nüzhet** bende-i dergâh-ı lütfündür
13/b. Keremkâr u kerim u kâmuransın ya resulallah
***
Cebinin şu'le-i kandil akdem ya resulallah
Vücud-i nazikin nur-i mücessem ya resulallah
Der-i rif'atmedara na-resadır sellem daniş
Ki anın bir paresidir arş-ı a'zam ya resulallah
Dehan-i hak pesendin gonce-i bağ-ı şeriattir
Şemimiyle muattar can-ı âlem ya resulallah
Kadem-i nazendenin bir ismi engüşt-i şehadetindir
Budur destimde dava-yi müsellem ya Resulallah

Nola gitse şuurum hatıra geldikçe ruhsarın
Olur hayret feza münif-i mükerrem ya resulallah
Suda‘-ı ma‘siyetle zahmdar olmuş ser-i **Nüzhet**
Cenabından eder ümid-i merhem ya resulallah
***
Fakirim hasta halim derdimendim ya resulallah
Kem oldu nakd-i vaktim müstemendim ya resulallah
Süvar-ı nedanına düştüm esirim mücrimim hala
Benim tul-i emeldir pa-yi bendim ya resulallah
Sirişkim cuybar-ı ravza-i firdevs-i a‘ladır
Kaddindir serv-i nazım ser bülendim ya resulallah
Sümme puyende-i deşt-i me’asi kuh-i rüsvayi
Hevadır zir-i ranemde semendim ya resulallah
Tehidir gerçi ebnan-ı refahım gam yemem asla
Kanaat sofrasından behremendim ya resulallah
Şefa‘at dergehinde **Nüzhet** ‘abd-i günehkarım
Cenabındır inayetlü efendim ya resulallah
***
Cenabındır benim püşt u penahım ya resulallah
Senin lütfündür ancak özür h’ahım ya resulallah
Seraser ruz-i mahşer leyle-i zülmet olur bi-şek
Kalursa böyle ger ru-yi siyahım ya resulallah
Senin afvın geniştir fi’l-mesel ol nure nisbetle
Benim bir zerreden kemdir günahım ya resulallah
Cemi’i mümkünatın mayesi sır-ı vücudundur
Bu takrirmde yoktur iştibahım ya resulallah
Harim-i kurbüne vuslat mukarrerdir bana zira
Tarik-i h’acegandır şahırahım ya resulallah
Misal-ı çeşm-i **Nüzhet** hâkirahın iltimasiyle
Mükahhal mildir medd-i nigahım ya resulallah
***
Beni muztar eden renc-i remeddir ya resulallah
Cenabından niyazım elmededdir ya resulallah

14/a. Kapundan dur geliş kahriyle haşa ki sürmezsin
Benim gibi alilin la-yu'addir ya resulallah
Deva cuya olup dil-i tutya-yi hakirah ister
O dergâhı bilür kim la-yureddir ya resulallah
Reh-i ikbaline har efken azar olan şahsin
Seza-yi ceddi habl-i min meseddir ya resulallah
Taalluk barına hala tahammül etmeden kaldım
Ki evza'i sivanın dam-ı derddir ya resulallah
Kilab-ı dergehinle ülfet etmiş **Nüzhet-i** şeyda
Safa-yi kalbe bu vaz'i seneddir ya resulallah
***
Dehan-ı hak pesendin gonce-sa'ndır ya resulallah
Ne gonce belki dürc-i dürr-i candır ya resulallah
Nola reftar-ı nazın mevc-i derya-yı hayat olsa
Ki serv-i kametin ruh-i revandır ya resulallah
Muta'ı emrin olmuştur senin ser cümle-i âlem
Ki tesie ile hükmün tevemandır ya resulallah
Ticaret etmeyenler mukteza-yi şer'-i pakinle
O kavvmin südü billahi ziyandır ya resulallah
Senin habl-i metin sünnetindir **"urve-i vuska"**
Teşebbüs eyleyen ehl-i cinandır ya resulallah
Kaşındır medd-i bismillah unvan-ı kitabullah
Gözünde ayn-i ilmullah ayandır ya resulallah
Biyaban süvare ğul isyana düçar olmuş
Meded kıl hal-i **Nüzhet** pek yamandır ya resulallah
***
Hayalin kuvvet-i can-ı arifandır ya resulallah
Kaddin ruh-i revan-ı aşıkandır ya resulallah
Zuhurda geldi mana-yi isabet tir-i gamzenden
Keman ebruların ana nişandır ya resulallah
Suvar-ı hatt-ı erselnake darü'l-hükmü mahşerde
'Ussat-ı ümmete hırz el-emandır ya resulallah
Nola baran-ı ekdar-ı havadisten emin olsam

Serrimde fikr-i zülfün sayebandır ya resulallah
Hisar-ı hilkatin nübüvvet zenidir bülbül-i gülşen
Der-i devlette nergis didebandır ya resulallah
Bahar-ı ravza-i kuyün temaşasiyle mest olmuş
Gönül vareste-i kayd-i hazandır ya resulallah
Penah erende-i bab-ı şefaat olalı **Nüzhet**
Emin-i sadme-i tub ziyandır ya resulallah
***
Yüz keder matla'i şems-i tecelli ya resulallah
Sözündür kevser-i havz-ı teselli ya resulallah
14/b. Mutabık arzuhalim mühr-i mihrinle bihamdillah
Mukayyed defter-i dilde mahalli ya resulallah
Meded par değilim cisr-i maarif semtin irşad et
Tarik-i nefs-i emmar çepelli ya resulallah
Şeb-i israda pa-yi azmine fersude olmuştur
Anın asarı vech-i mehde belli ya resulallah
Eğerçi mahzen-i esrar zat-ı hak mutalsemdır
Sana vabeste olmuş liyk halli ya resulallah
Nola aşufte olsa zülf-i hal **Nüzhet-i** şeyda
Senin mecnunun oldu hem çu leyli ya resulallah
***
Amel yok dilde efkâr-ı sivaye ya resulallah
Rahammül kalmadı bar-ı belaya ya resulallah
Alayık aşinası yeksere bigane meşrebdir
Beni bigane eyle aşinaya ya resulallah
Reha yab et kemend-i bim u ümidin telaşından
Esir etme eman-ı şah u gedaya ya resulallah
Tevekkül menzilinde kuşe-i vahdet inayet kıl
Düşürme vadi-i havf u recaya ya resulallah
Hakikatte bu iklim-i mecazın şevket-i şamı
Nigah-ı çeşm-i lütfünden kinaye ya resulallah
Mahallidir mutabık ola halim kale ferman et
Yazılsun **Nuzhetâ** kayd-i Rıza'ya ya resulallah

***

Zebun-i zahm-i şemşir sivayım ya resulallah
Esir-i kayd-i zincir hevayım ya resulallah
Ğubar-ı dergehinden sandal-ı ğufrana muhtacım
Sada'ı ma'siyetle mübtelayım ya resulallah
Teb-i fırkatle döndüm nale-i tesiri busundan
Kerem kıl şerbet-i vasla sezayım ya resulallah
Nigah-ı iltifatın kâinata maye-i candır
O yüzden bende raci-i şifayım ya resulallah
Dilimde zikr u fikrin hatırımda ruz-i şeb hala
Garik-i lücce-i şevk likayım ya resulallah
Rehin-i damen-i cudundur elhak dest-i ümidim
Eğerçi sureta lağazide payım ya resulallah
Fakirim **Nüzhet-i** biçareyim feyz-i kanaatle
Bihamdillah ki reşk-i ağniyayım ya resulallah

***

Tecella-yi ruhun nur-i kabsdir ya resulallah
Kabs belki rühundan muktebesdir ya resulallah
Evvelden yeke ta ze kişver-i tevhid yok havfım
İki âlemde bir Allah besdir ya resulallah
15/a. Gönül anka-yı kaf seyr çeşmidir beli lakin
Senin ser h'an-ı cudunda megesdir ya resul
Sada-yi hu-yi haman muhabbet neş'e bahş olmaz
Sığasız bir şet nim resdir ya resulallah
Faza-yi bihudide meşk pervaz eyleyen murğa
Sipihr-i alem-i imkân kafesdir ya resulallah
Heva-yi ser vaktinle olup azade ser şimdi
Gönül vareste-i kayd-i hevesdir ya resulallah
Misal-i ney eder bad-ı heva seyr makamatı
O dil ki hemdem-i ehl-i nefesdir ya resulallah
Katar-ı karvan cürme **Nüzhet** oldu piş ahenk
Fiğan u nalesi sit-i ceresdir ya resulallah

16/a.

DER SİTAYİŞ-İ ŞEYHÜLİSLAM SEYYİD MUSTAFA EFENDİ

Suhan kim ruh bahş olmakda ab-ı zindeganıdır
Zeban-i ehli dil ol ab-ı safın navdanıdır
Suhan kim gevher-i esdaf-ı derya-yi hakayikdır
Anın çün kurte-i guş-i arus-i ins u canıdır
Suhan kim nükte perdaz edebdir hadd-i zatında
Rumuz-i sırrı piçapiç ğaybın tercümanıdır
Suhan kim olmaya maruf medh-i müfti-i âlem
Anı terk eylemek şayeste-i ehli me'anidir
Mu'in-i şer'i Ahmeddir hulus-i bal ile herdem
Dür-i iffetmedarı âlemin ca-yi emanıdır
İmam-ı ümmet u millet odur kim hayl-i İslama
Seraser niyyeti i'ta-yi zevk u şadımanıdır
Ne mümkün cudunu tarif u tavsif eylemek billâh
Ki bir nutk-ı şerifin bana genc-i şayıganıdır
Senin kemter nigah iltifatın ey kerem kâni
Bana sermaye-i nakd-i hayat cavidanıdır
Huzura halimi arz etmeğe fırsat nigah oldum
Zaruretle keşakeşden kadem şekl-i kemanidir
Ruus-i medrese ile ben kulun şad eyle sultanım
Mülazımdır kapunda şimdicek vakt u zamanıdır
Halas eyle beni kayd-i zarurat-ı maişetden
Efendim bir işaret bendene devlet nişanıdır
Dua gu-yi kadim bab-ı rif'at-i intisabındır
Devam u devletin subh u mesa vird-i zebanıdır
Zamanlardır ki peykan-ı hadenk kavs-ı alamın
Hedef asa bu menzilgahda hatır nişanıdır
Semahat gülşeninden ğonce-i maksudu ihsan et
Elinde hame-i cudun o bağın bağıbanıdır
Huda zat-ı şerifin hıfz ede ekdar u illetden
Kuneş madam kim gülzar-ı dehrin didebanıdır

Yerinde bir karar etsün seni Hak azz u devletle
Sevabit ta ki zib nuh kıbab-ı asumanidir

DER SİTAYİŞ-İ PADİŞAH-I ÂLEM VE AĞA-Yİ DARÜ'S-SAADE EL-HAC BEŞİR AĞA (R.A)

Bihamdillah inayetle cenab-ı hazreti Hadi
Cihanı serteser lütfiyle kıldı maye-i şadi
Muvaffak eyleyüp şah-ı cihanı kutb-i devranı
Bu fethe eyledi cünd-i zaferle avn u imdadı
16/b. O sultan-ı serir ara-yı taht u baht devlet kim
Eder zat-ı şerifiyle tefahür ruh-i ecdadı

Şeh-i vala neseb Sultan Mahmut felek çaker
Adu-yi kahr u tedmir eyleyüp aldı Belğradı

Neva-yi adl u dad ile pür etdi guş-i afakı
Uyup kanun u şer'a cümle tavr cud mu'tadı
Görüp Şimşirinin Nemçe kralı Sulter ol dem
Çıkardı havf ile tas-ı sipihre ah u feryadı
Bunun gibi hezeran feth ile şad eylesin Mevla
Hemişe kahr u ehlâk eyleyüp a'dayı husadı
Hususen ol şehin ağa-yı dar-ı devlet u kadri
Sadakatle cihanın halkı oldu cümle münkadı
Zehi ağa-yi ali baht ve ali kadr devlet kim
Kul eyler ra-yi paki can u dilden ser u azadı
Netice bendesi yemm-i dergehinde ben dahi anın
Dua-yi devletine vakf edüp bu kalb-i naşadı

Huda ömr u günün zat-ı şerifin ber devam etsün
Hilafında olanlar görmesünler ru-yi abadı

DER SİTAYİŞ-İ DEFTERDAR MUSTAFA EFENDİ DER DEF'A-İ EVEL

Nazm-ı sahib dil seraser marifet girdar
Noktası hâl-i rüh cibril-i feyz asar olur
Cib-i her her harfinde ki mana-yi safvet-i intiha
Reşk bahşa-yi nihad gevher şehvar olur
Mısra'ı bercestesi şehbal-ı murğ-i feyz iken
Bu el-acipdir pa-yi bend-i defter-i eşar olur
Yani her beytinde ki fahva-yi hikmet mayeden
Zulmet abad kesafet âlem envar olur
Her rubaisin elinde çar pare eyleyüp
Raks eder nahid bezm-i çarhde devvar olur
Lafz-ı ruşenle müretteb devre-i mısra'ları
Reşk-i meyl serme-i çeşm ulu'l-ebsar olur
Hâsıl mana-yi esrar-ı hurufun alsalar
Hasiyette nutk-i canbahş Mesiha-var olur

Böyle eş'ar-i giran kıymet hemişe hıfz olup
Arz-ı ihlâs ile sarf-ı vasf-ı defterdar olur

Yani hemnam-ı Habib-i Kibriya kim midhati
Ziynet-i ser levha-i mecmua-i güftar olur
Mustafa Safvet ki renk danişinden hatırım
İktibas-ı nur ettikçe tecelli zar olur
17/a. Feyz-i sıdk-ı batının zahirde tasvir etseler
Hem nukuş renk tesir-i dem eshar olur
Kâffe-i mizan-ı adl tab'ı vala rütbesi
Asuman-ı i'tidale kurs-i mihr asar olur
Lam'a-i hurşid hilminden meraya-yi kulub
Suret engiz lika-yi şahid-i esrar olur
Fakr u fake maye-i cudünden olsa behre ver
Gıbta bahşa-i nukud ebr-i gevher bar olur

Merdum-i h'abide bahte zıll-i nahl-i rafeti
Maye-i emn u eman devlet-i bidar olur
Kut-i tesir-i tevfik ile nevk hamesi
Nahun-i hall-i ukud kâr-ı her düşvar olur
Bu el-acib kim hokka-i sim içre reşh devresi
Ehli derde hasiyette şerbet-i dinar olur
Bu ne kudrettir midadından çekide her nakd
Kâf-ı efvah-ı şükât üzre şermsar olur
Dergehinden ehli hacet ye'sle etmez rücu'
Beyt-i mamuru anın çün ka'be-i züvvar olur
Ey rical-ı devletin memdu'u âli rütbesi
Hâkipaye böyle arz abd-i bi-mikdar olur
Kudreti yokdur gümahi vasf-ı zatın etmeye
Nüzhet bimaye sırdır cib-i neng u 'âr olur

Ruhsar-ı tab'ı halimin olsa nay hamesi
Nağme riz rahate'l-ervah musikar olur
Gaibane fahr ile tabire gelmişdir kelal
Min ba'd dil-i bahye endaz-ı leb izhar olur
Gülşen-i tab'imdeki nazm-ı gül rengin ter
Şahid-i manaya zib kuşe-i destar olur
Ab-ı feyzi eylesem ecr-i kanat-ı hameden
Şerm ile ebr-i bahariden arak emtar
Gülistan tab'imi tahfiz içün bülbüllerin
Çeşminin müjganları har-ı ser divar olur
Baksa divanımda Hakani rübaiyatıma
H'ah u na-h'ah i'tiraf-ı acz ile naçar
Görse tahmisatımı ruh-i Nizami hamsesi
Hatırın tahdiş-i reşke pençe-i azar olur
Berg-i sirab gül-i şi'r dem füsürde etseler
Katresi sil-i neba-yi şöhret ussar olur
'Ürfi-i asrım ki feyz-i şems-i istidadıma
Şevkle arz-ı ubudiyette hinduvar olur

Ben kelim-i ruzgarım ki asa-yi hamemin
Dehşetinden ruh-i talib vakf-ı istiğfar
Guşine girse sarir kilkimin bir şubesi
Bülbül-i ateş dem-i şiraz bi-güftar olur
17/b. Mısra‘-ı azadenin tanzim olunsa noktası
Dest-i ahbab-ı kirama sübha-i esrar olur
Gülistan her berk-i sebzi meşk içün
Sa'di-i Şiraze bir ser levha-i eş‘âr olur
Olsa kem şöhret nola şimdi kemal-ı İsfahan
Reng-i şi'rim sürme rizan leb-i efkân olur
Dude-i miskin süvar nazm-ı sünbül nevamım
Nükhet ara-yi meşam-ı Hazreti Attar olur
Bed ra-yi hame tasalluf bes ki kavl-i bi-mahal
Çün zülel-i erbab-ı mucib edbar olur
Buldu encamı suhan destin küşad et gül gibi
Kıl dua ta kim kabul-i hazreti Gaffar olur
Dergeh-i Hakdan budur ümid kim memduhumun
Feyz-i tevfik ile vakt-i devleti besiyar
Devlet u ikbalinin daavatına emin içün
Yeksere efvah-ı âlem çün leb-i sui kar olur
Said bahtinde çün var kuvvet-i tevfik-i Hak
Lütü tamir kılup âleme mimar olur
İzdiham ehli hacat ile hal-ı dergehi
Kâle-i güldar nakş-i cephe u ruhsar olur
Vasf-ı zatiyle zeban-ı nas istinas edüp
Ta be-mahşer medh-i zamm-ı nusha-i ezkâr olur
Guş-i canı zikr-i vasfı eylesun lebriz-i şevk
Nağme-i bülbüle ta gül kâse-i serşar olur

Şark u garbı nig u namı eylesün geşt u güzar
Mihr u meh ta kim felekde dair-i aktar ola

DİĞER SİTAYİŞ-İ DEFTERDAR HALİMİ MUSTAFA EFENDİ DER DEF’A-İ SANİYE

Cenab-ı hazreti feyyaz bi-adil u nezir
Zeban-ı natıkama verdi kuvvet-i tesir
Seza o nutk-i Huda dadı eylesem masruf
Sena-yi hazreti mahduma kalil u kesir

Semmi fahr-i rüsül Mustafa Efendi kim
Ğubar-ı hakirehidir muadil-i iksir

Cenab-ı defteri-i devlet ebed peyvend
Sitayiş etmede tedbirine anın takdir
Cemal-i rayine tabeş nüma-yi zib olacak
Tutar her ayine mirat-ı mihr-i çarh esir
Elindeki kalemi durbin-i kudsidir
Bakılsa çok mudur ana ulum-i keşf-i zamir
Medad hame-i anber sevad terkimi
Misal-i nev resiye âlem-i eder tenvir
18/a. Kemine noktası hâk-i butan gibi ideyor
Hisab-ı zevk-i dil ehl-i haceti tevkir
Civan u pire hemişe nigah-ı şefkat eder
Dua-yi devletin etse nola sağir u kebir
Asa-yi rast u revandır yara’ası amma
Hıyanet ehline arz eylemektedir şemşir
Du şak kilki olup navedan ab murad
Kederden etmede halkın kulubunu tathir

Sehi-yi ma meleka akl-ı aftab-ı esera
Aya güruh-i fürumandegan dehre mesir

Senin dekayik-i ayat halkını ederim
Şemim-i verd-i riyaz-ı na’im ile tefsir

İsabet-i eser-i ra’yi ruşenin kıldım
Hatt-ı şu’a’ı cihantab-ı aftaba nezir
Adil-i tab’ı haliminde şimdi hayranım
Ne gune lafz-ı şerif ile eyleyim tabir
Bununla nisbet cehl eylemek değil layık
Birun-i tavr-ı hiraddir bu nükteyi takrir
Ve liyk var nice dürlü dahi hezar sebeb
Ala’l-husus ta’ayyuş gibi bir emr-i asir
Mehakk-i ilm u hünersin efendim insaf et
Huzuruna edeyim halimi biraz restir
Tamam zabt-ı ruus edeli otuz senedir
Misal-i hame kalemde işim gücüm tahrir
Hemişe derdini sen çek sefasın el sürsün
Acep budur sana varid yine bütün ta’zir
Yedimde rişte-i ümniye ömr-i düşmen veş
Bu piç u tab ile olmuşdur ol kadar ki kasir
Refürü çâk-i giribanıma vefa edemez
Bilür bu haletimi hazreti Hâkim u Habir
Bu hal ile nice vasf-ı şerifin eyleyeyim
Aya gubar-ı rehinden uyun-i nas karir
Reva mı safha-i ayine-i sikender iken
Safa-yi tab’ım ola ta bu mertebe dilgir
Dil-i sefidimi kılmış keduret-i efkâr
Ziham-ı mu ile memlu misal kâse-i şir
Girişme-i keremin zere bahş-i şevk olsa
Olurdu pertev-i şi’rim füruğ-ı mihr-i münir
Olup mazhar-ı nur-i lihaze-i cudun
Olurdu şak kalem ğıpta bahş subh-ı ahir
Bıraksa başıma saye inayetin çetri
Olurdu şöhret-i tab’ı selisim alemgir
Kimine reşha-i lütfünle müstefid olsa
Dil belakeş u mihnet güzin u pür taksir
18/b. Eder idi yine nakzile sa’i u kuşiş edüp

Harab beyt derunu ne hal ise tamir
Olursa izn-i şerifin tağazzül eyleyeyim
Ayar-i nutkumu hissa da eylesün tezkir

Görünse vali'a sende rakib-i pür tezvir
O şuh-i pâka meniş hayre eylemez tabir
Taravet-i hatt-ı rühsar-ı yâre yok minnet
Olunca dide-i âşık misal-ı ebr-i matir
Du tak-ı kıble-i ebrusunugörüp zahid
Kemal-i sun'ı Huda'yi eğüp eder tekbir
Ten-i latifini azurde-i huşunet eder
Olursa medd-i nigehden nesic-i tar-ı harir
O şahbazı getürsem acib mi püftereye
Ki zahir olmada hamemde sad hezar safir
Cihanda müftine pervane ber çırağ oldu
Efendi şem'a-i bezmin idi fitil u hamir
Fitil dağını âdem behur edüp yakacak
Melekde olsa eder ol perivesti teshir
Duaya başla yeter **Nüzheta** bu tul-i suhan
Eder felekde melaik bunun içün tehir

Her işte eyleye Bari mutayyib el-hatır
Teneffüsün vere dünyaya bu-yi müşk u anber
Safa-yi kalb ile bağ-ı Bihişt ola hanen
Adu-yi cahının olsun hasedle ca-yi se'ir
Nedim-i meclisin olsun meserret u şadi
Kapunda şam u seher hizmet eylesün tebşir
Gele o mertebe ikbaline terakki kim
Per-i hüma ola ferş rehinde hemçû hasir

DER TEHNİYET-İ KUDUM-İ CENAB-I YUSUF EFENDİ EZ HACC-İ ŞERİF

Ey meh-i Bedr-i sefa paş seha hoş geldin
Vey kamer-i tal'at u hurşid lika hoş geldin
Eyledin kasd-i harem-i azm harim-i Mekke
Hac u umre ile bulup zevk u sefa hoş geldin
Vakt-i piride gidüp beyt-i Hakk'a ba davet
Avdet ettin yine ba izn-i huda hoş geldin
Hacerü'l-esvede sayide edüp riş-i sefid
Buldun ol vecihle yüz lütf u ata hoş
Dostlar serme-i Mekki bedel-i hâkirehin
Kıldılar gözlerine kahl-i cila hoş geldin
19/a. Vatanı bu-yi ferahbahş ile ta'tir ederek
Ayn-i muştaka verüp nur u ziya hoş geldin
Gülşen hatır ahbabını şadab ettin
Feyz-i besiyar ile manend saba hoş geldin
Yusuf-i Mısır melahatsın aziza şükret
Kıldın ihvanı mulakata seza hoş geldin
Hızır tevfike refakatle edüp amed u reft
Kâmuran hoş gidüp ey kâmreva hoş geldin
Çeşm-i hazret nigeh-i şevka dönüp halka-i der
Gözedirdi seni her subh u mesa hoş geldin
Nüzhet-i dilşudenin geldi yerine canı
Dedi bin şevkle ey ruh feza hoş geldin

Fehamden sümme hamden sümme hamden bu sal-i meymenet-i iştimalde delalet-i Hızır ‘inayet ve tevfik hakka refakat ile **“ و من دخله كان امناً= Ona giren güvene erer.”**[110] Kerimesiyle tak-ı vala revak şani mevsim-i kalem hikmet rüsum olan beyt-i Huda’ya dâhil ve saha-i mağfiret mesaha-i arafata vasıl olup murğ-ı arş-ı aşiyan lebbeyk’i kıble-i hacat olan canib-i asumane itale ve hem kadr-i der-i ğaltan olan katarat-ı eşk-i ma‘siyet şuyi asareden sonra “ **من زار قبرى وجبت له شفاعتى**= men zare kabri vecebet lehu şefaati= Kim kabrimi ziyaret ederse, ona şefaatim vacip olur.” unvaniyle kitabe-i iştiharı mahalli ravza-i mutahhara-i hazreti Habib-i Huda ve hücre-i muattara-i cenab-ı Muhammed el-Mustafa aleyhi ve ala alihi ve ashabihi efdale’l-tahiyya ve innema hazretlerini ziyaret ve enva‘-ı ikram ile mev‘ud-i beşâret iktisabı ba’dinde salimen ve ganimen vatan-ı ferah mevtinlerine ‘avd u ric‘at buyurduklarına tehniye-i kudum zımnında birkaç beyt-i teşekkür meal u ma‘na-yi hayr mukaddem edâ ve istikmal kılınmak içün ictisar olundu. Baki hacc-ı mebrur ve sa’i-i meşkur bad.

“Allah’a çok çok hamd ve senadan sonra bu uğurlu senede Hızır (a.s.) kılavuzluğu ve Allah’ın (c.c) yardım ve arkadaşlığı ile ve ***(Ona giren güvene erer)*** *anlamındaki ayet-i kerimesiyle, yüksek kemer ve eyvanları hikmet kalemiyle işaretlenmiş olan Allah’ın (c.c) evine girdik. Mağfiret sahasına ve Arafat topraklarına yetiştik. Arş kuşunun lebbeyk yuvası, hacetler kıblesi olan gökyüzüne uzanan ve aynı değerde hata kapısı olan suçluluk gözyaşı damlaları ile yıkadıktan sonra* ***“Kim kabrimi ziyaret ederse, ona şefaatim vacip olur.”*** *Hadis cümlesi ile meşhur olan Hazreti Habibullah Muhammed Mustafa (s.a.s)’ın –Onun ailesine ve arkadaşlarına salat ve selam olsun- mübarek pâk ve temiz türbelerinin olduğu odaya girerek ziyaret edildi. Hacılar, yaptıkları tavaftan dolayı çeşitli ikramlar ve yeni kazanılmış vaatler sonunda selametle ve ğanimetlerle avdet ederek vatanlarına döndüklerinde, memleketlerine yetiştiklerinde tebrik ve teşekkür olarak manen birkaç beyit söylemeye cesaret olundu.*

Baki haccınız hayırlı ve sayiniz beğenilmiş, kabul edilmiş olsun.”

[110] Kur’an-ı Kerim, (3) Al-i İmran / 97

MESNEVİ-Yİ DER İSTİD’A VE İLTİMAS-I LÜTF VE KEREM

Ey vücudu nesak ara-yi akalim-i hüner
Maye bahşende-i derya-yi Adn kân-ı güher
Senin uhdende eğilmez kerem Hatem-i Tay
Ki o tomarı kef-i cevdetin etmiştir tay
Keremin ebr-i bahari gibi la-yuhsadır
Ki anın katresinin gıptakeşi deryadır
19/b. Mihr-i tabende-i ihsanın ile her zere
Kesb-i nur etmede bir günde nice bin kerre
Reşk-i ihsanın ile oldu o rütbe meyus
Sedef gevher-i bahr eyledi dest-i efsus
Lakin ey bahr-i semahat güher âlem cud
Haliya olmuş iken sende bu haslet mevcud
Beni matruh feramüşuna ihmal edesin
Yani hayret nigeh köşe-i imhal edesin
Hizmetinde ya meğer var mı benim taksirim
Ey bihin maye-i zevk u sebeb-i tevkirim
Bezm-i ateşgedeye çırağ olalı şem’ suzan
Bende pervane gibi olmadayım ser gerdan
Vah ki bir kere nigah eylemedin ben zare
Hiç tertib-i ilaç eylemedin bimare
Şimdi dil-i bülbül-i gülzar ferah namındır
Yani kumru-yi sena gu-yi leb-i bamındır
Acaba bende-i ihlasına yeglik yok mu
Bana bir kisve iki senede yoksa çok mu
Mevsim-i hacda da minnet çekilürse avde
Şey-i ma’dumu muraccah demedir mevcude
Şam işi olsa dahi çöp duhan yokdur ğam
Pâk- tab’ane Halep lülesidir derd u elem
Birbiriyle başı hoşdur ser ile destarın
Ba husus olsa başı hoş o mutalla tarın

Bir semend etmiş idin gerçi mukaddem en'am
Rahat ile bahtını aç eyle bu ihsanı tamam
Nim himmetle bu ikramı tamam eylersin
Bir bakışla beni isal-i meram eylersin
Beş on akçe bana etmişdin efendi ikram
Sebeb-i iyşimi kıldın bu cihetle itmam
Liyk çıktı o cihatın üçünün sahibi sağ
Eyledik hüsn-i rızamız ile tekrar firağ
Keremin böyle iken âleme ey sinesi saf
Bu sena guyine bu vaz' değildir insaf
Suhanım yok sana şayeste duadan gayri
Arz-ı kâla edemem hüsn-i edadan gayri
Şanına layık olan her ne ise sultanım
Eyle anın ile memnun dil-i nalânım
Hak budur kim değilim gayriye asla muhtaç
Var iken "nahnü kasemna" beni zanneyleme ac
Ağniya zümresine vasıl olalıdan bu fakir
Best-i tomar-ı şikâyet ile etmem tefsir
Lakin ey merd-i keremkâr u ata endişe
İktiza-yi duş zat-ı mekârım pişe
Böyledir kim ola etrafına lütfü şamil
Muharrem-i hassin ede cudüne daim nail

20/a. Denedim sana ki esrar-ı dile mahremsin
Resm-i ikramı yine sen a'lamsin

MESNEVİ-İ DER MUTAYEBE-İ KELLEŞAN VE SERGÜZEŞT-İ İŞAN

Başladı nakle bir büzürg kelan
Ser güzeşt-i garibesi el-an
Olmuş idi ezelde ol sere merd
Başlı başına pehlivan-ı neberd
Yani serdar ol ki gir-i keleş
Buna nisbet ile değil ser keş
Asl u cinsi anın açık başdır
Kır şehrinde eski yoldaşdır
Kelle kesmiş kellat çenginde
Gerçi tüy yok ser çelenginde
Başı soy bir şeci' yektadır
Kel horos gibi merd-i hicadir
Görse bir yerde sınıf o başı
Bi-muhaba olur yiğit başı
Nat'ı satranca gösterüp ra'iyat
Nükte amiz eder nice kelimat
Hizmet etmiş Ayaz Paşaye
Baş çokdar olup o bi-maye
Değil idi başında bir ser mu
Olsa âlem keder ile memlu
Baksa dikkatle ana ehli nazar
Bir ser amed kızıl hayâdır der
Nola iyş u safaya etse kıyam
Başı hoşdur kızıl ata eyle mudam
Zabt-ı tımar ederse yok elemi
Oldu serbest çünkü baş kalemi
Varsa ger meleket kızıl başa
Meğer ile kimse çıkamaz başa
Olsa vesvas aceb mi yoldaşı
Eşkıyaya budur odabaşı

Geşt edüp dehri bi ser u bi pa
Oldu çün el-garib ke’l-a’ma
Yani seyyah olup bu esnada
Azim oldu kelinle Bağdad’a
Kelebek gibi geldi pervaze
Başladı şevkle tek u taze
Oldu bir a’ma ile ayakdaş
Kel tavuk kel horosla yoldaş
Oldular birbiriyle hem sohbet
Kat’ı rah ettiler iki nekbet
20/b. Kâh gür gürigini söylerdi
Kâh kel sergüzeştin eylerdi
Hâsılı geh küşade kâh melal
Ülfet etti ol iki merd-i melal
Vardılar çün bihişt abada
Oldu kör dideban o esnada
Kel dahi başı kaydine düşdü
Karga veş halk başına üşdü
Kimi dedi şehirde gel kar et
Kimi dedi başın alıp çık git
Ser füru etmedi bu akvale
Kabil olmadı hiçbir hale
Başlı başına gezdi bir nice dem
Keç küllah beyhudane ve sersem
Akıbet başçılığa etti kıyam
Tüylenüp verdi kendüsine nizam
Hilkatinde meğer o na-kâmın
Fitretinde o şahs-i bed namın
Taze ruyane meyl olup muzmar
Muallimane yazıldı ser defter
Gördü bir serv-i ser firazı heman
Çattı baş darda gibi ol korsan
Hatt-ı ber averde geldi hem berber

Yolun otu kelin kötü derler
Döktü yem-i yâre çeşmi yaşından
Çünkü avladı suyu başından
Sünnete baş oldu köyüne vardı
Yarı destarı gibi çok sardı
Koydu başın yoluna hizmet ile
İrdi başı göğe o rifat ile
Tas-ı hurşid ile olup hemser
Ser bülend oldu hâsılı yekser
Liyk Hak vermesin kele tırnak
Bu cihanda başını kaşıyacak
Her birini nifak edip yâre
İş başa dedi firak dildare
Etti uşşakın ol tebin fi'l-hal
Serseri gezer kuçe-i izlal
Baş açık oldu aşık-ı zari
Savdı yarın başından ağyarı
Gördü çün kim bu özrü âşıklar
Cümlesi düştü iş başa dediler
Halka bend-i teşavür oldu adu
Başı kaydı görüldü mu-yi be-mu
İttifak etti ser güruh-i şaka
Sengsar etmeğe keli mahza
21/a. Buldu ser hanede anı eşrar
Vardı yanına biri serheng-var
Evvela baştan eyledi azar
Dedi kim taşra gel ki hasmın var
Bir keler kuyruğu küçük Mansur
Seni çalmış dediler ey mağrur
Çün işitti bunu o bi-perva
Serine half edüp dedi kella
Nahun-i gamla başını yoldu
Hun ile iki gözleri doldu

Duydu başına çün neler gelecek
Ta'n-ı a'da vücudunu delecek
Kelle küp teessüf oldu biraz
Kıldı sarf-ı nukud kise-i baz
Deme ben bi-nevayini çaldım
Belki bir kimse görmeden aldım
Kelle gözcü cihanda pek çoktur
Tutalım ki benim gibi yoktur
Liyk başımda yok benim devlet
Görmüşüm az yaşımda çok mihnet
Yani zift u sakız kepek kurdu
Ki bu kuvvetsiz başım neler gördü
Kelle puşim ki kan çanağıdır
Serim üstü meges duzağıdır
Gelmedik yok başıma ey yaran
Meğer otlar bitürmedi devran

Bi ser u bün bu gune kal etti
Ser güzeştiyle mekr u al etti

Etti iğfal o şahsi bu güftar
Kıldı nagah küllü kararı firar
Düştü rah-ı kerize bi ser u pa
Aldı başını kaçtı bi perva
Ser nüviştinde çünkü kelin kadar
Yazdı yüz gurbet u hezar sefer
Nola görse o hükm u fermanı
Kelin olmaz başına dermanı
Çok zaman böyle serseri gezdi
Tatlu canından usanup bezdi
Maskat-ı re'si semtine ol kel
Ric'at etti elemle ke'l-evvel
Görmedi hiç menafi'-i seferi

Bulmadı kıl kadar sefa eseri
Bilmeden gördü oldu vakti telef
Çekti başını hırkaya çü keşf
21/b. Ser be-ser nef' u darrın etti hisap
Ta ki soran kişiye vere cevap
Kaldı yanına yattığı taşta
Faiz ancak el elde baş başta

ENDERUN-İ HUMAYUNDA OSMAN PAŞA ZADE AHMED PAŞANIN NECL-İ NECİBİ NAŞİD İBRAHİM BEYEFENDİNİN GAZEL-İ Bİ-BEDELİNİ TAHMİSDİR

Kıldı gül andelibin izzhar-ı zehr-i itab
Ateş yakuttan naht-i ciğer oldu kebab
Sihr ile ezdadı çün cem' etmeğe var sende sebeb
Dilde fikr-i arızın la'linde dil aramyab
Ede ateş-i füruzan mevczen ateşde ab

Serme sa çeşmi suhan gu sureta dembestedir
Hun-i âşık nuş eder perhiz bilmez hastadır
Gerçi ol cevr aşina bigane hu nevrestedir
Her şikenc-i türresinde bir gönül dembestedir
Her nigah gamzesi katl-i dile eyler şıtab

Gül açılsun hatır-ı ahbab veş gonce dehen
Jale asa neşr-i envar eylesun dirra'den
Na-be-câdır ihtifasın aftab-ı hüsn iken
Gerden-i billurunu saf et küsuf-i türreden
Ey peri ayine hikmet gör nesün bi-hicab

Şive u efsunla kays eyleyüp leylaları

Ddoldurub mecnun ile şehr eyledin sahraları
Layık ettin itibare akibet a'daları
Paymal eylersin amma âşık-ı şeydaları
Bir nigah iltifata eylemezsin irtikâb

Ya heva-yi gülşen veya sohbet halva-yi demi
Ya sada-yi dil zarı mutrib-i ferhundeyi
Ya neva-yi nağme-i hatır diba-yi çenk u ney
Ya bela-yi aşk-ı dilber-i yar humar-ı cam-ı mey
22/a. Uğradır bir derde elbet âdemi hükm-i şebab

Yılmadan fariğ değildir bad veş ehli heves
Liyk ermez maksadından guşine bir dürlü ses
Çaresin **Nüzhet** bu gune dedi bir sahib nefes
Naşidâ güçdür meta'ı kâm vasla destres
Etmedikçe asitan-ı ku-yi yâre intisab

Bu gazel-i bi-bedel huruf-i esdaf lâli inci gibi gevher me'âniye züruf olmakla buhûr-i aruzu reşk-aver derya-yi 'Aden eylemiştir. La seyyima muttali'i dilkeşinde kasd olunan cem'i tezad, hatır-ı na-güzar üstad-ı belağat-ı mu'tad olmağın hüsn-i telif ve tenafür-i zahiriyyesinde edat-ı sihr-i helal iradesiyle irad olunan tebayün-i kelimatı kuvvet-i sebk-i merğub ile kalıb-ı ittihade ifrağ ve yek laht ve mülteim olması hakkında ibraz eylediği rüsum-i kalemkâri-i nezaket mefhumu nukuş-i nigarhane-i çiniyi manend suret divar-ı dembeste-i hayret eylediği bedidardır. Şabaş ey kilk-i güher paş ki böyle şi'r-i ibda-ı reh-i kınab mecra-yi icad ve ihtira' olup badiye-i hünerde h'ahişker-i zülal-i ma'rifet olan teşne-i leban ehli tab'ı irva eyledik. Tahsin ey hame-i Abbas 'immame ki nice zamandan berü hane-i viran şude-i erbab-ı düyûn gibi sada-yi dil zadi kahkaha-i meserretden hali kalan guş-i huş-i ashab-i suhan el-haletü hazihi nay-i turfe neva-yi halet za-yi manendi nağamat-ı sarir-i dilkeş tabirin ile ğıbta ferma-yi beyt el-arus olmakla meyadin-i imtiyazda kasb-ı riba-yi maarif olduğunda makam-ı aşina-yi perde-i hüner olan kanun şinasan-ı belağat saz kari ittifakı ve tahrik-i birişim tasdik ile cünbüşnüma-yi mızrab tahkik olmakda hem dest-i ittihad olmuşlardır.

Çare hamuşist şi'rira ki ez tahsin güzeşt. Benaberin bu güher-i abdar giran kıymet kurte-i guş-i arus i'tibar ve piraye-i ser levha-i yâd daşt. Suğar ve kibar olup tefrih-i kulub içün şam ve seher imrar-ı zeban olunsa tahsil-i destmaye-i sürur-i biğaye ve kesb-i sermaye-i ifrah malanihaye olunacağında iştibah merfu'dur Ahz-ı şeref mukarenet **(22/b)** daiyesiyle tahmisine arzumend olmağın kalem mu'ciz rakam zabt-ı ser pençe-i iktidar ve sarf-ı kuvvet-i beşeri i'anetiyle çendin mesari'-i bedayi' medar izafesi mümkün deyu takrib-i ğarib ile iktisab-ı feyz-i müzamin bu hakir 'adim el-istita'a hakkında makdur olduğu sebeb-i iftiharımdır. Cenab-ı nazım umur-i kâinat celle ve 'ala hazretleri naşid ğazel olan zat-ı kudsi sıfatın kut-i tab'ı ma'arif pesendini (seçilmiş) sad çendan eyleye âmin. Baki, ahval-ı eyyam hayat-ı muntazam bad.

"Harfleri inci sedefi gibi olan bu eşsiz gazel, mana ilmi mücevherlerini içinde bulunduran aruz bahirlerinin hased ve gıpta ettiği Aden deryası olmuştur. Bilhassa hatırdan geçmeyen gönül çekiciliğinde kullanılan ihtilafın çokluğu, alışılmış belağat ustası olmasından dolayı biribiri ile uygun kelimelerin kullanması bakımından önemlidir. Dışardan bakıldığında helal sihir aleti iradesiyle yan yana getirilen kelimelerin durumu beğenilmiş olup, bu kelimeler yeniden kuvvetlendirilmek için birleşme kalıbına döküldü. Bu bakımdan tek parça ve iyice birleşmiş olması hakkında gösterdiği ince nakkaş usulünün nezaket anlayışı içinde çini resim ve heykel sergisine benzemektedir. Onun için görenin soluğu kesilmişcesine şaşırdığı açıkça görülmektedir.

Aferin ey cevher saçan kalem! Böyle yeni bir şiir söylemek ince sicim gibi suyolu icat etmeye benzemiş olduğundan hüner çölünde istekli, tatlı soğuk suya hasret olan susamış dudakları sulamış olduk.

Aferin sana ey Abbas'ın kaleminin sarığı! Ne zamandan beri yıkılmış borçlu aileler gibi gönlünün sesi yükseldi? Mutluluk kahkahasının ardından dikkatle dinleyen sohbet arkadaşları, bu halet üzere ney sesini tuhaf gıcırtılı sesler haline getiren bu sesler, gönül alıcı ve insanı ğıpta ettiren düğün odası gibi gürültülü oldu? İmtiyaz meydanlarında ney kamışı bilincinin çoğalmasında hüner perdesinin tanınan makamı olan kanun bilenlerin birbirine uyğun güzel söz söylemeleri ittifakla kabul edildi. Zevk verici olan mızrab incelendiği zaman, sözle sazın el birliği etmiş oldukları anlaşıldı.

Çare, övülen şiirin ardından sessiz olmaktatır. Binaenaleyh bu suyu ağır kıymeti olan mücevher, gelin kulağının kıymetli küpesi ve süslü önsözü oldu. Küçük ve büyük kalpleri ferahlandırmak için gece ve

gündüz konuşulsa, sevinç sermayesinin kazancını sonsuz derecede *sonuna kadar yükselteceğinde şüphe kalmamıştır.*

Şeref kazanmak sebebiyle tahmisini arzu etmem, mucize yazan *kalemin ucu ve beşeri kuvvet sarfının yardımıyla* oldu. *Bu iş, birkaç* tane *yeni söylenilmiş mısra* ilave etmek *sebebiyle mümkündür diyerek yaklaşmak, yabancı mana feyzinin kazanılması bu hakirin güçü yettiği kadar yapabildiği iftihar sebebim* oldu. *Her şeyi yaratan Cenabı Hak celle ve âla hazretleri gazel okuyan kutsal sıfatın tabii seçkin* marifetini *yüzlerce eylesin, âmin.”*

TAHMİS-İ GAZEL-İ Bİ-BEDEL
RIFAT AHMED BEYEFENDİ
MUHASİB-İ KALEM-İ
HAREMEYN EŞ-ŞERİFEYN

Dil-i safiye efkâr-ı hat-ı şeker leban düştü
O mirate ukus-i tutiyan per feşan düştü
Nukuş-i kur’a vıfk-ı meram dostan düştü
Yine ağuş-i kâme bir sehi kad nev civan düştü
Gözümden şive-i reftar serv-i dilsitan düştü

O şuhun arzu-yi türre-i hatır küşasiyle
Muanber hat-ı püşt gonce-i la’li safasiyle
Nesim-i ıtır bahş kâkil-i piçeş nümasiyle
Şemim-i zülf-i müşkintar-ı perçini hevasiyle
Olup dilhun naf-ı nefha riz ahuvan düştü

Siham-ı gamze-i cananeye kıldım hedef canım
Muhabbette alup menzil diken taşmerd-i meydanım
Ben ol ayine ruye dedim ruzem mest u hayranım
Çün oldu hakipayi sürme-i ahrak-ı çeşmanım
Sirişk asa gözünden şimdi kahl-i İsfahan düştü

Füvaka mübtela oldu surahi rişk u hasretten

Açık kaldı dehanı cam iyşin fert-i hayretten
Bozuldu devr-i meclis sakıt oldu çeşm-i rağbetten
Leb-i la'liyle kaldı bade-i gülreng ülfetten
Şikest tövbe-i meydan bezme kan düştü

Gelir güftare sürme bus edüp çeşm-i suhan gusin
Olur hamuş bülbül setredince la'l-i gül busin
Çeküp hançer-i nigahı gösterince zor bazusin
Edince gamzesi der dest işve-i tığ-ı ebrusin
Kef-i beher ameden-i şemşir-i tiz bi eman düştü

Nevazeş eyledikde ol butun zülf-i siyehtarın
Alınca dest-i şevka giysuvan-ı anber asarın
23/a. Çözünce tekmelerin öptükçe ol la'l-i şeker barin
Sıtarem yad olup bus eyledikçe hal-i hasarın
Felekte ahter bed baht düşmen nagihan düştü

Olup maklub firkat-ı hatır bi sabr u samanım
Heva-yi zülf ile bitab iken hal-i perişanım
Bihamdillah husule geldi maksud-i dil u canım
Nühüfte kalmadı manend-i gonca raz-ı pinhanım
Hele arz-ı merama ol güle ruhsat nihan düştü

Misal-ı hame **Nüzhet** başla vasf-ı kaddi takrire
Hemen çek mısra' berceste asa kayd-i tahrire
Nola meşk eylesek bir taze şi'r pâk tabire
Acep mi **Rıfatâ** h'aheşger olsa cümle nezire
Bu ziba nev zemine meyl-i tab'i şairan düştü

Bahr-i ma‘arif-i mevca mizan-i hüner setcan kaşte-i kalem hikmet rakamları olan gazel-i bî bedel ki her harf-i mücevher zarfı kefe-i terazu-yi nazar-ı itibarda mesavi-i dür-i şahvar ve mevazin-i la‘l-i abdar olmakla engüşt-i iştihare fass-i nigin olsa sezadır. Ve her mısra‘ rengin hikmet karini kenare-i ahdak-ı hakaik beyyine ca-nişin sufuf-i müjgan olsa revadır hak el-insaf bu makule ecza-yi behcet fezadan müellef ve mürekkeb gazel-i bi-nezire benim gibi zad-ı mazmun manadan tehi enban olan şair-i bi-maye ve tacir-i endik sermaye tenzir kasdiyle vadi-i muhale düşmek biyaban-ı merk-i na-kâmi olmaktan gayri neticesi olmamakla her bir beyt dil küşasında olan mefhum behcet rüsumun medar-i ianetiyle kesb-i liyakat tanzim ser riştesine temessük birle semt-i tahmise düşmek hareket-i pesendide ve letayif el-hili kabilinden olmakla mesari‘i selase inzimamiyle her beytini reşk-i pençe-i kef el-hadib edüp çehre-i bi-behre-i hasmaya manada havale-i sili terbiyet olunmuştur. Cenabı Halık el-cin ve’l-beşer her harfine beş zam ile nakdine-i sail ömr u devletlerin müsavi-i yekun a‘dad-i merkume eyleye amin.

“Marifet denizinin dalgaları, hüner terazisinin hikmet kaleminin rakamları olan bu eşsiz gazelin her harfi mücevher dolu terazi kefesi kiymetindedir. Bu, hükümdarlara layık kıymetli incidir. O, meşhur parmaklara yüzük kaşı olsa yeridir. Her mısrası hikmetli renklerle gözbebekleri kenarındaki saf ve pâk kirpiklerde hakiki yerini almaya layıktır. İnsafla söylemek gerekirse bu sözler güzelliği arttıran parçalar olarak Telif ve terkip edilmiştir. Bu eşsiz gazel benim gibi mana ve anlamdan uzak olan mayasız ve sermayesi az olan tacir gibi bir şairin tanzir maksadiyle muhal vadisine düşmesi ölüm sahrasında mahrum olmaktan başka bir şey değildir. Sonucu olmamakla beraber, gönül çeken her beytinin güzel anlamlar vermesi yardımıyla liyakat kazanarak tanzim ve tahmisine girişmek beğenilmiş ve hileli latifeler kabilindendir. Böyle olmakla beraber üç mısra ilavesiyle her beyti, kınalanmış el pençesinin utancından nasipsiz çehrenin hasımlarına bir tokat atmış anlamını vermektedir. Beşer ve cinin yaratıcısı her harfine beş misli eklemekle ömür ve devletlerinin sürekliliğini arttırsın, âmin.”

TAHMİS-İ GAZEL-İ DEFTERDAR HALİMİ MUSTAFA EFENDİ

Gerçi o şuh-i tıfıl reveş nev resisidir
Mimar-ı lütfi liyk kulubun üssisidir
23/b. Mah-ı rühünde hatti değil hale sisidir
Ol yar mihribani gören dir mesisidir
Kamet yerinde ince meyan çer kesisidir

Baht-i müsaid ile bulur sende serveti
Fehm nihayetinde yine devletitin leti
Aldanma vaz'ına sana ger verse fırsatı
Çarhın yüküne devr ederek hüsn-i ruhsatı
Nakş-i denizle başkaca dekk-i versisidir

Maksudun ise pür güher etmek sedeffini
Zabt et hisab-ı sud u zeban teleffini
Ol çengi taze sine küşad etme deffini
Kâla-yi vasla gel sakunup içme keffini
Vermez zekât-ı hüsnünü şuhun hasisidir

Kâla-yi al renk şafak girse destine
Kat' et libasın ol put-i meh ruyun egnine
Hüsn u kıyası yakışa ta biri birine
Her gül izara ziynet u zini veren yine
Çarh-ı kuhende akmışanın atlasisidir

Guftar-ı sadef vuzü'ı hulus safa medar
Erbabını saadet ile kıldı kâmkâr
Duymuş bu remzi Nüzhet o mahbub-i namdar
Vade vefaya talip imiş ey Halimi zorkâr
Memduh olanda kul ile ahdin resisidir

Benim faziletlü zarafetlü ustad-ı azizim Teslim Efendi hazretleri hala vasıtatü'l-akd bazuyu hünervi du şah el-sadr şahid-i maarif pervi-i yegane-i dehr cenabı defteri hazretlerinin kalem-i hikmet rakamlarından çekide-i ser levha-i belağat olan penc beyt bir gazel-i bi-bedel-i müstesna ki fi'l-hakika pence efkan giriban her sahib-i hamsedir. Dünkü gün tahmis olunmak içün taraf-ı şerifinizden havale-i uhde-i natıka-i mahlasi buyrulmuş idi. Her çend murğ-ı in incir nistem mefadi-i zeban-ı halimden tantana endaz kubbe-i iştihar iken yine emrinize imtisalen destgah-ı endişede ma ku-yi kalem ‘acz-i tevem ile tensih olunan çendin kumaş-ı mesari‘ bedi‘ el-nukuş ile gazel-i hazreti müşarünileyh melfuf ve matvi olunup **(24/a)** firistadi nadi-i sa‘adet masir kılındı. Hiye beytü'l-leyletü ve ebuha özriha. Cur‘a nuş kadeh-i feyz-i muhabbet Nüzhet.

"Benim faziletli zarafetli kıymetli ustadım Teslim Efendi hazretleri! Hala akdin vasıtası, onun hünerli kolu, sadaretin iki dalı, maarifin şahidi, zamanın biriciği olan cenabı defterdar hazretlerinin, hikmet kaleminin yazdıklarından tamamlanmış olan belağat önsözünün beş beytlik eşsiz gazeli, müstesna bir gazeldir. Gerçekten beşe düşüren yakanın beşli sahibidir. Dünkü gün tahmis olunmak ve şerefli tarafınızdan mahlasımla söylenmesi için bana gönderilmiş idi. Her ne kadar bu incirin kuşu değilsem de hal dilimden anlaşılan tantana atan meşhur kubbe gibi bir kimse isem de, yine de emrinize uydum. Böylece endişe tezgâhında âcizane söz ve kalem ikizi ile yazılan birkaç yeni söylenilmiş mısra eklenmek suretiyle adı geçen hazretin gazeli katlanıp zarflanarak saadetli makama gönderildi. O, gece evi ve özür babasıdır. Nüzhet feyz ve muhabbet kadehinden bir yudum iç."

TAHMİS-İ PERVAZİ-İ GAZEL-İ NABİ

Gel ey nesim-i saba zülf-i yardan ne haber
Bala-yi gerden-i uşşak-ı zardan ne haber
Sevad-ı nusha-i ömr-i güzardan ne haber
Nesim-i kâkil-i anber nisardan ne haber
Gelür mü kafile-i müşkbardan ne haber

Aceb kalemrev-i gülzarı etti mi teshir
Raiyyet çimeni cümle eyleyüp tahrir
Taraf taraf çeküp etrafa cuyiden zincir
Şükufe zar nizamında kıldı mı tedbir
Azimet sipeh-i nev bahardan ne haber

Şemim-i lütfüne amadedir meşam-ı ümid
Sebeb nedir ki zuhur etmedi o iyd-i said
Şikest genc elimde kalup ferid u vahid
Yeter yeter bize bu intizar vucud-i medid
Ne gune cünbüşü var rüzigardan ne haber

Mukim-i kuçe-i yâd oldu hayli demlerdir
Esir-i silsile-i giysu-yi mutaberdir
Fütade-i ser gülzar ku-yi dilberdir
Mülazım-ı der-i sultan bende-i perverdir
Dil-i belakeş nayir-i karardan ne haber

Acep husule gelür hali var mıdır **Nabi**
Teveccüh eylemeye yok mu kuvvet u tabı
Sorar mı **Nüzhet'i** yâd eylemez mi ahbabı
Görür müyüz yine ya Rab o dür-i nayabı
Murad-ı hatır-ı ümmid vardan ne haber

DİĞER TAHMİS-İ GAZEL-İ NABİ

Zir-i fesden neşve-i meyle çıkup mularına
Çaki-i lebden hüveyda oldu ya hularına
Kıldı afakı muattar zülf-i huş bularına
Müşksay etti dımağ-ı canı giysularına
Nafe riz oldu o sevdalarla ahularına

Ser becib infial olmuş o yar-ı gonce leb
Galiba renc-i dil-i cananeye olduk sebeb
24/b. Ey gönül bilmem netice ol gül-i bağ-ı edeb
H'aheş-i vuslatımı his etti telaşımdan aceb
Mu haciz-i çin-i naz olmakda ebrularına
Ah kim oldem düçar-ı ol âlem araya bu şeb
Ateş-i nahutla vermiş kendüye haylı ta'b
Aşinalıktan yerile geçmiş ol şuh tarab
Gamze hamuş teğaful dide lebriz ğazab
Ruhsat-ı guftar bulmuş gibi bed gularına

Zevk-i meyle ol mühim ağuş şekl-i halede
Başka keyfiyet görüldü bade-i yek salede
Ru-yi dilber munakis mirat-ı saf jalede
Yar meclisde gül-i cam elde bülbül nalede
Vaktidir mestane reftar eylesün cularına

Söyle gel aslı nedir ol şem'le kerrümiyetin
Her ne denlü saklasan beyhudedir ünsiyetin
Nüzhet asa cümle duyduk biz senin keyfiyetin
Farş-ı rah olmak gibi bir nev nihale niyetin
Nabiya hali değildir bu tekâpularına

DİĞER TAHMİS-İ GAZEL-İ NABİ

Bir dil-i ayine safvet k'ola hoş huy edeb
İllet-i aybı olur zail daru-yi edeb
Böyledir hâsıl tedbir-i suhan gu-yi edeb
Etse sencide kimi haslet na-gu-yi edeb
Ref' eder hâkdan elbette terazu-yi edeb

Halet efza-yi çimen suffa-i krrumiyet olur
Zib u arayış ser şişe-i emniyet olur
Ca-yi rahatgedesi kuşe-i emniyet olur
Mesned zirve-i destar ser rağbet olur
Sünbülter gibi her kimde ki var bu-yi edeb

Çehre-i laim bed h'ahı olup fersude
Pişgahında olur cephe-i düşmen sude
Hasid gamzede bir harf atamaz beyhude
Hamle-i top taarruzdan olur asude
Her kim olursa penah o ruba ru-yi edeb

Ca-yi reftarı olur barge-i düb u dud
Şan-ı âlisine arş etse acep gör meh-i sucud
Ferş seccade olursa nola bu çarh-i kebud
Piş-i yaride olur nail-i ikbal ku'ud
25/a. Her kim olmazsa terebbü'de zanu-yi edeb

Nerm eder gül gibi bi-şüphe dil-i na-ramı
Çarha şebnem gibi ref'etse nola na-kâmı
Bi-edeblikle de eflâka çıkarsa namı
Her kime olsa mülaki şeref-i ikramı
Cezb eder canibine kuvet-i bazu-yi edeb

Nüzhetâ kendüye meftun edeli ahbabı
Garka-i bahr-i bela etti dür-i nâyabı
Nim baz eylemesün halka rüh-i pür tabı
Pest eder hüsnünü küstah nigahan **Nabi**
Herkese keşf-i nikab eylese banu-yi edeb

DİĞER TAHMİS-İ GAZEL-İ NABİ

Terkib kimya-yi ferah defterimdedir
Sit-i sefa-i ternnüm kilk-i terimdedir
Esbab-ı zevk bezm-i felek ziverimdedir
Mevc-i murad bade-i can perverimdedir
Harf-i neşat zir leb-i sağiremdedir

Feth eyledi rumuz-i mimarı âdemi
Bozdum tılsım-ı genc-i hafaya-yı muazzamı
Gördüm defatir-i hükm-i vaz'ı akdemi
Benden sorun hakayik-i esrar-ı âlemi
Telif-i raz name-i dehr ezberimdedir

Hatırda cilveger eser-i tevbe-i Nasuh
Feyz-i Huda ederse nola ba'de ezin sünuh
Fitrimdedir medar-ı küşade-i sad fütuh
Ahımdadır kilid-i tılsımat-i genc-i ruh
Ab-ı hayat lücce-i çeşm-i terimdedir

Dırgam-ı ğab-ı mişe nevered salâbetim
İkab-ı saht pençe-i evc-i mahabetim
Şehbar-ı ta'ma h'ar-ı çemenzar savletim
Baz şikâr gir çıragah-ı himmetim
Kâm-i düğün cünbüş-i bal u perimdedir

Sahnında nilüfer gibidir mihr-i tabnâk
Pervin olur çü huşe-i nevreste şah-ı tâk
Nüzhet saba-yi neşr eder afaka müşk-i pâk
Nabi eder şükufeleri dehri ıtırnâk
Bağ-ı bihşet hatır nazikterimdedir

25/b. **TAHMİS-İ PERVAZİ-İ GAZEL-İ SABRİ**

Mümkün mü cam-ı aşkla mestane olmayım
La'lin görüpde mail-i peymane olmayım
Âdem olam da aşık-ı canane olmayım
Mecnun misal bais-i efsane olmayım
Kabil midir görem seni divane olmayım

Layık mı devr-i gül ola içmeyim mudam
Dilberle sahn-ı kâşane hiç kılmayım hiram
Mümkün müdür mutabeat-i zühd u akl-ı ham
Kail midir bu zulme acep ol şeh-i be-nam
Âşık olam da sakin-i meyhane olmayım

Bir şem'i dil firuz melahatimi var ki ben
Aşkıyla olmayım geceler zib-i encümen
Manende-i fitile olursa yine beden
Aya cihanda var mı buna itimad eden
Yanup yakılmayup ana virane olmayım

Akl ile aşinalığı fek etmek isterim
Namım nekin-i aşka hek etmek isterim
Zerdi-i ruye hâli mehak etmek isterim
Ehem-i belayi çarh-i felek etmek isterim
Kasdım budur ki aşkla bigane olmayım

Sabri gibi reva mı geçem nuş-i badeden
Peymane-i şarab ve rüh-i tab dadeden
Semt-i dalale mi düşeyim rah-ı caddeden
Nüzhet seza mı ismetim ol ru-yi sadeden
Şair olam da nazik u rindane olmayım

DİĞER TAHMİS-İ GAZEL-İ SABRİ

Derağuş-i visale bir şeh-i alicenab aldım
Yine Pazar-ı sultanide zevk-i bi-hisab aldım
Olur bidar bahtim yar çeşm-i nimhub aldım
Yine bir şuhu kaldırdım ele cam-ı şarab aldım
Felek kerem olmayı seyr eylesün kim aftab aldım

Kemal-i lü'ble iğfal edüp ol tıfl-ı hud veri
Kebuterdir deyu verdim dil u şeyda u rüsvayi
Nolayım döktüm ise nakd-i eşk-i çeşm-i binayi
Düşürdüm sayd-gah-ı dame bir şehbaz zibayi
Şikârım pençe-i himmetle manend ikab aldım

26/a. Bulup tenhaca yari saçdım genc-i selametde
Neşet arâlık ettim şevke geldim vakt-i vuslatda
Arus asa hemen ol hiclegah-ı duvak haletde
Alup serpuşunu cam-ı şarabın bezm-i işretde
Cemal-i dil firuz duhter rezden nikab aldım

Lehib külhan asa nar-ı firkat şule paş oldu
Hararetler verüp leb teşne olduk çehreler soldu
Susuzluktan helak olmuş iken dil taze can buldu
Zülal-i la'l-i dildarı görünce gözlerim doldu
Sefa ser çeşmesinden san bir iki kâse ab aldım

Beni bi-sabr edüp **Nüzhet** misali ol peri peyker
Eğerçi aklım aldı söylemez gayetle naz eyler
Velâkin sonra duydum maksadı bir nükte-i aher
Niyaz-ı aşık istermiş meğer açılmaya dilber
O şuhun yalvarup **Sabri** dehanından cevap aldım

TAHMİS-İ GAZEL-İ VEHBİ

Şair hemişe vasf edecek hüsn u an arar
Ahbabına hediye içün armağan arar
Derya misal cuşişe badi-i zaman arar
Sevda ger hayal ki dil keş mekân arar
Neşr-i meta'ı nazm edecek perdegan arar

Meyhane zevkin eyledi efzun sada-yi ney
Reşkaver oldu bezmimize iyş u nuş-ı key
Seyr et sefayı sende gelüp ey huceste pey
Divan elinde aynın cam ile pir mey
Evsaf-ı cemde bir gazel dilsitan arar

Döktüm eğerçi hâke sersen ru teri
Ettim telef hazine-i tab' hüner veri
Nadan imiş benim gibi görsün de ey peri
Bilmezlik ile zayi' edüp nice gevheri
Şem'i kamerle sonra yine asuman arar

Göstermez oldu aşıka ol mah ruyi dil
Zalim tarahhüm eyleyüp etmez vefdi dil
Etti sipah-ı çapik fitne gulu-yi dil
Eyler hayal-i çeşm-i butan cisticu-yi dil
Casus rehzenan eser-i kavran arar

Gülşenden etti badısaba şevkle güzer
Verdi kudum hace-i nevruzden haber
26/b. Gümrükçü gibi eyledi çarha neşet eser
Her sabah mihr-i jale riya gülleri açar
Güya meta'ı kafileyi dideban arar

Nalendedir kudumun ile na-yi gam küsil
Uşşak-ı dağdarını ey gonce sen de bil
Ürkütme hatırım bu cefadan yeter kesil
Oradadır heva-yi Nihal kaddinle dil
Elbette murğ kendüye bir aşiyan arar

Nüzhet sipehr keç menşe eyleme dilin
Cism-i nizari cevrine etme sakın mehak
Gerçek bu serfüruyu sana etmemek gerek
Beyhude kadd-i hamide değil **Vehbiya** felek
Erbab-ı tab'a atmaya seng-i giran arar

TAHMİS-İ PERVAZİ-İ GAZEL-İ NAİLİ

Ne piş ve ne kem âlemi yeksan bilüriz biz
Mah-ı nevi bir mihr-i ruhşan bilüriz biz
Bülbülleri cümle gül-i handan bilüriz biz
Dest-i zuafayı yed-i ferman bilüriz biz
Her gördüğümüz muri Süleyman bilüriz biz

Reşk aver ebru-yi kemandar-ı butanız
Gayretkeş çeşman ciğerh'ar-ı butanız
Dil hastalarız aşkla bimar-ı butanız
Biz aciz serpençe-i azar-ı butanız
Ne kuvvet bazu ne Neriman bilüriz biz

Hemdem bize bir yar-ı sebükruhdur el-hak
Destinde tuta gül gibi bir cam marzak
Ülfeteleriz bizlere cana budur elyak
Biganeye basdırmasak iyk nola mutlak
Ağyar tenk-i zarfı ger incan bilüriz biz

Sensin bize muhlis yine girdab-ı ifnadan
Kurtar bizi lütf eyle bu girdab-ı beladan
Dermande iken darbet-i emvac-ı inadan
Serkeş değiliz biz yine teslim urızadan
Ne zevrak ne Nuh ve ne tufan bilüriz biz

Yok **Nailiya** şüphemiz encam u verada
Mirat-ı derunegi sabah ile mesada
Baksak yine bu ayine-i kevn u fesada
Nüzhet gibi fanus-i sureka reftada
27/a. Bu girdiş-i eflakide hayran bilüriz biz

TAHMİS-İ GAZEL-İ FASİH

Hasret-i yar ile dilden ah-ı firkattir gülan
Taze dağ-ı sineden hun-i cerahattir gülan
Âşık-ı şurideden daim kabahattır gülan
Çeşme sar dideden hunab-ı hasrettir gülan
Muyi sanma sineden haşak-i mihnettir gülan

Eyleyüp beyhude arz mevce-i çin-i cebin
Çekme zahmet etme izhar-ı gazab ey nazenin
Bais-i tebrid olur zanniyle ruz-i şeb hemin
Her ne denlü etsek irsal-ı peyam çeşm u kin
Senden ey mehru bize mih u muhabbettir gülan

Dağdar-ı nokta-i hal-ı izar al kim
Küyveş bir âşık ser keşte-i pamal kim
Can ile dil beste-i giysu-yi ferah fal kim
Rah-ı aşkta birehne pa u ser abdal kim
Dest-i a'dadan bana seng-i melâmettir gülan

Ey gönül Suzan olup ah-ı seher amade et
Vakt-i şadidir fişenk-i pür şerer amade et
Pare-i dilden kebab ma hazer amade et
Payine isar içün hun-i ciğer amade et
Hazır ol ey çeşmter ol ser u kamettir gülan

Terk-i efkâr ile olma **Nüzheta** hatır cerih
Sabrda mevcuttur hasiyet-i nutk-ı Mesih
Cevrin efzun etse de hemvare ol şuh-i melih
Geşti-i dil ğarkagah-ı ğusseden kalmaz **Fasih**
Vakt-i bad-ı şarta engiz selamettir gülan

TAHMİS-İ PERVAZİ-İ GAZEL-İ REFİ'

Oldu dil sed pare cevr-i yardan şimden gerü
Geçmişim namus u neng u ardan şimden gerü
Fark olunmam suret-i divardan şimden gerü
Olmazım rev der kafa azardan şimden gerü
Yüz çevirmem gamze-i hunh'ardan şimden gerü

Ah ser dem etti efserde o nahl-i nazi ah
Gör ne zülm etti bana billâh bu dud-i siyah
Bağıbana oldu ahval zarım tebah
Bi'z-zaruri oldu kuteh dest Gülçin nigah
27/b. Nahun ümidi kestim yardan şimden gerü

Bade-i la'lin beni saki nigunsar eyledi
Siklet-i şerm u hacaletten sebükbar eyledi
Neşe-i çeşm-i siyahından haberdar eyledi
Hak bu kim mustağni-i sahba-yi hummar eyledi
Fariğ oldum sağer-i serşaddan şimden gerü

Zeyl-i nazmın zahida çirkâb-ı alud riya
Hırka-i açide duzun taridir pud riya
Serme-i çeşm-i galat beyninde var dud riya
Ser beser destar-ı vecihin hâkifersud riya
Came şu ol ab-ı istiğfardan şimden gerü

Hatır-ı uşşakı etti gerd hat-ı muğber **Refi**
Perde-i astarı kıldı caygeh-i dilber refi
Münkesif oldu güneş gibi rüh-i Enver refi
Nüzhet asa hâkdan ol sen dahi berter refi
Damen efşan ol yeter dildardan şimden gerü

El-hased sed el-hased **Fenni**-i Pakize eda
Nice demdir olmuş iken kuşe gir-i inziva
Vech-i dilberden olup hat-ı muanber ru numa
Adet u resm-i kadimi çünkü etti iktiza
Aldı yâri hat ile ağyardan şimden gerü

TAHMİS-İ GAZEL-İ RAĞIP PAŞA

Sanma meydan-ı melahatte o mehveş basılur
Eylese belki ianet mey-i bi-ğiş basılur
Ne kadar rind ise de duhter reze eş basılur
Ab-ı bineşve ile şule-i ateş basılur
Tab-ı meyle ne kadar afet serkeş basılur

Geç meniş kim ola zatında da nev'a hased
Kefeş idbare olur olur nalçe-i bi-hürmet
Etse de ferve-i samur ile arz-ı kamet
Pest fıtratlara ziynetle gelir mi rifat
Olsa her tarz ile kaliçe munakkaş basılur

Kaddi bir mısra'-ı berceste eş'ar-ı kemal
Satr-ı ayrıda ki manada bu davamıza dal
Bade ezin eyleyemem bahs ile hall u eşkâl
Nefi ve isbat feminde mütehalif-i akval
Mihr-i endişe bu mahzarda müşevveş basılur

28/a. Görünen renk tebayün deme miratındır
Levh-i esmada ki eşkâl sur-i zatındır
Ömr u vezidin cedeli cümle hudusatındır
Bu füruat-ı tehalüf ki şüunatındır
Asla avdette bu gavga bu keşakiş basılur

Olsa çün kise tehi dest-i tasarruf kasır
Genc-i peyğule-i mihnette bela der hazır
Çare vardır bu kedurata be-kavl-i şair
Giryedir maye-i teskin-i ğubar-ı hatır
Gerd çıksa feleğe nazıl olur reşş basılur

Şakk-ı hamem olalı subh-i ahire galip
Çâk çâk etti ker beyanını ruh-i talip
Kaldı **Nuzhet** gibi hayrette âdemde saib
Şeşper tab' ile açtım bu zemini **Rağıb**
Kalıb-ı dilkeşe ancak bu edaşiş basılur

MURABBA‘

Dil görüp silsile-i zülfünü mecnun oldu
Hayf günden güne ahvalı diğer gun oldu
Ğayri çek destini satur-i cefadan lütf et
Takatim kalmadı sabra ciğerim hun oldu

Kadd-i balana fedadır nice bin serv-i çimen
Reng-i ruyün ile ateşgede oldu Gülşen
Çün seni gördü bu suret ile ey gonce dehen
Andelib dilimin nalesi efzun oldu

Merhem-i lütfün ile zahm-i dili bağlamadın
Ateş-i reşk ile biganeleri dağlamadın
Bi-mürüvvet nice dersin ki bana ağlamadın
Hun-i eşk ile gözüm menba’-ı Ceyhun oldu

Aşıkın **Nüzhet** biçare u pür derd u mihen
Sinesi olmuş iken nar-ı gamınla külhan
Gördü çünkim seni hamam-ı kasavette iken
Kalbi lebriz-i sefa hatırı memnun oldu

29/a. **GAZELİYAT**

Serme-i avaze-i dil zülf-i şeb budur bana
Gonce-i mihr-i hamuşu la’l-i pür kûrdur bana
Üstüh’an-ı zan eyleme bal-ı huma-yi evc-i aşk
Bir feraşide hasir-i zir pehludur bana
Nakş-i pa-yi eşheb vahşet Nejad Dilruba
Vadi-i endişede bir çeşm-i ahudur bana
Hal-ı cananı göreliden nafeden varesteyim
Hasılı ben bildiğim layık olan budur bana
Sayesinde olmazam asude serv-i gülşenin
Elif aram gönül ol kadd-i dilcudur bana

Matla-ı nazik edaya tab'imı meyl ettiren
Nüzheta tertib-i nakş-i hüsn-i ebrudur bana
***
İhtiyari nist rakkasi betab'ı pir-i ma
Nağme-i takdir bahşed cünbüş-i tedbir-i ma
Çarh-i zer az zahm ehem-i asuman hem çün siper
Per ze Şehbal ikab-ı ğamze dared tir-i ma
Neşe-i devr-i kadeh bahşide-i feyz cünun
Gerdeş çeşm-i butan şud halka-i zincir-i ma
Geşti-i akleş şeved ğarkabe-i girdab-ı mey
Her ki didan çeşm-i hun pala-yi aşık gir-i ma
Mişeved ez şule-i idrak-i ma murğ-i kebab
Nüzheta ger andeliban bişneved takhir-i ma
***
Mudam olmuş piyale şevkle leb ber leb mina
Anınla var ise ruh aşinadır meşreb mina
Umud-i subh-i işrettir beyaz gerden-i safi
Nola beyt el-şerifte olsa tali' kevkeb mina
Kadeh yaranidir dendan kerem ülfet olmuştur
Değil ebi sefadan zahid asa mezheb mina
Ayaklandırdı hep üftadegan bezm-i sehbayi
Mübeddeldir sehaya şimdi hars-ı eş'ab mina
Abdilden istifaza himmet şems-i meserretten
Sema-ı şevkle eyler güzer ruz-i şeb mina
Mudavimdir kadeh evradını terk eylemez saki
Masun-ı dest-i ammdır şimdi sib-i gabgab mina
29/b. Piyade kalmayız bir vecihle **Nüzhet** mehyadır
Bize pir-i muğanın devletinde eşheb mina
***

Rühet nurest eğerçi reşk-i nur-i aftab amma
Lebet rengest ari reng-i gülgun şerab amma
Hatt-ı rühsare-i safeş Nigar-ı reşk ez rengist
Tu mibini muzahir-i sureteş nakş-i pürab amma
Be-halk azari-i âlem eğerçi mar-ı meşhurest
Be-fikr-i halkaha-yi zülf-i tu ber piç u tab amma
Fiğan ez perde birun şud mera beher meyan-i o
Tura tari numayed gerçi an tar u tab amma
Bihamdillah ki nahl-i kadr-i inayeş bülend amed
Bepayeş sahla rizidem eşk-i bihisab
Biguyeş çün saba ser geşte başem her çi bad abad
Ki binem **Nuzhetâ** aher rüh-i o bi-nikab amma
***
Be-gerdan-i sakiya cam-ı şarab saf meşrebra
Bezor bade başed ki küşa-yi an şeker lebra
Bıranem der bağl sad tahta-i meşk cünun girem
Be-ümidi ki seng-i reh şevem etfal-ı mektebra
Meğer subh kıyamet der meyane pa nihed ver ne
Ze dest-i naleem nebud rehayira mürşida
Çira an aftabem mireved der hane-i düşmen
Nemidaned meğer azar nist burc-i akrebra
Bedestem midihed ser rişte-i zülf-i siyaheşra
Ez an ber nuh felek her şeb resanem vasf-i yarebra
Eğer ber ru-yi takva mizend ebru-yi o çeşmek
Nebined ba'd ezin der çehre-i hud reng mezhebra
Çü sasf-i hal-i an çah zenahdan mikunem **Nüzhet**
Ze gayret munhasif binend kurs-i mah-ı nahşebra
***

Ger deh-i peride-i la'l-i tu reng-i şarabra
Ruyet nemude dide-i Bismil-i hubabra
Doz-i ateşest ze şem'i ki çün sipend
Suzed-i şerareeş ciger-i aftabra
Hayret nigah hüsn-i perizad-ı vahşetim
Akseş ze çeşm ayine bürdeest h'abra
Men ders-i aşk-i ez hat u haleş girifteem
H'anem ze nokta nusha-i çendin kitabra
Ser keşte kist rızk-ı harisan çü asiya
Aram-ı cam-ı haviş kunend ıztırabra
Nüzhetâ şudeest pir u sadık ki güfteest
30/a. H'ahi büved nazire bein huş cevabra
***
Demem ki mal u menal füzun ver ya Rab
İnayet et bana sabr u sükûn ver ya Rab
Birunum eyle zinetle suret-i divar
Misal-i ayine zevk-i derun ver ya Rab
Nihal zevkimi tavr-ı dilimde huşk etme
O nahle ğonce-i şu'le numun ver ya Rab
Dehanımı nağmat-ı ma'aşe düşmen edüp
Seda-yi silsile zib-i cünun ver ya Rab
Güluvv-i h'aheşim etme kanat-ı ab-ı murad
Riyaz-ı matlaba va'd-i kemun ver ya Rab
Aşağa var kalem-i mağfiret nüvisin ile
Hisab-ı cürmüme besdir sükûn ver ya Rab
Sevad didesine **Nüzhet** şikest dilin
Sefa-i nokta-i nun-ı derun ver ya Rab
***

Yarağım ile kademi mim eyleme ya Rab
Tab'ım bu melaletle sakim eyleme ya Rab
Avare edüp sohbet-i erbab-ı himemden
Bir şahs-i deni tab'a nedim eyleme ya Rab

Baz eyle bana genc-i ataya u nevalin
Minnetkeş-i ihsan-ı leim eyleme ya Rab
Aşkınla serapa beni eyle zer-i halis
Fikrim heves-i alude-i sim eyleme ya Rab
Kıl kalb-i tenkzarfımı gencine-i vahdet
Cevaz gibi maksudu dunum eyleme ya Rab
Nüzhet ki gül-i şem'i şebistan-ı vefadır
Pejmürde-i asib-i nesim eyleme ya Rab
***
O şeb kim hakipanın didesin tenvir eder mehtab
Bu vesihle rühun mahiyetin tefsir eder mehtab
Zer efşan eyleyüp evrak-ı eflâkı kevakible
O mah çardeh sale gazel tahrir eder mehtab
Değildir hale ru-yi yâre harf ettik deyu mahı
Çeküp zincir-i sime ddurmayup ta'zir eder (mehtab)
Düzüb bir sofra cürm-i haleden nanpare-i mehle
Felekde guya bir bezm-i cem tasvir eder mehtab
Değildir gecesi gülgeşt-i sahra etmesün dilber
Şu'a'ı belki tesir eyleyüp tekdir eder mehtab
Huşa feyz nazar kim bir bakışla kuçe şehri
Bakılsa **Nüzhetâ** hemreng-i cu-yi şir eder mehtab
***

30/b. Nigah-ı dide olur gerçi kim günaha sebeb
Günah mayesidir fi'l-asıl nigaha sebeb
Tekellüm-i leb-i la'linle sabit olmuş iken
Nedir bu rütbe dehanında iştibaha sebeb
Küşude eyledi ebr-i bahar ğonceleri
Sirişk-i hasret olur hande-i refaha sebeb
Berat-ı hat ile serbest iken gönül hası
Nedir bu gamze u bu ğaret-i sipahe sebeb
Kalur mu subh-i kıyamette huftegan-ı zemin
Acib mi riş sefid olsa intibaha sebeb

Nişan buse değildir demiş güzel **Nüzhet**
Nedir o gerden safında ki siyahe sebeb
***
Ya rab beni mustağrik-i envar-ı şuhud et
Meşhud mu her lahzada birenk nümud et
Murğ-i dili kıl bal zen-i ‘âlem-i itlak
Vareste-i dam-ı heves bud u nebud et
Ver mevt ara dide bana zevk-i teselli
Ef ‘âl-ı hudusatıma in’âm-ı hulud et
Ver zere zevkin bütün al hübbü sivâyı
Kâla-yi ziyan dide-i efkârımı sûd et
Eyle ciğerim ma hızır bezm-i ‘inâyet
Dûd-i dilimi rayiha-i mecmer ‘öd et
Esip peyâpey res-i emvac-ı sefâyı
Her lahza şikest aver keşti-i vücud et
Nüzhet ki penah âver-i dergâh-ı Rıza’dır
Azâde-i dest-i sitem nefs-i ‘unûd et
***
Çekdik eğerçi vaz’ı keç-i na becayi baht
Olduk veliyk şimdi yine aşinâ-yi baht
Yed-i mihr-i sipehre kıyas etme vaz’ını
Hoşdur eda-yi şive-i hatır rübâ-yi baht
Firkat nedide aşık vuslat-ı enis eder
Bir derdimendi istese ferman devâ-yi (baht)
Suretnuma-yi matlab müşkil husul olur
Yüz gösterse ayine-i pür sefa-yi baht
Öptüm dehanı yari derağuş edüp belin
İşte olunca böylece olsun ata-yi (baht)
Zevrak süvar-ı bahr visal eyledi beni
Ol şah-ı hüsn ile bu gece mukteza-yi baht
Tığ-ı zeban ta’ni niyamında sıkılup
Nüzhet abesdir etmeyelim iştikâ-yi baht
***

31/a. Oldu zahir-i dilde keyf-i bade-i bezm-i elest
Cam-ı ‘irzi eyledim seng-i melâmetle şikest
Cezbe-i mihr-i hakikat menzilim etti bülend
Şebnem üftade veş surette oldum gerçi pest
Men arefe dersinde çok huşyari ilzam eyledim
Gafil olma sen de ey hace beni gördükde mest
Nezre paş ragbet ola reng-i faniye sakın
Aldanursın şüphesiz bahr-i seraba etme keşt
Payidar olmaz safasi eyler iras-ı suda’
Hâsılı sunma ayağ meclis-i sehbaya dest
Mazhar-ı nur-i Hudadır vech-i merdan-ı Rıza
Nüzhetâ olsam nola bu vecihle âdem perest

Küşad-ı kalbime fikr-i dehan tengdir ba’is
Sefa-yi hatıra cam-ı mey-i gülrenkdir ba’is
Cila ver kalbinden etsün tecelli suret-i mana
İmadı dide-i mirata zira jenkdir ba’is
Betalet çişe olmaz vasıl ser menzil matlab
Gönül pesmandegiye cümle özür lengdir ba’is
Kaçınma sayeveş üftadelerden terk-i ar eyle
Müsellemdir ki i’dam-ı pelenge nengdir ba’is
O şuhun zevk-i esrar hatiyle hasb-i gonce aldım
Sakın ey pir mey zan etme keyf benkdir ba’is
Sükkan-ıku-yi dildar ile sulh eyle eriş yâre
Bu rütbe firkat ve hicrana **Nüzhet** cenkdir ba’is

Akidesindeki anın görüne sui mizac
Kelam ehli akayid ne mümkün ede ilaç
Keremde hatem ise haclet-i sual yeter
Kerem kıl eyleme ya rabbi ellere muhtaç
Olurdu meleket-i rum ehli nakd-i can ber kef
Eğer o muğiçe Pazar içinde olsa haraç
O mihr rüh k’ola satranç baz-ı nat’i hüner

Verir sıtare-i subha halel piyade-i âç
Behakk-ı karabet vuslat-ı nifak-ı ağyare
Ferib hurde olup eyleme beni izâç
Meyan-ı ehli şeraitte bulmayub fasıl
Asıldı dar-ı tahayyürde dava-yi ilaç
Meta'ı kafile-i şehrbend-i manadır
Bu nazm-ı taze-i **Nüzhet** nola bulursa revaç

Dem-i Mesihe mu'âdil sada-yi hazreti şeyh
Cemali Yusuf'a hemta lika-yi hazreti şeyh
31/b. Fitile suz-i nigah-ı harim-i çeşmimdir
Şua'ı arız pertev-nüma-yi hazreti şeyh
Dımag-ı cana verir lezzet-i makam-ı elest
Girerse guşine ey dil neva-yi hazreti şeyh
Sicnicellat hevadan beni eder la-kayd
Safa-yi cephe-i âlem-nüma-yi hazreti şeyh
Sıfat-ı çin-i neval reşadine had yok
Çekildi âleme h'an-ı sala-yi hazreti şeyh
Sada'ı masiyetin zahm-i çeşm-i isyanın
Verir şifasını nutk-ı deva-yi hazreti şeyh
Temessük eyle budur **Nüzhet** urve-i vuska
Girerse deste zimam-ı rıza-yi hazreti şeyh

Nesim-i Gülşen eder hatır-ı hazinimi şad
Bu felek-i köhneye eyyam-ı huş mebad kübad
Behaye kes de bırak boynuma benim cana
Şu tığ-ı ğamzeni uşşak içinde etme mezad
Görünce ruyini artar gönülde bir dağım
Meşakkatim nola günden güne olursa ziyad
Şikâre bais olan ol gazali aşkımdır
Atıp tutarsa muhaldır kemend-i hübb u vedad
Şikâyetim sitem-i zülf-i dilrubadandır
Acep midir bana baht-i siyahım olsa midad

Şütum-i telha müdavim dehan-i şirinin
Ne hoş o beyt-i murassa'da böyle cem'i tezad
Zemin-i beyt-i metin u bülend arif veş
Nola bu şi'rime **Nüzhet** denilse seb' şeddad

Tenim ğubarda intizar h'ahım gerd
Be-bus-i pa-yi tura kamkâr h'ahım gerd
Muhabbet-i tu bedel-i nakş fi'l-hacer kerdem
Ki seng-i pare-i hud namdar h'ahem gerd
Hayal-i nakş-i du payet bedide midarem
Be-rah-ı mukaddem-i tu çeşm çar h'ahem gerd
Be-nezd-i yar çü ayine-i hud tehi sazem
Ki ya vücud-i vi ez hudgüzar h'ahem gerd
Kerem nüma u kadem rihe kun ki nezdikest
Ze na-saburi-i hud can fikâr h'ahem gerd

Rıza-yi hazret yarest matlabım **Nüzhet**
Murad huş be-muradeş nisar h'ahem gerd

Beyaz gerdeneşra mahtabi mitevanem h'aned
Ğalat takrir kerdem aftabi mitevanem h'aned
32/a. Du ebruyeş ki midared be-pehlu nokta-i hali
Ze ebyat-i hilali intihabi mitevanem h'aned
Be-zülf-i o ki der her halkaeş sad çeşm giryanest
Behuşk-i dide-i zahid seha-yi mitevanem h'aned
Be şerm-i ru-yi mahbubi ki mibaşed hayâ rengeş
Be-settari-i Hak ûra nikabi mitevanem h'aned
Nemazira ki abid mikuned niyet-i bihişt üfted
Ne ez ta'at şümarem iztırabi mitevanem h'aned
Kerametha ki efzun mikuned hesti-i salekra
Kişayiş mesmerem anra hicabi mitevanem h'aned
Suhanhayi ki ez pir Rıza bi-şenide **Nüzhet**
Be-her yek harf-i o fasle'l-hatayi mitevanem h'aned

İn beyt-i şerif bais-i diden hazreti pir şud (k.s) ber vechi ki tasvir-i zevk-i anh'ab huceste elkabra gümahi takrir nemitevanem kerd biinayetillahi'l-melike'l-kadir. Der şeb-i du şembe çıhar bist (24) ez şebhayi Ramazan sene 1159 (10 Kasım 1746).

"Bu beyt-i şerif hazreti Pirin (k.s) beni görmesine sebep oldu. O bakımdan zevkin tasvirini, o uğurlu uyku halinde onun takrir ettiği gibi yapamadım. Cenabı Hakk'ın yardımıyla pazartesi günü, sene 1159 (M. 10 Kasım 1746) Ramazan gecelerinden yirmi dördüncü gece."

Husul-i kâm zuhur-i hat-ı izare bakar
Meal-i kiremetden sahn-i kenare bakar
Sefa-yi hatıra badi heva-yi kâkildir
Küşadi-i küre ğonçe ruzgare bakar
Misal-i ayine hayretnüma-yi vahdet olan
Nukuş-i nik u bed dehre bir karare bakar
Acep ki ahd-i güle andelip olur mesrur
O bivefa ise bülbül gibi hezare bakar
Kudum-i yare tarakkubdedir sabah u mesa
Du dide halka-i dür gibi rehgüzare bakar
Önünde sübhasini halka halka dam etmiş
Riya füruş tezahhüd heman şikâre bakar
Cila-yi ayine-i hatırım benim **Nüzhet**
Zuhur-i miskale-i ebruvan-i yâre bakar
***
O bezm-i meyde ki vasf-ı hatt-ı putan okunur
Zeban-ı ah ile ser safha-i duhan okunur
Hayal-i serme-i çeşm-i siyah dilber ile
Meyan-ı meclis-i aşıkda İsfahan okunur
Bakınca hattına ettim mutalaa ile hayal
Bu safhadan bize bir ders-i imtihan okunur
Acep ki püşt-i lebinde hatt-ı ne-restesine
Bakılsa hak bu ki bi kal u kil iyan okunur
Şu zülf-i beyyineyi pâk ve o çeşm-i fettane
Bakılsa dide-i ibretle lafz-ı can okunur

32/b. Sarir-i hame değil guş zare-i tabi'a
Lisan-ı gayıb ile **Nüzhet** ezan okunur
***
Tarik-i derd u gamda çeşm ter şimdi sebil işler
Suyun buldurdu hakka her ne işlerse cemil işler
Heva-yi zülf-i müşkininle nasur oldu sultanım
Dil pür riş şem'i bezm-i âlemde fitil işler
Akar her dem sirişkim üstüh'an-i sinem üstünden
Bezm-i kâşanede sayf u şıta bir selsebil işler
Mukâhhal çeşm-i mader zad yârin derd-i rişkinden
Şikâf-i yaresinde sürmedanın şimdi mil
Sirişkim benden evvel ku-yi dildarı tavaf eyler
Beli beyt el-haramda her işi evvel delil işler
Gelür elbette vakti kâm alursın hiç elem çekme
Bu çarhın saati bilmez misin **Nüzhet** nakil işler
***
Adunun başına murğ-ı dil avarde dönmüştür
Bu vaz'ı napesendi çarh-i keçreftare dönmüştür
Nola ta der guluv lebriz sir aheng-i ah olsam
Ğamınla üstüh'an sine-i musikare dönmüştür
Eder vakt-i kudumun muztarıb kalb-i tenk zarfım
Bakılsa hak budur bir saat-i devvare dönmüştür
Hamirimden alınsun maye-i ğam ey felek zira
Başımda senin tahun sitem hemvare dönmüştür
Heva-yi merkez hâlinle ser gerdan nas oldum
Du pay-ı herze girdim heyet-i pergare dönmüştür
Kad-i manaya cesban-ı atlas tabir-i **Nüzhettir**
Libas-ı köhne-i şi'r ad u sad pare dönmüştür
***
Dide-i pür nemde aks-i kad-i dilber muteber
Taraf-ı cude saye-i serv u sanevber muteber
Cevher zati eder gec suretanı mültefit
Herkesin yanındadır elbette hançer muteber

Doğru söz bi-harf nerm olmaz resayi guş-i hasım
Ruz-i hecede olur mu tir-i bi-per muteber
Teşnedir alem leb-i buthaledarın zevkine
Oldu zira fass-i la'lin mücevher muteber
Ca-yi rahattir gehi ahendilanın sayesi
Hak bu kim vakt u ğare oldu miğfer muteber
Saf dilsin sevdiğim şirin suhan lazım sana
Olmak ister misal-i şir u şekker muteber
Tarik-i fahr ol ki dergâh-ı rızada **Nuzhet**
33/a. Olmadı merd-i dilcu u bi-hünerler muteber
***

Her ne dem mirate ol put çin ebru gösterir
Cevher-i ayineyi ateşte ki mu gösterir
Ca be-ca fikr-i du zülf ham be-ham aks eyleyüp
Hangah-ı dilde resm-i çifteya hu gösterir
Eyler engüşt-i nigah ile işaret hattını
Nev demide Gülşen hüsnünde şebbu gösterir
Yazsa ressam-i nigeh-i levh beyaz dideye
Çeşm u haşt aşinasın ayn-i ahu gösterir
Safvet-i mirat-ı İskender sorulsa yardan
Sine-i mihr-i efkinle ru-yi ber ru gösterir
Heyet -i cism-i nehafüt rengimi mani-i aşk
Suret-i mecnun ile pehlu be-pehlu gösterir
Ben o tir endaz-ı ehem kim gül-i sad berkini
Bülbülan şekl-i siperde tu-yi ber tu gösterir
Cuybar etsem sirişkim muhtemeldir kim o şuh
Kamet-i nazik hiramın serv-i dilcu gösterir
Tab'i **Nüzhet** her kaçan olsa şeker riz makal
Zağ-ı kilki reşk-i tuti-i suhan gu gösterir
***

Halkı divane kılan zülf-i müselsel bu mudur
Rişte bal u per akl-ı mükemmel bu mudur
Bir bakışla beni etti iki kerre maktul

Zülfikar nigeh dide-i ahvel bu mudur
Sine pür dağ u gönül pür elem u can fersud
Senden ey aşk ciğer suz-i muhassil bu mudur
Hat-ı rühsarı mı ya zülf-i abir-i efşan mı
Yoksa rengin rakam nüsha-i ekmel bu mudur
Ma'ni-i mu-yi meyanın ki adem-i tev'emdir
Aşık-ı kemreh u kemnam eden bel bu mudur
Mah-ı nevle feleği na'l der ateş etmiş
Ebru-yi nur siyeh şekil u muna'al bu mudur
Tekmesin çü zedi edüp ça giriban sordu
Nüzhetâ sine-i mirat-ı museykal bu mudur
***
Kaddin Nihal gül gibi nazik gülüşlüdür
Pa-mal ederse servi acep mi revişlidir
Şemşir der kafa o beha der nigah ile
Çeşmin bakılsa hak bu ki çok gösterişlidir
Dizgin gererse serkeş olursa acip midir
Ol şuh-i tünd hû ya şebeşli ya nişlidir
Ferzanelikte nola uçursak o şahı biz
Baziçe-i muhabbeti gayetle kişlidir
33/b. Aşk illeri ki kâğıd-ı mistar keşidedir
Şi'rim gibi netice yokuşlu inişlidir
Sağerde sanma ab ile zin oldu **Nüzhetâ**
Gülgun badenin ayağı cüz'ü şişlidir
***
Gönül fikr-i kudum-i nigare düşmüştür
Nigeh misal reh-i intizare düşmüştür
Kenar-ı dide-i pür nemde suret-i kaddin
O servdir ki leb-i cuybare düşmüştür
Heva-yi hat ile meşk ez ma-i sevdayız
Cünunumuz yine faslı bahara düşmüştür
Semend-i cilve füruşunla paymal olsun
Kulun ki saye sıfat rehgüzare düşmüştür

Telaş-i buse-i gül ğonce-i leb-i la'lin
Derun-i **Nüzhet** pür ıztırare düşmüştür
***
Hattın mı arız-ı hub gerdene nikab mıdır
Bu suret üzre tecessüm eden hicab mıdır
Sedası mest eder uşşakı mutruba acaba
Elinde tar-ı rübabın reg-i şarab mıdır
Arak mı sine-i safında ca beca görünen
Yahud ki cib-i sedefte dür-i huşab mıdır
Derun-i mehde gülfemi gam-ı müjenle senin
Benim gibi o dahi yoksa dil harab mıdır
Şikeste eyledi felek tahammülü **Nüzhet**
Nedir o lerzeş-i ten bahr-i ıztırab mıdır
***
Gerçi la'l-i şekerinin de hattı murlanur
Buse teklifi zuhur eylese zenburlanur
Çekme gam bezme kebab-ı ciğerim hazırdır
Tab-ı ruyunla gönül hak bu ki tennurlanur
Fikr-i halinle bulur hüsn-i hitamı suhanım
Kise-i raz-ı dil anber ile memhurlanur
Bu-yi esrar-ı leb-i dilbere vakıf olamaz
Gonce gülşende niçün yok yere mağrurlanur
Pertev-i efken olalı dehre beyaz sinen
Nilgün-i tas-ı felek-i kâse billurlanur
Nüzhetâ nazm-ı saidade bu pertev var iken
Enverî şi'ri gibi lehçesi meşhurlanur
***
Dil-i bela keşe endişe hat-ı dilberdir
Mutalaa ile bu dersi çıkar güzel yerdir
34/a. İzafe eylese ahe gözüm sirişki nola
Efendi maksadı nakd-ı visalegi cerdir
Kadd-i bülendini seyr ile zir-i kâkilde
O taze serv-i nazar kıl ki saye perverdir

Nedir o hare-i pür mevc-i sebz renk kıya
Garik-i hayret eder huşi ahderdir
Rakib kâfirin alsa acep mi gönlün o şuh
Veğada dil getüren ekseri dilâverdir
Gören o sib-i zenhüdanı pür arak **Nüzhet**
Kemal-i reşk u tahayyürle meyve-i terdir
***
O dem ki şişe-i sehba dilâver taşar boşanur
Sirişk dide-i bina dilâver taşar boşanur
Bahar-ı sayf u şitada bu havz-ı çeşm-i terim
Misal-ı cu-yi musaffa dilâver taşar boşanur
Acep misaha-i kuyin tehi olursa gehi
Cihanda kabe-i ulya dilâver taşar boşanur
Hayal-i la'l ile her gün dehan u çeşm u gönül
Çü dik u sağer u mina dilâver taşar (boşanur)
Acepki nağme-i ehemle kubbesi çarhın
Misal-ı kâse-i şeş ta dilâver taşar boşanur
Du şık-ı hame-i **Nüzhet** ne tarafa kuçe olur
Ziham-ı şi'r ile hala dilâver taşar boşanur
***
Müjem o dem ki sih-i kebaba dönmüştür
Du dide kan ile cam-ı şaraba dönmüştür
Vefa-yi ahde mira'at olunmadan kaldı
Zamane çarha-i pür inkılâba dönmüştür
Rehaya çare mi var olmasun fütade heman
Nazar o nafe geh-i girdab-ı aba dönmüştür
Sirişkim etseler nola cüstücu-yi dane-i hal
Beyaz çeşm-i terim asiyaba dönmüştür
Hayal-i dide-i şehbaz yaz ile hala
Gönül hamame-i pür ıztıraba dönmüştür
Sefa u cevr ile geh pür gehi tehi-i sirişk
Gözüm sakayası dolu dolaba dönmüştür
Misal-ı kıble nüma vech-i hatır ey **Nüzhet**

Çü kabe ber der arş intisaba dönmüştür
Ne dürdür ol ki metafındaki melaikeler
Hemişe çarh-i muallâ cenaba dönmüştür
Ne dürdür ol kef ehli ricada halkaları
34/b. Nizam-ı sübhe-i gevher nisaba dönmüştür
***
Ğıdası dağ-ı ğam şeklinde âlem böyle bir yerdir
Dil-i âdemde resm-i damı mudgam böyle bir yerdir
Hezeran zahid her halkası bir tekiyegah olmuştur
Sakın dahl etme vaiz zülf-i pür ham böyle bir yerdir
Hayal dil rubanın vakf olunmuş cilvegahıdır
Benim mülküm değildir çeşm-i pür nem böyle bir yerdir
Kumaşı ğussa naf müşki sevda anberi hasret
Diyar-ı iftirak abad matem böyle bir yerdir
Muayyendir mahalli ab-ı la'liyle muharrerdir
Kitab-ı hatırımda mebhas fem böyle bir yerdir
Mey u dilber müheyya hane tenha bim napeyda
Eğer insaf olunsa meclis-i cem böyle bir yerdir
Kiyahi nişter ab u hevası eşk u ah olmuş
Zemin-i dilde **Nüzhet** Gülşen-i gam böyle bir yerdir
***
Nihani ey peri ağyar ile ünsiyetin vardır
Bugün zira bana dünden ziyade vahşetin vardır
Sebkbar almasın bu-yi gül veş ey nigeh faraza
Cemal-i dilbere lakin bakılsa sikletin vardır
Benim çün girye riz gussasin ey merdum dide
Cihanda çok yaşarsın böyle insaniyetin (vardır)
Görünce elif kadd-i dilberi mümtedd olur ahın
Bilinmez ey gönül amma senin bir illetin vardır
Nola aks eylesen ebru gibi sinemde ey hançer
Ben inkâr eylemem her vecihle mahiyetin vardır
Olursun ruzedar hasreti her mah ruhsarın
Senin elbette bundan ey gönül bir niyetin vardır

Eğerçi sadedir ey şi'r-i **Nüzhet** reng-i tabirin
Velâkin der gibi zatında başka kıymetin vardır
***
Came h'ab nazdan ol şuh-i siminber çıkar
Sanki ağuş-i sedeften dane-i gevher çıkar
Hasret-i kaddinle olsam ta sabah haşre dek
Tude-i hâkimden ey mehpare Gülbenler çıkar
Lebleri a'daya şeşhane kadehten mey verir
Gamzesinden âşık-ı mecruhuna şeşber çıkar
Yâd-ı ruhsar-ı güle tarh-i tohm-i eşk etsem eğer
Hâkden memul olur kim lale-i ahmer çıkar
Kâkilin arz eyleme hâl-i siyahı setr edüp
Ben serapa ateşim bir parecik anber çıkar
Hande-i la'lini tahmin etti üstad-ı kaza
Dedi bin dane mücevher sağer-i Kevser çıkar
35/a. Hak budur **Nüzhet** cenab-ı bahri-i derya dilin
Şi'rinin her noktasından maden-i cevher çıkar
***

Maaşiran bela-i ah u zarı bilmezler
Sebkrevan-ı fena kâr u barı bilmezler
Kılup saf-ı zamiran eğerçi ayinedir
Acep bu dereke niye inkisarı bilmezler
Garikiyan bihar-ı muhabbet-i ezeli
Misal-ı mevce-i derya kenarı bilmezler
Rumuz-i nükte-i sun'i Huda'ya arifler
Melalet sitem ruzigarı bilmezler
Acep mi dide-i suzende etseler cevlan
Çü rişte ehl-i muhabbet kararı bilmezler
Harab kerde-i bezm-i elest olan diller
Şarab-ı pür gam u na-huşgüvari bilmezler
Cenab-ı Razık beyt-i du gune mutekadan
Meal-i mısra' bab-ı kibarı bilmezler

Mecaz bin cemal-i Huda-yi lemyezel'i
Cefa-yi dilber-i na-payidarı bilmezler
Acep mi kadrimi pest etse **Nüzhet** hussad
Eda-yi şair gevher nisarı bilmezler
***
Çeşm-i guyası eğerçi tercüman fitnedir
La'l-i hamuşu veli mühr-i dehan fitnedir
Kâkilin sünbül gibi talik-i destar eylemiş
Gafil olma ey dil-i şeyda nişan fitnedir
Şur-i mahşer der akebder olsa ber pâ ol putun
Kameti guya sütun-i sayıban fitnedir
Merdum çeşmim gibi surette vus'atsız veli
Hal-i genc-i dide manada cihan fitnedir
Baz gune olsa da sanma tehi peymaneyi
Kim hakikattedir ey kavran fitnedir
Çin ber çin cebin nuhut endazi değil
Nüzheta emvac-ı bahr-i bigiran fitnedir
***
Hayat bahşi-i la'l-i nigarı benden sor
Deva-yi illet-i uşşak-ı zarı benden sor
Meyani saye-i mudır efendi hiç sorma
Veli letafet hâl-i izarı benden sor
Ümid-i vasl ile olma dehen küşadı ca
Nihayetinde olan ıztırarı benden sor
Açıldı gül gibi rühsarı ah-ı âşıktan
Bu bad-ı gonçe küşa-yi baharı benden sor
35/b. Sabahdan bizi encem-i şümar-i hasret eden
Felek dedikleri bi-neng u arı benden sor
Kelam-ı hasid bed h'aha itimad etme
Hulus-i **Nüzhet** ülfet şi'arı benden sor
***
Müjem yara'ası çün suret-i Nigar yazar
Nigeh mahalline bir tığ-ı şu'le bar yazar

Vera-yi hat-ı izarında zülfünü seyr et
Kitab-ı hüsn-i eder tahşiye-i kitab yazar
Kemine nokta-yi ehli tama' bilür faiz
Karar-ı lafzını kâtib ise firar yazar
Şurut-i hükm-i berat muhabbeti gördüm
Zeamet elemin malını nisar yazar
Hakaret eyleme nakâm aşka kim bir cülüs
Kıbalesindeki elkaba kâmkâr yazar
Görüldü defter hakani-i şeh-i vahdet
Kara-yi şem' u gülü dâhil-i civar yazar
Mediha senc-i cenab-ı resim olup **Nüzhet**
Kalem-i ezafil dehr içre namdar yazar
O merd-i muhteremin safha-i sayişine
Vahid-i asr u ferid hüner medar yazar
***
Giriban gir sabrım pençe-i müjganın olmuştur
Anın çün dil-i zebun gamze-i fettanın olmuştur
Rehayab kederdir rüzgârın girdibadındır
O hatır kim gubar-ı kuşe-i damanın olmuştur
Güzelden arız gülgune sa yek vakf-ı şüyundur
Dil şuride guya bülbül-i nalânın olmuştur
Nola baht-i siyahın minnetinden dil halas olsa
Esir-i halka-i zülf-i 'abir efşanın olmuştur
Semend-i işve ki mah-ı nevi mümeyyiz arz etse
Aceb görme felek-i sergüzeşte-i cevlanın olmuştur
Değildir hâl-i niyli reng-i nakş-i merdum çeşm
Kalup simin gerdende bela gerdanın (olmuştur)
Hüma nam şık naz etsün müjen muyün hame ile
Dil-i **Nüzhet** muti'i pençe-i fermanın olmuştur
***

Gonçe lebler subh dem geşt-i gülistan ettiler
Gülşeni reşk aver gülzar-ı Rıdvan ettiler

Jaleden nem kaptı bülbüller çemende gonceye
Sui kasdin duydular feryad u fiğan
Ol putun a’da ‘inan ihtiyarın aldılar
Ney suvar naz iken aşup devran ettiler
36/a. Gülbedenler kıldılar kâkilleri bendin küşad
Kalb-i uşşakı yeni baştan perişan ettiler
İstikametle menar asa âleminin zahidi
Sade rular subhadan âşık perişan ettiler
Ah ile cananenin ahen dilin nerm ettiler
Mübtelalar kuvvetin reşk-i Neriman ettiler
Sen dahi akar mısın **Nüzhet** misal cuyibar
Serv-i kadler azm-i seyr-i sümbülistan ettiler
***
Dil suz aşina-yi aşka ahker-i dağ-ı ber dildir
Siyeh bahtan böyle ekser dağ-ı ber dildir
Değil meh-i seyr edilden sebze zar-ı cennet kuyün
Dil düşmen misali çarh ahder dağ-ı ber dildir
O tiz ahenk mahrem hane-i kerem ülfetim ben kim
Seda-yi perde bîrunumla neyler dağ-ı ber dildir
Dil-i mecmerde adlu benim bir ateşim var kim
Anınla nafe(ş) hâl-i muteber dağı ber dildir
Gör ledün-i damen-i dilberde renk-i buseveş damga
Misal-i nakş-i hatem dide-i ter dağ-ı ber dildir
Ten pür rahne ca-yi dide-i hun rizin olmuştur
Anın çün bana badam mukaşşar dağ-ı ber dildir
Kelef zan etme **Nuzhet** ateş-i pür suz-i gayretle
Cemal-i dilbere mah-ı münevver dağ-ı ber dildir
***

Tak-ı ebru-yi putan hemsuret-i mihrapdır
Pertev-i kandili nur-i dide-i ahbabdır
Seyr edilden garka-i derya-yi hayrettir nigeh
Girdiş-i nafen senin var ise bir girdapdır

Cu-yi derya cuş ekşimle hamide kametim
Ab-ı asi üzre ser gerdan olan dolapdır
Ehli işret oldu uryan libas-ı ar u neng
Neşe-i sehba beli seylabe-i adabdır
Bad-ı zülfünle değil tahrike hacet muttasıl
Hatır-ı âşık misal-ı lücce-i simâbdır
Hiç mümkün mü ola püf kerde-i bad-ı nifak
Şem'i ihlâsım benim hurşid-i alemtabdır
Çeşm-i dil bidar ola **Nüzhet** budur agâhlık
Mest-i gaflet ehli guristan ile hemh'abdır
***
Sufi vatanda seyr u sefer kıl reveş budur
Rah-ı talepde dergeh-i Hakka gidiş budur
Vaz'ı kef nevaşe ey ser füru kılan
Gafil mebaş ehli dile serzeniş budur
36/b. Pazar-ı şevk-i taciriver terk-i kâr eyle
Sevda giran bender tecride iş budur
Rüstem'dedir keman-ı siyeh toz-i ebruvan
Menzil alana tir misalı çekiş budur
Zühhad huşgi meyle eder ter dımağ-ı şevk
Gör zor cezb-i pir muğani keşiş budur
Nakd-i dem-i şümürdegi kıl sarf-ı zikr-i Hak
Sahib-i gina-yi meleket aşka dihiş budur
Zahid husul-i şöhret içün uzlet eylemiş
İnsaf olunsa **Nüzhet** eğer gösteriş budur
***

Gönül iklimini nakş eyleyen bî-renk yazmıştır
Feza-yi lâ-mekânı anda bir fersenk yazmıştır
Bulanlar sırr-ı vahdet nüktesinden maye-i lezzet
Nukuş-i bülbül u pervaneyi hemrenk yazmıştır
Nikât-ı la'lin ey put kabil-i munhal değil zira
Debir-i hikmet ol mazmunu ğayet tenk yazmıştır

Değil asude esip felekten taleb-i servet
Anın çün kilk-i kudret genc-i kalb-i cenk yazmıştır
Reh-i gülzar maksudu nice kat' eylesün âdem
Ki nakkaş-ı ezel peyk sa-yi lenk yazmıştır
Musarrah safha-i dilde veli tahsili müşkildir
Luğat-ı aşkı zahid sanma kim ferhenk yazmıştır
Değildir dağ-ı hasret **Nüzhetâ** müjgan-ı hunpaşı
Beyaz sineye bir lale-i gülrenk yazmıştır
***
Ne mey u şahid u ne nay-i nevadan geçilür
Geçilürse yine esbab-ı riyadan geçilür
Gam-ı ferdayı bu gün rind sebükeş çekmez
Zevrak-i meyle sanur bahr-i kazadan geçilür
Geçemem fikr-i meyanından o şuhun zira
Canib-i vuslata ol cisr-i cefadan geçilür
Zevk-i esrar-i leb gonçe ki ruhsat olsa
Duhter-i rez gibi mader-i bihatadan geçilür
Bahr-i la-ğarkası illa da beka seyrin eder
Gülşen-i cennete dehliz-i fenadan geçilür
Tenkna-yi ham kisveye güzar ettik ise
Çenber ne şiken çark-ı dutadan geçilür
Nüzhetâ meşreb-i ahbaba riayet var iken
Ne mey u şahid u ne nay u nevadan geçilür
***

Serinde sanma yârin giysuvan müşk rengidir
Cedelgah-ı muhabbed pehluvanıdır çelengidir
37/a. Refakatte beni manend-i saye etmeyin hempa
O şir endaz ahu vahşetin huyi pelengidir
Ğarik-i bahr-i aşk ol terk-i can eyle selamet bul
Bu deryanın esenlik sahili kâm nihengidir
Nola sir olmasa ehli tama' h'an kanaatden
Ki anın bais-i tengi-i desti çeşm-i tengidir

Sirişkim el ile hunab eden gülberk ruhsarı
Sakın zan etme reng-i ğaze rahe kendi dengidir
Evvelden vakıf esrar-ı zevk gonçe-i la'lin
Dil-i hayret pesendim gâh serhuş gâh bengidir
Hayal-i satr-ı müjganı değil çeşmimde ey **Nüzhet**
Uçar şimdi gözümde evc-i istiğna külüngidir
***
Hat-ı püşt-i leb midir ya saye-i ebru mudur
Ya iki bal-ı huma ya matla'-ı dilcu mudur
Mısra'-ı berceste-i kamet mi ya medd-i nigah
Rişte-i nahl-i emel ya rişte-i giysu mudur
Mevce-i derya-yi anber mu-yi hâl-i müşksâ
Çin-i taraf-i giysuvan mı ya dem-i ahu mudur
Gerden-i safvet nüma ya kağıd-ı kâfurgun
Mu-yi fer hâl-i sim mi ya nüvişte-i hû mudur
Ya güruh-i ceyş-i fitne ya saff-ı müjgan-ı çeşm
Ya sipah-ı gamze yahud asker-i cadû mudur
Maye-i gülzar cennet reng-i ruhsar-ı putan
Nur-i tavr-ı Musevî ya arız-ı gülbû mudur
Bad-ı nahl-i zindeganı zevk-i vasl-ı yekdeme
Hasıl-ı ömr-i ebed ya buse-i gülrû mudur
Mana-i lafz-ı isabet yeter dilduz-i nazar
Çeşm-i hunu ya gazal-i şir savlet bu mudur
Nüzhetâ şi'r-i resima-yi maarif perverin
Hasiyette ab-ı kevserle acep bir su mudur
***

Kâkil-i seradık-ı harem hüsn u ender
Ebru revak taş mukarnes nişandır
Kasapzadenin yine satur-i gamzesi
Siylab-ı hun-i nahak ile navidandır
Ol tıfl-i geç külah dahi ney süvar iken
Aşubgah-ı fitnede saç kırandır

Tahrik-i damen müjesi şem'-i canıma
Ber vech-i aks-i kaide dest-i emandır
Derd-i firak-ı çeşm-i kebudunla şeb be-şeb
Amaç-ı tir-i ah-ı dilim asumandır
Ol dem ğarik-i mevce-i bahr-i tegafülün
Guş et fiğanımı ki sada-yi ezandır
37/b. Ağyar u yâre zerre kadar itibarı yok
Nüzhet ol aftab ile halim yamandır
***
Ciğer şikefte-i hançer-i nigahındır
Gönül güdahte-i ateş-i şifahındır
Eden bu köyün fihr-i cihanı ser gerdan
Geç gibi görünen kâkil-i siyahındır
Neşet-i semt-i muhabbet güruh-i uşşaka
Gönül senin yine meyl-i bülend-i ahındır
Benim sakınma heman bas bayağı reftar et
Kumaş-ı çehre-i zerdim firaş-ı rahındır
Nikab-ı suret-i maksud zahida yoktur
Hicap olan sana iştibahındır
Sevad-ı sürme olur çeşm-i yâre arayiş
Arus-i mağfiretin ziyneti günahındır
Bulundu kabe-i dilde makam-ı İbrahim
Tavaf u sa'iye çalış **Nüzhetâ** penahındır
***

Gönül esir-i fireng-i nigahın olmuştur
Karib-i hurde-i beng-i nigahın olmuştur
Değil kirişme gazal esed hucum-i kaza
Rübude ser çeng-i nigahın olmuştur
Nola sipah-ı müjen saf Güzin hayret ise
Nazar kunende çeng-i nigahın olmuştur
Hatt-ı şu'a'la taklid-i meşk eder tahkik
Güneş ki mail-i reng-i nigahın olmuştur

Kapatmasa leb-i handan gibi zahım
Çeşide-i zevk hadeng-i nigahın (olmuştur)
Acep mi sihr ile Harut çi nişin olsa
Füru girifte-i neng-i nigahın olmuştur
Sığındı kuşe-i çeşminde ahu-yi gamzen
Ruman-ı bim-i peleng-i nigahın olmuştur
Hezar-i can-ı kirami değil dil-i **Nüzhet**
Nasibe bahş-i nihenk-i nigahın olmuştur
***
Dil bi-arzu vareste-i efkâr-ı hacettir
Safa-yi hatır erbab-ı dil bundan ibarettir
Eden kute nigeh nakş-i hünerden çeşm-i mağruru
Ğubar-ı emen u meyl imtidad-ı istirahettir
Şuhud-i nur-i hak nadir numadır sufiya sende
O feyz-i hak ki her gün kısmet bidar ğaflettir
38/a. Şümar-ı cezr u medd-i bahr-i enfas et maarifle
Eğer bu hal ile girdabe gark olsan selamettir
Humar u neşe-i deyr siva teselsüldür
Değil müntic kaziye geç bu gavgadan hamakattir
Alaikdir keramet fikrin etmek salik hakka
Bu ser rişte eğer kat'i olsa hatırdan keramettir
Ulu'l-ebsare suret setr mana eylemez **Nüzhet**
Fena erbabına kesret anınçün mahz-ı vahdettir
***

Gönülde ğayre mahal yok saadet işte budur
Safa-yi hatıra ancak alamet işte budur
Havarikat-ı velayet şi'ara bend olma
Reha Güzin kuyûd ol velayet işte budur
Şikeste kıl yemm-i vahdette zevrak cismi
Necat ümidini terk et selamet işte budur
Zuhur-i zevk-i bidayetle olma fariğ-i dil
Kanaat etme bu yolda nihayet işte budur

Hücum-i keyfiyet huddiyetle taatin görme
Sakın ki salik-i hakka kabahat işte budur
Safa-yi kalb ile mağlub-i pend-i piran ol
Mücahidan-ı tarika şecaat işte budur
Temyiz-i telh u huşu hal-i bi-mezak nedir
Bu farka eyleme rağbet halâvet işte budur
Mukim-i h’an-ı rıza ol ğam-ı sivayı yeme
Tarik-i fakr u fenada kanaat işte budur
Sada-yi nale-i eshar-ı aşıkan sanma
Namaz u salata **Nüzhet** ikamet işte budur
***
O serv-i kad ki bihişt emel residesidir
Neziri var ise med-i nazar keşidesidir
Değil vera-yi kafasında piçiş-i kâkil
Gazal-i vahşetin ol mevce-i remidesidir
Acip mi rağbet-i nutk eylemezse nokta-i surh
Dehen değildir o hun-i hayâ çekidesidir
Edeb-i nigah ham-ı ebruvan mürşid-i evvel
Ki tak-ı kıble-i suret anın hamidesidir
Ciğer şikâf cem-i ahuvan deşt-i harem
O şuh-i dilkeşinin gamze-i du didesidir
Sutur-i nusha-i anber suvad kayd-i hayat
Hat-i benefşe-i müşkin nev demidesidir
O şah-ı mısır cemale yetişmez illa **Nüzhet**
Ki dest cümle-i ehli cihan beridesidir
***

38/b. Ömr-i sermed heves-i zülf-i dil aramındır
En hayvan nem-i la’l-i leb-i gül famındır
Eyleyen nağme-i kebek dili ah-ı bülbül
Şive-i hasiyet serv-i gül endamındır
Sade ru ya ne giribanını çâk ettirdin
Pençe-i ğamzede ki kuvvet ibramındır

Zevk-i la'lin beni mest eyledi bi-güft u şenid
Mey değil huşumu ğaretger olan camındır
Sekaf-i eflâke hübut eyleyemez kibrinden
Lanesi murg-i dilin küngüre-i bamındır
Çeşm-i meygun suhan gu-yi hamuş etvarın
Bülbül sürme baharın gül badamındır
Cüst u cuyunla senin şam u seher gerdiş eder
Çarh-i **Nüzhet** gibi bi-takat u aramındır
***
Peyam-ı vuslat-ı dilber ki aşıka ne değer
Bu müjde müjde-i diğerdir aşıka ne değer
O nahl-i tazede böyle kalursa serkeşlik
Bir iki yılda gönül başı asumane değer
O şuha hüsn-i bahade bahane yok amma
Hemişe hatır-ı uşşaka bi-bahane değer
Sakın sakın â gönül gec nigah-ı dilberden
Bu tir-i kej dahi olsa yine nişane değer
Şikâyet eyleme bülbül o gül gibi taze
Çimende şam u seher ettiğin fiğane değer
Garip vakte eriştin ki zib-i sami'adir
Şahadet etse sema'iyle ger zamane değer
Tehalük etme sana inhisarı yok **Nüzhet**
Siham-ı gamzesi yârin bütün cihane değer
***

Dil safa-yi vakt ile mirat-ı Yusuf zardır
Suret u manada her ne vardır anda vardır
Nokta-i hâlin meyan-ı ebruvanında senin
Muntahab-ı beyt-i hilali olduğun eşardır
Nazre-i didare tab aver kilkin hâsılı
Ol Nihal-i tazeye teklif-i vuslat-ı yardır
Suret u manada hüsn-i terbiyettir nutk eder
Hame u tutiyi sanma malik-i guftardır

Çar ebrusu murabba' vıfk-ı pür tesir iken
Dilruba teshir-i uşşak etmede naçardır
Merkez-i çarh-i anasırdır süveyda **Nüzhetâ**
Noktadır amma muhit-i devre-i asardır
***
39/a. Kerem-i zamane hat-ı müşkbardan görünür
Beli küşayiş-i dil nevbahardan görünür
Acep mi sinesine dide duz-i şevk olsam
Safa ol ayine-i tabdardan görünür
Letafet-i rüh-i dildarı hat füzun eyler
Nikât-i ders-i muhabbet kenardan görünür
Olunca zülfü perişan gönül olur muztar
Yine bakılsa sitem-i rüzgârdan görünür
Kanaat ehli esağirden olsa da **Nüzhet**
Gina-yi tab'le halka kibardan görünür
Melaz-i ehli hüner yazıcı efendi kim
Vücudu atıfet-i girdigardan görünür
***
Bu der-i ümid ki vech-i kefaf-i samanım
Elinde ki kalem dürr-i nisardan görünür
Arus-i kadr-i saadet medarı subh u mesa
Şikâf-ı ruzene-i itibardan görünür
Misal-i felek rütbe gir-i rif'at iken
Mahal-i rıfk-i tevazu' medardan görünür
Hemişe ruz u şebi iyd u kadir ola ta kim
Bu mihr u mah ki leyl u nehardan görünür
***
Olur mu devlet bidar intibah kadar
Acep ki var mı dem-i feyz subhgah kadar
Kusur-i âleme iğmaz-i ayn eden arif
Gözünde halkın olur muteber nigah kadar
Acep mi kus-i şükuh geda-yi sabr-i güzin
Cihana velvele salsa vakar-ı şah kadar

Olursa badi-i mevc-i muhit-i avf u gafur
Şefi'i badı hevamı olur günah kadar
Gubar-ı hatırım eyler hasudu zinde bekur
Değil gözünde tenim gerçi hâkirah kadar
Şikest saf-ı hücum ezma-yi a'daya
Havale etmeye şemşir olur mu ah kadar
Sebükrevan-i tecerrüd bu arsada buldu
Vakur-i debdebe şahgiran-i sipah kadar
Medar-ı daire-i asuman süveydadır
Değil nazarda veli merdum-i siyah kadar
Refik-i Hızır yakin ol selamet ister isen
Ki ğul rah olamaz **Nüzhetâ** iştah kadar
***
Pir-i mey rind sebük meşrebi takrire çeker
Sonra sehbayi teselli ile tabire çeker
39/b. Ne zaman olsa perakende ra'aya-i havas
Anı sultan hıred-i defter-i tahrire çeker
Fikr-i hâlin ile hayret zededir şimdi gönül
Keyf-i afyon ile meluf olalı şire çeker
Olma dilbend-i füsunkâri-i ikbal-i fena
Ki seni derd u meşakkat çekecek yere çeker
Turfedir şive-i nakıs nişan-i hudrayi
Hükm-i takdiri koyup her işi tedbire
Ehli edbare ğina gelse de ülfet olmaz
Na-beca vaz'i azar ile tevkire çeker
Nüzhetâ Rafet efendiye redif ol ki seni
Kuvvet-i tabi'le ser kuşe-i tenzire çeker
***
Hattin gelmekle meyl-i ah-i âşık sürme sâ olmaz
Şikest-i reng-i ma sevr ilaç mumya olmaz
Keman asa du talik-i mümteni'dir rast-i tab'ane
Ne denlü köhnelense kad-i tire inhina olmaz
Bevadi-i muhabbet bir semum-i aludedir kim

Ser şahında kat'an meyve-i rahat resa (olmaz)
Sen ey sultan-ı melek arâ işve naz kâr ol kim
Cefa etmekle dilber hak budur kim bivefa olmaz
Cihan gerd olmadan hoştur seyahat der vatan zira
Ser zanu gibi ayine alem nüma olmaz
Reg-i sümbül çekilse haddeden hat-ı şu'a'ı veş
Yine heyet pezir tar-i zülf-i Dilruba olmaz
Nezair etse gül tab'i refi'a u meramıdır
Bilürsin **Nüzhetâ** hiç böyle bir nazik rica olmaz
***
Dil-i divaneye gülgeşt-i sahra ardır sensiz
Semen-i aks-i sefid dide-i hunbardır sensiz
Liyk keyfiyetin işrab edilden çeşm-i mahmurun
Bana ritl-i giranın neşesi hep bardır sensiz
Çimenden çâk-i dil olmaz rahvyab safa zira
Çınarın sayesi bir pençe-i azardır sensiz
Nola nefi safa-yi tam edersem sahn-i gülşenden
Du şah la-yi gül bir heyet-i inkârdır sensiz
Ne mümkündür perestiş-i tal'at-ı hubane billahi
Putan-i deyr-i âlem suret-i divardır sensiz
Nola piçare-i şad u neşet u zevk u şevk olsa
Dil derd-i azma-yi **Nüzhetâ** naçardır sensiz
***
Keyf-i sehba ile mest olsa da hem-h'ab olmaz
Bağban-zadeye bir vecihle dolap olmaz
40/a. Pençe-i saht-i gam u mihnet-i hicrin var iken
Aşıkın çâk-i giribanı rahvyab olmaz
Bak ser engüşt-i muhannasına cananın kim
Bağ-ı âlemde bunun gibi bir inab olmaz
Cünbüş ettikçe reg-i nabzım olur şuyun-i zar
Böyledir saz-ı muhabbet ana mızrab olmaz
Hüsn-i dildarı gâhî göremem şermimden
Revzen-i hanemize mihr-i cinan tab olmaz

Nüzheta bus kadem izne tavakkuf etmez
Hane-i pâk-i kerimane beli bab olmaz
***
O şahbazı ki dam aver şikâr ederiz
Şebi ki halkaların çeşm-i intizar ederiz
Hamide eyleme kadem felek sakın ki sana
Bu kavs ile yine biz tirler nisar ederiz
Heva-yi zülf-i siyahınla medd-i ah ederek
Cihanda bir gün olur biz de tarumar ederiz
Zaman zaman bu ten-i dağdare bakdıkça
Hayal-i vakt-i temaşa-yı lalezar ederiz
O serv-i kamet eğer seyrabe mail ise
Sirişk-idideyi hemşekil cuybar ederiz
Çıkar şu penbeyi guşundan ey peri yoksa
Ana havale-i ah-ı şirare bar ederiz
Nazire kaydine düşsek acep midir **Nüzhet**
Merami-i sahk-ı edaya yadigâr ederiz
***
Meyl eder her suye guya abdar endişemiz
Belki bir deryaçe-i simabdır endişemiz
Akl-i kül rehberde olmazsa nola esrarına
Na-şüküfte gonce-i nayabdır endişemiz
Müjde-i gaybi güzar etmektedir her ruz u şeb
Hane-i manaya guya babdır endişemiz
Düşmen-i na-aşinayı garka-i ilzam eder
Halka-i kâkil gibi girdabdır endişemiz
Bi’l-zaruri hasm-ı serkeş ser füru etmektedir
Cami’ el-irfan olan mihrabdır endişemiz
Pençesinden tayiran-i marifet bulmaz reha
Evc-i manada beli ikabdır endişemiz
Guş edüp vasfın nola çekse kulak menguş-i yar
Nüzhetâ bir gevher-i kemyabdır endişemiz
***

Dil-i merd-i Huda pamal-i esb arzu olmaz
Harim-i mecellede na-mahremane cüstücu olmaz
40/b. Giriban putane nasezadır dide duz olmak
Abesdir camesinde mah ruyanın refu olmaz
Ümid şeme-i lütf eylemem ben zahir aradan
Derunum mutekiddir berk-i nakş-i gülde bû olmaz
Olan keyfiyet esrara mahrem bi-tecemmüldür
Anın çün bezm-i has el-has vahdette sebû olmaz
Hamuşandır butan hal u akide destres ekser
Müşahid hâl aherin müddeama güftegu olmaz
Ne çare **Nüzheta** nahl-i metalib ab ru ister
Zemin şure-i âlemde zira ab cû olmaz
***
Zül-i ah azma a'daya tığ-ı canistan çekmez
Hadenk endaz olanlar belki bim-i düşmenan çekmez
Mülayim tiynetanı eyler ifna sohbet-i geçdil
Birişim tar çelle çekdiği zoru keman çekmez
Keşakeşden usanmaz sübhadir keff-i halka zahid
Rehin-i dest-i teslim u rızadır rişte-i matleb
Bizim cemmadeyi 'akkâm kendide dehan çekmez
Eder girdabveş sergeşte her dem revzen-i cismim
Kenare hiç bizi bu ruzigar u zan çekmez
Benim duş-i nahif-i üstüh'ankâri-i tecridim
Hayal ferve-i semmur sahib-i azz u şan çekmez
Nola peyrev olup tutsam rikâb-i izzetin **Nüzhet**
O zat-ı mükerremet endişe billahi 'inan çekmez

Cenab-ı hazreti izzi efendi-i suhandan kim
Süvar-ı şi'ri var iken dide kehl-i İsfahan çekmez
Eğer sencide olsa gevher nazm-i giran kadri
Anı değme terazu değme habl u resiman çekmez
***

Dehani gonçe-i neşikefte-i gülzardan kalmaz
Acepdir beste lebken ol peri güftardan kalmaz
Füsun u fitneden bi-tab kaldı çeşm-i hunrizi
Yine ol ğamze amma aşıkın azardan kalmaz
Nola fikr-i lebinle kuhi nabud etse müjganım
Bilür tişe-i ferhad şirin kârdan kalmaz
O kâfir kiş gamze halkı tağlit eyler amma kim
Nihani çeşm güyası yine pazardan kalmaz
Benim **Nüzhet** bu şi'r-i can güzar u sine suzanım
Bakılsa hak budur kim ah-i ateşbardan kalmaz
***

41/a. Ferah pezir kelam hayat dadesiyüz
Nesim-i atifetingül gibi küşadesiyüz
Bu ravzagehde nola hâksar isek şimdi
Misal-i saye o serv-i kaddin fütadesiyüz
Acep mi pazde-i kâvran derd olsak
Memalik-i ğam-i dehrin tarik-i caddesiyüz
O şah-ı işvesipeh devletinde ferzane
Makam-ı hidmete bel bağlamış piyadesiyüz
Muhal u mümkine olduk mahal veli halkın
Eğerçi ayine manendi saf u sadesiyüz
Esir-i keşmekeş u mübtela-yi bud u nebud
Yazık ki dest-i heva u heves kepazesiyüz
Mekin-i taht-i mübahat isek nola **Nüzhet**
Kalemrev hünerin bizde şahzadesiyüz
***

Sineme navek-i dilduz nigahın etmez
O kaşı yayına ebrusunu bir kez çatmaz
Eşk ile hâk-i deryarı sular âşık olan
Zahid huşk misali kuru yerde yatmaz
Hatırım suzen-i müjgan ile girbal etse
Nerm tendir o perinin bana cevri batmaz

Müşteri olmuş iken halk meyan-i paçesine
İbni kassab satır-ı nazını valsın satmaz
Erre-i firkat ile şane sıfat çâk oldum
Dil nevazım yine kâkillerini okşatmaz
Tığına hunumu bin kere helal etsem de
Nemk-i la’l-i lebin cam-ı şaraba katmaz
Lu’bet çarh ile bir tifle duçar oldum ki
Nüzheta nerd-i muhabbette beni oynatmaz
***
Hamdü lillah yar ile zanu be-zanu olmuşuz
Rütbede hurşid ile pehlu be-pehlu olmuşuz
Ba’de ezin azade-i ‘ikal-ı akl olup
Biz esir-i halka-i zincir-i giysu olmuşuz
Vechi var levh-i cemale mu be-mu kılsak nigah
Vakıf-ı mazmun sırr-ı beyt-i ebru olmuşuz
Sureta üftadeyiz manada serv-i rif’atin
Sayeyiz amma ki aks-i kadd-i dilcu olmuşuz
Lale asâ bir kadehle terk-i hesti eyledik
Âlem rengiz veli vareste-i bû olmuşuz
Bi-kararız custücu-yi âlem-i tevhid içün
Arzu-yi bahr ile manende-i cu olmuşuz
Nüzheta sırr-ı zamair dersin istinbat edüp
41/b. Levh-i dilde hatt-ı Yunus meşk-i Ya Hu olmuşuz
***

Lerziş-i cismin görülden terk-i temkin etmişiz
Cünbüş simabdan talim-i ayin etmişiz
Fikr-i safer-i hâlden hali güzeşte günleri
Defter-i ömrü yekûn ettikçe terkin etmişiz
Kadd-i isti’dad kütehdir kaba-yi vuslata
Ey gönül endaze-i ah ile tahmin etmişiz
Şem’i kâfuri gibi nerm etti ol ahen dili
Ah-ı ateşnâk-i alemsuze Tahsin etmişiz

Muttasıl ol ney suvar işveye takrib içün
Heyet-i ağuşu şekl-i hane-i zin etmişiz
Zahm-i şakk-ı hamemiz etmez kabul-i iltiyam
Nüzheta tahrir-i vasf-i zülf-i müşkin etmişiz
***
Hayal nokta-i hâlin olup süveydamız
Hemişe daire-i dildedir temaşamız
Düşürseler bizi gözden heman şikest oluruz
Kef-i nigah-i peri nezerelerde ki camız
Biz ol güruh-i ferağet şükuh aşkız kim
Vera-yi kaf hireddir makam-ı ankamız
Zuhur-i nur-i ahad vahdet şühududur
Efendi şahide hacet değil bu davamız
Rumuz-i zahir u batın sıfat-ı vahid iken
Niçün iki görünür ism ile müsemmamız
Telatüm-i yemm-i vahdet nümud-i kesret olup
Zuhura geldi bütun nihan u peydamız
Teşebbüsat siva olmadı medar-ı murad
Bizim abes yere masrufdur medarımız
İlac-i zahm-i dihen iltiyamdır **Nüzhet**
Halâvet suhan olsa nola müdavamız
***

Dil-i sad pareye ebruların şimşir göstermiş
Nuhat etmiş şikest ayineyi tedbir göstermiş
Ne ğam kilk kadar yazdıysa ğamzen tir şeklinde
Benimde ahımı hem suret tesir göstermiş
Yazup mani nigah-i iltifat u çeşm-i hunrizin
Dehan şir içinde guyya nahçir göstermiş
Değil çarh bir encem katib-i kudret nezaketle
Re’aya-yi havasa defter-i tahrir göstermiş
Yazan divane heyet suretim divar gun üzre
Şekbah turre-i cananeyi zincir göstermiş

Değildir nokta-i merdum cenab-ı şarih hikmet
Süveyda-yi derune nükte-i tefsir göstermiş
42/a. Dili ayine kılmış sun'ı Bari **Nüzheta** amma
Derununda bakılsa bir cemal-i pir gösterir
***
Nakd-i safa-yi hatır-ı divanelerde kalmış
Efkâr-ı gam ma'ser ferzanelerde kalmış
Bu çarsuya elhak gelmişküsar-ı mutlak
Dad u sıtad ancak meyhanelerde kalmış
Nadan-ı bi-letayif namın komuşlar arıf
Gencine-i maarif viranelerde kalmış
Ney dil gibi şikeste sazende dest-i beste
Mutrib hemişe hişte ğamhanelerde kalmış
Bu vakt-i pür mihande gül ğam çeker çimende
Var ise şimdi hande mestanelerde kalmış
Ka'ar çi fesade alem olup fütade
Ancak rüh küşade cananelerde kalmış
Kalmadı nam-ı âşık bir deftere mutabık
Vaz'ı muhibb-i sadık pervanelerde kalmış
Ab-ı murad-ı dünya iksire oldu hemta
Bir reşhadir ki hala dürdanelerde kalmış
Sehpa-yi zevk-i halet humlardan etti rihlet
Ne cür'a varsa **Nüzhet** peymanelerde kalmış
***
Hayal-i çeşm-i bimarınla hatır-ı der firaş olmuş
Lebin fikriyle esrar-ı nihanı cümle faş olmuş
Değildir la'l o şuhun hateminde eşk-i hun binim
Bina ney üzre düşmüş la'lini gördükde taş
Beni yazsın mukaddem hattı serden geçti zira kim
İşittim zülfü ceyş-i fitne ve efsune baş olmuş
Gözüm giryan iken almış hayal ruyünü hayfa
Çiçeklenmiş kumaş hüsn u behcet cümle yaş
Debistan-ı ezelde tıfl-ı dil-i kays bela keşle

Usul-i nusha-i aşkı okurken h’ace taş
Değildir ebruvan bir matla’ı şi’ir hilalidir
O şuha **Nüzheta** guya ki gelmiş iki kaş olmuş
***
Cebininde şikenc zülfün olup put nim göstermiş
Şikest-i hatla meşk eyleyüp bir cim göstermiş
Nigah-ı iltifatı tığ der kef eylemiş tenkiş
Suver baz-ı felek ümidi şekl-i bim göstermiş
Mahalliyle bakup kayd-ı hayat aşıkı gördüm
Kef-i cananeye kilk-i kadr teslim göstermiş
Dil-i viran şude mamure-i genc-i hakayikdir
Acep mimar-i âlem şive-i termim göstermiş
42/b. Hayal-i zülf-i zincirin edüp ağyarı safer el-yed
Hevayi olmak üzre bir güzel taksim göstermiş
Değildir kameti ham keşte çarhın itibariyle
Zaruri nev civan tab’ime tazim göstermiş
Serapa Gülşen manayi şad ab etmeye **Nüzhet**
Kanat hamesin bir lüle-i tesnim göstermiş
***
Bihişt-i şevk-i Huda yani gülistan-ı hulus
Rubab-ı nağme sera seci’-i bülbülan-ı hulus
Dımağ-ı canda küşad eylese nola tengin
Harir-i nekhet-i güldür bu kârban-ı hulus
Nice dalalete ilka eder seni nefsin
Sakın sakın ki reha bulmasun inan-ı hulus
Katar-ı ehli safa-yi harim manaya
Haddi zevkle sevk etti sazban-ı hulus
Kemine raşhası siyrab eder riyaz-ı dili
Hayat bahş eder ebr-i Güher feşan-ı hulus
Der-i niyaze iki tak-ı ser bülend olmuş
Misal-ı ğurre-i enver du ebruvan-ı hulus
Berat-ı hüsn-i amelde kabul olur mu bedid
Keşide olmasa balasına nişan-ı hulus

Masun-ı tab-ı temmuz nifak olur bi-şek
Olan nişeste-i ser sadr-i sayiban-ı hulus
Görünmese nola **Nüzhet** misal-i ankadır
Vera-yi kaf-ı kanaatte aşiyan-ı hulus
***
Tufeyl-i kafile-i evliya olur mahfuz
Per hadenk isabet nüma olur mahfuz
Derun-i saf-ı zamiran hisar rahattır
Ukus-i ayine-i dil küşa olur mahfuz
Penah gir-i dil-i arifan aman buldu
Dâhil-i saha-i beyt-i Huda olur mahfuz
Fakir isek nola zir-i cenahımızda bizim
Hezar merdum sahib-i ğina olur mahfuz
Safa-yi vaktini temyiz eden mudakkikler
Misal-i saat zerrin tıla olur mahfuz
Görünce hokka-i la'linde habbeza hâlin
Bilindi sahib-i keyfe ğıda olur mahfuz
Şikence h'ar telaş olma **Nüzheta** şad ol
Mi'ad u mebde-i merd-i rıza olur mahfuz
***
Nil ekşim eyledi mecra-yi çeşmimden nübu'
Maceramız buldu mikyas muhabbetten şüyu'
43/a. Ta vudû-saz olmayınca çeşme sar-ı dideden
Salike olmaz salât-ı vuslat içinde hüdû'
Müttehiddir zahir u batın misal şah u bih
Bir birinden iftirak etmez usul ile füru'
Zerresi bi-şek eder ref'zelam-ı masiva
İstese hurşid tecelli maşrık-ı dilden tülû'
Âlemin pest u bülendi manada hem rütbedir
Suret-i hüccettir elfaz-i uruç ile rücû'
Şürb-i mey bu-yi muhabbed **Nüzheta** olmaz nihan
Her ne denlü olsa mahfi ol kadar bulur şuyû'
***

Bihişt-i rahat candır cihanda ku-yi firağ
Netice âdemi eyler fereşte huy firağ
Safa-yi kalb ile surette farki yok derler
Görünse safha-i mirat dilde ru-yi firağ
Misal-i ehli şikem ribh-i imtila çekmez
Masun bu-yi bed midedir gülu-yi firağ
Meta'-ı dad u sıtadı safa-yi hatırdır
Küşade çün dil-i mestane çarsu-yi firağ
Sirişk-i dide gibi itibarı a'ladır
Çıkar firaz-ı terazuya ebru-yi firağ
Riyaz-ı dilde eriştirdi kurs mihr asâ
Nice geduları feyyaze-i sebu-yi firağ
Gül-i hadika-i can **Nüzheta** küşade gibi
Dımağ-ı şevkime zira ki geldi bu-yi firağ
***
Hatt-ı dil-i uşşaka külfettir tekellüf bir taraf
Jeng-i mirata kesafettir tekellüf bir taraf
Yâre ibram-ı visal etmekte taksir eylemem
Bezm-i mey bir vakt-i fırsattır tekellüf bir taraf
Nağme perdaz emanım bilmeyen 'ayb etmesün
Mevsim-i harman u hasrettir tekellüf birtaraf
Aşıkı tebrid eden bigane sanma yar ile
Mukteza-yi kerem ülfettir tekellüf bir taraf
Naleden ben fariğ olmam yâri ram etmese de
Halk içinde başka şöhrettir tekellüf bir taraf
Busesin illet edüp sıkmak nigarın saidin
Nüzheta hayli hazakattir tekellüf bir taraf
***

Görünse çâk-i kubadan eğer o sine-i saf
Olur deride heman perde-i dost-i ifaf
Acep mi ğarka-i girdap hayret olsa ne ki
Gelince cünbüşe bezm-i safada halka-i naf

43/b. Gönül ki ince belin gördü gelmedi hala
Sakın ki olmasun üftade-i tarik-i hilaf
Zuhur-i gamze-i sertiz can-ı şikâfından
Göründü seyf kazaya giriz ca-yi gilaf
Verir mi nevbet-i sohbet öğünmeden aya
Bu asiyab-ı tasallüfde merduman güzaf
Şemim-i sümbül zülf-i Nigar ile **Nüzhet**
Medad surh değil hameden çekide ‘arif
***
Olsa cuş ura ger hatırda ki derya-yi aşk
Dehri gark-ı feyz eder mevc felek fersa-yi aşk
Neşve-i evvel bahar zevkdir her katresi
Bir acep esrardır keyfiyet-i sehba-yi aşk
Fazlasından tak-ı arşa perde ne tüy olur
Haric-i endaze-i tahmindir diba-yi aşk
Maye-i sur-i serafil oldu kemter nafhası
Kıldı ihya alemi zevk-i seda-yi nayi aşk
Gül gibi boya değil amma serapa âlemi
Ğarka-i renk eylemişdir lale-i hamra-yi aşk
Bulsa bir ayine kalbi **Nüzheta** atar olur
Mantık et-tayri okurdu tuti-i şeker ha-yi aşk
***

Vefâ u cevrini farka liyakatim var yok
Temiz-i nik u bed dehre kudretim var yok
O serv-i kadle şeb u ruz eğerçi puyanım
Misal-i saye velâkin maiyetim var yok
Peri u şana muhibbim rakib dive adu
Bakılsa medh olacak ademiyetim var yok
Meyan-ı dilberi ağuşa çekmeğe bulamam
Bu keşmekeşde kalup istirahatim var (yok)
Çeşinde zehir nigeh gâhî buse gir dihen
Telaş-i şükr u şikâyetle rahatim var yok

Benim mukim u misafir misal-i perkârım
Garib-i der vatan oldum sükûnetim var yok
Mukabil hatt u ruhsardır gönül **Nüzhet**
Eğerçi ayine asa kesafetim var yok
***

Muhasib-i kalem-i cizye Rif'at Efendi hazretlerinin gazel-i bi bedeline esna-yi Ramazanda tanzir olunmakla bu vecihle tezkire tahrir olunmuştur. Bahr-i maarif Koca İbrahim Paşa her mısra'ı matbu' el-nizami gıbta ferma-yi silk el-dal giran kıymet olan gazel-i bi bedellerini tanzire liyakatim **(44/a)** var yok çendin ebyat-ı müşevveş terakip geç u meç esalib nigaşte kirtas-ı âcizane kılınup bedel-i imsakiye olmak üzere hediye-i Ramazani kılınmıştır. Ebru-yi nadir bir ebr-i zengi asa na-mevzun ve kerih el-manzar olan mesari'-i ucubet endamı şikeste tak-ı eyvan-ı Kisra gibi bed endam nüma ise dahi yine nukuş-i acib engihte zenkâri ve tıla sude-i ustadaneden hali olmamakla tertib-i intizamdan kat'el-nazar sarf-ı lihaze-i itibar olmağa ez zati bazen şive-i harekât kalem behzad rakam-i bedihi el-zuhur olmakla maruz-ı huzur-i devletleri kılındı. Baki kasayid-i eyyam ömr u devlet müstezad sihhat u vus'at bad.

"Cizye kalemi Muhasebecisi Rif'at Efendi hazretlerinin eşsiz gazeline Ramazan ayında tanzir olunmasından dolayı tezkire yazılmıştır. Maarif deryası Koca İbrahim Paşa'nın her mısrası gıpta edilecek nizamda yazılmış ipliğe dizilmiş ağır kıymetli mücevher olan eşsiz gazellerini tanzire niyetim vardı. Karışık tertip edilmiş eğri büğrü uslupla gelişigüzel kâğıtlara yazılmış gazelleri imsakiye bedeli olmak üzere Ramazan hediyesi kılınmıştır. Nadir bir kaş, bir siyah bulut gibi vezinsiz ve ağlamaklı buruşuk görünen mısraları, Kisra'nın eyvanının kırılan kemerleri gibi kötü görünüyor idiyse de, yine de altın işçiliğinin hayret verici yaldız işlenişi ustalığından uzak değildir. Bununla beraber tertip ve intizamına dikkat edilmemiş ve itibarı düşünülmüştür. Bazı yeni kalem hareketleri ispata muhtaç değildir. Huzur-i devletlerine arz kılındı. Sonuçta kasideli günler ömür ve devletin uzun, sıhhat ve mutlu olsun."

Yine dilbend-i ham-ı kâkil-i canan olduk
Dil-i ahbab ile bir köşede mihman olduk
Nola peyveste karar eylemesek bir yerde
Şeref-i aşkla bir gevher-i galat olduk

Eser-i za'af ile fanus-i hayale döndük
Hele bir şem'-i şeb araya nigehban olduk
Nazar-i ayn-i yakin ehline pertev fikenin
Ki süveyda gibi bir nusha-i irfan olduk
Kaparız ku-yi muradı atarız gayrilere
Ki ser pençe-i himmette ki çugan olduk
Biz baht-i siyeh arayış cemiyette
Nola aşüfte isek zülf-i perişan olduk
Der-i dilberde kalur halka sıfat gözlerimiz
Ki o dergah-ı felek cahda derban olduk
Hakisar olmuşuz amma ki yine muteberdir
Kerem erbabına san köşe-i daman olduk
Nağm-i bülbüle **Nüzhet** ne acep gelse kesad
O gül endama ki biz şimdi gazelh'an olduk
***
Bihamdillah o fettan gayre meftun olduğun gördük
Elif veş kaddi bar-ı aşk ile nun olduğun gördük
Salındırmaz iken leylayı dar-ı zülfüne asla
O serv endamı şimdi bid-i mecnun olduğun gördük
Demadem aşıkın giryan eden mecnun-i bi-rahmin
Misal-ı naf-ı ahu çeşmi pür hun olduğun (gördük)
Neva-yi naleyi sit-i meges zan eyleyen şahsin
Fiğan el-âmânı perde birun olduğun (gördük)
Hiraş zar-ı fi'l-tanbur ile ile meluf na-sazla
Derunu şerha zar levh-i kanun olduğun (gördük)
44/b. Cihan pişe hayin görmedik gam çektiğin kat'a
Velâkin ehli dil bin ker mahzun olduğun gördük
Vefasız ahde dahi kanulur **Nüzhet** ki
Nüma bahşa-yi zire va'd-i kemmun olduğun gördük
***

Bu gazel Hafid Osman Paşa Naşid İbrahim Bey Efendi hazretlerinin gazeline tenzir olmakla tahrir olunan tezkire suretidir. 'İnayetli efendim hazretleri bundan mukaddem kemer-i bend-i ihtimamı mantıkatü'l-buruç gibi gayret kuşağından bedel-i der meyan etmekle meydan-ı şiir u inşada

pişrev-i hem kıdeman belki ayakdaşların başına tozkoparan iken keman şikeste üstüh'an asa çille güzin tak-ı nisyan ve kabza-i zor aver taallukda müptela-yi keşmekeş bud u nebud ve mümkün oldukça selefe iktida-i Bari der damen-i üzlet ve Nişantaşı manendi bi-hareket olmakla yılda bir kez azmayiş-i eş'âr içün elimize zihgir kadar küşad-ı hatıra badi-i zaman feyz-i iktiran girmediğinden maada tahir sehm el-gaybden sad menzil baid olmağın hadenk-i muyun peykân-ı amalımız tir-i hevayi gibi nişanladığımız hedef-i maksuda adem-i isabet zımnında kepaze veş hamyaze keş hasret olmaktan ğayri meşkimiz kalmayıp küşe-i ihmalde feramuş şude-i si sale olup tenide-i lü'ab-ı ankebud ile pirahen puş olan metruke ki nezzaresi kâse-i çubin-i gedayane bakmaktan ziyade nefret aver ve lika-i dirhem şudesi buhûr-i 'aruz gibi peyvest-i daimiye müptela olup reha-yi leb-i çah-ı pir zenden sad mertebe vahşiter olan hokka-i bi-medad medadı ile hala kuvve-i tab'-ı hüner pesend ile keman-ı Rüstem-i sipehri ki heyet-i kavs-ı kuzahdan ibarettir. Kepade-i çupin etfal misal dest huş pençe-i müla'abe eyleyen şairan-ı zor averane nazire güyluk daiyesiyle kalem cunban-ı hasaret olmak bir vecihle şayeste-i zeban za'af iktiranımız değildir. Lakin ahbab-ı hakikat nisab-ı hazaratının teklif-i latiflerinden dahi ser piç 'inad olmak mutad-ı fuad dai-i muhalisat nejadımız olmadığından kabil-i islah olan **(45/a)** mahalleri mahv u ispat buyurulmak ricasiyla kelam-ı mevzun makulesi birkaç beyt-i bi-irtibat ile tasdi'a ictira olundu. Baki kasayid-i i'mar-ı müzeyyel ve gazel-i amal-i müstezad bad. Ğuta h'arim bi sahil-i mihnet Nüzhet.

"Bu gazel Osman Paşa'nın torunu Naşid İbrahim Bey Efendi hazretlerinin gazeline nazire olarak yazılan tezkire suretidir. Gayretli efendim hazretleri bundan önce dikkat bendinin ve burçların kemeri gibi gayret kuşağından bedel ortaya sürmekle, şiir ve inşa alanında öncü ve eski olmuştur. Belki arkadaşların başına tozkoparan iken kemiği kırılmış keman gibi çile çeken, unutulmuş kemer ve kuvvetli kabzasıyla yakınlaşmada kararsızlığa müptela olmuştu. Olur olmaz şeyde ve mümkün oldukça selefe uymada cenabı Hakkın emniyet derdinden inzivaya çekilmiş bir nişan taşına benziyordu. Yılda bir defa şiir denemeleri için elimize zincir halkası kadar hatırlanmasına sebep olan feyz zamanı yaklaşmadığından dolayı görünmeyen temiz hisseden yüz menzil uzak kalınıyordu. Bu bakımdan emellerimizin saç okunun ucu, arzu oku gibi nişanladığımız hedefimize isabet etmedi. Kepaze gibi hasretle iç çekmekten başka meşkimiz kalmadı. İhmal köşesinde otuz sene unutulmuş oldu. Bu gibiler Örümceğin salğıladığı ağ ile yapılmış gömlek giyen bir kimse gibidir. Yoksulların kâsesine bakmaktan ziyade, nefret

uyandıran dirhem ipeği olması, daimi ulaşmaya Aruz bahirleri gibi müptela oldu. Emeller, kocakarının kuyu gibi ağzından yüz defa daha vahşi olan mürekkebsiz hokkanın mürekkebi ile hala hünerli tabii kuvveti ile Rüstemin yayı gibi gökteki kavs-i kuzah heyetinden ibarettir. Bu bakımdan, hoş pençeli elleriyle oynayan kepaze çocuklar gibi şiirle oynayan kuvvetli şairlere nazire söylemek sebebiyle kalem cesaretle hareket etti. Onun için bu işe zayıf bir dille yaklaşmamız doğru değildir. Lakin esas gerçek arkadaşların latif tekliflerine de inat etmek duacı kalbimin alışılmış sadakatli soyuna yakışmaz. Dolayısıyla düzeltilmesi mümkün olan yerleri mahv ve ispat buyurulmak ricasiyle, vezinli kelamı birkaç bağlantısı olmayan beyitle baş ağrıtmaya cesaret edildi.

Sonuç, kasideleri imarımıza nail olsun ve gazel emellerimiz ziyade olsun. Mihnetsiz sahilde peştimal sar Nüzhet.”

Ben dilhiraş-i navek-i müjganınım senin
Merg-i aşina-yi hançer-i berranınım senin
Ey şem’-i nur paş-i şebistan hüsn u an
Ta subh olunca her gece suzanınım senin
Reşk aver olsa nutkuma İsa acip midir
Meşk-i ez ma-yi la’l-i suhandanınım senin
Cib-i sabah rahne-i divardır bana
Nezzare paş-ı çâk-i giribanınım senin
Ah eyledikçe alsa fitili nola güneş
Ben bir çırağ-ı meclis-i irfanınım senin
Rühsude olsa payıma dünya acip midir
Ben kim gubar-ı kuşe-i damanınım senin
Nüzhet misal-ı put dahi ey çeşm-i Dilruba
Ru-i der deva-yi saihhat u dermanınım senin
***
Yar edip rühsar-ı pâk-i yâdı feryad eyledik
Revzen açdıkmin vech ğamhaneyi şad eyledik
Ru-yi cananı ğubar-ı alude ettin ahtan
Mukteza-yi aşk ile dünyayı berbad eyledik
Sürmeler yaptık sevad-ı çeşm-i ahudan sana
Gözgüde bir sanat-ı nadide icad (eyledik)

Dil harab-ı gamzedir amma ki biz memnunuyuz
Bu bahane ile bina-yi aşkı abad eyledik
Levha-i meşk eyleyüp eşar-i mir arıfı
Tıfl-ı tab'i **Nüzheta** şakird-i ustad eyledik
***
Peride dide kıyas etme ben dilfikârın
Uçar gözümde efendi hayal-i rühsarın
Kemer misal kararım dolandırıp gittin
Benimle ey put-i kâfir bu muydu bazarın
Sıkıldı gonca hamuş oldu bülbül-i Gülşen
Görünce la'lini guş eyleyince güftarın
Beyaz dide-i pür nemden eyleyim na'lin
Ten-i rakibi leked h'ar ederse rehvarın
Hiyel tıraz sipehri ferib hurde eder
Senin bu şive-i dumdar-ı çeşm-i sehharın
Misal-ı türre olur **Nüzheta**ya kayd-i diğer
45/b. Şikenc-i halka-i perçin taraf-ı destarın
***
Büyüttü burnunu pervaneler şem'-i şebistanın
Uzattı kametin kumrular serv-i hiramanın
Güneş gibi doğup çünkim cihanı gark-i nur ettin
Değildir çah-i nehaşab adı battı mah-ı tabanın
Bahar eyyamı geldi Dilruba münkad u mey hazır
Nedir bunda günahı söyle ey dil şimdi şıtanın
Sema' naza girdi zülfünü ru puş edip dilber
Dön ey ömr-i güzeşte devr-i zevki geldi devranın
Senin giysularındır bais-i mecnun-i âlem
Netice yok yere adı çekildi zülf-i Leyla'nın
Mükahhal çeşm-i mader zad dilberden nazar değildi
Çekildi gelmez oldu sürmesi şehr-i Sifehan'ın
Nola ehl-i tabiat derk ederse rütbemi **Nüzhet**
Suhandandır yine fehm eyleyen kadrin suhandarın
***

Âşık misal-ı ayine-i dilküşa gerek
Sertab pa-yi dilbere hayret zad gerek
Rindan ki didever ola zerrin kadeh gibi
Daim elinde cam-ı mey huşnuma gerek
Kemter nigah lütfünü yarın ümid eden
Manend-i meyl-i mukahhale çeşm-i aşina gerek
Nakd-i neşata nisye-i gamdır şeref veren
Reng-i bahara çuşiş-i ab-ı şita gerek
Hâlin füsun-i halka-i zülfe medar olur
Elbette dame dane-i hatır-ı riya gerek
Ol kad-i pâki sahil-i susla götürmeye
Tufan-ı eşk dide-i rikkat feza gerek
Nüzhet cenab-ı rasihe peyrevlik etme
Tarh-i suhanda şive-i hüsn-i eda gerek
***
Tutup daman-ı zülf-i yâri devlet nidiğin görsün
Sefa-yi leyletü'l-kadr muhabbet nidiğin görsün
Çekilmez nakş-i hüsnün hame-i mu olmasa elde
Bu suretle acep mi zevk-i vahdet nidiğin görsün
Olup nezzare paş kamet-i serv-i gül endamın
İşaret rumuz-i istikamet nidiğin görsün
Alup dest-i e'adiden seni ağuşa ram etsin
Ayyar-i ruz bazi sadakat nidiğin görsün
Çözüp ku-yi giriban açılsa gerdan-ı safın
Tecella-yi avd-i subh-i vuslat nidiğin görsün
Misal-i senk-i tahuna seyahatdir vatan-ı kılıf
Medar-i himmet kutb-i keramet nidiğin görsün
46/a. Olup rah-ı Rıza'da salik-i meczub-i bîperva
Netice **Nüzheta** seyr-i tarikat nidiğin görsün
Cenab-ı pir-i ali menzelet ruhsatnuma olsa
Meraya-yi surda mazhariyet nidiğin görsün
***
Cemal-iyare nazar kıl letafet ister isen

Nemek çüstan-i dehan ol Melahat ister isen
Güneş misal tenezzül edüp yüzün yere sür
Uruc-i rütbe-i çarh-i keramet ister isen
Kuyud-i kesret olur fikr künc-i tenhayi
Halk-ı hatıra sai eyle halvet ister isen
Rumuz-i "nahnu kasemna" dadır medar-ı refah
Taayyüş eyle bununla sükûnet ister isen
Nedim-i meclis erbab-ı gaflet ol her şeb
Zuhur-i subh-i haşirde nedamet ister isen
Kef-i dua-yi ahbabı badıban edegör
Sefine-i emelinde selamet ister isen
Hemişe setr-i kabahatla verziş et **Nüzhet**
Huzur-i kalb ile Hakk'a ibadet ister isen
***
Ne pençe-i müje ne zülf-i yardan gördük
Ben ol şikenceyi kim ruzigardan gördük
Nesim-i gonçe nevaz baharı neylesin
Kişayiş-i dili biz ah u zardan gördük
Adu-yi kine hevesden ümid olan vuz'u
Eda-yi yar-i uhuvvet şiarından gördük
Acep mi lale sıfat sergerlere şevk olsak
Safa-yi vakt-i dil-i dağdardan gördük
Meali cümlesinin noktadan ibaret imiş
O nushalar ki siğar u kibardan gördük
Hemişe garka be-nur olduğun bu eşyanın
Derun-i sengde muzmar şirardan gördük
Ne gördük ise makam-ı Rıza'da ey **Nüzhet**
İnayet kerem-i girdigar'dan gördük
Cenab-ı hazreti Hakk'ın cihan cihan lütfün
Nigah-ı pir-i keramet medardan gördük
Acep midir köhne-i cebhe sa-yi acz olsak
Bu resm-i mihr-i felek iktidardan gördük
***

Mey nuş cam-i aşka humar olmamak gerek
Divan-ı muhabbete ar olmamak gerek
46/b. Mevc-i aşina-yi cünbüş-i girdab kâkili
Fariğ nişin-i günc-i karar olmamak gerek
Terk-i niyazınım nigah-ı terahhum et
Şehbaz-ı evc-i naz şikâr olmamak gerek
Esrar-i gonce-i leb-i dilberle mest olan
Mağlub-i keyf-i beng u gubar olmamak gerek
Mirat-i vech-i şahid-i mana olan gönül
Suret pezir-i nakş u Nigar olmamak gerek
Geşti nişin bahr-i tevekkül olanlar
Zikr-i necat u fikr-i kenar olmamak gerek
Ol taze nahl ravza-i ümide **Nüzheta**
Teklif-i ham-i vasılla bar olmamak gerek
***
Dil-i mecruhuna uşşakının merhem midir la'lin
Acep ki reşk-i nutk-i İsa-i Meryem midir la'lin
Hele ben bülbül-i hamuş vakt-i hasretim lakin
Senin de gonce veş ey gülbeden ebkem midir (la'lin)
Hat u zülfüne emr eylerse der başım gözüm üzre
Güruh-i mar u murunu zabt eden hatem midir la'lin
Unutturdu bana zehr-i 'itabı hande-i nazın
Bu hasiyetle bilsem kim deva-yi sem midir la'lin
Riyaz-ı hüsnivane kesret-i tabhaleden aya
Dehan gül gibi alude-i şebnem midir la'lin
Sorulsa söylemezsin pek nihan istersin esrarın
Dil-i pür ukde-i **Nüzhet** gibi mübhem midir la'lin
***
Çün harim-i kabe-i vaslı makam etmek gerek
Sarban-ı aşka teslim-i zimam etmek gerek
Genc-i mana tılsımın bozdu zebanın kat' eder
Bu suhan-i tahkikdir terk-i kelam etmek gerek
Mukteza-yi galibiyet afv-i taksiratdır

Sanma kim düşmandan ahz-i intikam etmek gerek
Meyve-i maksud olur hâsıl velâkin evveli
Ol Nihal işveye teklif-i ham etmek gerek
Salik-i aşka olur havf u reca çarhını bar
Duş-i himmetden atıp anı hiram etmek gerek
Rub'-i meskûn-i anasir bildiğim bazar ise
Sarf-i evkat ile kesb-i nik nam etmek gerek
Talib-i sır-ı menzil-i maksud olan merd-i Güzin
Nüzheta celb-i kuluba ihtimam etmek gerek
***
Aşkla avare gerd deşt-i hayretdir gönül
Ya birehne dehr u kühsar hasretdir gönül
47/a. Sellemi ne paye-i ecram-ı ulvidir beli
Kasr-i vala-yi şehinşah-ı muhabbetdir gönül
İnkisarından tehaşi üzre ol zahid sakın
Şeb çırağ kuşe-i tac-ı kerametdir gönül
Guftügusu bezm-i has-ı vahdeti idrâk eder
Bir nedim-i vakıf-ı sır-ı hakikatdir gönül
Nükte-i ser bestesin keşf eyler ama ehli dil
Mana-i piçide-i şehbeyt-i fitratdır gönül
Ser vü becib inziva olsa acep mi **Nüzheta**
Talib-i hasretkeş-i vakt-i inabetdir gönül
***

Bu gazel-i bibedeli istida-yi inabet zımnında mürşid-i dil agâhım kaddese aşiyan Hazreti Rızaeddin Nakşibendî Mustafa Efendi cenaplarının huzur-i müstevcib el-sururlarına arz eylediğimde hadenk-i rica hedef-i kabule isabet birle derhal tecdid-i vüdu buyurup telkin-i zikr-i kalb-i birle mübarek dest-i keramet peyvestlerinde tövbe ve inabet-i devletine inale buyurmuşlardır.

"Bu eşsiz gazeli, tarikata girmek için istida olarak kalbimi bilen mürşidim -Allah onun yuvasını kutsasın- hazreti Rızaeddin Nakşibendî Mustafa Efendi cenaplarının layık olan mutlu huzurlarına arz eylediğim vakit rica oku, kabul hedefine isabet etti. Şeyh derhal abdestini tazeleyerek kalb zikrini telkin etmek için kerametle dolu mübarek elinde tövbe etmek ve tarikata girme devletine kavuşturdular."

Giysû-yi putan gibi perişan mısın ey dil
Ya ben gibi bigane-i derman mısın ey dil
Ahınla pür avaze olur tası sipehrin
Şuriş fiken kubbe-i gerdan mısın ey dil
Bahtinle nedir ta bu kadar cenk u cidaller
Hem kevkebe-i tab'-ı suhandan mısın ey dil
Tuti gibi nutk vur ahının sefasın
Bir ayine ruhsareye hayran mısın ey dil
Alam-ı felek sende bulur cümle ayyarın
Bilsem ki seni beliye-i mizan mısın ey dil
Teklif-i derağuş ile bar oldun o mahe
Hemsiklet pirahen-i keten misin ey dil
Manende-i **Nüzhet** nice bir biçiş hasret
Yoksa sen o ruva ile yeksan mısın ey dil
***
Benzer mi yare revnak pader hava-yi gül
Bir haftadır şu bağda ancak safa-yi gül
Kurtar şu kuşca canını kaç ey hezar zar
Yokdur bu denlü ah u fiğane rıza-yi gül
Çel akçe saçdı başına şebnem kapınca bad
Sed pare oldu damen-i rengin kaba-yi gül
Eşk-i hezarı sanma ki beyhude cuş eder
Şebnem misal dinidir eyler eda-yi gül
47/b. Etsem hayal rühlarını gör diğer müje
Seyr eyle har ile nicedir macera-yi gül
Layık değil mi bu gazel-i taze **Nüzheta**
Destar kuşesine sokulsa becâ-yi gül
***
Gonce haseb olma meyan-i bezme gel peyveste gül
Bade badi-i küşad-ı dildir ey nevreste gül
Kabil olsa merdum çeşmin ederdi mumya
Bülbül hasretzede gördükçe yara şikeste gül

Hatem-i la'lin öpüp açmaz komuşlar sohbeti
Saklama baziçeden aldık efendi deste gül
Lüle-i hunab rikkatdir hezarın didesi
Yad-ı gamdan oldu gülşende meğer dilhaste gül
Gülbün iyş üzre kâr etmiş açup mecmuasın
Andelib-i hoşnevaya arz eder nevbeste gül
Gül beçeşm intizar olduk yeter nergis gibi
Pembe veş konsun ser minamıza bir deste gül
Pertev mihriyle mühr-i jale zail olmasa
Keşf-i raz etmez kalurdu haşre serbeste gül
Eyledikçe **Nüzheta** tahrir vasf-ı ru-yi yar
Bağ-ı nazm içre şak kılmadan ceste gül
***

Rağıp Paşa merhum reisül-küttap iken tarh eylediği nev zemine nazire olmak üzere tanzim ve bazı ahbabın dahi nazireleriyle maen latife uslup tezkire ile meclis-i şeriflerine irsal olunmakla ziyade memnun olup mecmualarına sabit ve tahrir eylediklerini ihbar eyle deyu sefirimize tenbih eylemişler idi.

"Rağıp Paşa merhum reisül-küttap iken ilave ettiği yeni yere nazire olarak tanzim ettim. Bazı arkadaşların da yazdıkları nazireleriyle birlikte latife usluplu tezkire ile şerefli meclislerine gönderilmekle, paşa oldukça çok memnun olup kendi mecmualarına yazarak kaydettiklerini söylemesini sefirimize tenbih etmişlerdi."

Şemim-i kâkilin arayiş-i dımağ etdim
Derun-i nafeyi gayretle dilbedağ etdim
Telaş-i vasl ile vadi nevered hayret olup
Reh-i metalibe ah-ı dili surağ etdim
Fitil dağıma şevk-i rühunla şule verip
Ten-i nizarımı bu vecihle çırağ etdim
Edüp netice-i ülfetde şemm-i buyi telef
Neşimen tarabı kuşe-i firağ etdim
Hayal-i serv-i kaddinle du saf müjgana
Verüp nümayişi mahsud kuçe bağ etdim

Sütun-i ahı edüp mancınık-ı kasr-ı rica
Esas tak-ı duvak visalı sağ etdim
Nigahi neşve-i la'l-i nigare hasir edeli
48/a. Şarab-ı Nabi dile **Nüzheta** yasağ etdim
***
Ne dem kim bir put âşık pesend işve cu buldum
Dil-i mihnet keşim anınla daim ru beru buldum
kelle gec sine çâk u cam derdest nağme senc olmuş
O şuhu hâsılı bir mukteza-yi arzu buldum
Nola hamuş olursam bus edince dide-i yâri
Dehan-ı iştikâye sürme-i sed gelübuldum
Perişan eylemem hâk-i der dildarı ehemle
Ki anda hak budur kim ben dahi çok ebru buldum
Hayal-i ham ile taklib-i evrak-i dil eylerken
Şüruh-i zülf-i piçapiç yari mu bemu buldum
Nola ney pare-i hamem olursa sekrin **Nüzhet**
Leb-i şeker füruş yâre rah-i güftüguı buldum
***
Ben dilfikâr-ı hat-ı rüh-i tabnâkinim
Nakş-i azma-yi safha-i gülberk-i pakinim
Ta haşr olsa dide küşa olmasam nola
Mest-i nigah-i nergis pür neşve nâkinim
Bala keş olma damenini ta ki yüz sürem
Zira yolunda bende ben de senin şimdi hakinim
Şimşir-i ğamzen olsa nola dür-i niyam-ı naz
Aşkınla ben senin dahi çoktan helâkinim
Oldum hasarda ma'sara ğamda guya
Ey mest işve dane-i engür tâkinim
Divanelikde etsem eğer afv kıl ki ben
Hayret nüma-yi seyr-i giriban çâkinim
Nüzheta misal-i muztarıb el-hal isem nola
Ben dilfikâr-ı hat-ı rüh-i tabnakinim
***

O şuha ah ederken hun-i eşk-i dide gösterdim
Biri biriyle ab u ateşi piçide gösterdim
Kadd-i mevzununu bir mısra'-i berceste nazm etdim
Dehanın nüktesini mana-i neşenide gösterdim
Yazup nahl-i letafet suretinde kamet-i yâri
Nezaket kasd edüp yar-i visali çide gösterdim
O sim endamı çekdim sine-i pür dağ u suzana
Derun-i pembede ateşleri puşide gösterdim
Vefa-yi yâre k'la-yi âdemden came kesdirdim
Cihanda hak bu kim bir suret-i nadide gösterdim
Rüh-i pürtabını bir şem'a-i suzende zan etdim
Dil-i serkeştemi pervane-i gerdide gösterdim
Bu şi'rim **Nüzheta** mecmua-i lütf u itab oldu
48/b. Biri biriyle ab u ateşi piçide gösterdim
***
Olur serpiş-i hayret yare ahvalim beyan etsem
Bilür çekdiklerim elbette bir ah-ı nihan etsem
Beni tir-i nigah-ı itibare eylemez layık
Eda-yi hizmetinde kaddimi şekl-i keman etdim
Beni cemaze-i gerdun ederdi ziynet gerden
Ceres veş rah-ı maksuda düşüp ah u fiğan etsem
Şebistan-ı harim-i yâre reh vermez felek farza
Vücudum ateş-i ahımla şem' u şam'dan etsem
Yine ölçüp biçip erzan görüp asla rıza vermez
Meta-ı canımı bus-i dehana rayegan etsem
Yapar gerd-i havadis sed reh-i gülzar-i maksuda
Eğer seyrab içün derya sıfat eşkim revan etsem
Beni şi'rim gibi mecmuasında saklar ahbabım
Eğer bağ-ı fenada laleveş **Nüzhet** hazan etsem
***

Felek ikbalin içün ihtiram-ı bigiran etmem
Sana tazim içün ben doğrusu kad-i mekân etmem
Ben ol yekta süvar saha-i nazım ki nahcirim
Eğer olsa remide ana erha-yi inan etmem
Muradım üzre gerdan olmasa dolab-ı âmâlım
Kemal-i hırsla manend-i cu eşkim revan etmem
Eğer kandil zerrin top mihri etse avize
Anın çün kubbe-i eflaka ehem-i resiman etmem
Vezan olsa eğer bad-ı muvafık su-yi ümide
Şıtab ile yine damanı badıban etmem
Eğer kör olsa dahi çeşmim bahtim dest-i a'dadan
Yine ben **Nüzheta** ümid-i kehl-i İsfahan etmem
***
Felekde aftabı arız pürtaba benzetdim
Acep ki cu-yi şiri lücce-i mehtaba benzetdim
Nigarın seyr edüp rikkatle engüşt-i mühannasın
Bana bir halet el verdi anı inana benzetdim
Çiçeklenmiş görüp ol mumyanın çehre-i ser hak
Ana dilbend olup bir kale-i şirbaye benzetdim
Sedef döndü kef-i efsusa ibretle bunu der kim
Güher-i Sincan dehri ben dür-i nayab benzetdim
Görüp hat-i şihabın imtidadın safha-i çarhı
Galat zan eyledim müsvedde-i kitabe benzetdim
Sözün kesdirdi halkı ruzeden kat'-ı niza' etdi
Her şevvali **Nüzhet** tığ-ı alemtabe benzetdim
***

49/a. Çin iste ebruvanını ol şuh-i mehveşim
Kalmaz tenimde takat-i zor keşakeşim
Düşdüm heva-yi zülf ile mihnte
Hep halka halka çıksa nola dud-i ateşim
Tahrir-i macera-yi muhabbetle hak budur
Gamdan mürekkeb oldu devat-ı münakkkaşım

Ehem dururken eylemezem ziver-i meyan
Bal-i humadan olsa per-i tir-i tirkeşim
Pejmürde eyledi dem-i la'linde gülleri
Çaki-i cib-i came-i huş meşveşim
Zülf-i siyaha can-ı belakeş çekinmesün
Çekmez bu denlü barı benim nahl-i dilkeşim
Bilmem nolurdu tenk zemininde arıf
Dizgin geriydi **Nüzhet** eğer tab'-ı serkeşim
***
Mülazım-i der-i devletsara-yı yar oldum
Sirişk-i dide-i ter gibi hâkisar oldum
Hayal-i halka-i giysu-yi müşk buyun ile
Misal-ı bad-ı saba şimdi bîkarar oldum
Heva-yi serv-i kaddinle mudam kumru veş
Mukim-i halka-i dendan-i meyküsar oldum
Önüne dam kurup saydine mukayyid iken
Acep ki dide-i şehbazına şikâr oldum
Görüp o taze gülün ğonce-i lebin gözden
Çi faide şirer efşan u jale bar oldum
Hayal-i hat-i gubar-ı putan ile **Nüzhet**
Sirişk-i dide-i terkibi hâkisar oldum
***

Gül gibi mihr-i rühun şevkiyle handan olmuşum
Lale asa Gülşen efruz behadan olmuşum
Şevkiyle lebrizim hayal-i la'l-i şirininle kim
Sofra-i bezm-i melahatde nemekdan olmuşum
Fikr-i kaddinle olup sahra Güzin-i intizar
Guya suretde bir serv-i hiraman olmuşum
Halka-i zülfün bana talim-i gerdeş edeli
Şule-i cevvale asa vakt-i cevelan olmuşum
Sohbetimdir ehli zevke maye-i bezm-i neşat
Hasiyet bahş-i mey u cam dirahşan olmuşum

Geç kelle abdal meşrep bir put-i nevrestenin
Nüzheta şevk-i kadd-i meyle gazelhan olmuşum
***
Dehanında dımağ-ı canımın tertibini buldum
Kelamında o şuhun hatırım tatyibini buldum
49/b. Harab etdi beni ama ki şimdi ben dahi anın
Dil-i mamuresinin bais-i tahribini buldum
Konuşdum ol hüma-yi evc-i nazik aşinasıyla
Bihamdillah güneh neyyil-i vuslatın takribini buldum
Benim gibi o şuhu tünd eden kâkilleri gördüm
Perişan gönlümün şiraze-i tertibini buldum
Emin olsam acep mi fitne-i cadu-yi çeşminden
Anı da na'l-i der ateş eden ta'zibini buldum
Sirişkim bad-ı damanınla mevvac etme billahi
Senin de yaşının ben menşe-i asibini buldum
Dil-i ahen-i mizac-ı yâri cezb etsem nola **Nüzhet**
Ki miknatıs-ı 'aşkın sıhhat terkibini buldum
***

Satur nigahla katl-i amm-ı uşşaka kadir olan Kasabzade İbrahim'in dil-i aheninini serpençe-i müjgan ile mum eyleyen Emine namında gül ziba denmekle meşhur dilber-i nazperver olduğu malum olmakla mezbur ile tahsil-i ülfet-i İbrahim ile mucib-i ünsiyet olduğun ilan zımnında keşide-i mastar-ı tahrir olunan ğazeldir.

"Satır gibi bakışıyla âşıkları katletmeye muktedir olan Kasapzade İbrahim'in demir yüreğini, kirpiğinin ucu ile mum eyleyen Emine adında gül süslü denmekle meşhur nazlı bir dilber olduğu bilinmektedir. Bu, adı geçenle ülfet eyleyen İbrahim ile dostluk eylediğini ilan anlamında yazılan gazeldir."

Ceride-i dehr u 'aşkım nedir hatır bilmem
Hadenk-i sinederim benim bîm-i rehgüzer bilmem
Hana-yi pâ-yi seyahat Güzindir vatanım
Şemim-i gül gibi ğurbet feza sefer bilmem
Eder şikâr nice şahbazı sayd ehli
Uluvv-i himmete benzer felekde per bilmem

Ümid eder seni mağlub-i vaz‘-ı düşmen u dost
Efendi terk-i ricadan kavi siper bilmem
Safa-i keder-i dile vabeste daima çünkim
Bu tenknada gönülden ziyade yer bilmem
Benur-i pir nazar ber kadem şebane derim
Bu çarsu-yi ‘anasırda ben fener bilmem
Tarik-i şevkimi sed edemez hasud hasis
Misal-i berk-i cihanım hacer şecer bilmem
Haraba dilleri ma‘mure eyle ey **Nüzhet**
Bu köhne hanede bundan güzel eser bilmem
***
Ger almasaydı pir-i hakikatden el kalem
Olmazdı böyle mail-i hüsn-i ‘amel kalem
Heyet girift suver serafil-i ‘aşk olub
İhyayı mürde etmede oldu misl-i kalem
Kıldı nüvişte lavha-i ekvanı serteser
Kat‘ında bulmadı yine asla halel kalem
50/a. Güftare gelse sır-ı bezmin edeb olur
Bulmuş hayâda mertebe-i bi bedel kalem
Vakt-i suhande şevkle mutad-ı giryedir
Vakt ile mürekkeb etmiş ta ezel kalem
Oklid-i kuful mahzen-i ‘ilm olmasa eğer
Etmezdi böyle nushaları der-i bağal kalem
Bir sade dil hat vura ‘arz-ı meram içün
Nüzhet misal etmede meşk-i gazel kalem
***

Niçün ey dil esir-i kâkil-i ham der ham olmazsın
Giribanı olup dest-i sivadan bi ğam olmazsın
Sirişk-i la’l ile ey dide be-raks-i nigîn olsan
Yine engüşt-i dest-i dilrubaya hatem olmazsın
Kapılmak maksadındır çünkü bir hurşid ruhsara
Niçün gülzar-ı ku-yi yâre düşmez şebnem olmazsın

Eğer dünya içün manend-i gendum sine çâk olsan
Bi-hak cennet-i Firdevs-i a'la Âdem olmazsın
Beli ecza-yi macun-i cevahir sendedir amma
Niçün ey la'l-i dilber-i derd-i uşşaka em olmazsın
Gözüm sağer gibi hunabeden serşar olmazsın
Misal-i halka-i der bezm-i yâre mahrem olmazsın
Değilken şevke **Nüzhet** şart-i adab-ı muhabbedden
Yine sen durmayup feryad edersin mülzem olmazsın
***
Ey tıfl-ı gül beden ne acep şivekârsın
Aşub-i devr u velvele-i ruzigarsın
Zannım budur ki sende hezar aşina olup
Manend-i gül küşadece bir yadigârsın
Zahir olsa taraf-ı cibininde kâkilin
Tahrik-i bad-ı fitne-i aşka medarsın
Suretde serv-i tazesin amma bu kad ile
Manada sed reh-i heyet u tuba şiarsın
Tığ-ı nigah ve tire-i müjgan naz ile
Sahibkıran ma'reke-i gir u darsın
Tak-ı du ebruvan ile ey kabe-i vefa
Zü'l-kibleteyyn-i hatır-ı uşşak-ı zarsın
Nüzhet kapılsa jale misali nola sana
Bir mihr-i zerre perver u pertev nisarsın
***

Ez nigah-i Dilrubâ mehcûr mibayed şuden
Ve'z nişangah-i hadenkeş dûr mibayed şuden
Dû pes şeb-i subh-i Ruşen vasıfa-yi diğerest
Ferve-i simîn tenan semur mibayed şuden
50/b. Tığ-i ser tizet ber vi sine lebha mikşeved
Der şikâyet kerdenem mecbur mibayed şuden
Ez lebet eşkem bemahşer ger şikâyet mikuned
Hande-i subh-i kıyamet şûr mibayed şuden

Ta büved sevda-yi hatt-i du dil hûşi lazımet
Kâğıd-ı esrar ez an memhur mibayed şuden
Nüzheta ba mir-i ‘ârıf hem ‘inan keşten çi büved
Pençe gir-i der ğazelha ruz mibayed şuden
***
Neşve yab olmaz dil-i âşık şarab-ı nabdab
Buse çini mümkün olmazsa rüh-i pür tabdan
Turfe mecnunuz ser zülfünde kim zabt eylemez
Etseler zincir peyda halka-i girdabdan
Çarh-i aciz kârdan açmaz dehan şükuhunu
Halet-i idrâk eyleyenler nağme-i dolapdan
Sağer-i bî mey gibi olmaz seza-yi itibar
Aşıkın kim didesi hali ola hunabdan
Paymal-ı girye olmaz hatır-ı bî arzu
Hane berduşane endişe nedir seylabdan
Nüzheta nuş eyledim ab-ı kiras-ı la’lini
Hiç farkın bulmadım keyfiyet u şen abdan
***
Beni hâk etse de etmen şikâyet ruzigarımdan
Heman azurde olsun dide-i düşmen gubarımdan
Felek dur eylemek ister beni ku-yi nigarımdan
Acep bir kere de havf eylemez mi inkisarımdan
Beni encüm şumar-i hasret etdi ahterim ey dil
Gözüm yaşı gibi düşsün du şeşm-i itibarımdan
Seni ey serv-i kad perverdemi etmezdim ekşimle
Girizan olmaya badi nedir bilsem kenarımdan
Zemin-i sineye yâd-ı rühünla şerhalar çekem
Bilinsin ta kim ahval-i derunum lalezarımdan
Hüma pervaz evc-i aşk isek de **Nüzheta** Farza
Halas olmak ne mümkün şahbaz-ı dil şikârımdan
***
Sazlar heptel kırarlar bade h’ar oldukça sen
Perde birundur nağmeler neşe dar oldukça sen

Nahun-i dest-i Melahat çâk çâk eyler dili
Ateş-i kerem nigehden şermsar oldukça sen
Pa-yi fitne olsa h'ab-ı alude-i damen kula
Bu kıyamet-i kad ile ey şehsuvar oldukça sen
Sinesi pür dağ olur nar-ı hasedle lalerenk
Ateşîn ruhsar ile sahra güzar oldukça sen
51/a. Ben kalemveş sine çâk olsam mahalli yok mudur
Her vakit bir na tıraşe der kenar oldukça sen
Baz eder ağzın sedef-i hayretle **Nüzhet** ol putun
Dür-i dendanın eğip gevher nisar oldukça sen
***
Ser-i hurşidi bir ah ile sersem eylemek mümkün
Kıbab-ı çarhı şekl-i cam-ı hammam eylemek mümkün
Hayal-i çeşm-i bimarınla dilde nuk-i müjgana
Verip hun-i dili bir nahl-i badam eylemek (mümkün)
Nola ram eylese kaddin dil-i rem kâr-i uşşakı
Bilürsin bir elifle ramı aram eylemek mümkün
Revak-i şehnişin nazdan etmezsin amma kim
Güneş gibi mahalli kuşe-i bam eylemek mümkün
Dil-i savm-i aşina-yi hasrete bir buse versen de
Bu şehrin mah-ı Şabanında bayram eylemek mümkün
Felekde sen heman keşti suvar sine ol ey put
Medar-ı ah ile tahsil-i eyyam eylemek (mümkün)
Ne çare zeyl-i yâre basdı düşmen hatem-i çeşmin
Bu damğa ile **Nüzhet** yâri bed nam eylemek mümkün
***

Gönül halvet sara-yi fikr-i hatt-ı anberin olsun
Biraz amed şud sevda-yi bîcadan emin olsun
Ne hoşdur damla-i yakut eşk u halka-i dide
Putan-ı dilrubaya verirse bir nigin olsun
Erişdi mevsim-i hat-ı sipah katına endazı
Yeter seher azma-yi turresi ser-i der kemin olsun

Sana ey vahşet amuz Melahat dide-i ahu
Münasip gördüler mina-yi taraf-ı dürbin olsun
Eder bir kende metinin nigahım bih-i ağyarı
Benimle ahd u kararında dilber tek metin olsun
Dili surah surah eyler arı nuk-i müjganı
Nigah-ı Dilruba lezzetde farza engebin olsun
Sarir-i hame-i hayret feza-yi aşk-ı **Nüzhet**’den
Kıbab-ı nüh felek-i hemreng-i tas bir tanin olsun
***
Bilinür suzeş-i ğam-ı ah şirer-i nâkimden
Görünür vech-i elem sine-i sad çâkimden
Sorma keyfiyetini vakıf-ı nabz-ı hal ol
Rütbe-i neşvemi fehm eyle reg-i tâkimden
Ben o hurşid münir tarab-ı efruzum kim
Şeynim zevk u sefadır düşen eflâkimden
Olmaz aludeliğim perdekeş-i ru-yi sefa
Feyz alur heft çimenzar felekhâkimden
51/b. Olsa ahu-yi maani nakd-i dür-i mekrde
Bulamaz semt-i reha pençe-i idrâkimden
Ben o sayyad-ı cihanım ki olunmaz tefrik
Çeşm-i ahu-i hatn halka-i şıtabımdan
Nüzheta Gülşen-i yek renk fusulum ki mudam
Gül şad ab açılur tude-i haşakimden
***

Gönülden fikr-i müjganınla ebruvan geçsün
Benim de destime bir kez nolur tir u keman geçsün
Görüp kadd-i kemanım eylesün hayide engüştin
O zih gir-i murasa’ gune yare butan geçsün
Misal-i dide-i Suzen olur elbet dil-i hasid
Hele ser pençeme silk-i şikenc-i giysuvan geçsün
Bana parmak hisabın zahir-i a’raz etsün ama kim
Zeban-ı kuşe-i ebruda yüz raz nihan geçsün

Netice devri geldi türktazın sahn-ı işretde
Arak eşheb suvarın bade-i gülgun revan geçsün
Eğer merhemzen kâfur olursa dest-i ihsanın
Ne mani sineye ser tiz gamzen her zaman geçsün
***
Refik olma hazer kıl sayeveş kemrah olanlardan
Misal ğul-i serkeş hain u bedh'ah olanlardan
Keman asa heman bir günde bin kere çille çek sabr et
Sakın olma sakın amaç-ı tir-i ah olanlardan
Tarikatde edeb u rez şeriat ol da seyr eyle
Hakikatde olursun evliyaullah olanlardan
Sakalın bab-ı pire köhne çarub eyle ar etme
Eğer olmaksa maksad vasıl-ı dergâh olanlardan
Gözün subha dek encüm şumar ol terk-i ğaflet kıl
Bu pend-i sud mendi al varup agâh olanlardan
Olursun mihr-i gerdun selamet **Nüzheta** bî şek
Refik olma hazer sayeveş kemrah olanlardan
***
Mamur olur derunu birunu harab olan
Fevkaladedir yeri taht el-kıbab olan
Yok inşalığı yem-i vahdetle muttasıl
Semt-i hevaya meyl ile hem çün habab olan
Çarhın medar-ı gerdeşi kutb olduğun bilür
Tedkik ile nazare kün asiyab olan
Mizan-ı itibarda hemseng-i fitnedir
Noksan halka-i nazare kün ihtisab olan
Seng-i sitemle ham gibi elbet şikest olur
Bulmaz necat mail-i nuş şarab olan
52/a. Zehrabe nuş güfte-i vaiz olur mu hiç
Lezzet-i çeş halâvet sit-i rebab olan
Zerat-ı kâinatı eder **Nüzhet** ayine
Çarh-i bülend-i marifete aftab olan
***

Gönül mezun-i bus gerden-i billur olur bir gün
Tabibim zahmime merhem zen-i kâfur olur bir gün
O sermest şarap işveyi koy haline ey dil
Benim tesir-i hamyazem ile mahmur olur bir gün
Nola serkeşlik etse ahu-yi remkerdedir elbet
Kemend-i ah ile sayd olmağa mecbur olur bir gün
Gönül manend-i şane ağlamım ger çâk çâk olsa
Şikenc-i kâkil-i dildar ile mesrur olur bir gün
Hüseyni perdesinde eyleme uşşaka azarı
Senin de kâr-ı ahın nağme-i mahur olur bir gün
Heman sen himmet et ayine ki saykal pezir ile
Cemal-i matlabın suretnuma-yi nur olur bir gün
Müheyya ile hengâm-ı rezmde elbet bezmi
Bu şivengah-ı dehrin şûrü Nüzhet sur olur bir gün
***
Mushaf hüsnüne ser levha-i ebrudur ru
Bir güzel safha-i gülreng semenbudur bu
Hale zan eyleme dihkan feza-yi melekût
Vaz'-ı harmangeh çarh eyledi ma şudur şu
Arz-ı eşk eylese de dide-i düşmen hazar et
İtimad eyleme bî maye-i incudur cu
Zülf-i cananeye çugan-ı kaza reşk etsün
Ki ana daire-i çarh-ı ğalatgudur gu
Nüzheta rık'a-i nazm-ı ter-i arıf asa
Bir güzel safha-i gülreng semenbudur bu
***

Hat-ı püşt leb değil ey ru-yi mah arzu
Oldu guya ser zırh mihr-i kiyah arzu
Kefe-i mizan gibi geh zir u geh bala olur
Bir hevadır lane-i murğ-ı nigah arzu
Ey peri ins u melek Dilbeste-i zülfün iken
Sana mail olmada yokdur günah arzu

Şimdi her derde hasir köhne-i sail gibi
Münakkaşdır suret-i satr-ı cibah arzu
Hane-i ehli kerem asa zimam engiz olup
Hiç kalmaz bî misafir hangah arzu
Mushaf-ı ruhsarının her harfini dikkat edüp
Eyledi zerrin tıla reng-i nigah arzu
52/b. Hal sanma **Nüzheta** genc-i dehan-ı yarda
Mürtesemdir ca-yi takbil-i şifah arzu
***
Ru baladır bezmde neşe-i la'l-i yar oldukça
Olur hamgeşte-i Gülbün goncesi bisyar oldukça
Acep mi ta gülu lebriz-i şevk olsam ben ey saki
Senin destinde cam bade-i ser şar oldukça
Nihalin eyleyüp teklif ham-ı valsın yad etme
Eder elbette erzan kendüyü her bar oldukça
Cesaret der akabdir girse bir kez deste ser rişte
Nümayandır bu mana süren üzre tar oldukça
Surahi kalkal eyler fert-i nazı ol peri ruyün
Gülu-yi aşıka sed reh güftar oldukça
Revadır levh-i sinem gayretimden şerha zar olsa
Senin zir-i rühunda baliş-i zerkar oldukça
Ğubar-ı na'l-i esbin ile kehl-i dide-i **Nüzhet**
O na kâmı gözet ey serv-i hoş reftar oldukça
***

Eder bülbül kadar nale bir gülter hususunda
Anınla söyleşilmez hasılı dilber hususunda
Ne keyfiyetler işrab eylemişdir görsen ey zahid
Cemin telifi vardır bade ve sağer hususunda
Felatun-i kitab-ı aşk iken gönlüm acepdir kim
Benimle meşveret eyle yine ekser hususunda
Beni hâk eyleyüp sonra getürdi ku-yi dildare
Seba keyfi müfetten görmedim rehber hususunda

Kabul et kulluğa etme tereddüd **Nüzhet'i** zira
Kefilim ben ana ey padişahım her hususunda
***
Muşa'şa' cephe sanma kuşe-i revzende tak üzre
Göründü kurs-i hurşid-i cihan ahder-i revak üzre
Heman sen tarh-i bezm-i işret et tek özür lenk etme
Çimende serviler mani değil dursun ayak üzre
Görünce pür arak mest oldu alem ğabğab-ı yari
Nola tercih olunsa meskenin keyfi irak üzre
Açıldı ukde-i şikem görünce vaiz şehri
Çözüp şalvarını ol afetin dökdükde sak üzre
Cihanı handelerle var ise cuş-i bahar ettik
Ki ebna-i zamana mübtela şimdi merak üzre
Dihen baz amma nedir mahberem kilkim gibi **Nüzhet**
O şuha her kaçan bir name yazsam iştiyak üzre
***
53/a. Eder perçin naz ebruların güftardan sonra
Bana canane şimşir arz eder azardan sonra
Visalin nakd-i cane kail olmuşken yine döndün
Tahallüf eyledin kâfir avn-i bazardan sonra
Dehanın seyr eden keyfiyet-i la'l-i lebin sormaz
Ne hacet bade görmek neşe-i esrardan sonra
Du zülf-i laye sufi kail olmaz kadd'in izhar et
Ki isbat-ı vücud his ede inkârdan sonra
Acep var mı bela deştinde puyan girdibad asa
Benim gibi fütade kays mihnet kârdan sonra
***
Gören cananı ağuş-i rakib dil harab içre
Sanemdir sureta der felekde bir dolab içre
Derun-i pembede elmas hatem görmeye benzer
Birehne cismine bakmak o şuhun came h'ab (içre)
Kasir el-ömr imiş ehl-i ben şimdicek bildim
Hubab-ı bîsebatı seyr edüp cam şarab içre

Bakub cism-i aduda fikr-i resm hançer yâre
Taaccüp eyledim mahi görüp bahr-i serab içre
Ciğerde gamzen ey meh etmedi beyhude gerdeşler
Bu feni görmeyince sih-i ahenden kebab içre
Nazire **Nüzheta** mümkün değil nazm-ı ahbaba
Bu şi'ri yazmışım verdikleri taze cevab içre
***
Tebessüm riz olup ağyarı cana zevkyab etme
Zemin-i şure beyhudedir siyrab-ı ab etme
Lebin bir la'l-i şeker bar iken bir vakt-i tekellümde
Bana ta'zir içün memzuc-i zehr-ab itab etme
Seba esrarını manend-i halka iyan eyler
Gülistana gidüp a'da ile nuş-i şarab etme
Derunun marifetden pâk iken birununu zahid
Libas ile yazık manende-i cild-i kitab etme
Beni taciz içün güftare ruhsat verme ağyare
Muhabbet şem'ini püf kerde-i bad-ı azab etme
Görünce **Nüzheta** mağşuş olur vech-i sefa bahşin
Nigahe kudreti kalmaz abesdir ictinab etme
***
Rüh-i pertabına cana olalıdan mübtela dide
Gamdan gayri asla görmemişdir bir sefa dide
Değil leb bir eser-i dür vaz'-ı engüşt-i nigahımdan
Yazıklar ey şeh-i melek kerem değmiş sana dide
Kibarın dergehinde halkaveş aç gözlülük etme
Netice halka zahmet olduğun görmez reva dide
53/b. Sedasız macerasın arz eder yâre nezaketle
Olan fikr-i çeşman-ı siyehle sürme sa dide
Görünce hal-ı bazu-i nigari hatıra geldi
Demişdi **Nüzheta** ayniyle evvelden bana dide
***
Olursa pembe mehtab ile balin eğende
Yine görmez seza-yi ittikâ ol şuh-i nazende

Cihanda göz diken sırr-ı rişteye elbet olur nail
Muayyendir bu mana ekseriya çeşm-i suzende
Perestişgah olan seccadeveş Ruşen-i zamirandır
Kalır mı cuşiş-i pervanesiz şem'-i füruzende
Hirasandır eden piş-i kibara ser füru elbet
Leb-i cuya varılmaz olmayınca biyd lerzende
Görüp mu-yi meyanın şimdi her kıldan çalar vaiz
Gezer meclis be-meclis ceng u avdü zir-i damende
***
Yârin yanında nale u efğani boş koma
Fırsat deminde dide-i giryanı boş koma
Sundukça gülşeker lebin ey şuh kahve bahş
Mümkün olursa sonrası fincanı boş koma
Canan içün hasedle sana cümlesi dolu
Neylersin eyle hatır-ı yaranı boş koma
Ey saki tazesi gele ağyara nisbeten
İyş et bizimle şişe-i rindanı boş koma
Ey bî sirişk-i vahaya bî edeb rakib
Gördükçe tazeyi kuru unvanı boş koma
Vasf eyle mu be-mu hat u zülf-i nigarını
Nüzhet netice defter-i divanı boş koma
***

Mesarif olmasa ger la'linde nigah nigah
Olurdu cevher evvelde iştiyah nigah
Lebinde hal-i siyahın değil kebud etmiş
Olunca buse riba şevkle şifah-ı nigah
Görüp o zülfi havalandırır beni çokdur
Cefa-yi baht-i siyahım gibi günah günah
Bakılsa şir şecaat şiariyet zededir
Ki nistan-ı müjem olmada penah nigah
Cemal-i yâre katar hayali sevk ile
Tarik-i ehli nazardır bu şahrah nigah

Diyar-ı hüsn-i putane akın eder **Nüzhet**
Bulunca fırsat-i ğaret keri sipah nigah
***
54/a. Suhande pertev can gibi reng tabiş ola
Misal-i suret-i ayine pür nümayiş ola
Hezar bülbül zari olursa bir de benim
O ravzagah-ı maarifde kim kişayiş ola
Bu çardak-ı tebatün esas unsurda
Ne mümkün olmaya düşnam ve hep sitayiş ola
Acep değil eğer olmazsa meyve-i vuslat
Ve liyk şart-ı muhabbet budur ki h'ahiş ola
Reha-yi halka-i kayd siva ne mümkündür
Vücud-i salik-i hakda meğerki gahiş ola
O şuh-i nursirişte niye seza olmaz
Pür nigah ile anında gerd-i baliş ola
Bu yerde zil-i humadan eser mi var **Nüzhet**
Meğer kinaye-i vaz'-i kef nevaziş ola
***
Görünen saye-i servi değil ayine-i cuda
Heva-i kametinle gülistanın eygini suda
Emin olma nigah-i iltifat-ı çeşm-i dilberden
Olur şir-i nistan-ı Melahat şekl-i ahuda
Helak-i tiğ-i ğamzen olsa da ey zalim huni
Kalur yine ümidi aşıkın şimşir-i ebruda
Komaz bus-i dehane ebruvani dal-ı hançerde
Ne denlü ra-yi lütfiyle gönül olsa tekâpuda
Sefa-yi sine mikdarıncadır tesir-i güftarın
Bu suret böyledir mirat-ı tuti-i suhanguda
Yine gülzar eder fikr-i cemali **Nüzhet** İbrahim
Seni firkatle şimdi etse ilka nar-ı Nemrud'a
***
Diriğ-i vuslat eder arz h'ahiş etsem de
Açılmaz ol gül hud ru nevaziş etsem de

Olur kesafet-i hatırla şevke riz makal
Ol aftabdan ümid tabiş etsem de
Zamane her varakın ruzigare kısmet eder
Gül murada rica-yi kişakeş etsem de
Olur seraser âlem şeb-i sipah-ı elem
Misal-i ayine kasd-i numayiş etsem de
Sefa-i cevrine tahsindir hakikatde
Hemişe lütfüne yârin sitayiş etsem de
Netice kuşkulanur h'ab-ı rahati göremem
Perde-i humadan eğer gird-i baliş etsem de
Çekide-i kalem **Nüzheta**'ya teslim
Cihana hüsn-i eda ile naziş etsem de
***
54/b. Hışm ile çehre-i ağyare nigah eyledik ah
Arz-ı şimşirini beyhude tabah eyledik ah
Seni efkâr-ı vakt kıldı gönül pür teşviş
Delv-i ümidini üftade-i çah eyledik ah
Hat-ı şebrengine ruhsat nice verdin zalim
Göz göre safha-i hurşidi siyah eyledik ah
Leb-i cananeye kürside bu gün harf atdın
Vaiza yok yere gafletle günah eyledik ah
Heves-i zülfüne uşşakını tahrik ettin
Bu nezaketle dünyaya külah eyledik ah
Nüzheta hamid-i hoş lehçeye peyrev olduk
Pa-yi h'abide ile ru-yi pür ah eyledik ah
***

Leb-i la'lin misali gerçi kim şifa kıldığınca
Açılmaz gül gibi amma acep parlakdır ğonca
Gözün açmış şehrin nakd-i şebnem gösterüp vafir
Zer-i hurşid ile kurmuş ne hoş sarrafdır gonca
Rühun vasfında her berkin edüp bir safha-i rengîn
Gezer bazar-ı gülşemde meğer sahhafdır gonca

Görüp ham der ham destar-ı dilberde kıyas etdim
Garik-i mevcdir mevc-i yemm-i eltafdır gonca
İzarın yad edüp inşad edermiş gül redifinde
Bahariye gazeller guya vassafdır gonca
Dehen duz şikâyetdir sipehrin vaz'-ı serdinde
Anın çün **Nüzheta** reng-i kederden safdır gonca
***
Reşk-i mah hamgeştedir ebru-yi siyah
Bükdü çarhın belini zor ile giysu-yi siyeh
Kâkil-i ham-ı nemcindir yine ey ğonce dehen
Bağ-ı âlemde eğer var ise şebbo-yi siyeh
Zira yerü de değil hal-i sara-yi hüsnün
Genc-i takatde muhal yapdı pür sütu-yi siyeh
Said gededen hoş rtengini gördüm amma
Nişter oldu vücudumda ki her mu-yi siyeh
Görmedim gerçi benim deşt-i nevdir sevda
Çeşm-i şuhun gibi vahşetzede ahu-yi siyeh
Zer gufrane mehâk olsa baid olmaz eğer
Vaye gira-yi nedamet olacak ru-yi siyeh
Nüzheta şive-i tahririne âlem meftun
Kilk-i eşarıma dense nola cadu-yi siyeh
***

Perişan saz-ı tabur-i elemdir top peymane
Cihanda belki yokdur olmamış mağlub peymane
55/a. Vekil-i pir midir nazır-ı erbab-ı meclisdir
Kula binmekdedir ekser bu uslup-i peymane
Yübusetden tehi mina gibi çok gam çekerdim ben
Dımağım olmasa inbik veş mertub peymane
Kef-i sakide guya kim tutulmuş Bedr-i kâmildir
O hurşide nazar-ı nakıs olur mahbub-i peymane
Alup feyzi felatun mey ham ziyb-i işretden
Eder rindane bahşeş böyledir mahsub-ı peymane

Demadem gerdeş eyler şule-i cevvaleveş bezmi
Sema'-ı şevke mail **Nüzheta** zerkub-ı peymane
***
Niyazım bais-i tahrik taraf-ı ebruvan olsa
Hadenk-i maksadım hamdade-i guş-i keman olsa
Yine olmaz seza-yi dest-i beyda kun-i canane
Felekde kurs-i mihr-i alem ara rikden olsa
Olurduk sahil-i liman vaslın lenger endazı
Kumaş-ı zer Nigar lütf delü badıban olsa
Ümid-i genc-i vaslın ihtiyar etmekde mecburuz
Dem-i piride ger meşrebce bir taze civan olsa
Rayanımız görse ol surur u anın cilvesin âşık
Olur elbet beraber hâk ile hısn-ı revan olsa
Dil-i hasret keşimde nar-ı hicri eylemez itfa
Eğer icra-yi eşke her müjem bir navidan olsa
Meraya cebin-i evliyadır levha-i meşki
Acep mi kilk-i **Nüzhet** tuti-i mucez beyan olsa
***
Ham oldu kametimiz bar-ı ğamla tak gibi
Açılmadı gözümüz revzen-i revak gibi
Kitab-ı aşk u muhabbetde bir mahal yokdur
Münakaşa götürür bahs-i iştiyak gibi
Kumaş-ı pâk-i sadakatde faiz olmaz imiş
Hasir-i köhne-i bîkıymet nifak gibi
Visal-ı zevkine hançer niye olur mani
Meyan-ı yare sarılsam dahi nitak gibi
Kalır mı tair-i yekbale kuvvet-i teyran
Medar-ı rifat kadar olmaz ittifak gibi
Cemal-i manaya yokdur sefa verir **Nüzhet**
Cihanda gazi-i elfaz tamtarak gibi
***
Beni teşvik edüp bir dilber-i ayine ten şimdi
Makalim etdi rişk-i tuti-i şeker şiken şimdi

Bedidar oldu asar-i kudumu ey gönül sabret
Yine bir Yusufistane döner beytü'l-hüzn şimdi
55/b. Nedir bilmem deyu derdin cefa eylerdin evvelden
Bihamdillah ki bildin hun-i eşk-i dideden
Beride renk gül demdir gül ubülbül telaşından
Gönül var ise ol şuh eylemiş azm-i çimen şimdi
Nümayan oldu ebrusunda yârin cevher tığı
Mahaldir kim ola avize-i gerden kefen şimdi
Ne gam nabud ise Mecnun şeyda bana söz verdi
Nola gitdiyse Leyla daim ol sihhatde sen şimdi
Cenab-ı Raik-i pakize guye peyrev ol **Nüzhet**
Ki oldur hüsrev-i leşkerkeş melik-i suhan şimdi
Du şık hamesi mai'l-hayat hızıra menbadır
Sevad-ı şi'ridir rişk aver meşk hiten şimdi
***
Görünce mihr-i rühun kurs-i aftab gibi
Kabardı şebnem-i eşk terim hubab gibi
Efendi bezmimizin ab-ı ruyüdur mey nab
Acep mi şişede hifz eylesen gülab gibi
Hayal-i hatt-i rühun safha-i süveydada
Nihan eder dil-i mihnet keşim kitab gibi
Sabaha dek bu gece h'aheş-i visal ederek
Düşündüm ol put-i na rame cam h'ab gibi
Sirişk didesi cuy olsa bağ-ı köyünden
Döner mi âşık-ı ser geşte hiç dolab gibi
Hayal-i mu-yi meyanınla bezm-i sehbada
Terennüm eyleyenin haddi yok rebab gibi
***

Halka esrarını açma kef-i deryuze gibi
Ab-ı ruyünü sebil etme sakın kuze gibi
Doğdu ol mah ki çarhın bile gökler duralı
Geçmemişdir eline hatem firuze gibi

Şimdi imsak ile meşhure-i afak olanın
(kad-i) ali görünür halka meh-i ruze gibi
Mest-i aşkım koma ayakda ayakda elem al ki ezel
Ben senin payine düşdüm güzelim müze gibi
Galiba bu gazel-i taze naziren **Nüzhet**
Hazreti feni-i pâk u sahn-i amuze gibi
***
Hat-ı bozdu bağ-ı hasatını bir aye kalmadı
Ol mehveşimde naz edecek maye kalmadı
Hep oldu bitdi meyve-i amal-ı dünyevi
Dava netice yar ile ferdaye kalmadı
La'lin pür etdi kâse-i rengin meşrebim
Kaim efendi neşve-i sehbaye kalmadı
56/a. Bilinmez oldu mehde felekde yetim eşk
Evlad-ı esiri müşfika bir daye kalmadı
Taksim olunca darbı düşüp pa-yi düşmene
Zincir-i zülfü **Nüzhet**-i şeydaya kalmadı
***
Gönül hasretle meşk-i aşk ederken Dilruba geçdi
Velâkin ömr-i çapikrev gibi pa der heva geçdi
Hadenk-i tir-i müjganınla deldin sinemi var ol
Felekde sana da ancak efendim bir rica (geçdi)
Acep hatırda mı vasf-ı lebinde çok zaman oldu
Kulun eşar okurdum nazikâne bir eda (geçdi)
Kad-i ham geşte peldir cu-yi ömr-i bî sebat üzre
Anınla sahil-i maksuda erbab-i fena geçdi
Ne semte gitdiler biganelerle ey gönül bilmem
Seher-i berçide damen naz o düşmen aşina (geçdi)
Nola bir pa olursa hame tazim eyleyüp **Nüzhet**
Bu şi'r-i tazede evsaf-ı yar hoş lika geçdi
***
Ğam-ı aşkınla cism-i natüvanım şimdi nal oldu
Dehanın görmeyeliden bana bilmem bir hayal oldu

Hat-ı şebrenginin ey meh aher şehr-i muhabbetdir
Ki hüsnün bedr iken hemhalet-i nur-i hilal oldu
Beli sükkan-ı Sadr-i meygede hâk oldular amma
Yine eczaları meyhanede cam u sikal oldu
Veren gayre inanın kef edüp dest-i tevekkülden
Feza-yı hadisatında cihanın paymal oldu
Heva-yi tair-i devletle pervaz etmiş hatır
Gülistan-ı fenada şüphesiz asude bal oldu
Meyan-ı nazikin kıldım tasabbur **Nüzheta** yârin
Hayal-i mu şikâfe talib-i fikr-i muhal oldu
***
Bezmde olmuş iken neşvede mudam gibi
Acep ki hatırım almaz eline cam gibi
Semend-i nazine bin defa paymal olsam
Ricamı tutmaz o serkeş benim licam gibi
Nigah dide gibi sakit ol ki nur olasın
Sürülme harca dehane düşüb kelam gibi
Misal-i neşve-i mey bîvücud u pünhan ol
Görünme kimseye macundaki kıvam gibi
Hilal-i ruze gibi yılda bir gevrek bulasın
Cihanda kadr u saadet husul kâm gibi
Ne rütbe olsa bülend ol kadar olur pestter
Cenah-ı ğayr ile pervaz eden siham gibi
56/b. Dili tutuldu rakibin oruç gibi yârin
Görünce kaşlarını gurre-i siyam gibi
Karin geç eder ifna-yi rastı **Nüzhet**
Yeter bize iki şahid elifle lam gibi
***
Nur-i şem'i kalbimin cibrildir pervanesi
Kurs-i mihr olmuş şirarinden anın pervanesi
Kişver-i vahdet masun-i cenk u sulh olsa nola
Birbiriyle aşinadır yeksere biganesi
Bu el-acibdir bezm-i kudsi resm-i ibretzarda

Ehl-i aşkın kâse-i hurşiddir peymanesi
Zor-i vahşetle olup şimdi zaman-ı dam-ı hırs
Oldu anka-yi dilin kaf kanaat lanesi
Hane-i gayr olsa cennet eylemez âdem sefa
Beyt-i mamur felekdir herkesin viranesi
Beste-i zincir-i zülf-i ham be-hamdır **Nüzheta**
Akl evveldir muhabbet şehrinin divanesi
***
Dil-i avareyi sayd etmeye ikdam etdi
Tutdu ol şevkle kâkillerini dam etdi
Meyve-i valsına ol sim tenin kıldı heves
Âşık gamzede hayfa tama' ham etdi
Pençeleşdi seheri mihr ile vech-i dilber
Zerre manendi anı putzede endam etdi
Tutdu rühsarını hat-ı baht-i siyahım gibi ah
Subh ümidimizi şam siyeh fam etdi
Tir-i ahım dil-i senginine tesir edeli
Sikkeyi mermere darb eyledi bir nam etdi
Gerçi ram eyledi ol çeşm-i ğazeli **Nüzhet**
Liyk sarf-ı hüner kuvvet-i ibram etdi
***
Bî eserdir mudan ol sim sakın sinesi
Safdır jeng-i kederden safha-i ayinesi
Mekteb-i ğamdan ne mümkün tıfl-ı dil azar ola
Fikr-i reng-i zülf-i dilberdir şeb-i azinesi
Bî tevakkuf rind olan zehrabe nuş eyler eğer
Bezm-i işretde bulunmazsa mey duşinesi
Dirhem-i sim-i sirişki su gibi harc eylesem
Haşre dek bulmaz nefadı didemin gencinesi
Lane-i murğ-i hayalin didedir ey nur-i çeşm
Kut-i candan kondu tohm-ı merdumunla çenesi
Varidat olsa nola güftar **Nüzhet** ser beser

57/a. Levh-i mahfuz meanidir dil-i bî künyesi
***
58/a.

GAZELİYAT-I NAKISA VE RUBAİYAT VE MUKATTA‘AT

Kameteş kadr-i mera bal kerd
Serv-i o saye-i hud ber pa kerd
Cem'-i esbab-i perişani-i men
Halka-i zülf-i putan peyda kerd
Ez bed u nig dilem asude est
Zevk u gamra çü gül-i rana kerd
***
Dil hecme-i sipah sivadan harab olur
Vahdetiniz yine fikr-i alayık azab olur
Yekrenk bin lehçe-i sud u ziyan olan
Azar-ı kayd-i silsile-i iztırab olur
Dilde füruğ-i nur sıfat etse de beruz
Bir yüzden ol da çehre-i zata nikab olur
Dikkat nigah vech-i mezahir olanlar
Bir dem gelir ki çeşmine ref'-i hicab olur
***
Fitne hamuş edeb dide-i guyasında
Şive lebriz sahn-i la'l Güher zasında
Cism-i ayine-i siriştinde o safvat var kim
Görünür şur-i kıyamet kad-i balasında
Şah-ı aşkın eser-i ateş-i kahrından olur
Nice pervane nihan beyde-i tuğrasında
Hüsnü bir rütbe terakkidedir ol şuhun kim
Lütf-i imruz-i ‘ayandır ğam-ı ferdasında
***
Ezkâr-i Huvallahu mera âyîn est
Sermâye-i diniiibehakikat in est

Ez dil talebem kuvve-i reftar takarrüb
Çün in duş-i H'ace Bahaeddin est
Der bade eser ez eser-i temkin est
Keyfiyet-i esrar-i kana'at in est
An feyz ki der hamgedeha yaft nekerded
Der hankah-ı H'ace Rızaeddin est
***
58/b. Pazar-ı şevk-i hatırıma ey veren revac
Sud u ziyan ile beni etdirme imtizac
Kıl daima teveccühümü bab-ı lütfüne
Dergâh-ı gayre etmeyeyim arz-ı ihtiyac
***
Feryad-i ze dest-i nefs-i şûmem feryad
Ez bend-i firibeş neşudem hiç azad
Her subh mera 'arze-i sad fitne kuned
Her şam be-sad hicle-i mihnet damad
Çün ğonce şevem ruy nümayed esrar
Der sahet dil-i gül kuned an lâle 'izar
Der fakr u fena şevket şahî darem
Ez bendegi-i hazreti h'ace ahrar
***
Buldunsa eğer kendine müşfik bir pir
Tut damen-i irşadını etme tehir
Azâde rû vadi-i teslim u Rıza ol
Bilmez bu yolu 'âkil sahib-i tedbir
***
Meftun-i mey û şahid û çeng û nâyim
Siylâbe-i ateş rû saman-i riyâyim
Gerden nekeşem men ze kemend-i takdir
El-minnetullah ki ze merdan-i Rızayim
***
Ey padişah-ı sed reh serir u felek makam
Vardır kapunda Veys Karan gibi bin ğulam

Tutdum kenar-ı hırka-i sündüs kumaşını
Ey el tutucu damenin elden kaçan koyam
***
Bir şah-ı birumend muhabbetdir ah
Ya çup-i İsayı kef-i erbab-ı günah
Bu dava-i tahkika şehadet eyler
Guyende-i Lailahe illallah
***
Ver arzımı arzım kerem et kılma şikest
Arz eylemişim halimi çün azze huzura
Şayan-ı kerem dai-i ihlâs güzinim
59/a. Gark et bu cihetle beni derya-yi sürura
***
Çeşmet be-küşa kun be-çimen sarf-ı nigah
Ze esrar-i huda ta dihed in nükte be-vah
Der guş-i gül ayed ze zeban-i susen
La havle vela kuvvete illa billâh
***
Cenab-ı hazreti ruzi resan u vahşet u tüyur
Vazife h'ar-ı dua guyün eylesün mevfur
Birini zademe bahş et birini Ali dedeye
İki cihetle bu iyd-i kadimi kıl mesrur
***
Muradım sen peri ruhsar ile ünsiyet etmekdir
Rakib-i deve ilka-i şirar-i gayret etmekdir
Acep mi merdum çeşmim edersem hal-i rühsarın
Ğaraz ey nur didem sana insaniyet etmekdir
O şuh-i gülbeden u seyr-i kameti seyr et
Ki tarz u şivesi cümle sanayi u derkdir
Nigag u ğamzesi düzd-i diyar-ı fitne iken
Acep ki sadr-i serir-i muhabbete bekdir
***
Ol put-i nev işve ten kim ğamzesi şimşirdir

Ebruvaniyle nigahı san keman u tirdir tir
Zabt-i taht-i kişver hüsn eyleye cesban olur
Nam-ı namisi hususen kim o şahın mirdir
***
Bir dakika dan mahbub-i cihan kim yanına
Bais-i temkinidir üftade vaktiyle gelür
Tak-ı ebrusu olalıdan halka mihrab-ı niyaz
Camiye saatçi paşazade vaktiyle gelür
***
Dil ki esir-i kâkil-i canan olub gider
Divanedir ki silsile-i cünban olub gider
Akdıkça halk yanına manend-i cuybar
Ömrüm gibi o serv-i girizan olub gider
***
Dilber ki arzın cehe-i haclet nümun eder
Uşşak o demde çeşmini mecra-yi hun eder
59/b. Bir hande kılsa vaiz-i şehri benim gibi
Avare gerd-i vadi-i deşt-i cenub eder
***
Mukayyidan ser zülfünü edüp tahrir
Medad-i eşkle yazıldı deftere herkes
Bu kavle ben de temessük edüp bende cana
Kalem misal dilersen beni kitabete kes
***
Fikret zülfü suvacı şirinin
Şişe-i hatırda sünbül işlemiş
Reng-i rühsarı değil kilk-i kader
Levh-i sim üzre iki gül işlemiş
Alıcı gözlerle mala bakmamış
Hayf ol kâfir teğafül işlemiş
Tek ne derse desün el ah eylerim
Dilde zira zahm-i kâkil işlemiş
***

Hâkpa-yi şerife sürmek içün
Ruyumu meşke eyledim ta‘lik
Bende kâtib efendiye olayım
Puyegah-ı melazimetde refik

Fazilet penaha bahr-i ma‘arif gühera siyakat suhande kalem divanı gibi mastardan hariç hareket eden bu kullarının dahi rika-i ricasına rakamkeş kabul olup talik serrişte-i inayetleri kılınan satır terkib hat-ı pişani-i safha-i meşk olmak erzani buyrulduğu suretde hatır şikestesi merhemidir. Mumya-yi utufetleri olacağı bedihi-i celidir.

“Fazilet koruyucusu, mücevher maarifinin deryasına siyakat yazısıyla konuştu. Divanî kalem gibi satırdan ayrı hareket eden bu kullarının dahi rika ricasına hat çekmesi kabul olundu. Talik yardımlarının ipuçları kılınan terkip satırı, sayfanın önündeki meşk hattının kolay olması buyurulduğu surette kırılan hatırlara merhem oldu. Atufetleri olacağı apaçıktır.”

Sen ol muhit-i Güher mevc-i lütf-i haksın kim
Kimine reşha-i ihsanın eylesem tayin
Ata-yi cudunu deryuze etmeğe olmuş
Sefineler kef-i deryada kâse-i çubin
***
Aya güzide-i nev’-i beşer muti’in olub
Cemi’ ehli dilin muhlisi rızayidir
Sezadır üstüne sah eylesek bu teşbihin
Ki pençe-i keremin hamse-i itasıdır
***
60/a. Her tenk zarfı kiriş zaniyla temkin etmemek
Ruhsat-ı vuslat değil mi bî edeb üftadeye
İşte bak burnaz beğ oğlu meylini akreb gibi
Sokmağa amadedir saatçi paşaya zâdeye
Ğazal deşt-i istiğna iken gör cezbe-i aşkı
Olur dam-ı murada sayd kendi yüzü akıyle
Elim damanına ermezdi evvel şimdi seyr eyle
Gelür manend-i saki halka-i beme ayağiyle

***
O mir-i muhterem kim kişver-i hüsn-i Huda dade
Şeh-i fermanreva-yi adil iken çeşm-i kad-i huşu
Verüp tığ-ı nigahı pençe-i müjganına her dem
Şehid eyler hezaran aşıkı sermest u medhuşu
***

61/a. **METALİ' VE MÜFREDAT**

İfade eyledi derd-i derunu ah sana
Abesdir etmeyelim bir dahi nigah sana
***
Olursa ru-yi beruy etmeyüp hicab sana
Nigah kerem edemez yine aftab sana
***
Buse-i İsa-i la'li beni etdi ihya
Zadehaallahu taala ve takaddes ebeda
***
Değil kenare-i ruyunda hat-i anber sa
Göründü evc-i melahatda şimdi per hüma
***
Yasak mı mütemadi olup bulursa sebat
Bu yıl sülale-i ğassaleye düşer cemerat
***
Mani ki şekl-i an şeh tennaz mikeşed
Desteş be-çeşm-i o cevr-i sed bar mikeşed
***
O serv-i naz ki cünbüşnüma-yi kamet olur
Feza-yi Gülşen dil arsa-i kıyamet olur
***
Tab-ı teb firak ile dil zar u hastadır
Senin ğamınla şişe-i hatır şikestedir
***

Gönül bir afetin meftun-i çeşm-i fitne zasıdır
Ser-i uşşaka fikr-i kâkili hakkın belasıdır
***
Beni serkeşte eden zülf-i perişanındır
Harmanım bade veren cünbüş-i damanındır
***
Devr-i nigahı gerdeş-i came halel verir
Bus-i dehanı keyf-i şaraba kesel verir
***
61/b. Zülf-i siyahı maye-i reng-i cünun olur
Taktir olunsa lebleri bir katre hun olur
***
Devr-i peymane misal şu’le-i cevvaledir
Badenin adı anın çün ateş-i seyyaledir
***
Nigah-ı iltifatın âşık-ı miskine ihsandır
O ihsana bakılsa ben kulun ğayetle şayandır
***
Dil nevazane rüh-i zerdime bakdı yine yar
Pençe-i ğamzeye girdi bu zer-i dest efşan
***
Hakkını bilmede halk eylediler çünkü kusur
Dar-ı ukbaya çekildi bu elemle Mansur
***
Oldu zevk-i hatıra bad-ı heva-yi hat-ı yar
Ğonce-i ümidimi gül gibi açdı rüzigar
***
Ehli ğaflet ıztırabla sükunetyab olur
Cünbüş-i kehvare tıfla maye bahş h’ab olur
***
Bu aşk piri civan u civanı pir eyler
Acep ki tir-i keman u kemanı tir eyler
***

Kaçan kim ab u tab ru-yi dilber artar eksilmez
O demlerdir ki eşk-i çeşmim terler artar eksilmez
***
Gönül fikr-i du nim la'l-i dildarı madam almaz
Bu bir zarf-i tengdir keyf-i sehbayı tamam almaz
***
Acep mi laleveş hatırda dağım olsa mevc engiz
O şuhun feyz-i sehba ile oldu arızı gülhiz
***
Şua'ı meh o şuha eylesün bir pirehen elbas
Vücud-i naziki tek olsun azerde-i kirpas
***
62/a. Zülfi hevası serde meğer bir beka imiş
Şimşirdir ğılafı görünmez kaza imiş
***
Hin-i vuslatda hicabından döner üftadenin
Böyledir kuruluşu saatçı paşazadenin
***
Hemişe-i maye-i şevki füzundur ağlayanın
Keder sefasına hiç sed olur muçağlayanın
***
Ağlayım ah edeyim halimi takrir edeyim
Gördüğüm vakia-i mihneti tabir edeyim
***
Kefen aşıkı mıkraz-ı nigahın biçsün
Nuş eden zehr-i firakın kefede yağ içsün
***
Olmuş keşide kilk-i kaderle du ebruvan
Ser safha-i berat cemale güzel nişan
***
O şeb kim kâkilin yâd eylerim fert-i telaşımdan
Olur bular hüveyda sümbül nakş firaşimdir
***

Aks-i reng-i cam-ı gülgun ile dest-i dilberan
Pençe-i hunin-i mercandır ya nahl-i erğuvan
***
Cereb şirin gibi uşşaka deva olmaz hiç
Buna nail olamazsan kefede var yağ-ı iç
***
Sebebdir pâki çerk-i kef-i ihyaya peyveste
Nola sabun-i kudsi olsa dest avize şabeste
***
Suhan-ı bismilgehe uşşak olur amade
Alsa satur nigahın ele kasabzade
***
Seyr etdi dağ-ı sine-i hasret nişanımı
Vurdu sepend-i ateş derd-i nihanımı
***
62/b. Gül eyler bî-tekellüf aşıkın ah-i şirer barıdır
Eğer ateşden olsa harman saman ağyari
***
Canane bir iken anı çün eyledik iki
Ğayri efendi taze belalar mübareki
***
Fikr-i zülfün bade verdi harman-ı samanımı
Arzu-yi ateş-i la'lin kurutdu kanımı
***
Zevk-i la'lindir mücevher akl-i ruh efza gibi
Arızı zan etmeziz keyfiyet-i sehba gibi
***
Edin beste meyan canane zülf-i dildari
Küseste eyler elbette suvad yerinde zünnari
***
Misal-i saye-i maiyyetdedir fütadeleri
O şehsüvare mukarın yürür piyadeleri
***

63/a.

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİ ŞERİF-İ SADRAZAM MUHSİNZADE DER HARSEVE

Camii adl u kerem sadr-i sudur-i devlet
Pişva-yi saf-i vala-yi güruh-i vüzera
Hazreti asaf zişan ve vezir ibni vezir
Yani sütur-i felek rütbe Muhammed Paşa
Hüsn-i tedbir-i müşirane ile mahlûkun
Kalb-i viran şudesin kıldı mukaddemce bina
Sonra bu camii pür nura esas efken olup
Yapdı ihlâsla bir vıfk-ı rıza-yi Mevla
Tak-ı mihrabına avize olan kandile
Göz diker şems u kamer rişkle her subh u mesa
Cam-ı her revzenesi nur-i ibadetle olur
Ayn-i erbab-ı basiret gibi pertev bahşa
Bak minarında olan halet-i muciz eser
Ki olur herkese bir suret ile cilve nüma
Dide-i mümine engüşt-i şehadet görünür
Fiska çeşmesine sebbabe-i dehşet efza
Sözü uzatma gel ey hame minare manend
Şeref gibi el aç vâkıfa kıl hayr dua
Hazreti asaf cem meşreb u hatem menişin
Kavl u fi'linde muini ola Tevfik-i Huda
Şer' u kanun ile tatbik ile mihr u azmi
Bula bu vecihle arayişi din u dünya
Kubbe-i cami eflâka ezan erdikçe
Zikr-i bi'l-hayri ola zib-i zeban-i sülaha
Bi bedel söyledi tarih-i binasın **Nüzhet**
Beyt-i ma'mur safa cami-i ziba hakka
(بيت معمور صفا جامع زيبا حقّا)
Sene 1180

Hamiyetlü efendim sultanım hazretleri eser-i yekşibih-i ‘âcizane seyyid Muhammed Efendi da‘ileri vesatatiyle devletlü ‘inayetlü sadrıazam efendimiz hazretlerinin Rumelinde Harseve’de mi‘marter-i dest-i himmetleri ile derece-i hitame reside olan cami‘-i şerifin tekmiline bir tarih tahriri iktiza etmekle kema fi’s-sabık tetmim-i hizmet zımnında taraf-ı devletlerinden tebliğ eyledikleri emre binaen cihet-i cami‘a-i cehlimizi eraet kasdiyle **(63/b)** imtisalen lilemri’l-‘âli beyt tarihin ibtidai mısra‘-ı evvelinde vaki bî-bedel lafzında izmar kılınan ta‘miye ki ba siz demekle iki adedi sakıt olduğunu iş‘âr içün kaide-i eş‘âr üzere birkaç beyt-i na merbut bî-üstüvar ki sıfat-ı kâşifesi evhen meziyet el-‘ankebutdur. Nigâşte-i safha beyan kılınmışdır. Damen-i hazreti veliel-ni‘amiye nihade buyrulur ise tab‘-ı şa‘irane-i bende-i kalil el-beda‘a-i müstemendi ‘adem-i azmayiş takribi ile tığ-ı zenkâr hurdeye mümasil ve şimşir-i çupin-i etfal-ı hurde sal gibi bî-tail olduğundan kalem dest rakamdan çekide-i kırtas olan ebyatın lafz u manasındaki i‘vicac ve namerbuti töhmeti mazhar-i ‘afv u safh-ı cemil buyrulması hakkında niyazkar olduğu ilave-i i‘tizar ile zeban güzar buyurmaları mesuldur. Baki silk el-lal ahval-ı ikbal-ı muntazam bad. Fi 8 recep sene 1180 (11 Aralık 1766)

“Hamiyetli efendim sultanım hazretleri! acizanemden eserine benzer olarak, duacıları Seyyid Muhammed Efendi vasıtasıyla, devletli inayetli sadrıazam efendimiz hazretlerinin Rumeli’nde Harsev’de kendi himmetli eliyle imar ettiği ve bitirme aşamasında olan camii şerifin tamamlanmasına bir tarih yazmamı istemişti. Daha önceki hizmeti sırasında kendi tarafından tebliğ eyledikleri emre dayanarak cehaletimizi göstermek maksadıyla emrine uyduk. O yüce tarih beytinin ilk mısrasının evvelinde olan eşsiz lafzında gizlenen tamiyeye “basız” denmekle iki adedinin düştüğünü bildirmek için şiirlerin kaidesi üzerine sağlam olmayan birbirine bağlanmamış birkaç beyit meydana çıkaran sıfatı, örümceğin en zayıf meziyeti oldu. Böylece safhanın resmi açıklanmıştır. Velinimetin durumu açıklanmak gerekir ise şairlikte sermayesi az olan bu biçare kulun tecrübesizlikle yaklaşması ile paslanmış oka benzeyen yaşı geçmiş çocuklar gibi faydasız olur. Eldeki kalemden kâğıda damlamış olan beyitlerin lafız ve manasındaki bozukluk ve birbirine bağlanmamış olduğu halde bu suçunun affa uğraması ve güzele yüz çevirmesi hakkında duacı olması ve özür dilemesi ile sorumludur.

Sonuşta hal ve ikbali sürekli düzgün olsun.”

TARİH-İ VELADET-İ ŞEHZADE CİVANBAHT-İ SULTAN MUHAMMED

Dergah-ı ‘adalet penahi mültecâ-yi selâtin rû-yi zemin olan hakan İskender ayîn şevketlü mehabetlü ‘azimetlü kerâmetlü şehinşah-ı ‘âlem padişah-ı mu‘azzam efendimiz hazretlerinin riyaz-ı meram cennet ihtişamlarında nesim-i feyz-i kerem-i Yezdanî ile kişayiş bulan gonce-i aftab lehceleri ya‘ni şehzade-i civanbaht Sultan Muhammed hazretlerinin hurşid Münir asa matla‘-ı saltanatdan per endaz ‘âlem vücud olduklarına teşekküren ‘atebe-i felek mertebelerinin bende-i dirinesi du‘a gu-yi kalil el-bida‘a Ömer Nüzhet kullarının inşad eylediği tarih-i veladetdir. Ki her ‘ayıb ki sultan bepesender hüner amed mefhumuna i‘timad ile küstahane harekete cesaret eylemişdir.

“Adalet dergahının koruyucusu, yeryüzü sultanlarının sığınağı olan iskender adetli, şevketli, mehabetli, azimetli, kerametli, alemin padişahı efendimiz hazretlerinin şanlı cennet bahçelerinde cenabı Hakkın feyiz rüzgarı ile sefa bulan güneş tomurcuğu, yani şehzade Sultan Muhammed hazretlerinin parlak güneş gibi doğmalarına şükür için felek eşiğinin daimi kulu, sermayesi az bir dua olan Ömer Nüzhet kullarının söylediği doğum tarihidir. Her ne kadar ayıplı olsa da sultanın beğenisine güvenerek küstahça bu harekete cesaret edildi.”

Padişah-ı heft kişver han-ı İskender zafer
Daver-i gerdun makarr-ı şahinşah-ı ehli cihan
Zib-i evreng himem arayiş-i taht-i kerem
Zübde-i hakan-ı âlem padişah-ı Kâmuran
Bahr-i mevvac ata derya-yi pür cuş seha
Yani ki Sultan Mustafa ser tac-ı şahan-ı zaman
Zat-i kerrubî sıfatı macma’-ı ilm u amel
Hal u kal feyz bahş-i maye-i emn u eman
64/a. Ol hidivin devr-i adli vakt-i rahatdit tamam
Şir ile ahu bireh etse hür görmez ziyan
Pay-i fitne şimdi h’ab-ı aludedir düşmen gibi
Nakd-i şevki hıfz içün lazım değil pasıban
Berk-ı tığı Narman-ı a’dayı Suzan eyledi
Zıll-ı Seyfi fark-ı ehli dine oldu sayban

Kıldı hak halkın duasıyla o şah-ı azam
Bir güneş tulü'atlü şehzade ile mesrurel-cinan
Habbeza şehzade-i ali Güher kim makdemi
Verdi ser taser cihana müjde-i rahat resan
Gülistan-ı saltanatda nev küşade ğonce deh
Hizmet hıfzında olsun daye asa kudsiyan
Mehd-i tul ömrü içinde h'ab-ı asayiş bulup
Lem'a paş olsun cihana hemçü mihr-i asuman
Hak taala hazret-i sultan ile evladına
Efiyetle eylesün i'ta hayat-ı Cavidan
Ömr-i sermedle serir arâ-yi tac u taht olup
Saye-i adlinde rahatyab ola halk-ı cihan
Erdi mehma-yi kabule sehm-i davet haliyen
Geldi guş-i cana temin güruh-i kudsiyan
Ben de sair kulları gibi edüp meşk-i suhan
Sal-ı mevlud-i latifin gün gibi kıldım beyan
Şüphesiz tarih oldu bu mısra **Nüzheta**
Makdem-i Sultan Muhammed dehri kıldı şadıman
(مقدم سلطان محمد دهری قلدی شا دمان)
Sene 1180 (M. 1766)

Tamiye şüphesiz lafızında "ha"nın iskatıdır. Sene-i mezbure Şabanının dokuzuncu Cuma ertesi günü takriben dokuzu nisf saat mururunda müjde-i veladetleri zeban-ı dellal ferah resandan vasıl-ı sem'-i cihanyan olmuştur. Hak subhanehu ve taala tul ömür ve amel-i Salih ile berhudar-i riyaz hayat eyleye âmin becah-ı nebiyihi'l-emin.

"Şüphesiz tamiye "ha"nın düşüşüdür. Adı geçen senenin Şabanının 9. Cumartesi günü takriben saat 9.30 sıralarında doğum müjdeleri duyularak, insanların dillerinde dolaşmıştır. Allahü taala uzun ömür ve Salih ameller ile kendisinden razı olduğu bir hayat bahçesi versin, âmin."

(Son mısrada tarih düşürmüş olup Arap harflerinin toplamı 1185 çıkmaktadır. "Ha – ه" harfini tamiye olarak kullanmıştır. Bu bakımdan "Ha – ه"ın karşılığı olan 5 rakamını düşersek 1180 tarihi çıkmış olur.)

TARİH-İ VELADET-İ MAHDUM-İ BEKİR PAŞAZADE SÜLEYMAN BEY EFENDİ

Süleyman Beyefendiye Cenabı Hazreti Bari
Güneş yüzlü kamer Talatlı kıldı bir veled i’ta
Zehi mahdum âli kadr vala menzeletdir kim
Cebininde telala etmede necm-i ferah efza
Gülistan saadetde açılmış taze bir güldür
Zaman-ı haşre dek bad-ı hazan göstermesün Mevla
Kenar-i cuybar devlete bir serv-i dilkeşdir
Hüma veş sayesi ikbal ola afaka ser ta pa
Yüzünden valideyni kesb-i ifrah eylesün daim
Vücudu görmesün zevk u sefadan ğayri şey asla
64/b. Edüp arayiş mehd-i letafet zat-ı mesudun
Kıla Hak şir-i pestan inayetle anı irva
Bulup ömr-i tabii neşvesinden feyz-i Rahmanı
Cihanda eylesün asar-ı ma’n u hatemi ihya
Çıkup ba müjde hatıf söyledi tarihini **Nüzhet**
Muhammed Bey cihana şule verdi mihr u mah asa
(محمد بك جهانه شعله ويردي مهر و ماه اسا)
Sene 1181 (Miladi 1767–8)

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİŞERİF HAZRETİ SADRAZAM DER HARİC-İ KUMKAPU

Sadrıazam-ı namdaş hazrt-i Fahr-i rüsül
Nakd-i vaktin sarf edüp kesb eyledi Hakdan rıza
Şeş cihate gitdi tarih-i beşaret **Nüzheta**
Hasbetullah bu ra’na cmi’i kıldı bina
(حسبة لله بو رعنا جامعى قيلدى بنا)
Sene 1181 (M.1767–68)

TARİH-İ SADARET-İ MUSTAFA PAŞA DER DEF’A-İ SANİYE

Habbeza eyyam-ı şadi ahd-i emniyet nisab
Ğıpta bahş mevsim-i mesti u hengam şebab
Ebr-i nisan feyz bar olmakla sahn-i gülistan
Bahr-i ahdar gibi oldu sebzelerle mevceyan
Laleler der sağer işret bu devr-i neşvedir
Bağban olsa nola subh u mesa mest u harab
Mısra’-ı kad bülend yar ile serv-i sehi
Oldu mevzun u mukaffa sanki beyt-i intihab
Zir-i gubardan beruz sebz-i puşan-i çimen
Vakıf-ı israda verdi neşe-i ruz-i hisab
Safha-i cuyun nesim-i subh ile her mevcesi
Satr-ı şi’r abdar oldu nukatlar der habab
Ya cenab-ı asaf-ı saniye pa-yi endaz içün
Hazır u amade eyler ber su dibasın sehab
Akl-ı evvel lafz-ı saniye rıza göstermeyüp
Töhmet-i su-i edeble tab’ıma kıldı itab
Leyk kilk-i huş rakam özr aver tevil olup
Verdi ol tabire tekrir sadaretle cevab
Sadrazam Mustafa Paşa vezir-i kârdan
Ziver mesned müşir afham gerdun-i cenab
Pertev-i ra-yi münirinden o Ruşen tiynetin
İktisab-ı nur eder meh gibi her gün aftab
Hame-i ferman nüvisi nadvan-ı feyzdir
Sah-ı sıhhat tevemidir nusha-i fasl el-hitab
Safha-i dikkat medar emr-i alişanının
Her sevad noktasında muhtefidir sad kitab
Pençe-i fermanının mazbutu tesir-i nufuz
Kâkil-i tedbirine Dilbeste mana-yi sevab
65/a. Saye endaz olsa bir kez kuh-i temkini eğer
Arz-ı Nişabur’a gelmez ta kıyamet-i inkılab

Lenger-i felek vekar-ı zatını seyr eylese
Haşre dek görmezdi derya mevcelerden iztırab
Nekhet-i ezhar zan etme nesim-i adl ile
Bu-yi halk pâki dehre kıldı neşr-i müşknab
Oldu bada ver nizam-ıelemliği cevr u rafeti
Koymadı mimar-ı adli dünyada ca-yi harab
Kıble-i erbab-ı hacetdir ki bab-ı devleti
Matlabın has u avam etmekde andan iktisab
Müjde-i teşrif-i tekriri dımağ-ı âlemi
Kıldı ıtır amiz bu-yi istirahat çün gülab
Besdir ey hame yeter tasdi'a cüret eyledin
Cud u lütf-i zatını haddin değil etmek hisab
Sıdkla destin küşad et kâse-i deryuzeveş
Ta ki daavatin ola dergâh-ı hakda müstecab
Saykal-i Tevfik ile mirat-ı bahti saf olup
Sine-i bed h'ahi olsun gerd-i gamla jengyab
Çar tak-ı sadırde zati terabbü'saz ola
Caygah-ı düşmenin Hak eulesün çah-ı azab
Ol keremkârın ser engüşt-i Sinan u tir yine
Eyle ya Rab hun rengin 'adûsundan hizab
Söz tamam oldu edeb u zer hamuş ol bade ezin
Kıl cenab-ı hazreti hünerverden hicab
Mühr-i mihre yaz bu tarih-i betamı **Nüzheta**
Mustafa Paşa-yı Hak mührüyle kıldı kâmyab
(مصطفى پاشا يى حق مهريله قلدى كامياب)
Sene 1169 (miladi 1756)

TARİH-İ SADARET-İ MUSTAFA PAŞA DER DEF'A-İ SALİSE

Behamdillah bu hengâm-ı şıta berd u selam oldu
Kerem ıssı Huda'dan âleme inam am oldu
Adalet pişe hayr endişe Sultan Mustafa Hanın
Kef-i derya nevali der nisar-ı ihtiram oldu
O hakan-ı zaman kim pertev-i hurşid adlinden
Enamın meyve-i âmâlı bir vıfk-ı murad oldu
Vekil-i mutlakın bir zat-ı âli baht edüp şimdi
Sefasından cihanın halkı yekser şadkâm oldu
O destur-i keremkârın vücud-i cud-i bahşinden
Serir-i sadr-i devlet mayedar-ı ihtişam oldu
Vezir-i müşteri tali' ki gerd-i rah-ı ikbali
Misal-i tutya kuvvetde çeşm-i enam oldu
Müşir-i bî-âdil vasıf pür dil ki zatından
Gelüp mihreş afet nam hatemveş binam
Aya sadr-i mükerremsin o zat-ı muhteremsin kim
Vücudun âleme asayiş-i emen u nizam oldu
65/b. Dua-yi devletin vasf-ı cemilin zikri bil-hayrin
Zeban-ı ehli nazm u nesre verd-i subh u şam oldu
Zebundur pençe-i fermanına serkeşleri dehrin
Zilal-i rafetin rahat res-i has u avam oldu
Gelüp bir merd-i kâmil söyledi tarihini **Nüzhet**
Alıp üç kere mührü Mustafa Paşa bekâm oldu
(آلوب اوچ کره مهری مصطفی پاشا بکام اولدی)
Sene 1177 (m.1763–64)
***

TARİH-İ TECDİD-İ ÇEŞME-İ BEŞİKTAŞ

Hazreti sultan Osman Han safi meşrebin
Ayn-i adlinden teridir çar bağ u şeş cihat
Zat-ı pâki maksim-i ab-ı zülal-ı şer'dir
Ebr-i ihsanı nüma bahş riyaz-ı kâinatdır
Zemzem cudin sebil etmekde atşana mudam
Bağ-ı dehri kıldı sir şerbet kand u nebat
Ol hidivin devletinde hazreti Ahmed Ağa
Hidmet-i darüssaade ile edüp tahsil zat
Feyz-i hakla muttasıl tamir-i evkaf etmeye
Nakd-i vaktin su gibi harc etdi ol hatem sıfat
Teşneveş bir katreye muhtaç iken bu çeşmeye
Best edüp mimar ter dest-i sehavetle kanat
Gül gibi şad ab edüp leb-i teşnegan eyledi
Şeker ile ratb el-lisan çün mevce-i cu-yi Fırat
Ver ana ya Rab şehid-i Kerbelanın aşkına
Evvel u ahirde tufan-i havadisden necat
Lüle su gibi okur tarih-i cevher **Nüzheta**
Çeşme-i dil cûden ola nûş can ma-i'l-hayat
(چشمهء دلجودن اوله نوش جان ماء الحيات)
Sene 1169 (miladi 1756)
***

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİ ŞERİF-İ NURUOSMANİ

Cenab-ı Hazreti Sultan Osman Han-ı zişanın
Vücudin cud-i adle kıldı camii feyz-i Yezdani
O şahinşah-ı Ruşen dil ki nur-i şem'-i ikbali
Füruzan eyledi kandil-i hurşid-i dirahşani
Der-i vala cenabi kıble-i erbab-i hacetdir
Makam-ı kudsiyandır kabe asa sahn-ı ebvabı

O kutb-i âlemin za-yi metini gerdeş o durur
Nizam-ı adl ile bu ne kıbab-i çarh-i gerdani
Güher za-yi kabul eyler sedef veş dest-i memulü
Hasedle kıldı mihrab dua çâk-i giribani
Hulus-i zatına şahid yeter kim böyle bir mabed
Edüp nam-ı humayunuyla kesb-i şevket u şanı
Bu hayre nimet ta ki zuhur itlak olur lakin
Yazılmış ta ezel kayd-i atiki Nuruosmani
66/a Nola dibace olsa defter-i hayrata bu cami
Ki olmuş kubbesi serlavhasında tac-ı unvanı
Beşer evkaf-ı hamse ile saf ara olduğu demde
Olur yâd aver tanzim-i satr-ı levh-i gufranı
Seza bu mabed-i garraya dense mescid-i rabi'
Ki yokdur rub'-i meskunde misal çar erkânı
İki şem'-i kebiri serv-i nurani-i cennetdir
Silk-i kamerisidir pervane asa devr eder anı
Şerer paş haseddir cam-ı billur din-i şeffafı
Muşa'şa' sanma tak-ı asumanda tohm-ı ruhşanı
İki mısraları her babının dest-i dua olmuş
Rica eyler Huda'dan infitah-ı şah-ı devranı
Huda bu camii vaz'-ı kefe mizan edüp ecrin
Nice ez'afı üzre padişaha kılsun erzani
İmam-ı evliyadır hutbe-i avaze-i adli
Verâ-yi arş u kürside bula mevâ-i iclâli
Beşâretle nisar-ı cevher tarih eder Nüzhet
Devâsaz-ı kılub-i 'âşıkandır Nuruosmanî
(دواساز قلوب عاشقاندر نور عثمانى)
Sene 1169 (miladi 1756)
***

TARİH-İ BİNA-Yİ SEBİL

Hazreti sultan Osman Han İskender tuvan
Şah-ı derya dil-i hidiv cud-i muhsin-i kâinat
Ol şehinşah-ı ata meşrebine dest cudunu
Oldu ğark ab-ı seylaba sahil-i fevz u necat
Ebr nisandır kef-i deryayı cud u rafeti
Katredir bahr-i muhit lütfüne nisbet Fırat
Hasbetallah şehid-i Kerbelanın aşkına
Kıldı ecr-i ateşnigana şerbet u kand u nebat
Ab ru-yi selsebil ola meğer hemçaşni
Yoksa bu suda değildir lezzet-i ab-ı hayat
Hastegan el-atş guyanı irva etmeye
Şerbet-i dünyada yapdı su gibi mecra kanat
Bu sebilin her sutunu bir amud-i subh iken
Mah-ı nev mümkün müdür arz etmeye simin kitab
Vakt-i duadır aç dehanın lüleveş
Leb küşadır muntazır âmine cümle mümkünat
Cu-yi adli nilveş efzun olup ta haşre dek
Dehri şad ab eylesün ol şah-ı kerrubi sıfat
Rub'u meskûnu edüp lebriz zemzem şöhreti
Kabeveş dergâhı olsun kıblegah-ı şeş cihat
Su gibi tarihini söyler dehan-ı meşrebe
Fisebilillah cuşan oldu bu mai'l-hayat
(فى سبيل الله جوشان اولدى بو ماء الحيات)
Sene 1169 (miladi 1756)
***

66/b.

TARİH-İ CAMİİ SİLAHDAR-I ŞEHRİYARİ DER ÜSKÜDAR

Silahdar-ı şah-ı âlem semmi ibni Avf ol kim
Rızaallah içün kıldı bu vala mabedi ihya
Dua birle mücevher söyledim tarihini **Nüzhet**
Acep hayr-i şerif u cami'i ziba bina hakka
(عجب خير شريف و جامع زيبا بنا حقّا)
Sene 1180 (miladi 1766–67)
***

TARİH-İ KETHUDA-Yİ SADRIALİ ŞUDEN-İ VELİEDDİN AĞA

Aya sadr-i güzinin kethuda-yi cud-i bahşası
Yed-i der paşının hunriz-i şermi ebrinisanı
Kef-i derya nevalin dest-i efsus etdi esdafı
O rişkiyle olur bahr-i Aden garkab-ı hayranı
Beli namın velidir leyk zatın andan uladır
Bu davada benimle müttahiddir nev'-i insani
Dil-i pertev nihadın maşrık-ı mihr-i hakikatdir
Zeban-i nükte sencin k'esef-i esrar kıranı
Eğer isbat-ı vacib-i mabhasına name riz olsak
Âdemde raks eder ruh-i Celaleddin Devvani
Takaza eyleyib mahiyet-i zatın sünni kıldı
Cenab-ı şah-ı âlem kedhuda-yi asaf-ı sani
Nizamü'l-mülk malik olmamış hal-ı hayatında
Senin gibi nesak-i pira-yi melike ey keremkani
Şerefle kesb-i saadet edüp dergâhının olmuş
Zuhal derbanlığı çün müşteriden gele keyvanı
Çü oldu rişte-i devlet rehin dest-i bed tirin
Refür yab-ı hafadır âlemin çâk-i giribanı

Gahi vasfının tahririne hamemde yok kudret
Hulus-i tam ile daavatına sarf etsin ezmanı
Devam-ı sihhat u iclal u ömr-i hazreti Nuhu
Velinimetinle sana Mevla kılsun erzani
Edüp şir u şekerveş imtizacı tab'ınız olsun
Tevafuk üzre hemçun reng u bu-yi verd-i handanı
Kılup teşhis-i illet her nefes sebabe-i cudun
Vere hübb-i zeheble zaaf-ı ehli tab'a dermanı
Dila insaf olunsa böyle vatka kim erişmişdir
Teemmül ile bir kere küşad et çeşm-i im'anı
Hidiv-i gavs-ı azamdır vezir-i kutb-i devrandır
Veli-i kâmil olmuş kedhuda-yi sadr-ı zişâni
Sadakat pişe hayr endişesin eder elbet **Nüzhet**
Cenab-ı hazreti ağa sana şayeste ihsâni
Mücevher bibahane arz-ı tarih et beşaretle
Velieddin ağaya la yu'addir cûd-i Yezdâni
(ولیءالدَین اغایه لایعددر جود یزدانی)
Sene 1168 (M.1754–55)
***

67/a.

TARİH-İ İRTİHAL-İ HAZRETİ ŞEYH RIZAEDDİN KADDESE SIRRUH

Cenab-ı şeyh-i kâmil kutb-i azam arıf-ı billâh
Güruh-i Nakşibendî muktedası asuman paye
Yenabi' el-maarif Mustafa Hacı Rızaeddin
Vücudu bais-i fevz u necat olmuşdu dünyaya
Olup ab-ı hayat na't u tevhide lebi mecra
Kanat hameden bezl eyledi a'la u ednaya
Münever eyledi çel sale dehr-i mihri irşadı
Çırağ etdi nice sahib-i derunu bezm-i manaya
Kelam-ı rastı oldu asa-yi salik-i vahdet
Anınla oldular vasıl-ı sıfat u zat u esmaya
Tarikat-ı şahrahında olup her nutku bir meş'al
Nice gümkeştegan-ı rahi oldu bais ihyaya
Fakir rize çin sofra-i irşadı baş eğmez
Simat-ı nimet-i İskender u Darab u Dara'ya
Seyahat der vatan vadilerinden baz geşt etdi
Edüp habs-i nefes kıldı tevecüh Hak taalaya
Olundu çünkü davet cennet-i didare süratle
Azimet eyleyüp gitdi veda etdi ahibbaya
Çıkardı hırka-i rengi hakikat camesin giydi
Erişdi zerre hurşide karışdı katre deryaya
Gelüp bir ah ile derviş **Nüzhet** dedi tarihin
Sipehsalar-ı ashab nihayet göçdü ukbaya
(سپهسالار اصحاب نهايت كوچدى عقبايه)

Sene 1159 (son mısra harflerinin toplamı 1158 eder, buna 1 eklenince 1159 vefat tarihi çıkar. Miladi 1746 olur)

***

TARİH-İ BİNA-Yİ KASR-I HUMAYUN DER BAB-I TOP

Cenab-ı han Mahmud el-hisal memleket pira
Serir-i devlete zat-ı şerifi mucib-i şandır
Vücudu şem'-i nur efşan bezm-i kudsiyandır kim
Havali kerd olan pervanesi şem'-i dirahşandır
Meh-i nev iktibas nur eder re-yi münirinden
Anın çün şem'a-i mescid füruz çarh-i gerdandır
Nola kasr-ı adaletcayı olsa hane-i çeşmim
O dergâh-ı refi'in ca-yi ru-yi nevek-i müjgandır
Bu kâh-ı asuman fersa-yi nazik tarh-i hoş resmin
Binası mukteza-yi himmet şah-ı cihanbandır
Zehi marah-ı muallâ tak kim çift dilarası
Hased ferma-yi resm-ikehkeşan turfe bünyandır
Sütun-i çar erkânı müretteb istikametden
Derununda olan elvah ferşi kef-i ihsandır
Ser mismar-ı tavanı nola necm-i seher olsa
Ki her çup-i zer endudu şehab-ı sekaf ekvandır
Bu kasr oldukça nail makdem-i Sultan Mahmud'a
Şikâf-ı der misal-ı maşrık hurşid-i rühşandır
67/b. Huda rahat nişin taht ede ol şah-ı zişanı
Ki zatı mucib-i emen u aman nev'-i ihsandır
O şah-ı adil perver kim der-i rifat penahında
Mukim-i hizmet olmak matlab-ı a'la-yı şahandır
Derun-i ma'delet meşhun nurani siriştinden
Hemişe şu'le-i şem'-i keramati nümayandır
Olalıdan bahr u bedre heyet-i şahanesi hafız
Dil-i ehli sefer teng-i meta' rahat candır
Cenab-ı Kibriya zat-ı humayunun masun etsun
Ki madam ol anasir-ı çar rükn kasr-i abdandır
Bunun gibi nice ca-yi şerifi eylesün ihya
Ki ta bu tak-ı hıdıra nazaregah-ı nur-i a'yandır

Bu kasrin harf-i sade söyledi tarih-i etmamın
Makarr-ı saltanatdır mükemmen-i sultan-ı devrandır
(مقرّ سلطنتدر مكمن سلطان دوراندر)
Sene 1158 (m.1745)
***

TARİH-İ VELADET
Ca nişin-i evliya kaymakam-ı asfiya
Şeyh-i sıddik u semi hazreti sahib-i Tebük
Hak taala verdi ol zat-ı şerife bir veled
Eyleye iklim-i manada anı reşk-i müluk
Pir ol suretde manada o tıfl pâkdar
Meclisinde evliyaallah ola ana düluk
Nüzheta tarih-i miladın bu güne yazdılar
Mustafa raci ola serdar-ı ashab-ı süluk
(مصطفى راجى اوله سردار اصحاب سلوك)
Sene 1159 (m. 1746)

TARİH-İ TECDİD-İ MEYDAN-I NAKŞİBENDÎ DERBEŞİKTAŞ Kİ HÜRUF-İ NOKTADAR HER MISRA'AŞ YEK TARİH-İ TAMAM EST

Makam-ı hal-ı şeref paygah-ı huld-i ayin – 162
Mekân-ı pâk ala hankah-ı dervişan – 162
Bihişt-i arif u Firdevs-i şahid esrar – 162
Melaz-ı alem vakıf metaf-ı kutb-i nihan – 162
Mekin-i sadr-i vilayet hidiv-i bakırdır – 162
Nüfus-i zib-i ümem h'acegan-ı alişan – 162
Bu tekiye-i kudret ile kasr-ı arifan oldu – 162
Beymen-i nur eser-i salikân sadef nişan – 162
Füruğ dide olur cam-ı revzen pâki – 162
Ki şems u mah şüa'a'-ı iktibas eder her an – 162

O zat-i hâkim mülk u milel Bahaeddin – 162
Hidiv-i kişver-i mana-yi mülk-i fen u beyan – 162
İmam-ı minber tahkik u muktedar u hem – 162
Hacetse pir-i reh-i zahidî u hem irfan – 162
68/a. Emanet gül ber dest hal-i irşadi – 162
Erişdi pir-i keramet mesire verdi nişan – 162
Delil-i fırka-i rehyab-ı hak-ı Rızaeddin – 162
Cenab-ı mürşid-i menzil şinas u şevke nedan– 162
Olunca azmle memur-i halvet-i karye – 162
Nişan-ı me'men-i rüşd oldu ibni valaşan – 162
Yekâ şeyh ki sıddik-i pür maarifdir – 162
Karin-i feyz-i cenabı ilah zad-ı resan – 162
Bimen himmet-i merdan salikân-ı Huda – 162
Bu hankah-ı münevver mahal u kürsi-i şan – 162
Sefa-i halle hüsn-i nizamını buldu – 162
Misal-ı beyt-i ma'nun mahal-i kasr-i aman – 162
Hemişe müntesiban tarik-i fakr u nehi – 162
Masun olup heme envar zikr ile şadan – 162
Misal-i kurs-i kamer cephegahdır **Nüzhet** – 162
Nola menazır-ı aktab olur ise elan – 162
Binaya oldu tevarih harf sade değil – 162
Olur makam-ı rıza kıblegah-ı sıddikan – 162
Sene 1163 (miladi 1750)

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİ ŞERİF DER KANDİLLİ

Padişah-ı bahr u ber hakan-ı İskender nizam
Hazreti Sultan Mahmud adalet ittisal
Ol hidiv-i adilin mimar cud-i himmeti
Etdi yekser âlemi mamure ber vech-i kemal
Çok zamandır kasr-i kandilli harabezar olup
Şişe-i kadri şikest olmuşdu nice mah u sal

Mahv edüp bir camii ğarrayı isbat eyledi
Hükmü izhar etdi bu yüzden cemaliyle celal
Camii ilm u ameldir zat-ı vala rütbesi
Vasf-ı zatisi budur zıll-i zelil-i layezal
Aftab-ı şevket u şanı terakki yab olup
Eylesün firak name neşr nur i’tidal
Pertev-i kandil ikbali verüp dehre ziya
Kalmada âlemde asla zülmet gerd u melal
Taht-i alibaht şahide sefalar eylesün
Ta duasiyla ola ehli cihan şirin makal
Geldi bir tarih-i müstesna bu mısra’ **Nüzhet**
Pâk u ziba camii Sultan Mahmud el-hisal
(پاك و زيبا جامع سلطان محمود الخصال)
Sene 1163 (miladi 1750)

TARİH-İ KAPUDAN-I DERYA
ŞUDEN-İ MUHAMMED PAŞA

Habbeza feyz-i hudavend-i cihan acce ve celle
Etdi iysar Güher hak bu ki derya derya
68/b. Bir ata kanını bahrine kapudan etdi
Oldu memnun kerem ehli cihan ser ta pa
Eyleyem vasfını ol zat-ı şerifin guş et
Gerçi kim gevher evsafı olunmaz ihsa
Felek temkin-i Güher barına olmaz hareket
Badıban olmasa her lahza eğer dest-i dua
Nekhet halk keriminden olur rişk-i çimen
Mevc der mevc olacak safha-i bahr-i harda
Şir-i dil merd-i seha pişe vezir-i kâmil
Merd-i meydan hüner saf şiken ruz-i veğa
Mesned-i era-yi selamet ola sihhatle mudam
Meğer düşmenden emin eyleye hemvare Huda
Felek ikbalini mersa-yi muradatında
Lenger endaz sebat eyleye Hak celle ala

Makdem-i pâkini tebşir ederek afaka
Hame-i **Nüzhet** eder bir iki beyti imla
Düşdü bî-şâibe-i şübhe bu mısra‘ tarih
Kapudan oldu selametle Muhammed Paşa
(قاپودان اولدی سلامتله محمد پاشا)
Sene 1164 (m. 1751)

TARİH-İ VEFAT-I RAHMİ EFENDİ
Şairanın bî-nazir u ekmeli
Emr-i hakkiyle edüp azm-i ala
Düşdü bir tarih vakt-i fevtine
Ede huldü ca-yi rahmi Mustafa
(ایده خلدی جای رحمی مصطفی)
Sene 1164 (m. 1751)

TARİH-İ KATİB-İ DARÜSSAADE ŞUDEN-İ OSMAN EFENDİ

Hazreti Hallak-ı âlem zat-ı biçun kadim
Etdi nur-i mihr-i cudiyle cihanı şu'letab
Bir vücudü katib-i darüssaade eyleyüp
Bin dil-i viranı mamur eyledi bi irtiyab
Kıdve-i ehli kerem Osman Efendi kim dua
Bu-yi ihlâsı gül hulkundan eyler iktisab
Cudunun rutbe'l-lisanı hame-i ehli suhan
Zatının ad'iye h'an devletidir şeyh u şab
Bin sual-i müşkilin hal etmek içün ukdesin
Nahun-ı hazır cevab nazaresi eyler şitab
Gevher-i ad'iyesini rişte-i enfasa riz
Vasf-ı zatı çün değil mümkün abesdir piç u tab
Hak taala eyleyüp her demde tevfikin refik
Suret u manada eylesün her duası müstecab
Mazhar-ı sırr-ı "selamün kavlen" akvali olup

Suret-i efaline mana ola feyz-i kitab
69/a. Geldi tarih-i dehan ra'i-i ihlasdan
Oldu izz u yümn ile Osman Efendi kâmyab
(اولدی عز و یمن ایله عثمان افندی کامیاب)
Sene 1164 (m. 1751)

TARİH-İ BİNA-Yİ HANE-İ KATİB-İ DARÜSSAADE OSMAN EFENDİ

Hazreti Osman Efendi kıdve-i ehli hüner
Zübde-i ashab-ı daniş mukteda-yi ashiya
Katib-i ağa-yi azam nuhbe-i cem'-i kiram
Münşi-i zi kudret ustad-ı utarid intima
Mecma'-i halk-ı muallâ fahr-i erbab-ı himem
Merci'-i med-i nigah dide-i ehli ata
Hame-i i'caz tahriri Nihal cuddur
Hâsılı mana-yi asar medadi kimya
Dest-i ihsan kılub nası tamir eyledi
Tab'-i mimarı büyut-i şi'ri etdikçe bina
İşte bak ez cümle gül asar zihn-i Pakidir
Sahil-i yümde bu kasr-i bî-kusur-i canfeza
Habbeza merac-i mukarnes tak-ı matbu' el-asas
Resm-i simâ u tarhi rişk-i eyvan-ı sema
Nakş-i tavanında kaldı çeşm-i mimar-i hirad
Halka-i avize sanma ey dil-i hayret rida
Her seher mihrin görünce nola doğarsa günü
Pişgahında bu sahil haneyi revzen küşa
Tak-ı valasında cihet-i reng-i piras görüp
Rişkle kavs-ı kuzah etmekdedir kaddin duta
Lanesaz olsa kitab bamına şayestedir
İktisab-i izz u rif'at etmeye murğ-i huma
Eyle gel ihlâs ile ey dil dua-yi devletin
Vasfını mümkün değildir eylemek çünkü eda

Gül gibi olsun küşade veche-i ahbabına
Mısra'-i ebvab-ı devlet intisabı daima
Ömrün efzun eyleyüp ikbalini kılsun masun
Düşmenin mahzun ede her dem cenab-ı Kibriya
İnhilal-ı ukde-i amal ile memnun olup
Fıtk u rıtkında bula imdad-i Tevfik-i Huda
Nüzheta harf-i mücevher birle tarihin dedim
Ca-yi rahat me'men-i devlet mahal-i dilküşa
(جاى راحت مآمن دولت محلّ دلكشا)
Sene 1164

TARİH-İ MUHASİB-İ HARAMEYN ŞUDEN-İ MUSTAFA EFENDİ

Semmi Fahri cihan Mustafa Efendi kim
Kemal u hüsn-i edebde yegâne-i devran
Tevazuundan olupdur kinaye dervişi
Bülend cahına nisbetle zerre mihri cihan
69/b. Keremde Hatem u ma'n olamaz ana padaş
Acep mi zatına itlak olunsa bahr-i hisan
Kimine verdi ceht kimine zer meskuk
Sülugin eylediler her cihetle istihsan
Bilindi cevher zati kılındı sa'yi kabul
Murad-i icra edüp ana ağa-yi alişan
Sutur-i lihye ile hilyesine zib verüb
Hat-ı şerifle geldi berat-ı kadrine şan
Cenab-ı hazreti Hak zat-ı Bari-i mutlak
Vere vucuduna sihhatle devletine zaman
Muvaffak eyleye hüsn-i sülük-i ihsana
Netice bahş ola her müşkilatına asan
Akide-i ramazan gibi sikke-i hasene
İta edüp bizi şirin dimağ ede her an

Bu nazm ile yine ra'i-i devleti **Nüzhet**
Olur inayete mazhar nevazeşe şayan
Külube nola bu tarihden ferah gelse
Muhasib-i Haremeyn oldu ol kerim üş-şan
(محاسب حرمين اولدى اول كريم الشان)
Sene 1162

TARİH-İ FETH-İ BELĞRAD

Şeh-i encüm hışm sultan Mahmud felek mesned
Güruhu müşrikini hamdülillah bîkarar etdi
Husumetle harabın kasd edüp iklim-i küffarın
Vezir-i a'zamın tayin kâr-ı kârzar etdi
Liva-yi Mustafa-yi eyleyüp sebbabe-i tahdir
Anınla düşmeni tahvif edüp na-payıdar etdi
Saadetle Belğradın murad etdikde feth-i teshirin
O dem sevk-i cüyuş yümm-i hüruş-i bi-şumar
Cenab-ı Hak muvaffak eyleyüp şah-i cihanbanı
O hısnı feth edüp a'da-yi dini haksar
Huşa vakt-i tarab-ı hengâm şadi mevsim-i bahcet
Ki bu feth u zafer Nemçe kralın şermsar etdi
Bihamdillah rical-i devletini al-i Osmanın
Peyam-ı fevz u nusret kâmiyab u kâmkâr etdi
Hususen hazreti kaymakam paşa-yi zişanın
Zaman-ı devletin bu fethle hak namdar etdi
Kulun abd-i keminen bende-i dergâh-ı ihsanın
Bu fethe böyle tarih ile billâh iftihar etdi
Maarif-i perveranın gerçi kim ednasıdır **Nüzhet**
Ümid-i lütfün amma anı sahib-i iktidar etdi
Zamir-i sarf edüp yapdım muamma gune tarihin
Belğrad'a girince Müslüman kâfir firar etdi
(بلغراده كيرنجه مسلمان كا فر فرار ايتدى)
Sene 1152 (Eylül 1739)

70/a. **TARİH-İ SADRAZAM ŞUDEN-İ ALİ PAŞA**

Çimenzare kudum-i şahid gülden haber geldi
Sımah-i andelibe taze taze müjdeler geldi
Nihade berk-i gülde dane-i şebnem kıyas etme
Gülu-yi bülbüle taraf felekden mahazar geldi
Değil eşkine mevc-i tuy ber tuy cedavil sa
Yeniden peçe-i murğ-i neşata bal u per geldi
Seba geldi dımağ-ı cane bu-yi sümbülü ihda
Anın çün hatıra efkâr zülf-i meşk ter geldi
Kula çıkdı çubukdan ata bindi tıfl-i gül gonçe
‘Anadil beççeler kullukda cem’ oldu nefer geldi
Selamlık resmini gül cami‘inde etmeğe icra
Sipah-ı bülbüle tenbih içün bad-ı seher geldi
Nola ser der giriban olsa gonce gülşenidendir
Anadil nağmesinden kendüye hal-i zikir geldi
Değil serv-i Dilara mevkib-i şah-ı bahariden
Kenar-i cuybara dikdiler tuğ-i zafer geldi
Fütade safha-i cuya benefşe aks-i zan etme
Beyaz üzre keşide sahh-i sadr-i muteber geldi
O sadr-i muhteşem kim hâk-i pak-i hem şeb dizi
Terazu-yi nazarda kıymet nur-i basar geldi
Vücudunu nef’-i mahz-ı dar-ı selam olduğun fehm et
Nizam-ı mülk-i küfr abad a’daya zarar geldi
Değil kavs-i kuzahla mah-ı nev teyidine mahza
Şehinşah-ı ala’l-itlakdan tığ u kemer geldi
İsabet rey olmuşdur sadakat renk etvari
Anın çün cümle tedbiri musavi-i kadr geldi
Gubar-i na’l-i meh cürm-i semend devletin gördü
Dil-i a’daya ceyş-i haşyet u havf keder geldi
Yegâne gevher-i bahr-i seha yani Ali Paşa
Ki tesir-i kudumundan cihana nur u fer geldi
Değil mah-ı şeb ara sadr-i Zişan felek caha

Künuz gaybden bir şeb çırağ tac-ı ser geldi
Reh averd-i sabadır hâkpayı dideler Ruşen
Ahibbaya hediye tutya-yi çeşm-i ter geldi
Sütun-i tuğ-i zerin mehce-i ikbalini gördü
Derun-i hasma efkâr-i ser engüşt hazer geldi
Devac-ı marifet endaze-i tohmunu geçmişdir
Bihamdillah cihana şimdi bir sahibnazar geldi
Zaman-ı hifz u adlinde ser ahu-yi bimare
İbadet resmin icra etmek çün şir-i ner geldi
Vezira asafa sadra müşira asuman karda
Vücudun âleme ser maye-i fevz u zafer geldi
Kef-i zer paşının ebr-i baharı dağdar eder
Bu davanın güvahi cümle-i nev'-i beşer geldi
70/b. Senin nimin nigah-ı iltifat çeşm-i ihsanın
Tamamen maye-i amal ashab-ı hüner geldi
Tefeül eyledim nas ile istinasın emrinde
Nizami defterinde mebhas şir u şeker geldi
Yeter beyhude tesdi'-i ser sadr-i Güzin etme
Erişdi **Nüzheta** fırsat dua-yi hayre yer geldi
Saadetle şeb u ruzu ilahi ayd u kadr olun
Felekde söylenildikçe güneş kitdi kamer geldi
Ahibbası teravetyab ola a'dası pejmürde
Dinledikçe şıta gitdi bahar huş eser geldi
İkinci defa da sadrı a'la-yi asuman saye
Şeref bahş olduğun tebşire bin namver geldi
O demde yazdılar tarihini levh-i ekvane
Vezir oldu Ali Paşa zaman-i zib u fer geldi
(وزیر اولدی علی پاشا زمان زیب و فر گلدی)
Sene 1155 (m.1742)

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİ KALENDERHANE

Cenab-ı hazreti sultan Mahmud felek cahın
Dua-yi devlet u ikbali verd-i kudsiyan oldu
O sultan-ı muazzam camii ilm u maarifdır
Benim bu sedef duama guvahım ins u can oldu
Enis-i bezm-i iclali Beşir Ağa-yi hayr kim
Müberratıyla âlem gıbtagah-ı gülistan oldu
Nigah-ı ibret ile işte bak bu camii garra
Safada beyt-i mamur felekle teveman oldu
Bu vala muayyedi çün kim yeniden eyledi ihya
Rica mende hayat-ı sermedi kerrubiyan oldu
Minare istikamet birle engüşt-i şehadetdir
Anın çün sahib el-hayri muşar-ı bi’l-benan oldu
Musaffa safha-i mermerleri ayinedir seyr et
Arus-i mağfiret guya ki bir yüzden iyan oldu
Değildir cam-ı kubbe aynin ibret nümadır kim
Yed-i hikmetle zib dide-i ruhaniyan oldu
Der-i cennet acip mi sine çâki olsa rişkinden
Bu dergâh-ı refi’in asitanı asuman oldu
Mualla kubbeler **Nüzhet** hibab-ı bahr-i rahmetdir
Sufufu mevce-i derya-yi nur-i bî-giran oldu
Duaya ref’-i yelde söyledim tarih-i menkutun
Kalenderhane şimdi sahibdilan oldu
(قلندر خانه شمدی صحب لان اولدی)
Sene 1160 (m.1747)

TARİH-İ BİNA-Yİ ÇEŞME

Han mahmud keramet meşrebin
Oldu çün ebr-i itası feyzbar
71/a. Menba’-ı Cevdet Beşir Ağa dahi

Su gibi emvalini kıldı nisar
Yapdı ez cümle bu rana çeşmeyi
Zühre icra etdi ab-ı huşguvar
Lülesi rutb el-lisandır etmeden
Sahib el-hayrin duasın bîşumar
Gülşen-i ikbalini siyrab ede
Ebr-i ihsan cenab-ı girdigar
Bahr-i cudu oldu mevc engiz feyz
Garka-i rişk oldu derr-i şahvar
Tak-ı kasr-i devleti mamur ola
Ta ki oldukça bu çeşme paydar
Düşdü dilcu **Nüzheta** tarih ana
Selsebilin aynidir bu çeşme saz
(سلسبيلك عينيدر بو چشمه ساز)
Sene 1160 (m.1747)

TARİH-İ BİNA-Yİ KASR

Huşa Pakize kasr-i bî bedel kim selsebilinden
Akan ab-ı revani hayret efza-yi şuur oldu
Müşar-ı bi'l-benandır çift tak mah-ı iyd asa
Anın çün hüsünle rişk aver ebru-yi hur oldu
Nola olduysa safi kalb-i mümin gibi divanı
Ki revzenler seraser matla'-ı nur server oldu
Dıraz ile zebanın çarha harf endaz olur gayet
Bunun fevvaresinden tas-ı gerdun bîhuzur oldu
Huda banisini kılsun muammer izz u sihhatle
Bu rahatgehde kim bir mevki zevk u hubur
Du şak-ı hame tahrir eyledi tarihin ey **Nüzhet**
Bu ca-yi canfeza hakka ki kasr-i bîkusur oldu
(بو جاى جانفزا حقّا كه قصر بيقصور اولدى)
Sene 1149 (m. 1736–37)

TARİH-İ BİNA-Yİ KASR-İ YUSUF EFENDİ

Cenab-ı hazreti Yusuf Efendi maye-i irfan
Ferid ed-dehr ve sahib-i akıl zat-ı marifet piyra
Krim el-halk hatem menkıbet kim hüsn-i etvarı
Eder Dilbeste ahbabı misal-ı zülf-i amber sa
Sahi-i mamelek bahş u muin-i aciz u bîkes
Emin-i sıdk-ı niyet muhlis bîmisl u bîhemta
Mukaddem gerçi bu ca-yi bihişt asa-yi valaye
Olup bir mukteza-yi tab'-ı derraki bına ferma
Görünce bu mahalli şimdicek fert-i zekâsından
Mücedded böyle bir kasr-ı bülendi eyledi ibda
Acep kasr-i felek fersa ki her bir cam billuru
Nücum-i çarhla bahs-i musavat üzeredir hala
71/b. Letafetde heva-yi müşksayi rahat candır
Nazaretde şikaf-ı revzenidir dide-i bîna
Mualla tak çifti renk gunagun zinetle
Ne mümkün suret-i kavs-ı kuzahdan fark ola hala
Der zibende tarhi matla'-ı şems mekârımdır
Anın çün garka-i nur şerefdir ol mufarrah ca
Bu kasrın sahibin pir eylesün ikbal-ı devletle
Cenab-ı hazreti Bari bihakk-ı kâbe-i ulya
Bula günden güne baht-i şerifi kuvvet u rifat
Güneş gibi tuta nur u ziyası dehri ser ta pa
Huruf-i bi-nukt birle dedim tarihini **Nüzhet**
Güzel kasr-i muallâ ca-yi ra'na sarh-ı müstesna
(گوزل قصر معلّا جاى رعنا صرح مستثنا)
Sene 1159 (M.1746)

TARİH-İ BİR U SUFFA-İ AĞA SARAY-İ ATİK AHMED AĞA

Saray-i pâk mamur atik ağasıdır hala
Bu çah-ı zemzem asa-yi musallayı eden inba
Zehi sahib-i mekarim Ahmed Ağa kim bu asarı
Teferrücgah-ı âlem eyledi harmanliği mahza
Bu çah-ı mah delvî tişe-i hayr ile hafr etdi
Güruh-i teşneganı fisebilillah edüp irva
Zeban-ı haldir levh-i sufa halka guyadir
Vüdû saz-ı namaz ol kıl dua banisine câna
İki âlemde ya Rab sahib el-hayri emin olsun
Be-hak çah-ı Zemzem hem be-hak kabe-i ulya
Bunun emsali nice hayr-i cariyeyi kılup nail
Vucud-i mahz-ı cudin maksim-i erzak ede Mevla
Mücevher harfle **Nüzhet** dedim tarih-i itmamın
Bu vala sufa Ahmed Ağadır eyleyen ihya
(بو والا صفّهء احمد اغادر ايلين احيا)
Sene 1162

TARİH-İ MEŞİHAT-İ İSLAMİYYE

Taalaallah zehi hengâm-i firuz ferahbahşa
Sada-yi barekallah tuttu tak-ı çarh-i hadrayi
Zamane ta be-mahşer olsun asayişgeh-i rahat
Ki verdi hazreti Hak bir muin-i şer'-i garrayi
Zamanın seyyidi vaktin Aristo suhandanı
Alup duşuna giydi ferve-i simver beydayi
Semmi fahri âlem-i Haşimi nisbet celilü'ş-şan
Ki hüsn-i hulkla kıldı musahhar cümle dünyayi
Cenab-i hazreti müfti-i âlem saf gevher kim
Zamane görmemişdir böyle bir Pâkize mollayı
Olup pertev feşan burc-i şerefden kurs-i mihr asa
Garik-i mevce-i nur etdi hakka arz-ı pinhanı
72/a. Cenabı Rafi' ne hayma-i eflâk nîli renk
Yed-i teshirine versün tınab pâk takvayi
Huda-yi çar su-yi aferineş derc-i iffetde
Hatadan hıfz ede ol gevher kemyab yektayi
Mülazim eylesün Hak dergâhında ol keremkâri
Benim gibi hezeran dai-i a'la u ednayi
Dua erdi tamama **Nüzheta** ol demde şevkimden
Tahayyürle alınca destime kilk-i suhan zayi
Du şık hame rizan eyledi tarih-i mantukun
Kudumüyle müşerref kıldı sahn-ı sadr-ı fetvayi
(قدومیله مشرّف قلدی صحن صدر فتوایی)
Sene 1149

TARİH-İ LİHYE

Üdeba zübdesi İshak Efendi kim odur
Fihris ara-yi kitab füzela-yi dünya
Hüner u marifetin menba'i dersem layık
Rahşa-i lütfüne dilteşne cihan ser ta pa
Şeb-i mesud berat eyledi avf lihye
Yazdı ser levhasına defter-i hayrin guya
Eyleye münşi-i takdir mükâfat olarak
Hat-ı azadisin ol zat-ı şerifin imla
Aded-i ömrüne hem vaz' ede sıfır-i alaf
Paye-i rifatini eyleye hem bî ihsa
Mahv edüp ah-ı derunu dedim ana tarih
Kalem-i sun'-i kadr çekdi nişan-ı vala
(قلم صنع قدر چكدى نشان والا)
Sene 1154

TARİH-İ VEFAT-I TEBERDAR ALİ EFENDİ

Bigane merd-i teberdar marifet perver
Bi emr-i hazreti Hak oldu azim-i ukba
Dua ile dem-i fevtine düşdü bir tarih
Ali Efendiye huld-i naim ola meva
(على افند يه خلد نعيم اوله مأ وى)
Sene 1162

TARİH-İ BİNA-Yİ HIFZ-I DEFATİR-İ HAREMEYN

Cenabı hazreti Sultan akibet Mahmud
Hidiv-i âlem ve zıll-ı Huda-yi azze ve cell
Yegâne cevher derc-i hazine-i rahmet

Lal-i hazar evahir u şah-ı sard-ı evvel
Medar-ı daire-i kâinat ve kutb-ı zaman
Bahaeddin mübin u nizam-ı mülk u milel
Şu'a'-ı şemssalah u sihab cudundan
Henüz buldu nisabın bahar-ı ilm u amel
72/b. Cihanı eyledi mamure ol kadar k'oldu
Yapıldı hatır-ı âşık deyu felekde mesel
Ala'l-husus bu ca-yi müferrah abadi
Edüp bu resme bina kıldı gıptagah-i düvel
Hacetse mevki hatır küşa ki her tarafı
Revak-ı şöhret sipehre verdi halel
Acep mahal-i nazare firib kim haşa
Nigar hane-i çini ola bu resme bedel
Kenar-i bam-ı bülendin görünce murğ-i nigeh
Zaruri arız olur balına fütur u kesel
Nukuş-i takına kurban olur görse eğer
Feza-yi muratta' çarh-i felekde burc-i Hamel
Hezar minnet u şükür u sena ki bî minnet
Ahali-i Harameyne verildi böyle mahal
Bu lütfe bais olan hane-i mükerremidir
Sakın sakın ki bu davada etme bahs u cedel
Ne h'ace h'ace-i müşkil küşa ki perverinin
Eder maa kaddin nahun-i nigah ile hal
Semi Haydar-i kerrar bu Ali fen kim
İdad-ı vasfına kâfi değil hisab-i cemel
Dua mahalline geldin hemen ıraz edelim
Huzuer-i hatır ile halka-i icabete el
Hemişe hifz ede erbabını hatalardan
Nizam-ı sübha-i gevher gibi hakim-i ezel
Budur tamamına tarih **Nüzheta** anın
Defatir-i harameyne yapıldı pâk mahal
(دفا تر حرمينه يا پلدى پاك محلّ)
Sene 1156

TARİH-İ LİHYE-İ SEYYİD YAHYA BİRADER-İ EĞRİKAPU İMAMI SEYYİD MAHMUD EFENDİ

Huşa zat-i şerif u nesl-i evlad-ı beni Haşim
Mürüvvet menkibet Yahya Efendi kim melek hudur
Edüp irsal-i lihye etdi icra emr-i mesnunu
Bu vech üzre bakılsa cümle fi'li böyle nigudur
Hudaya pir-i fani kıl anı izzu saadetle
Cenabından bu duama icabet şimdi mercudur
Nola tebrik edüp hattın desem tarihin ey **Nüzhet**
Keşide-i levha-i simine billah resm-i ya Hu'dur
(كشيدهء لوحهء سيمينه بالله رسم يا هو در)
Sene 1159

TARİH-İ LİHYE-İ HAFIZ MUHAMMED AĞA

Ağa-yi namdar-ı Enderun şah-ı mihr efser
Semi fahr-i âlem Hafız-ı Kur'an dil agâh
Hünerver-i marifet perver-i kerim el-hak sahib-i fen
Edüp kadır dan u pâk tiynet faik-i eşbah
73/a. İdad-ı vasfına kadir değildir nutk-ı insani
Nola izhar ederse aczini her vecihle efvah
Edüp ifa-yi lihye kıldı ecr-i efal-i mesnunu
Anında afv ede cümle kusurun hazreti Allah
İlahi mu-i sefid eyle kemal-i izzu devletle
Olup akranının içinde sahib-i kadr u sahib-i cah
Huruf-i nokta dar ile dedim tarihini **Nüzhet**
Şeref verdi izar-i naza medd-i resm-i bisellemi lillah
(شرف ويردى عزار نازه مدّ رسم بسلّم لله)
Sene 1159

TARİH-İ VEFAT-I PEDER-İ
HAFIZ MUHAMMED AĞA
AĞA-Yİ ENDERUN EL-MEZBUR

Hasan Efendi bu fani cihana kıldı veda
Beka sarayına azim olup edince hiram
Erince guşuna ferman-ı ircii fi'l-hal
Bu davet emrine etdi itaat ile kıyam
Mekânı cennet ola baktığı cemalullah
Be-hak nur-i Muhammed resul-i Rabb-i enam
Zaman-ı fevtine tarih söyledi hatıf
Hasan Efendiye ya Rab cennet ola makam
(حسن افنديه يا رب جنت اوله مقام)
Sene 1157

TARİH-İ ÇEŞME

Taala Allahi zehi nev çeşme kim ab-ı musanna'ası
Derun-i hasta-i atşaniyane merhem u emdir
Zeban-ı hal ile söyler tamamen lüle tarihin
Bu valâ takla bu çeşme sanki 'ayn-i zemzemdir
(بو والا طاقله بو چشمه صانكه عين زمزمدر)
Sene 1146

TARİH-İ VELADET

Hamdi lillah ufuk ara-yi veladet oldu
Gün gibi bir meh tam felek-i bi-bedeli
Nice meh belki kenar-ı felek rif'atde
Mihr-i pertev fiken safha-i subh-i ezeli
Vakt-i milad saadetgehini fikr ederek
Sanih oldu dile bir ferah u şevk-i celi
Geldi bir pik-i ferah güy dedi tarihin
Gül-i gülzar-ı hiyaban vücud oldu Ali
(گل گلزار خيابان وجود اولدى على)
Sene 1153

TARİH-İ VELADET İBNİ'L-MERHUM HALİFE ZADE RAİK EFENDİ

Bihamdillah zaman-i insibab-ı feyz-i Rahmandır
Kederler gusseler gamlar şık-ı puş hicab olsun
73/b. Bakılsa rayıka ezcümle şimdi fert-i şevkından
Açılsun gül gibi gayretfeza-yi şeyh u şab olsun
Ki bir Pakize mahdumu cihana nur bahş oldu
Be-hak el-duha hem kadr-i nur-i aftab olsun
Hudaya çarh anın evlad-ı esiri dayesi olsun
Salıncağında bile kurs-i meh celi şihab olsun
Anın etvarını ser ta kadem ya Rab mevzun et
Nolur mecmua-i dehr içre beyt intihab olsun
Sena erdi tamama sal-i mevludunu tayin et
Velâkin **Nüzheta** bir mısra'-ı rengin cevab olsun
Du şık hame yazdı şevkle ol demde tarihin
Cihanda Mustafa İsmet edib u kâmyab olsun
(جهانده مصطفى عصمت اد يب و كامياب اولسون)
Sene 1149

TARİH-İ VELADET-İ MAHDUM KADI ESAT EFENDİ

Bihamdillah cenab-ı kadi-i Pakize etvare
Huda zibende bir mahdum verdi halk-i emcedden
Riyaz-ı ömrünün bir gonce-i huşbusudur guya
Anı mahfuz ede Mevla-yi âlem dide-i beddden
Bu gülzar içre serv asa o nahl-i nazı lütfünden
İlahi edeb dade ile cu-yi ömr-i sermedden
Dem-i mevludumun asarını ol tıfl ey nüzhet
Hemen guş eyleyince bir güzel şahs ser amedden
Yara'am tarh edüp bu mısra-ı tarih nakş etdi
Tulu' etdi hilal asa Muhammed burc-i Esad'den
(طلوع ايتدى هلال اسا محمد برج اسعد)
Sene 1148

TARİH-İ VELADET MUHAMMED İBNİ'L-ŞEYH MUHAMMED SIDDIK EL-NAKŞİBENDÎ

Habbeza vakt-i ferah mevsim şadi u tarab
Ber karar eyleye bu demleri hallak-ı vedud
Yani mahdum-i zi'l-kadr Muhammed Sıddık
Makdem-i hayr-i veled ile olup şevk alud
Eyledi Halık-ı şems u kamer u şam u seher
Meh gibi bir peseri kevkebe pira-yi vucud
Ne peser gonca-i gülzar feza-yi melekût
Ne peser yasemin-i bağ-i bihişt-i mev'ud
Ola ol tıfl melek huy bimen piran
Meslek-i rah-ı safa'da urefadan ma'dud
Şeref-i zühd u salah u eser-i takvadan
Ola efal u akavili serapa Mahmud
Nüzheta düşdü ba medad-ı Huda tarihini
İlm u devlet ile pir ola Muhammed Mesud
(علم و دولت ايله پير اوله محمد مسعود)
Sene 1156

74/a. TARİH-İ VELADET

Habbeza Osman Efendi zat-ı âli menkıbet
Marifetle şüphesiz mümtazdır eşbahdan
Zade-i tab'-ı gibi hayre'l-halef bir tıfl içün
Etdi istida cenab-ı hazreti Allah'dan
Müstecab oldu bihamdillah duası lütf-i Hak
Vir veled verdi münevver ruyu mihr u mahdan
Niyl-i maksud ile ya Rab şad-ı kâm eyle mudam
Meyve çin olsun nihal-ı bağ-ı hatır h'ahdan
Gülşen-i devletde çeksün kaddini manend-i serv
Şad olup gül gibi feyz-i jale bad-ı cahdan

Geldi bir mısra dem-i miladına tarihdir
Mustafa Şakir ola ya Rab ehlullahdan
(مصطفى شاكر اوله يا رب اهل الله دن)
Sene 1161

TARİH-İ VEFAT

Aftab-ı burc-i ismet mihr u mah-ı hanım dila
Olmuş idi validinin gözünde nur-i tam
Rüzigarın sürmeden zevk u sefasın neyleyim
Eyledi bad-ı ecel ol gonceyi gümkeşte nam
Bildi kim yokdur saray-i fanide zevk
Eyledi dar-ı sürur-i adne şevkiyle hiram
Mazhar-ı lütf-i cenab-ı hazreti Bari olup
Hur-i iyn ola enisi meskeni darü’s-selam
Hatıf gaybi dem-i fevtinde tarihin dedi
Mihr u maha saha-i Firdevs ola ya Rab makam
(مهر و ماهه ساحهء فردوس اوله يا رب مقام)
Sene 1159

TARİH-İ BİNA-Yİ ÇEŞME

Hakka ki aynı safi nev çeşme-i muayyin
Leb-i teşnegana eyler ab-ı hayatı icra
Tarhi latif u nazik takı bülend u dikleş
Yokdur kusuru baksın dikkat kılup serapa
Atşanı etdi çünkim siyrab-ı ab-ı şirin
Mahşerde de anı Hak kevserle etsün irva
Etdi du şakk hame tarihini çekide
Yapdı Emine kadın kad u nebata mecra
(ياپدى امينه قادين قدّ و نباته مجرا)
Sene 1150

TARİH-İ VEFAT

Came-i unsurdan etdi insilah
Rayı‘a veş eyledi ‘azm-ı cinan
74/b. Bir veliyye idi ancak şüphesiz
İrci‘i emrin eyüp oldu revan
Vasıl oldu kurb-ı Hakka şevkle
Çâk edüp ciyb-i hayatı nagihan
Çıkdı üçler dediler tarihini
Sahn-i ‘Adn’e kıldı rihlet Ümmühan
(صحن عدنه قيلدى رحلت امهان)
Sene 1153

TARİH-İ VEFAT

Çekdi damanı Muhammed kethudanın zadesi
Etmedi alâyiş dünyaya kat’an itimad
Pir-i kâmiller gibi evza’ı hep makbul idi
Can u dilden elemişdi emr-i Hakk’a inkıyad
Ya ilahi cennet-i Firdevs ile mesrur edüb
Şerbet-i Kevser ile ruhunu her demde şad
Baş u canı terk edince söyledim tarihini
Gitdi ‘ukbaya Muhammed Bey cihandan namdar
(گيتدى عقبايه محمّد بگ جهاندن نامدار)
Sene 1152

TARİH-İ SADRIAZAM ŞUDEN-İ ALİ PAŞA DER DEFA-İ SALİSE

Yine cuş-i meserretle cihan feyz iktiran oldu
Dem-i di mah-ı bî-berki zaman mihr-i can oldu
Nukud-i şevkle cib tehi destan-ı na kâmı
Misal-i kise-i sermayedar-ı h'acegan oldu
Dilinde dağ-ı harmanı güruh-i ehli irfanın
Teravetyab olup rişk-i gül bağ-ı cinan
Sada-yi nağme-i zağ sine minkar-ı hamemden
Neva-yi bülbül asa halet-i diğer iyan oldu
Dedim aya nedir bu hal ruh-i efza-yi vicdanı
Ki dehri böyle handan görmemişdim çok zaman oldu
Gülu-yi demkeş asa guş-i canane na-yi kilkimden
Neva-yi müjde bad-ı teselliyet-i gaflet resan oldu
Semi şir-i Hak yani Ali Paşa-yı asaf fen
Saadetle şeref bahşa-yi sadr-ı kâmran oldu
Zehi sadr-ı adalet pişe kim vasf-ı dil pâki
Zevaya-yi felekde zamm-i verd-i kudsiyan oldu
Himayet-i menkıbet kim zill-i sefid düman endazı
Ser ahbaba hem çün nahl-i tuba sayiban oldu
Zamanı azerham-ı sit-i adli tutdu sertaser
Zaruri leşker aşub u fitne bî mekân oldu
Teveccüh pişekânın yumn-i asar-ı duasından
Der devlet medarı kabe-i ruhaniyan oldu
Hemişe nice sahhi kuvvet-i tevfika mazhardır
İsabetle anın çün hükm u emri tevemen oldu
75/a. Vezir-i asuman sind-i şir-i çarh-ı şöhret kim
Kemer bendim tılla-i şatıranı Kehkeşan oldu
Sada-yi kus-i ikbal sefa iras-i adlinden
Simah-ı ehli âlem hane-i surehan oldu
Vezira akl-i tedbira şira aşk-ı tesira
Gönülde cuş-i derya-yi meani bigiran oldu

Bu demlerde hayal etdikçe dest-i cud-i peyvestin
Dil-i mihnet keşim mahsud-i genc-i şayan oldu
Eğer iznin olursa zımn-ı vasf-ı zat-ı pâkinde
Tasalluf irtikâbı bana mahza kesb-i şan oldu
Meşam-ı can-ı tab'ım vayegir oldukça halkından
Maarifle Ferideddin Attar-ı cihan oldu
Taallüm eyledikçe h'ace-i re-yi rezininden
Kelamım gıbta bahş-i saiban-ı İsfahan oldu
Sarir-i hame- şöhret-i nev sim-i ümn-i nutkunla
Sad-yi bülbül Şiraz ile hemdastan oldu
Hayal-i pençe-i sathınla tahmisat-ı eşarım
Varak-ı gerdan-ı nazm Husrev-i Hindustan
Zamirin vasfına nazm etdiğim elfaz-ı ruşendir
Hasedle enveri-i Senceri haclet Kenan oldu
Alup nur-i vucudundan şeref her nokta-i cimm
Sipehr-i marifetde şekl-i hurşid-i cihan oldu
Edebver-i zahmveş ol **Nüzheta** saf-ı aradatda
Ki teksir-i suhan naks aver-i ehli beyan oldu
Suhan besyar olunca mucib-i sıfat olur derler
Bu Fahir nükte ehli vahdete vird-i zeban oldu
Duaya başla besdir tayy-i tomar tasalluf kıl
Melekler saf besaf âmine çokdan haziran oldu
Rıza-yi Hakka nail mazhar-ı Tevfik ola daim
İcabet-i bu duamı guş edince şamdan oldu
Veziran-ı cihan vakt-i teşrifinde elbette
Kudumiye verilmek dab-ı tab'-ı şairandır
Mücevher harf ile tarihini bir beyte derc etdim
Arus-i bikr nazma muteber fess-i nişan oldu
Ali Paşa ile mihr-i vezaret hem çü meh guya
Gelüp bir burca üç kere müşarün bi'l-benan oldu
(گلوب بر برجه اوچ كره مشار بالبنان اولدى)
Sene 1168

TARİH-İ VELADET-İ FERZEND-İ KATİB AĞA-Yİ DARÜSSAADE İBRAHİM EFENDİ

Hamdü lillah geldi çüş eh-i feyz bahr-i latif-i Hak
Bir dür-i Pakize oldu âleme pertev fiken
Yani İbrahim Efendiye cenabı girdigar
Verdi bir tıfl saadetmend-i nurani beden
Mihr-i âlem dayesidir mah-ı nev kehvaresi
Kıldı ehva mihre-i baziçesin Yemen
75/b. Yapıldı dülbend-i katın pertev-ikurs-i kamer
Pembesin bin şermle arz eyledi berk-i suhan
Fes almasa nola teşbih edersem cismini
Olmuş engüşter misali mehdi per dür-i aden
Bağ-ı âlemde Huda ol nev Nihal devleti
Eylesün asude asla görmesün bad-ı mihen
Valid-i macidleriyle amr-i hızırı kesb edüp
Olalar ikbal ile devlet ile pir-i gühen
Şir u şeker gibi daim eylesünler imtizac
İyş u nuş ile olup mu’tad-ı feyz-i zü’l-menen
Kâbe-i vech-i enam olsun der-i valaları
İlticadan olsun hali ahali-i zemen
Söz tamama erdi ey **Nüzhet** hazer-i tasdi’den
Ğul-i bî-endam vahşet zardır tul suhan

Sen iki mısrala tarh-i beyt-i tarih et heman
Davetin eyler icabet vakıf-ı sırr u alen
Eyleye İzd vucudun ziver-i mehd-i edeb
Geldi İsmail Zühdi silb-i İbrahimden
(گلدى اسماعيل زهدى صلب ابراهيمدن)
Sene 1171

TARİH-İ BİNA-Yİ DEBİSTAN DER KARYE-İ BULĞURLU CENAB-I HAZİNEDAR-I ŞEHRİYARİ SÜLEYMAN AĞA

Padişah-ı âlem u adil hidiv kârman
Hazreti Sultan Osman Han İskender tuvan
Daima tatbik eder şer'-i şerife kârını
Hak anın çün kıldı ol sultanı arifan
Ruz u şeb tab'-ı şerifi mail-i ihsan olur
Kıldı çok evkaf u hayre sarf mal-ı giran
Hazin-i dergâhı hemnam-ı Süleyman nebi
Oldu pir u ol şeh-i alicenab bî-güman
Kesb-i tahsil-i rıza-yı hazreti Allah edüb
Sıdk ile hayrata malın kıldı su gibi revan
Şevkle talim-i Kuran etmeye etfal içün
Karye-i Bulğurluda bu mektebi yapdı heman
Sayini meşkur edüp Hak ömrün efzun eylesün
Ola nice bu hayratıyla Memduh-i cihan
Ya ilahi zeber etsünler dua-yı vâkıfı
Fazl-ı lütfünle senin ehli zemin u asuman
Harf-i menkutiyle **Nüzhet** söyledim tarihini
Mekteb-i nazik muallimhane-i âli mekân
(مكتب نازك معلّمخانهء عالى مكان)
Sene 1169

TARİH-İ VEFAT-I ŞEYH MEVLEVİHANE-İ BEŞİKTAŞ MEMİŞ EFENDİZADE ES-SEYYİD AHMED EFENDİ

Tarik-i Mevlevînin mukteda-yi pir-i irşadı
Seyahat kasd edüp meydan-ı tecride revan oldu
76/a. Cihanın hub u rüştünden edüp kat'-i nazar yekser
Temaşa-i tecellaya serapa çeşm-i can oldu
Edüp esrar-ı tevhid ile mahv hesti-i mevhum
Gözünden suret-i ehlinin nihan ender nihan
Çıkup üçler mücevher söyledi tarihini **Nüzhet**
Cenab-ı şeyh Ahmed vasıl-ı kurb-ı cinan oldu
(جناب شيخ احمد واصل قرب جنان اولدى)
Sene 1177

TARİH-İ VEFAT-I SEYYİD AHMED BEY NEBİRE-İ DEFTERDAR MEMİŞ EFENDİ

Ah kim bir gonce-i nevrestenin bad-ı ecel
Eyledi evrak-ı nazeninin bî-nizam
Valideynine şefaat edüp ol masum pâk
Her biri ukbada olsun vasıl-ı daru's-selam
Çıkdı üçler dedi tarih-i mücevher **Nüzheta**
Mir Ahmed hur u gilman ile oldu hem makam
(مير احمد حور و غلمانيله اولدى هم مقام)
Sene 1177

TARİH-İ BİNA-Yİ ÇEŞME-İ VEZİR-İ AZAM MUHSİNZADE MUHAMMED PAŞA DER CEZİRE-İ SAKIZ

Sadr-i cim mertebe destur-i merahim pişe
Menba'-ı cu-yi himem bahr-i semahat bahşa
Mesned ara-yi hidivan u vekil-i mutlak
Zib-i divan ata yani Muhammed Paşa
Su gibi malını harc etdi rıza-yi hak içün
Eyledi teşnelere ab-ı hayatı icra
Yapdı bu ayni musaffayı bu ser çeşme-i cud
Kıldı ihsan ile ebna-yi sebili irva
Zikr-i bi'l-hayri ile lulesi mertub lisan
Tas-ı zerini bu vechiyle açup dest-i dua
Mülk-i dünyada ve ukbada mükâfat etsün
Hazreti vâkıfına zemzem u kevserle Huda
Yediler eyledi tarih-i mücevher ihrac
Çeşme-i saf esr-i pâk Muhammed Paşa
(چشمهء صاف اثر پاك محمّد پاشا)
Sene 1180

TARİH-İ BİNA-Yİ CAMİİ HÜMAYUN ŞEHİNŞAHHİ DER KURB-İ LALELİ ÇEŞME

Şah-ı alem daver-i adil imami'l-müslimin
Padişah-ı bahr u ber sultan melik-i ittika
Zat-ı kerrubi takati cami'ül-ahlakdır
Bab-ı vala takıdır mahsub-ı mihrab-ı dua
Eyledi evkaf-ı eslafı imaret serteser
Beyt-i mamur oldu cümle kalb-i erbab-ı rica
Ol hidiv-i âlemin mimar-ı cud u refeti
Rah-ı Hakda eyledi bu mabed-i pâki bina
76/b. Öyle bir mabed ki şekl-i kubbe-i valateri

Oldu guya merdum-i çeşm-i cihan bin-i sema
Sahn-i pertevindeki saf-ı cemaat Güzin
Heyet-i satr-i berat-ı mağfiretdir guya
Müşteridir iktibas-ı nur içün necm-i seher
Geceler oldukça kandil minari şule za
Ey füruğ-i ayn-i âlem ey hidiv-i muhterem
Saltanatda zat-ı pâkin müstedam edüp Huda
Dahi böyle nice bin hayra muvaffak eyleyüp
Dehre versün haşre dek kandil asarın ziya
Vakt-i bünyadın bu vala mabedin tarif içün
Ser be-cib fikr iken mesmu'um oldu bu sada
İşte tarih-i mücevher böyle lazım **Nüzheta**
Cami-i ziba acep hayrat-ı Sultan Mustafa
(جامع زيبا عجب خيرات سلطان مصطفى)
Sene 1177

TARİH-İ İBTİDA-Yİ KIRAAT-İ ŞEHZADE CİVANBAHT SULTAN SELİM HAZARATI

Padişah-ı cem hışm-ı hakan İskender şiyem
Zib-i evreng-i hilafet yani Sultan Mustafa
Ol hidiv-i azamın mihr-i adalet pertevi
Ru-yi arzı eyledi mağbut-i mirat-ı sema
Daver-i insaf pişe hadım-ı şer'-i şerif
Hadis-i mülk-i diyanet varis-i ehli teka
Oldu zati bais-i efzayiş-i ilm u amel
Buldu erbab-ı maarif feyz-i cudundan numa
Şimdi ol şah-ı humayunun dahi şehzadesi
Şevkle tahsil-i ilme eyledi sarf-ı zekâ
Kurretü'l-ayn-i cihan sultan Selim kâmran
Serv-i gülzar-ı edebe gül gonce-i bağ-ı hayâ
Ebbini mesrur u ceddi ruhunu şad eyledi
"Rebbi yessir la tüassir"le olunca leb küşa

Tul-i ömr ile salah-ı halle mevsuf edüp
İlm-i nafi'-i behresinden mayedar etsün Huda
Hazreti sultanı tahtında müeyyed eyleyüp
Hak taala nice böyle günleri kılsun ata
Hak bu kim bu meclis-i âlinin evsafı gibi
Zabt olunsa vak'a-i tarihe bu şi'rim seza
Yazdı tarih-i mücevher **Nüzhet** biçaresi
Andelib-i şah-ı âlem derse etdi ibtida
(عندليب شاه عالم درسه ايتدى ابتدا)
Sene 1180

TARİH-İ BİNA-Yİ ÇEŞME SARU SOFA REİS EL-KÜTTAB SEYYİD OSMAN EFENDİ

Haşimi fıtrat reis-i kıdve-i ehli kemal
Hazreti Osman Efendi maden-i ilm u hayâ
77/a. Karye-i istavruzu şöhret şiar-ı şehr edüp
Yapdı erbab-ı dile böyle mahal-i canfeza
Ab ru-yi selsebil lüleden icra edüp
Sakinan-ı soffa-i pakizeye verdi sefa
Eyleyüp cins-i amelle Hak muzaaf ecrini
Gül zemin cennet üzre kevseri kıldı ata
Nüzheta böyle güzel tarih binde bir düşer
Soffa-i dikleş çeşme dilcu caykâr u ceza
(صفّه دلكش چشمه دلجو جايكار و جزا)
1181
***

Rübude-i evza'-ı pesendidesi olduğum faziletlü Aşir Efendi hazretleri hala reisül-küttab-i devletlü şerafetlü seyyid Osman efendi hazretlerinin ustad-ı ruzreh-i asarter-i dest-i mimar himmetleri olan sofa ve çeşme sare tayin-i tarih-i bina zımnında havale-i kalem-i mağşuş rakam mahlası buyrulan tarih-i penc beyt eğerçi nigaşte-i sahife-i beyan kılınmışdır. Lakin zaif mizac ve kesret-i kitabet ve kıllet-i azmayiş-i eş'âr hasebiyle tenafür hurufu gibi lafz ve manası meyanında kat'an itlaf olmadığına

havale-i nigah i‘tibar buyurulmaz ise fiha ve nimet ve illa benim gibi behre-i ilimden bi’l-külliye safer el-yed ve bî-marifet lüleci gibi sade mahlas ile şa‘iriyyet satan kimseden mevzun ve mukaffa ve manadar eş‘ar ümid etmek cib-i müflisde gevher-i giran kıymet tecessüs eylemekden farkı yokdur. Hiye binti leyletün ve ebvabuha özruha. Merkez-i daire-i mihr u muhabbet-i Nüzhet.

“Kendisini çok beğendiğim ve tutkunu olduğum faziletli ***Aşir Efendi*** *hazretleri, hala reisül-küttab devletli şerefli* ***Seyyid Osman Efendi*** *hazretlerinin eski günlerinin ustalık elinin mimarlık eserlerinin himmetleri olan sofa ve çeşme saire bina tarihinin tayini konusunda değişik kalemlere göndererek mahlas yazmak suretiyle emrine uygun olarak beş beyit tarihi tasvir olunmuştur. Her ne kadar tasvir olunmuş sayfa açıklanmışsa da zayıf karakterli kitabelerin çokluğu, şiirlerdeki tecrübe azlığı sebebiyle kulağa hoş gelmeyen harfler gibi lafiz ve manası bakımından katiyen telef olmadığına dair bakışına itibar buyurulmaz ise orada, o nimetler içinde illa benim gibi ilim nasibinden bütünüyle el çekmiş marifetsiz lüleci ustası gibi sade bir mahlasla şairlik satan kimseden vezinli ve kafiyeli ve manadar şiirler ümid etmenin, zügürt kesede ağır kiymetli mücevher aramaktan farkı yokdur.*

O gecenin kızı ve babası da özrüdür. Muhabbet ve güneş dairesinin merkezi Nüzhet.”

78/a. **Hala cizye muhasebecisinden Enderun ağaları iltimasları ile halli içün ba tezkire gelen Saib beytinin şerhidir ki Muhammed Beyzade Ahmed Beyefendinin ibramiyle tahrir olunmuşdur.**

Saib:

Vahşet kuned ze hud dil-i Ruşen çi ca-yi halk

Yek ten hezar ten bud ayine-i hanera

Vahşet kuned; kaçınır ve ürker.

Ze hud; kendisinden.

Dil; kalb-i insan ve her şeyin vasatı ve bundan maada dahi manası vardır. Bunda mana-yi evvel maksuttur ve ‘kuned’in failidir.

Ruşen; münevver izafeti mevsufun sıfatına izafetidir. Nukuş-i masivadan manend-i sicincil saf ve münever kalb demektir.

Çi; eğer çi nafiye olan ne manasınadır. Lakin bu mahalde istifham inkârıdır.

Ca-y; mahal-i halk bunda mutlak değildir. Mukayyeddir. Yani ‘hud’ lafzından mütefehhim kendisinden maada olan mahlûk murad olunmuştur.

Yek ten ve yek tene; iki şeyin birbirine kemal-i ittisalı oldukda şiddet takarrubunu beyan zımnında bir vucud oldu diyecek yerde ‘yekten şud’ derler. Ama bu mahalde şahs-i vahid demektir.

Hezar ten bud; bin vucut olduğunu betarik-i in’ikâs şuhus-i mutaaddide ve mütekâsire olur demektir.

Ayinehane; ‘alemdir. Der u divarı safahat-ı meraya-yi bişumar ile müzeyyen olan oda-i mahsusa derler. Aslı ‘Hane-i ayine’dir. ‘Alem eylemek murad eylediklerinde izafetten fek ve cüz-i sani cüzü evvele takdim olunur. Cemi a‘lem bu vecihledir. Bazı kere dahi ‘ala aslihi isti‘mal ederler. Yine ol manaya olmak üzere aher beyitte vaki olmuştur. Saib:

Nemibayed tura müşata-i beher hud arayi

Besahra mirevi ez hane-i ayine miayi

Ra; edat-ı mefuldur. Mısra-i sani mecmuu.

Çi cayi; halk için talildir.

Hulasa-i mana-yi beyt münevver olan kalb kendini

78/b. mutahammil olan bir vucuttan müteneffer ve kaçınır iken sair halka mahal ve makam olur mu? Olmaz. Zira ayine haneye bir şahs dâhil olsa anda olan merayanın taaddadı miktarı şuhus-i munakise olmakla izdiham zuhuru bedihidir. Halk ise ‘lâ yuad ve lâ yuhsa’dır. Her biri hezar olduğu surette kendi vucudundan tavahhüş eder. Kimse bu kadar vucud muzahamesine cay u mahal olmak ne ihtimaldır.

***

‘İnayetlü efendim hazretleri inhilal-ı ukde-i eşkâli havale-i nahun kalem istikamet tevam-i ‘acz-i rakamım buyrulan beyt-i müşkil pesendin ma‘na-yi zahirisi bu vecihle olduğunda kati‘an iştiyah buyrulmaya. Lakin ba‘is-i tevahhüş ve sebeb-i nefi havatir ve bunun misali asl-ı tanzim beyti icab eden mezaya-yi ma‘nevi ne olduğu tahrir olunsa tomar-ı şikâyet-i ‘âşıkan ve hadis-i tul ve dıraz mestan gibi mufassal ve meşruh bir makale kelal aver olacağı meczum akl-i kasirim olmakla ziyadesi lihye-i kafah-ı müfritan beride-i mıkras-ı ta‘til kılınmıştır. Mercudur ki hane-i ayineyi ispat için esna-yi tercümede nigaşte-i yera‘a-i muhlisi olan “nemibayed ter” imşate-i beytinin hulasa-i mefhumu ne olduğunu vahşet beytini fersıtade buyuran zat-ı ma‘arif sıfattan istikşaf buyuralar. Hemvar-i beyt el-şeref ikbalde mürebba‘ nişin sadr-ı kâmrani olalar.

Şevket

Reh gurized deşt-i cunun nemiyabim

Sevad çergeh-i ahust gird name-i ma

Deşt-i cunundan gurize rah bulamam. Kays ‘Amir’i sahra-yı cünundan rehyab olamadığı gibi ve bizim fena-yi name-i ser nuviştemiz sevad-ı çerkeh-i ahudur. Suvar-ı çeşme-i ahu irade eyledi zira ahunun hadika-i ‘ayninde beyaz yoktur. Ve hıtta-i ‘Arab ki siyeh bürde-i haymadan ibarettir. Haclegah-ı Leyla olmakla deşt-i cünundan guriz mümkün olmadı. Şerh-i Muhammed Hakim.

79/a. **Bu beyt-i müşkil pesend Molla Şevket’e bu fakir kalil el-bida’anin keç u meç tahriratıdır.**

Sevad; kara renk ve şahıs ve aded-i kesire dahi itlak olunur. Ve bunlardan ma‘ada nice manaları dahi vardır. Bu mahalde maksut aded-i kesirdir. Çergeh kaf-ı farisinin fethiyle sürgün evi ve girdname kaf-ı Farisinin kesriyle sikkeli dinar olmak üzere zabt kerde-i kalem sahib-i zihnin şu‘urudur. Ve yaran ‘acem girdname şol rık‘a-i murabba‘adır ki girihtenin baş döndürmek içün bazı rüsum-i ma‘hude yazarlar deyu tahkik ettiklerin riyazı destur el-‘amelde bu beyt ile istişhad eder. Husrev Dehlevi der sıfat-ı berak. Beyt:

Pişeş keşid ruhaşi kez halka-i rikâbeş

Gerdened gird name u hem güriz para

Bu beyte rık‘a-i ma‘hude murad olunduğu bî irtiyabdır. Mısra‘-ı sani evvel illet makamındadır. Mahsul-i beyt cünun sahrasından kaçacak yol bulamıyoruz. Zira ahunun sürgün evinin sevadı bizim başımızı döndürmek içün gird namedir. Yani deşt-i cününda ahuların kesret ve vefreti sedd-i tarik güriz edip daire-i ‘akla kademden vusul olmamıza mani olmuştur demek olur. Lafz-ı sevad girnameye mulayim ve çergehde siyahlık mevcuttur. Vallahu a‘lem bi’s-sevab.

Zeyn eyleyen evrakımı bad-ı değirmendir

Ruh-i çimenim atıfet mültezimindir

Sen merdumun didemi pamale şıtab et

Bu ruh-i niyazım hele vakf-ı kademindir

Hemişe safha-i sebzesbez riyaz alem lale-i rengarenk ile hurrem ola tohm ümidleri ber vech-i memul Gülşen ziyb husul olmakdan pezira-yi infikâk olmaya. Bundan akdem ser amed-i rüzgâr olan zat-ı kaddesi

sematlarına arz eylediğim beyaz renk tohum-i zibende endamı bala-yi ‘ubudiyet namede keşide-i kalem-i ihlâs tevem olan

79/b. kıta-i yakuti el-iştihar ile ziver gir-i itibar buyurmuşlar idi. Hala şükufe-i merkumun piyazı berk-i sebz dervişaneden bedel. Nazar-ı hulusedir. İsterse bir piyaz olsun. Niyaziyle ma‘ruz-i huzurları kılınır. Mercudur ki cümle-i a‘daddan lale-i ma‘hudun şeş berkine tenziren semen-i siteyi müştemil arz-ı ihdasıyla

Arz-ı devleth’ahları sıyanet vech-i muaşeme izafe-i inayet birle hatır-i dailerine riayet buyurmaları mesuldur. Baki hemvare subh behar ikballarıi şebnem zerre-i kerem Bari ola. Ömer Nüzhet.

Vasatcayi ve fezayi fasihatü’lircayinadi-i mükerremetlerine berrak ed’iye-i mesure ile rikâb ber rikâb sürat olan eşheb-i hulusum ki kitabe-i sabah el-hayr pişani ba nur-i aftab inan rud. Maliyle malidir. Ol saha-i nezafet mesahada cilveriz seyrek mih kabul olur mulahazasiyle licam engiz arz ve iblağ kılmakda meslub el-ihtiyar olduğu i’rizar zımnında esb-i meramdan bu vecihle ref‘-i kecim-i ibham ve best-i ziynpuş ihyam kılınır ki Beyt:

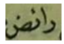
Sahnı güftarda reftar edemez lağardır

Edhem hamemizin bir ayağı aksardır

Ruşene hempa olan bizim dabbe-i üstüh’ankârı-i sebk-i ruh ki şehm ve üstüh’anda ruğen sude sedefkârı piştahtadan bir kıta iken tamam yüm kesmekte kalemtıraş gibi tiz olduğu kati çok raiz-i meydan firasti par değil taaccüp edüp sevhan-ı dendandan dehanında katian eser-i hüveyda değil iken harman samansamani nefes serdi rüzgâr ifna ve i‘dama verdiği behisab el-zahir guh ile gâh mebaniyyeti kadar olduğun gâh gâh teeffül eyledikçe semend-i hayalim arsa-i vukufa reside olmakda lenk olup, Beyt:

Ze bi dendani ve ki hurdan u mandeem hayran

80/a. Meğer in laşe-i merkeb Güher payi der ciğer dared

Madmunuyla zabt-ı licam-ı hink iştibah olunur iken midmar-ı belağat olup faiz kasab es-sabk fesahat olan ceride revan sebaseb-i zerafet bazı ahbabımız irha-yi inan-ı edhem iztihza ederek ser rahda pa ber ca-yi makam ta’rizat elan geçti. Zalim nur-i nigahtan esra’-ı seba reftar böyle badkâre süvar olmak Süleyman var ruzgara hükm eylemekden ne farkı vardır derler. Bilmezler ki böyle adim el-kudre dabbenin rakibi olmak bir heva seccade üzere zanudan keramet olmakdan dahi sa’abterdir. Benim bu hal-i keder malıma terahhümen mübtal temellükünüzden irsalına himmet buyrulan tevsen-i kûh beden bu üftade-

i hâk inkılabı hâkdan ref’ edüp sabık el-zikr bargir-i nagirizin bargirinden halas etmekle ben dahi ahz-i intikam kasdıyla düşünden nemed u ziynini alup el-celle lil fares tariziyle nev amedeye elbas eylediği ihbar zımnında asar-ı memnuniyetimi izhar içün tasdi’a cesaret eyledim benim sultanım. Hemişe esb murad der zin tasarruf bad.

Luğaz: nedir ol isim acib el-terkib ki dört harf ile sahife ara-yi kitab olup evvel ve salisi gibi sani ve rabi‘i bir cinsdendir. Garabet bundaki nisf-i evveli nisf-i sanisinin aynıdır. Hesap olunsa cümlesi otuzardır. Veyahud evveli ve salisi yetmişer olup sani ve rabi’i yüz on birer olur. Belki her biri hezare murad kadar kalb olunsa yine nisf-i evveli nisf-i sanisinin aynı iken iki tarif olur. Harf-i evveli munkati olunsa istisna zuhur eder. Bu suretde edat-ı tenbih dahi hüveydadır. Bendeye ‘alem olduğunu kimse inkar edemez iken şıkk-ı evel ile sanisi mükerrer nefi ederler. İttifak etseler isbat ederler. Manası Nabi’den tefrik olunmadığı gibi aded-i hurufda birdir. Hesabda bir ziyade ile muhlis merkuma müsavidir. İsm-i

80/b. mersumenin payi mesabesinde olan harf-i ahiri kat’ olunsa lal olacağı hacet tahrik-i lisan-ı burhan değildir. Zekiyyehu Ömer Nüzhet

Badam du meğaz est ki ez hançer-i elmas

Na dade lebeş buse serapa-yi fesara

Beyt-i mezkûr hâkim Enver merhumun Sencer şah mehdinde bahariye kasidesinden olduğu divanında musarrahdir. Beyt-i mezkûrun sabıkı Beyt:

Jale sepur berf beburd ez keff-i kuh

Çün Rüstem nisan be kef avered kemanra

Ve lahikı:

Ki beyda-i kâfur zeban gird u Güher sud

Biniger ki çi sud est mera nemaye ziyanra

Der badam du meğaz: Bir kışr içinde hem ağuş-i ittihad iki lebdir ki zamm-ı kef ile kuhdan muhaffef tağ manasınadır. Ez; za-yi Arabiyenin sukuniyle men naşiye manasına, hançer-i elmasdan murad küçük ırmaktır. Cedvel sim dahi derler. Mısra’ı sani mecmuu hançer, elmasın sıfatıdır. Mana-yi beyt: vakt-ı bahar huceste asar hululiyle kaliçe-i sepid renk berf-i takaza-yi baran ve hararet-i hurşid-i dirahşan ile telef ve sarf olundukda ağzı belki taşına fersude olmamış hançer-i elmasdan yani zirvesinden damenine varınca cereyan eden ırmakdan naşi kuh, guya badam du mağaz heyetinde cilveger-i basire-i temaşaiyandır demek olur. Fi’l-vaki meyane-i kuhdan cari olan cisme sare kemal safvetinden ve

tarafeyni fasıla olduğu cihetden hançer-i elmas itlakı sahih olur. iki dağ meyanında olan rah-ı barike hançer elmas denilmek bu mahalde yolsuzdur. Zira badam du mağaz itibareti bu nev cihetden iyidir ki her çend badam du meğaz ise de bir badam suretindedir. Her biri müstakilen bir badam heyetinde değildir. Hançer elmas iki kuh meyanında fasıla olan rahdır denildikde her bir kuh müstakilen bir müdevver badam olmak iktiza eder. Bir kışrda ise bu misüllü iki

81/a. badam görülmemişdir. Meğer bir gözde hayal-i du çeşm-i dilber ola.

Bu nev kumaş yek şibih ki aded-i tar u pu der zift nümudi nazar-i tarikat-ı hafiye üzere on altı olup muvafık buyut reml-i caferidir. Dest gâh-ı endişede m agu-yi kalem-i ihlâs rakam ile tensic ve defe-i nizame-i matvi kılınıp hezar şerm ile pa-yi endaz semm-i semend-i ikballeri kılınır. Memuldur ki damğa-yi itibar iksir ayarları ile arayiş yafte-i izzu huzurları olup avize-i kenar-ı bab-ı felek cenabları kılınmakla setre-i maayib daileri buyrula. Nüzhet.

İnayetkâra özr-i pezira taraf-ı muhiblerine ihale buyrulduğu vech üzere sefa lüççe-i tabiatda hunciğer ile numa pezir olmuş bir sümbül heft küngüre vaz’-ı ser şişe-i kabul buyurulmak ad‘iyesiyle huzur-i devletlerine ihda olunmuşdur. Hatır-ı muhabbet measer-i sümbül tabirini ihtiyar eylediği bir civan-ı istiğna ünvanın mu-yi anber böyle perişan dımağ olduğu içündür. Binaen berin gazel-i müşevveş güftar her ne kadar şayeste-i havale-i nigah-ı itibar değil ise dahi maye-i tanzimi olan şahid saye perver âşık-ı düşmen hürmetine nigaşte-i mecmua-i iltifat buyurmaları mesuldur.

Ol ne alet-i nusret alametdir ki namı penç harflerine ziver-i pençe-i zeban-ı beşerdir. Ucubet bu ki zatında inhiraf-ı tam numayan iken makbul rast tıb’andır. Hunrizliği bais-i şeref yüzsüzlüğü sebeb-i kemaldir. Zeban-i bi-dehan iken ‘adem-i nutukda dehan-ı bi-zebandır. Ğarabet bunda ki yine ayet-i feth kıraatinde her cevher muyu bir lisandır. Bir merd sahib cevherdir ki ayineler safvetine hayrandır. Eğer çi manend murğ-ı semender aşiyane-i ateşde beyzadan mütevellid olur lakin siyrab olmadıkça

81/b. şahbaz-i dest itibar olmaz. Ve mensub-i Frenk olmasa kıymet bulmaz. Maktu’ el-res olmadıkça muşir-i kalemrev-i imkân olmaz. Harf-i evvel ve sanisi iskat olundukda muradif-i esed iken kalbi rişden reha bulmaz. Zatında hemser-i şems-i cihan ve hempa-yi mah-ı taban olmuş iken hunh’arlıkda ıkdam bi-girani kendisine bais-i şandır. Bi-ser u pa olmadıkça kadir meşi olmadığı ca-yi istiğrabdır. Harf-i evvel ve sani ve

hamisi münfek olmasa bir şey olmaz. Evvelinden huruf-i selasesi gitmese gidecek yer bulmaz. İbtida ve intihası şerden mürekkeb iken beynehumada olan huruf-i selasesinin kalbi yemiş suretinde aks-i endaz-ı mirat dide-i ahyardır. El-hâsıl halkı telef kılıcı bir ğıdadır ve zekâdır. Ahen-i dil-i ayyar hilekârdardır. Ki gah suret-i Mısri ve Hindi ve gah heyet-i Yemeni ve Sindi'de bedidar ve gah İstanbul'u ve Şam'ı ve gah Frengî ve 'Acemî libas ile hüveyda ve aşikârdır. Hal böyle iken saye-i inayetinde cümle-i nas dest-i buğat ve eşkıyadan bî-hiras olduğu mahal ta'accübdür.

Farağa min tenmiki hazihi'l-nushati'l-latife fi yevmi'l-sebt min şehri cemaziel ula sene yek u nuh u sad u hezar ez hicreti'l-nebeviyye.

(Cemazielevvel 1191 Hicri) (Miladi Haziran 1777)

****

3. ÖMER NÜZHET

MENKIBE-İ EVLİYAİYE
Fİ AHVALİ RIDAİYE

Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye: Kendi şeyhinin hayatı ile birlikte birçok tarikat şeyhleri hakkında bilgi vermektedir. Kitabın asıl adı ilk sahifesinde *"Menkıbe-i Evliyaiyetü'ş-Şeyh Rıza Efendi el-Maruf bi-Dülgerzade"* olup altında *"Zühuratı Mekkiye"* yazılmıştır. H. 1238 – M. 1823 Derviş Muhip tarafından istinsah edilmiştir. Fakat kitabın ilk sayfasında ise H. 1266 – M. 1822 istinsah edildiği kaydedilmiştir. Kitap Türkçe olup ilk beyti ile arada bazı beyitleri Farsça yazılmıştır. Bu ilk beyit şöyledir.

Ey aşk tura ruh-i mukaddes-i menzil
Sevda-yi tura akıl mücerred mahmil
Seyyah-ı cihan-ı marifet yani dil
Ez dest-i gamet dest be-ser pa der gil

"Ey aşk! Sen mukaddes konağın ruhusun. Senin sevdandan dolayı akıl çıplak ve yalın halde tahtırevanla cihanın marifetli seyyahı oldu. Yani gönül, Senin gamının ve kederinin elinden, el başta, ayak balçıkta olarak Perişan vaziyettedir."

Bu kitapta şeyhinin hayatını ve bazı harikulade hallerini anlatmakta olup, 70. sayfasından 81. varak olan bitimine kadar da Molla Cami'nin Nafahatü'l-üns adlı kitabından naklen Nakşibendî şeyhlerinden ve bu tarikatın adabından bahsetmektedir.

MENKIBE-İ EVLİYAİYE Fİ AHVALİ RIDAİYE (ÖMER NÜZHET'İN DİLİYLE ŞEYHİ RIZA EFENDİNİN HAYATI):

Şair Ömer Nüzhet, şeyhinin hayatını **"Menkıbetü'l-evliyeiye"** isimli kitabında anlatmaktadır. Şeyhinin adı Dülger-zade Rızaeddin Mustafa Efendidir. Şeyhinin babasının adı ise İbrahim olup aslen Şebinkarahisarlıdır. Sonradan Şeyh Rıza'nın dergâhının bulunduğu Beşiktaş'ta yerleşmişlerdir.[111] O zamanlar daha Şeyh Rıza dünyaya gelmemişti. Babasına rüyasında arifin biri Salih bir evladının dünyaya geleceğini müjdelemişti. Bunun üzerine babası ona iyi bir tahsil verdirmeği düşünmüş ve ailesine vasiyet de etmişti.[112] Şeyh Rıza Hicri 1090 senesi (M.1679) başlarında doğdu. Babası ise daha oğlu yaşını doldurmadan vefat etti.[113] Babasının vefatından sonra annesi onu ustaya vermişti. Rıza Efendi ise ilim tahsili yapmak istediğinden daha ilk günde ustadan kaçmış ve babasının vasiyeti üzerine okumak istemişti.[114] Şeyh Rıza 17 yaşında iken Beşiktaş'ta Sinan Paşa Camiinde ilim tedrisine başladı. Bu sırada Aziz Mahmud Hüdai hazretlerinin dergâhında postnişin olan Yakup Efendi merhumun büyük babaları Odabaşı şeyhi demekle meşhur olan Kutbü'l-Arifin fahrü'l-vasilin Fenayî (K.S.) Efendinin (Ö.1699) dersine devam etti.[115] Birkaç gün içinde Şeyh Fenayî'nin nefesleri ve sohbetlerinin etkisiyle ilerlemiş ve arkadaşlarını geçerek, Celvetiye tarikatı mensupları arasına girmişti. Böylece tasavvufla ilk defa tanışan Rıza Efendi, tasavvufî bilgileri de alarak ilmini geliştirdi. Nihayet kabiliyeti ve çok çalışmaları sonucu kısa zamanda yüksek dereceler kat ederek halifelik makamına yetişti.[116] Böylece Celvetî tarikatının bir şeyhi oldu. Bazı kimseler Cenabı Hakkın vermiş olduğu bir kabiliyetle böyle çabuk ilerlerler. Bu yüzden bunlara "sahip-i zaman" denilir.

Fenayî Efendi Rıza Efendinin yükselmesini ve ağırlanmasını istediğinde

— Ey benim göz bebeğimin övüncü, gözümün nuru Mustafa Efendi! İnşallah taala sizler bir şeyh-i kâmil ve pir-i muhterem ve fazilet sahibi

[111] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 6b
[112] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 7a
[113] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 7b
[114] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 7b
[115] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 8a
[116] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 8a

olursunuz, demek suretiyle kendisine dua etmiş idi.[117] Bu sözlerinden bir zaman sonra Rızaeddin Efendide mutasavvıfların yüksek makamlarından olan "**Mardiye"** makamının halleri görülmeye başlamıştı.

Rızaeddin Mustafa Efendi bununla yetinmedi. Uzun bir müddet de Beşiktaş Mevlevi hanesinde postnişin ve irşat makamında olan zamanın güneşi, şeyhlerin şeyhi Memiş Efendinin (K.S.) (ö.1723) sohbetlerine katıldı. Onun ağzından Mesnevi-i şerif öğrendi. Bütün bu çalışmaları sırasında kendi yemek ihtiyacını bile karşılamak bakımından hiçbir kimseye yaklaşmadı ve kimseye itibar etmedi, bir istekte bulunmadı. O, kanaat ve tevekkül köşesine çekilmek mecburiyetinde olduğu zamanlarda "Nahnü kasemna" sofrasından nasipleniyor ve gaip mutfağından kendisine ihsan edilen bereketli, hazmı kolay ve tatlı lokmalar sebebiyle çoğu günlerde fakirlerin ziyafeti ve miskinlerin yemeği ile meşgul olurdu.[118] Yazısı gayet güzel idi. Yazarken çok süratli ve yanlışsız yazardı. Yazısından dolayı çok meşhur olmuştu ve çoğu zaman geçimini de bazı kitapları yazmak suretiyle bu yazıdan temin ediyordu.[119] Güzel şiirler yazmış olup bir divanı vardır.

Osmanlı ordusu ile Telhisi Abdullah Ağanın imamı olarak 1711 senesinde cereyan eden ve Prut savaşı denilen Rus harbine katılmıştır.[120] Bu savaştan geri dönüşte Edirne'de bir müddet dinlendiler. Bu dinlenme sırasında Rıza Efendi Edirne'deki tasavvuf şeyhlerinin sohbetlerine devam etti. Bu sohbet toplantıları sırasında kerameti açıkça görülen büyük mürşit ve devrin büyük Nakşibendî şeyhlerinden Arap-zade Âlemi Hoca Muhammed Efendinin (Ö.1717) meclisine girerek sohbetlerine katıldı. Kabiliyeti ve gayretleri sayesinde feyizlenerek kısa zamanda muhabbeti arttı ve ruhaniyeti ona bağlandı. Bu sebepten kendisine Nakşibendî tarikatının usulünden olan "zikr-i hafi" ve "adab-ı celi" anlatılarak öğretildi.[121] Edirne'den ayrılmadan evvel şeyhi kendisine irşat makamına oturtularak mezun ve memur olduğunu kendi elleriyle yazarak verdikleri hilafet name ile tescil etti, onu halife bıraktı. Mustafa Rıza Efendinin aldığı Nakşibendî icazetinin tarihi Hicri 3 Şevval 1123, Miladi 15 Aralık 1711 olup, altındaki imza "Şeyh Muhammed b. Şeyh Halil b. Şeyh İsa b. Şeyh Muhammed'dir"[122]

[117] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 9a
[118] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 9a
[119] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 9b
[120] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 9b
[121] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 10a
[122] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 10b

Rıza Efendi Halveti tarikatı ile birlikte Nakşibendî tarikatının da büyük bir şeyhi oldu. Şeyh Rıza Mustafa Efendi Edirne'den İstanbul'a geldiğinde Beşiktaş'taki Kanuni Sultan Süleyman zamanında büyük âlimlerden Veli Birader Çelebi denmekle meşhur olan bir zatın bina ettirdiği fakat zamanla bakımsızlıktan harabe haline gelen bir mescidi ve medreseyi parasını ödemek suretiyle alarak tamir ettirdi ve bir tarafını kendine zaviye olarak kullandı.[123] Burada talebelerine derse başladı. Böylece artık kafileler halinde tarikatına girmeye gelen talipleri oluyordu. Haftada bir gün Nakşibendîliğin toplu olarak yapılan bir zikri olan **"Hatm-i Hacegan-ı alişan"** kıraat olunuyordu. Buna başlamadan önce de sesli olarak tevhid çekilerek ilk şeyhi Fenayi Efendinin Celveti tarikatı da yâd ediliyordu.[124] Böylece her iki tarikata da hizmet ediyordu.

Şeyh Rıza Efendi hazırladığı divanına hicri 1114 (M.1702–03) senesinde başlamış ve tertip edilerek Hicri 1151 (M.1738–39) senesinde tamamlamıştır. 2250 beyitten meydana gelmiştir.

Şeyh Rızaeddin Mustafa Efendi Hicri 1153 (M.1740) senesinde Beytullahı ziyaret ve hac farızasını yerine getirmek için Mekke'ye gitti.[125]

Hacca gidişi sırasında Ömer Nüzhet de şeyhiyle beraber hacca gitmiştir. Deniz yoluyla Mısır'a oradan Cidde'ye geçişlerini "Menakib-i evliya" kitabının 30. – 40. varakları arasında anlatmaktadır.

Gemide iken Şeyh Rıza Efendi bir ara geminin orta direği dibine gitti. O sırada şiddetli bir rüzgâr esti ve dalgaların vurması ile gemi de sallandı ve dalgaların üzerine çıkan gemi bir tarafa doğru eğildi. Bütünüyle batmasına yarım zira' gibi az bir mesafe kalmıştı. O sırada şairimiz Ömer Nüzhet de Şeyh Rıza Efendinin yanında idi. Şeyh Rıza elleriyle direğe yapıştı, gözlerini yumdu ve yavaşça,

—Ya Rab, dedi. Eğer bu asi yüzü karanın cezası için bu kadar ümmet-i Muhammed'i denize gark edeceksen sen bilirsin. Lakin benim isyanım için başkalarını cezalandırmak benim için de ayrı bir cezadır, diyerek duaya başladı.[126]

O sırada İbrahim adında genç hacılardan birisi şeyhin eteğine yapışarak:

---

[123] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 14a
[124] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 14b
[125] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 19a
[126] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 36a

—Benim gençliğime ve henüz küçük yaşta iken helak olmam yazık değil mi? Hayat bahçesinden muradım meyvesini toplamadan balıklara bir lokma olmak yazık değil mi? Diye ağlaya ağlaya Şeyhe ısrarla ricada bulundu. Şeyh Rıza Efendi onun bu haddi aşan ricasından sarsıldı. İşte o sırada Ömer Nüzhet, Şeyh Rıza'nın gözlerinden bir damla yaşın yanaklarına süzüldüğünü gördü. Şeyh Rıza şöyle dua etti:

— Ya Rabbi, ben yaşlı ve hastalıklı bir kişi olarak bu meşakkatli seferi ihtiyar eyledim. Henüz gücüm yettiği bir zamanda Rızanı kazanmak için Beyt-i Haremi ziyaret etmek kastiyle bu sefere çıkmışken, denizde boğulmanın yakınlığı ile beni maksadımdan men eylemek senin misafir severliliğine aykırıdır. Başka bir zaman gark eyle.

Bundan sonra kendi yerine otururken dışarıda ki bu kadar çok kişinin hay huy ve feryatları bir anda kesildi. İnsanlar kafileler halinde acele ile Şeyhin ayaklarını öperek Allahın emri ile geminin kendi kendine dönerek denizde yüzmeye başladığını ve kurtulduklarını müjdelediler. Fakat bu sırada Şeyh tamamen kendinden geçti ve yirmi dört saat kadar sağına soluna dönmeden hareketsiz olarak baygın kaldı. Bu müddet zarfında yiyip içmediği gibi hiçbir beşeri ihtiyacını da yapmadı.[127]

Medine'ye girdiklerinde Şeyh rıza Efendi şu mısraları söylüyordu:

Dil-i bağban Gülşen-i Abdimenaf'dır

Har-i kederden ayinemiz sine-i safdır

Geldim o ravza-gâh-ı şefaat penaha kim

Dağlar kadar olursa da cürmüm muafdır

Bu teranelerle büyük bir şevkle Hazreti Muhammed'in (s.a.s) Ravza-i Mutahhara'sına yetiştiler.[128] Ravza-i Mutahhara'da Şeyh Rıza Efendi dizleri üzerine çöktü ve öylece birkaç saat kendinden geçmiş bir şekilde başı hırkasının yakası arasında aşağı çekilmiş olarak kaldı. O sırada da muttaki hacılardan biri onun arkasında Resulallah'ın karşısında el bağlamış bir vaziyette tazimle duruyordu. Bu hacı, Şeyh Rıza'nın selametle yetiştikleri selamını Ravza-i mutahharaya verdiğinde hücre-i mutahharadan "ve aleykümü's-selam" sedasının gizli bir iltifat halinde geldiğini ve birden bire açıkça işitmişti. Bu işittiğini Ömer Nüzhet'e anlattı. Ömer Nüzhet de o hacıdan nakletmektedir.[129] Şeyh Rıza başını yakası arasından çıkardığında şuuru hayret pençesinden kurtulduğu

[127] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 36b
[128] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 45a
[129] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 45b

zaman kanlı gözyaşları kirpiklerini ıslatıyordu. Ziyaret edilecek yerleri gezdikten sonra Hac kafilesi merhum ve mağfur Darüssaade ağası Beşir Ağanın bina eylediği Babü's-selam yakınındaki medresede kendi müritlerinden Refi Muhammed Efendi adında ve melek huylu bir dervişinin ikamet ettiği odada akşam oluncaya kadar oturdular.[130] Şeyh rıza bu ziyaret sırasında Resulullah'ı (s.a.s) metheden çok methiyeler de yazdı. Şeyh Rıza Efendi Medine'de iken bu hicret zamanında ve bu ayrılık yalnızlığında Resulullah'ın türbesi ile yüz yüze gelindiği vakitte o yüce feragat makamında durarak çok fazla tazarru ve niyazda bulundu. Öyle bir duruma geldi ki bu arada kendinden geçti ve recez vezniyle yüksek sesle methiler okudu ki işte onlardan birisi:

Türbe-i ravza-i sultan-ı risaletdir bu
Merkezi daire-i şems-i şeri'atdir bu
Çehre fersude-i dergâh-ı niyaz ol ey dil
Vakt-i ferhunde-i eyyam-ı icabetdir bu
Geldi evan-ı veda' geçdi zaman-ı vuslat
Ağla ey dide ki hunâbe-i hasretdir bu
Yüzünü nur-i şefaatle beyaz eyle gör
Ru siyahan-ı şibihkâre inayetdir bu
Nice tavsif edeyim Fatimetü'z-zehra'yı
Sedef-i dürr-i haremhane-i ismetdir bu
Ol iki gevher Pakize-i şehvar-ı Necef
Her biri ziver-i sertac-ı siyadetdir bu
Dest-i hasretle **Rıza** çâk-i giryan eyle
İftirak-ı alemi pa pus-i azimetdir bu[131]
***
Ve yine şu mısraları da söyleyerek yürüdü:
Yine kan ağladı dil-i hasret hicranından
Ayrılık günleridir ravza-i rıdvanından
Elveda ey şeh-i evreng cenab-ı Yesrib
Tanrı hoşnud ede sultanımı mihmanından[132]
***

[130] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 46a
[131] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 47vb
[132] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 47b

Şeyh Rıza ve kafilesi Hac dönüşünde yolda eşkıyaların saldırılarına karşı Hac kafilesinin muhafızı Ali Paşa bu eşkıyalarla savaştı ve onların birçoğunu katletti. Şeyh rıza Efendi bunun içinde şu tarihi düşürdü:

Rıza-yi Nakşibendî darb u harbi eyledi tarih
Bimen nam Haydar bozdu harb ehlin Ali Paşa[133]

Son mısraın harflerinin toplamı hicri 1154 miladi 1741 tarihini vermektedir.

Bu arada Şam şehrine uğradılar. Şam'da bazı evliya türbeleri ziyaret ettiler. Şam Camii mihrabı önündeki hazreti Yahya'nın türbesinin de ziyaret ettiler ve her bir türbe için Şeyh Rıza Efendi birer kıta inşad eylemişti. Hazreti Yahya için söylediği manzume:

Budur ol seyyid el-sadat beyne'l-enbiya hala
Nebi-i zi'l-haseb peygamber ve'l-enseb cana
Yüzün fersude-i takbil-i bab-ı intisab eyle
Hayatı manevidir hâk pus-i hazreti Yahya[134]

Yol güzergâhında olan Konya'ya da uğrayarak Mevlana hazretlerinin türbesi ziyaret edilmişti.[135] Nasreddin Hocanın türbesini ziyarette Şeyh Rıza şu kıtayı söyledi:

Gel ziyaret edelim merkad-i Nasreddin'i
Ziver efza-yi letayifdir anın her suhanı
Hak budur türbe-i Pakize ki ruhaniyet
Garka-i nur-i sürur eyledi ruh u bedeni[136]

Nihayet İstanbul'a yetiştiklerinde Şeyh Rıza Efendi Beşiktaş'taki kendi dergâhına geldi. Hicri 1157 (M.1744) senesi içinde aniden hastalandı[137] ve vücudu takatten düştü. Evinden zaviyesine geldiğinde bile gözlerini kapayarak sessizce duruyordu. Hicri 1158 (M.1745) senesi sonunda celal sıfatı cemal sıfatına galip olmuştu. Hicri 1159 senesi Muharrem 13. Cumartesi (M. 5 Şubat 1746) adetleri üzere İstanbul'a geçerek yol boyunca karşılaştığı tanıdıklarıyla gizlice helâlaşıyordu.[138]

---

[133] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 48a
[134] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 48b
[135] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 48a b
[136] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 49b
[137] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 50b
[138] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 52b

Bir gün sonra böyle bir dostunun yeni doğan çocuğunu tebrik için evine gitti. O gece orada kalmasını ısrar ettiler. O da ev sahibini kıramadı ve orada kaldı. İkindi namazı sırasında vücudunda gördüğü bir hal üzerine oğluna,

—Bu gece bizim evimizde olmamız gereken gece idi. Gafil olduk, burada kaldık hoş, şimdi Hakk'ın emrine muti'iz. Ne diyelim? Diye üzüntüsünü belirtti.[139] O akşam sohbet sırasında birden vücuduna inme indi. Sabaha kadar sessiz kaldı. Sabahleyin Ömer Nüzhet'e haber verdiler, o da şeyhini oradan alarak Beşiktaş'a kendi meskenine ulaştırdı. Tabipler tedavisine çalıştılar fakat o, bazı ilaçların kullanılmasını reddetti. Böylece otuz dokuz saat o halde kaldı. Sonra vefat etti.[140] Vefatını duyan müritleri feryat figan ile ağlamaya başladılar. Ertesi günü hicri 1159 Muharreminin 16. Salı, (6 Şubat 1746) günü yıkanıp namazı kılındı. Mezarı yapılıncaya kadar tevhid haneye konuldu. Vasiyeti üzerine kendisini istediği yere gömdüler. Sonra üzerine bir türbe yaptılar. Halen mezarı birçok kimse tarafından ziyaret edilir.[141]

Şeyh Rıza'nın vefatına Ömer Nüzhet de şu tarihi düşürdü. [142]

Cenab-ı Şeyh Kamil kutb-i a'zam arif billâh
Güruh-i Nakşibendî muktedası asuman paye
Yenabi'-i maarif Mustafa Hacı Rızaeddin
Vücudu bais fevz-i necat olmuştu dünyaya
Alup ab-ı hayat na't u tevhide lebi mecra
Kınat-ı hameden bezl eyledi a'la u ednaya
Münevver eyledi çel sale dehri mihr-i irşadı
Çırağ etdi nice sahib-i derunu bezm-i manaya
Kelam-ı rastı oldu asa-yi salik-i vahdet
Anınla oldular vasıl sıfat u zat u esmaya
Tarikat-ı şah rahında olup her nutku bir meş'al
Nice gümkeştegan rahi oldu bais-i ihyaya
Fakir rize çin-i sofra-i irşadı baş eğmez
Simat-ı na't-ı İskender Darab u Daraya

[139] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 53a
[140] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 53b
[141] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 54a
[142] Ömer Nüzhet, Menakib-i Evliyaiye, v. 54b – Ömer Nüzhet, Divan, s. 67a

Seyahattir vatan vadilerinden baz geşt etti
Edüp habs-i nefes kıldı teveccüh Hak taalaya
Olundu çünkü davet cennet didara süratle
Azimet eyleyüp gitti veda etti ahibbaya
Çıkardı hırka-i rengi hakikat camesin giydi
Erişdi zerre hurşide karışdı katre deryaya
Gelüp bir ah ile derviş **Nüzhet** dedi tarihin
Sipehsalar-ı ashab nihayet göçdü ukbaya
(سپهسالار اصحاب نهایت کوچدی عقبایه)
Sene 1159

Burada son mısra Arap harfleriyle 1158 rakamını verir. Bu rakama son beyitte "gelip bir ah" dediği için bir eklemek icap etmektedir. Dolayısıyla 1158 rakamına 1 eklenince vefat tarihi olan 1159 hicri tarih çıkar. Bu tarihin de Miladi karşılığı 1746 tarihidir.

Nüzhet şeyhine Türkçe manzumeler yazdığı gibi Farsça da yazmıştır. Bilhassa şeyhine yazdığı Farsça gazellerinin çoğunu tarikata girişinden 18 sene sonra hicri 1159, miladi 1746 senesinde yani şeyhinin vefatı senesinde kaleme almıştır.

Beyaz gerdeneşra mahtabi mitevanem h'aned
Ğalat takrir kerdem aftabi mitevanem h'aned
Du ebruyeş ki midared be-pehlu nokta-i hali
Ze ebyat-i hilali intihabi mitevanem h'aned
Be-zülf-i o ki der her halkaeş sad çeşm giryanest
Behuşk-i dide-i zahid seha-yi mitevanem h'aned
Be şerm-i ru-yi mahbubi ki mibaşed hayâ rengeş
Be-settari-i Hak ûra nikabi mitevanem h'aned
Nemazira ki abid mikuned niyet-i bihişt üfted
Ne ez ta'at şümarem iztırabi mitevanem h'aned
Kerametha ki efzun mikuned hesti-i salekra
Kişayiş mesmerem anra hicabi mitevanem h'aned
Suhanhayi ki ez pir Rıza bi-şenide **Nüzhet**
Be-her yek harf-i o fasle'l-hatayi mitevanem h'aned

İçinde Şeyhi Rıza Efendi hakkında övgüler bulunan bu beyitleri Ömer Nüzhet Hicri 1159 senesi Ramazan ayının 24. (11 Ekim 1746) Pazartesi günü yazmış olduğunu ayrıca düz bir yazı ile belirtmiştir.[143]

Şeyh Rıza'nın İstanbul Beşiktaş'taki Sinan Paşa Camii bitişiğindeki türbesinin kapısı üzerindeki kitabesi şöyledir:

فلكده مهر انور گرچه بر شاه مكلّفدر
بو درگاه رضا بر گدای كأسه بر كفدر
فی سنه 1286

Felekde mihr-i Enver gerçi bir şah-ı mükellefdir
Bu dergah-ı Rıza bir geda-yi kâse ber kefdir
Fi sene rebiülahir 1286 gurre (11 Temmuz 1869)

Türbenin arka duvarında dış cephedeki bir kitabe:

سابقا شيخ الحرام حاجى بشير
حضرت اغاى اكرم كامياب
شاد اولا روحى رضاى حق ايجون
ايتدى اجرا بو محلله آب ناب
اولدى تاريخى نعيما بى عديد
گلدى ايچ باب رضا اللهه آب
سنه 1158

Sabıkan Şeyh el-haram Hacı Beşir
Hazreti Ağa-yi Ekrem kâmiyab
Şad ola ruhu rıza-yi Hak içün
Etdi icra bu mahalle ab-ı nab
Oldu tarihi Naima bî 'adid
Geldi iç bab-ı Rızaullah'a ab
Sene 1158

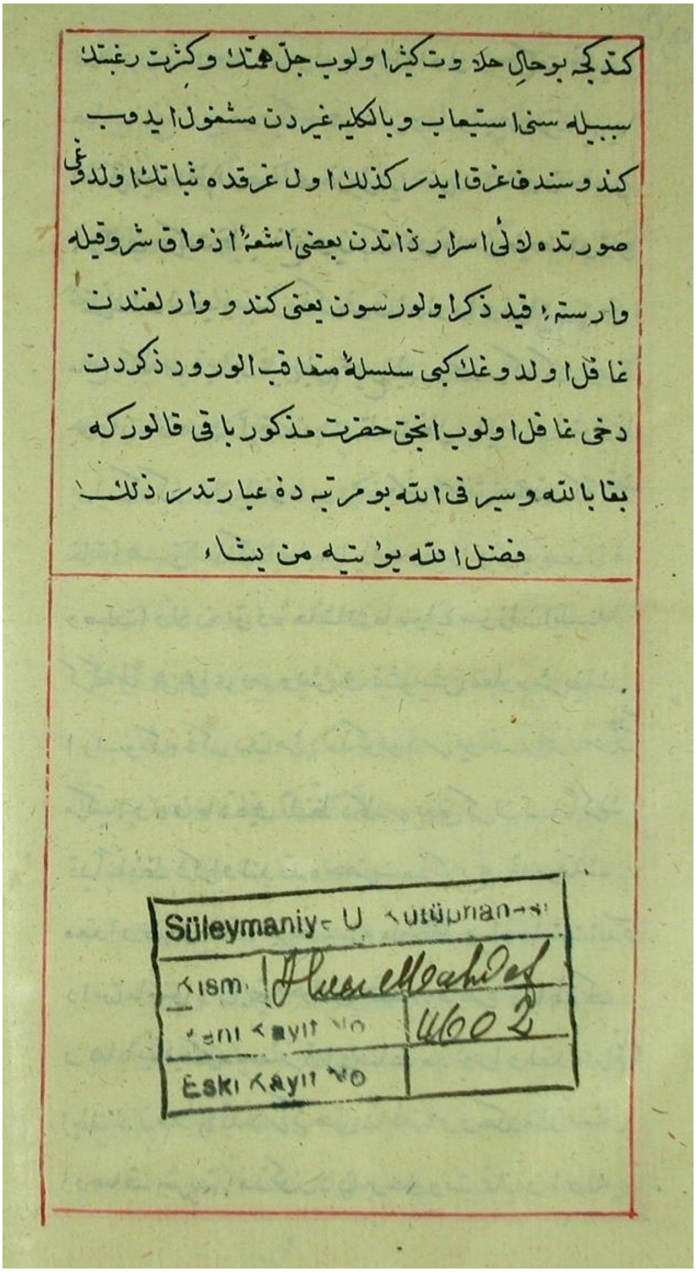
Son mısra, ebcet hesabına göre bu çeşmenin yapılış tarihi olan 1158 (M. 1745) tarihini vermektedir.

---

[143] Ömer Nüzhet, Divan, v. 32a

Ömer Nüzhet'in "Menakib-i Evliyaiye" kitabının ilk sayfası

کندیجه بوحال حلاوت کثیرا ولوب جل همتی وکثرت رغبتی
سببیله سنی استیعاب وبالکلیه غیردن مشغول ایدوب
کندوسنده فانی غرق ایدر کذلک اول غرقده ثبات ایتدکده ولدوغی
صورتده لدنی اسرار ذاتدن بعض اشعه اذواق شروقیله
وارسته قید ذکرا ولورسون یعنی کندو وارلغندن
غافل اولدوغی کبی سلسله منافب الورود ذکردن
دخی غافل اولوب انجق حضرت مذکور باقی قالورکه
بقا بالله وسیر فی الله بومرتبه ده عبارتدر ذلک
فضل الله یؤتیه من یشاء

Ömer Nüzhet'in "Menakib-i Evliyaiye" kitabının son sayfası

4. *ZÜBDETÜ'L-İLHAM*

ZÜBDETÜ'L-İLHAM: Şirazlı Örfi (ö.1591) Farsça yazdığı 'Divanı'nın kasideler kısmının şerhidir.[144] Kasidelerin şerhini yapmış olan bu kitap 391 varaktan (782 sayfa) meydana gelmiştir.

Kitabın ilk sayfasının Latin harflerle okunuşu:

Sayfa 3a. "Bismillahirrahmanirrahim,

Hamd-i bî-had u sena lâ-yu'ad, ol nazım-ı umur-i kaside-i icad, ve müretteb tebi'-i süb'-i şedad, celle şanuhu hazretlerine sezadır ki zeban-ı şü'arayi mecra-yi zülal-i hikmet ve kulub-i belağayi mahzan-ı cevahir-i ibret eyledi. Ve güldeste-i salavat-ı namiye-i 'anberin fatiha. beyt el-gazeli ekvan, ve matla'-ı manzume-i mekan, hakkında vaz'-ı ser şişe-i i'tibar. Ve arayiş-i kuşe-i destar-ı rüzgâr olmak revadır ki. Kulube'ş-şuara-i hazain Allah feridesiyle guş-i kelam-ı manzumu tersi'. "Ve enne mine'l-beyani lisihren" mensurunun keşidesiyle kafiye-i teng dil-i fesahayi tevsi' eyledi. Ve selam selamet-i encam. Encümen-i Süreyya nizam âl ve evlad ve ashab ve ezvac sahib el-emcada îysar ve nisar olsun ki. Divan-ı 'arş 'unvan-ı risalet suret, ebyat-ı nü'ût-i şerife gibi saf keşide-i tazim. Ve mevc engiz lücce-i tekrim olmalarıyla ecza-yi 'aruz-i ita'ati revabıt-ı iman ile heyet girifte-i matla'-ı metin ve selis eylediler. Pes ez in bu fakir-i kalil el-bedâ'a ve hakir 'adim el-istitâ'a **Derviş Ömer Nüzhet** kâneallahu lehu. **Molla 'Örfi-i Şirazi** rahimehullah divanı müzakeresine şürû' edüp ala kadr "[145] başlamıştır.

Sayfa 3b. "et-ta 'e takrir-i mana ile leb cünbal. ve tabir-i seza ve na-seza ile tahrik-i zeban olunurken, mirat-i tutî beyan ve takrim. Müşavvik-i güftügû-i perişan ta'bir. Sahib-i tab'-i selim, ve malik-i zihn-i müstakim, bir zat-ı sadakat Nihal. Ve bir vücud-i muhabbet fuadın, takaza-yi iltimas ve isrid'asiyle şair merhum ve mağfurun "Zübdetü'l-ilham" namiyle avize-i tak-ı iştihar ve kitabegir-i i'tibar-i ruzigar olan kaside-i na'at uslubun **malâ yüdrik küllühu lâ yütrik küllühü** tarikasiyle zir-i tutuk-i ibhamda cilveger olan. 'Arais-i ma'anisinin çehre-i hurşid bihresinden bina-yi kilk-i müşkilkeşa ile ref'-i nikab ve lehçe-i aftab behcesinden enamil-i kalem ile def'-i hicab olunmağa mübaşeret kılındı. Hafi buyrulmaya ki bu feride-i ğarra ve dürre-i beydâ dest-i

[144] Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi – 370
[145] Ömer Nüzhet, Zübdetü'l-ilham, v. 3a

tasarruf Molla Örfî'ye halet-i yakaza ve bîdaride vasıl olup esna-yi h'abda ve âvân-ı rüyada değildir. Her ne kadar hatime-i kasidede hamir-i maye-i in ser kaside rüya beyt vaki' oldu ise de belki yakazada ve netice-i murakabede olduğuna nasdır. Zira hamir maye-iin ser kaside sır-ı in kaside demekdir. İzafet ile ismi işaret olan in takdim olunup ve ser muzaf olmadığı zaruret vezn içündür. Mana bu kasidenin başının menşei demekdir. Nazm-ı kasideden evvel bir h'ab-ı aher ile hüllu-yi el-mezak olup ol şevkle ruh-i Resulallah aleyhisselama müteveccih ve murakib olmuşdur. Ve matla'daki sefide dem tabiri ba'de'l-leyl iktiza eder. Ol mahal ekseriya vakt-i h'ab değil, belki zaman-ı murakabedir. Ve bazı mahallerinde meyan-ı h'ab ve şu'ûr deyu" diye devam etmektedir.

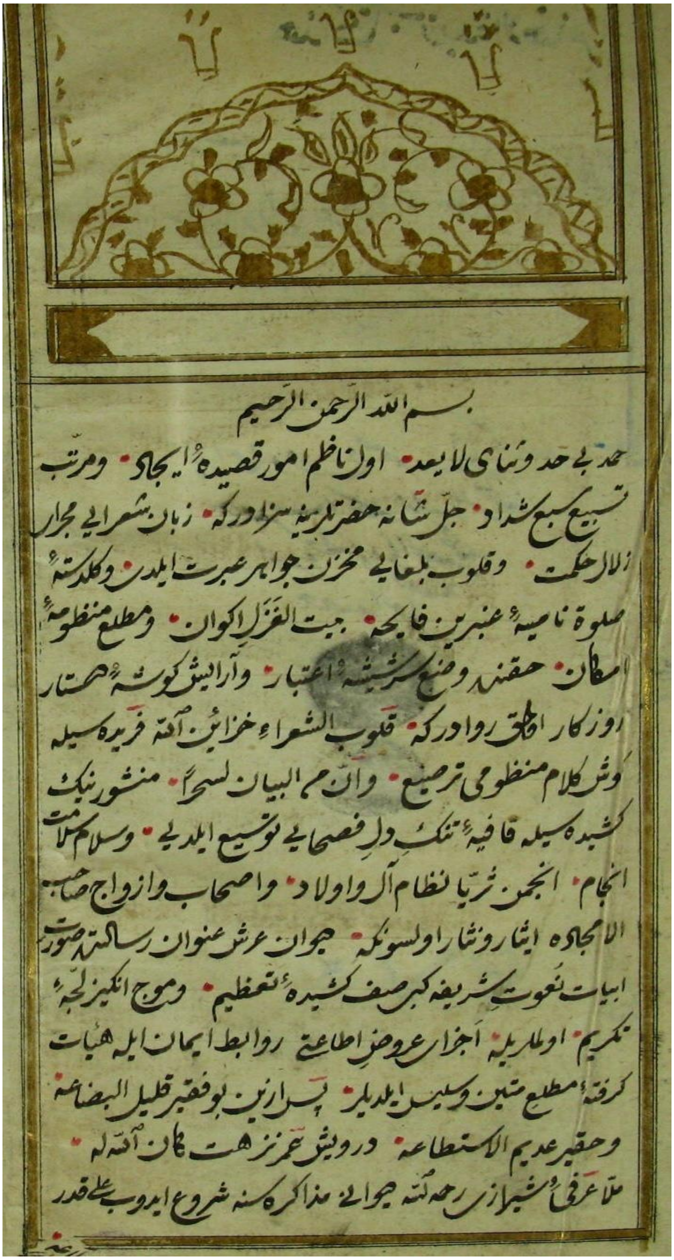
Metinde belirttiği gibi Şirazlı Molla Örfi Divan'ında Resulullah için çok ustalıklı, gönlü ferahlandıran ve güzel naatlar yazmıştı. Ömer Nüzhet, Şirazlı Molla Örfi'nin bu Divan'ını müzakere ederken divanda bulunan kasidelerdeki bütün zorluklar göz önünden kalmış ve aruza uygun olarak açıklamasını kaleme almaya başlamıştır. Eşsiz bir nur ve benzeri olmayan beyaz inci niteliğindeki bu eser Molla Örfi'nin tasarrufunda idi. Bu yüzden Ömer Nüzhet istihareye yattı ve uyku halinde ve uyanıklık vaziyetinde kendisine manen ulaşarak bu kasidelerin şerhine karar verdi ve başladı.[146] Ömer Nüzhet bu kitabında ilk sayfada görüldüğü gibi kendi adının başına ilk defa "Derviş" sıfatını ekleyerek **"Derviş Ömer Nüzhet"** demiştir. Diğer kitaplarında adını söylediğinde Derviş sıfatını kullanmamıştır.

Son sayfa da şöyle bitirmiştir:

Sayfa 292b. "…**"el-tairan-ı Sidre-i himmet meded kunid kân 'andelib-i kuds begülşen der averem"** ey himmet-i Sidre senin murğan-ı bülend aşiyanı olan evliyaullah bana meded ve teveccüh-i derun buyurunuz ki ol kuds ve nezafetin andelibi olan Örfi-i (**Sayfa 293a.)** rengin nağmi gülşene götüreyim. Nazım tertib-i suhaninde teşviş-i hatır tahliliyle mübtela-yi hezeyan olmamak maslahatiyçün ashab-ı nefs olan merdan-ı Huda'dan meded h'ah ve ricamend-i himmet olur. Himmet-i merdan küşâyid-i kârha-yi sahtra."

---

[146] Ömer Nüzhet, a.g.e, v. 3b

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بی حد وثنای لایعد اول ناظم امور قصیدهٔ ایجاد ومرتب
تسبیع سبع شداد جل شانه حضرتلرینه سزادر که زبان شعرایی مجار
زلال حکمت وقلوب بلغایی مخزن جواهر عبرت ایلدی وکلدستهٔ
صلوة نامیهٔ عنبرین فایحه بیت الغزل اکوان ومطلع منظومهٔ
امکان حقنده وضع سرشیشهٔ اعتبار وآرایش کوشهٔ دستار
روزکار اخلاق روادر که قلوب الشعراء خزائن الله فریده سیله
وش کلام منظومی ترصیع وان من البیان لسحرا منشورینک
کشیده سیله قافیهٔ تنک دل فصحایی توسیع ایلدیلر وسلام سلامت
انجام انجمن ثریا نظام آل واولاد واصحاب وازواج صاحب
الامجاده ایثار ونثار اولسونکه جوان عرش عنوان رسالتده صورت
ابیات نعوت شریفه کبر صف کشیدهٔ تعظیم وموج انکیز لجهٔ
تکریم اولملریله اجزای عروض اطاعتی روابط ایمان ایله هیئات
کرفتهٔ مطلع متین وسلیس ایلدیلر پس ازین بو فقیر قلیل البضاعه
وحقیر عدیم الاستطاعه درویش عمر نزهت کان الله له
ملا عرفی شیرازی رحمه الله حوانی مذاکره سنه شروع ایدوب علی قدر

Ömer Nüzhet'in "Zübdetü'l-İlham – *Örfi Divanı'nın kasaid kısmının şerhi*" nin ilk sayfası

5. *TENBİHAT-I MÜNECCİMİN*

TENBİHAT-I MÜNECCİMİN: Astronomiye dair bir tercüme eseridir.[147] Kitabın yazılışına İran şahı Ebu'l-Muzaffer Şah Abbas el-Hini el-Safavi zamanında ibni Muhammed Kasım tarafından hicri 1101 (M. 1689–1690) tarihinde başlanılmıştır. İsmi "Tenbihatü'l-müneccimin" olarak geçmekte olup bir mukaddime ve altı babdan oluşmaktadır.[148] Bağdatlı İsmail Paşa bu zatın ismini "Muzaffer b. Muhammed Kasım İsfahanî" ve vefatını 1630 tarihi olarak vermiştir.[149]

Kitap Ömer Nüzhet tarafından Farsçadan Türkçeye tercüme dilmiştir. Kitap 177 varak (354 sayfa)dır. Kitaba:

"Bismillahirrahmanirrahim,

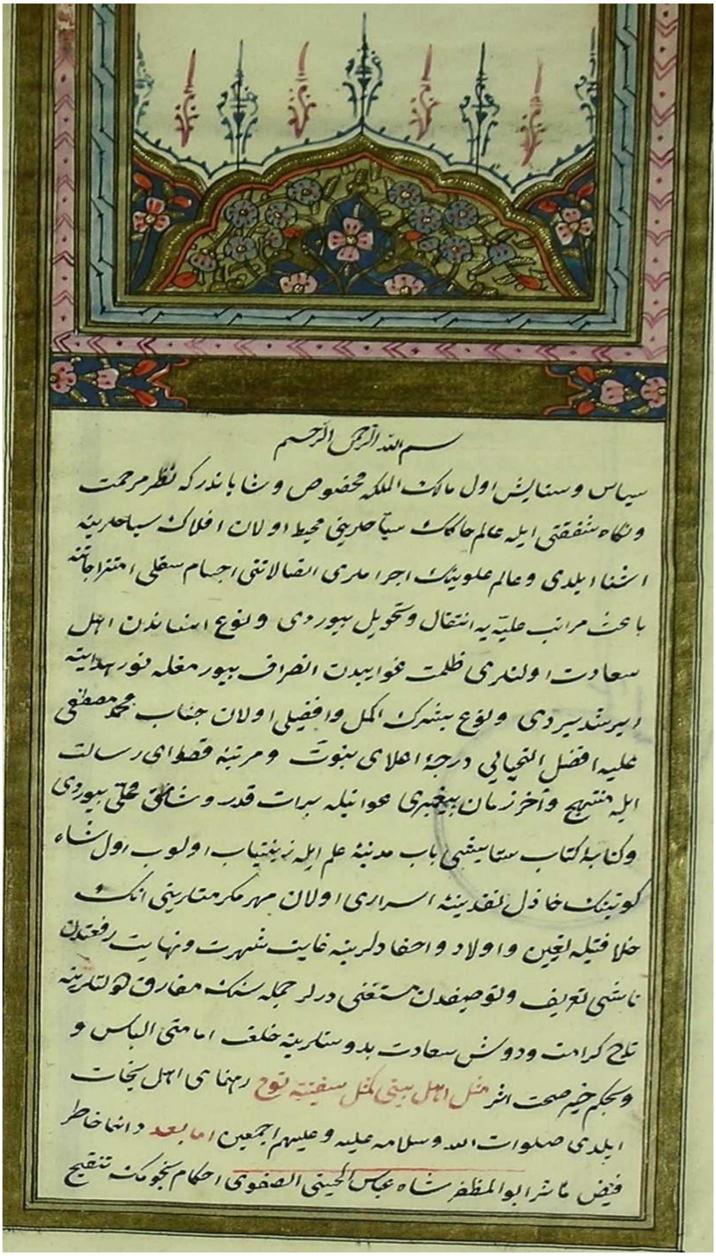
Sipas ve sitayiş ol Malik el-Mülk'e mahsus ve şayandır ki nazar-ı merhamet ve nigah-ı şefkati ile alem-i hakin seyyahlarını muhit olan eflâk seyyahlarına aşina eyledi. Ve alemi ulvinin ittisalatını ecsam-ı süfli imtizacatına bais meratib-i aliyyeye intikal ve tahvil buyurdu. Ve nev'-i insandan ehli saadet olanları zülmet-i gavaibden insiraf buyurmakla nur-i hidayete eriştirdi. Ve nev'-i beşerin ekmel ve efdali olan Cenabı Muhammed Mustafa aleyhi efdal el-tahiyyayi derece-i a'la-yi nübüvvet ve mertebe-i kusva-yi risalet ile müntehi ve ahir zaman peygamberi unvanıyla berat kadr u şanını muhalla buyurdu…"[150] cümleleri ile başlamıştır.

Kitaba son verirken bu kitabın telifinde sözlerini aldığı astronominin en eski ve meşhurlarının isimlerini zikretmiştir. En eskisi olarak Ehrimen, Aristotales, Batlamyus, Zerdüşt, Bokrat, Nuşirevan'ın veziri Büzürcher, Aratis Hekim, Nasıreddin Tusî, Ebi Reyhan Birunî, Ebu Maşer el-Belhi, Ebu Cafer Hazin, Maşallah-ı Mısrî, Ahmed Abdülcelil ve daha birçok yazarın kitabından faydalanılarak **Nüzhet el-Hac Ömer'**in kalemi ile Farsçadan Türkçeye18 Muharrem 1179 senesinde (8 Temmuz 1765) çevirdiğini açıklamıştır.[151] Son sayfada kitabın istinsahını yapanın

---

[147] Süleymaniya Kütüphanesi, İzmir – 501
[148] Ömer Nüzhet, Tenbihatü'l-Müneccimin, v. 2b
[149] Bağdatlı İsmail Paşa, Hediyyetü'l-Arifin Esmaü'l-Müellifin ve Asarü'l-musannifin, hazırlayanlar Kilisli Rıfat Bilge, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal, M.E.B. İstanbul 1951, II, 464
[150] Ömer Nüzhet, Tenbihatü'l-Müneccimin, v. 2a
[151] Ömer Nüzhet, a.g.e, v. 176 b

ismi silinmiş yalnız istinsah tarihi olarak 11 Safer 1248 (10 Temmuz 1833) tarihi kalmıştır.

بسم الله الرحمن الرحيم
سپاس و ستایش اول مالك الملكه مخصوص و ثنا باندر كه نظر مرحمت
و نگاه شفقتی ایله عالم خاكك سپاه حارجی محیط اولان افلاك سبعه حاریه
استنا ایلدی و عالم علوینك اجرا مدری اتصالاتنی اجسام سفلی امتزاجاتنه
باعث مراتب علیه یه انتقال و تحویل بیوردی و نوع انساندن اهل
سعادت اولنلری ظلمت غوایتدن انصراف بیورمغله نور هدایته
ارشاد بیوردی و نوع بشرك اكمل و افضلی اولان جناب محمد مصطفی
علیه افضل التحایا یی درجهٔ اعلای نبوت و مرتبهٔ قصوای رسالت
ایله متبهج و آخر زمان پیغمبری عنوانیله بسات قدر و شانی علی بیوردی
و كتابه كتاب ستایشنی باب مدینهٔ علم ایله زیب‌یاب اولوب اول شاه
كونینك خاذل نفدینه اسراری اولان مهر مكرمتارینی انك
خلافتیله اغین و اولاد و احفادلرینه غایت شهرت و نهایت رفعتدن
ناشی تعریف و توصیفدن مستغنی درلر جمله سنك مفارق دولتلرینه
تاج كرامت و دوش سعادت بدوشلرینه خلعت امامتی الباس و
و بحكم خبر صحت اثر مثل اهل بیتی كمثل سفینة نوح رهنمای اهل نجات
ایلدی صلوات الله و سلامه علیه و علیهم اجمعین اما بعد داعما خاطر
فیض ماثر ابو المظفر شاه عباس الحسینی الصفوی احكام نجومك تنقیح

Ömer Nüzhet’in “Tenbihat-ı Müneccimin” kitabının ilk sayfası

6. *RİSALE-İ Sİ FASIL*

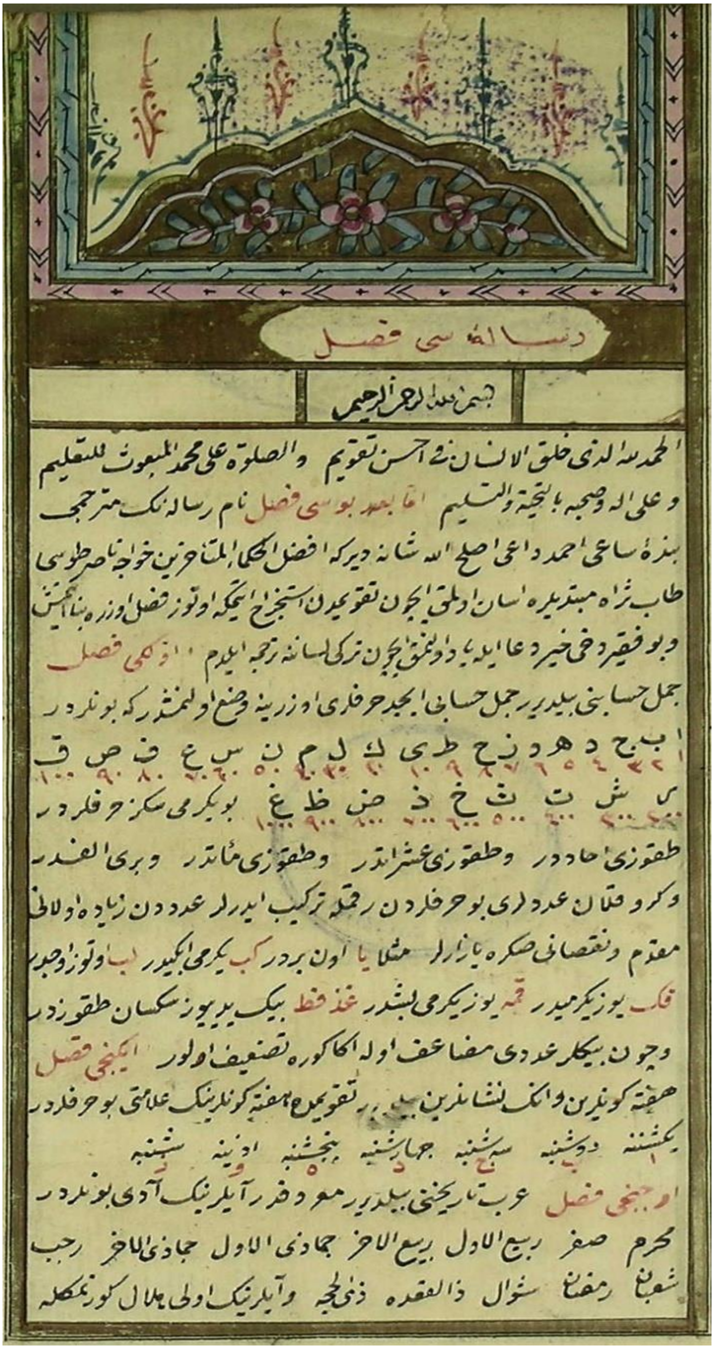
RİSALE-İ Sİ FASIL: Astronomiye dairdir. Tenbihat-ı müneccimin kitabı ile aynı cilt içindedir.[152] Kitap besmele ile başlamış Allah'a hamd ve Resulullaha salât ve selamdan sonra "Si fasıl = Otuz Fasıl" adını verdiği kitabında, kitabın tercümesini yapan Ahmet Dai Kitabın yazılış sebebini söylerken son devir hükemasından Hoca Nasır-ı Tusi'nin, bu ilme yeni başlayanlar için takvimden bölümler çıkararak otuz fasıl üzerine tertip etti. O bakımdan kitaba da otuz fasıl anlamına gelen "Si fasıl" adını verdi.[153] Kitapta Ömer Nüzhet'in hiç adı geçmemektedir. Onun için "Risale-i Si fasıl" kitabının Ömer Nüzhet'in olmadığı kanaatindeyim. Bu ifadelerden kitabın mütercimінin Ahmed Dai olduğu anlaşılmaktadır. Kitap 15 varak (30 sayfa)'dır.

Kitapta 1. fasıl harflerin rakam karşılığını vermektedir. 2. fasıl haftanın günlerini verir. 3. fasıl Arap tarihini bildirir. 4. fasıl Rum tarihini bildirir. 5. fasıl Farisi tarihini bildirir. 6. fasıl Tarih-i Melikşah'ı bildirir. 7. fasıl yıldızları bildirir. 8. fasıl burçları bildirir. 9. fasıl yıldızların hareketlerini bildirir. 10. fasıl ayın ve güneşin arzını bildirir. 11. fasıl saatleri ve irtifalarının bildirir. 12. fasıl yıldızların nazarlarını, birbirine karşı duruşlarını bildirir. 14. fasıl ayın mumazacatını ve diğer hareketlerini bildirir. 15. fasıl yıldızların görünüşünü ve kayboluşunu bildirir. 16. fasıl baki olan kaidelerdir. O gün hangi işi yapmanın faydalı veya zararlı olduğunu bildirir. 17. fasıl yıldızların yuvalarını bildirir. 18. fasıl yıldızların şerefini bildirir. 19. fasıl müsellesatı ve erbabını bildirir. 20. fasıl yıldızların yüzlerini bildirir. 21. fasıl yıldızların sınırlarını bildirir. 22. fasıl yıldızların evçlerini bildirir. 23. fasıl burcun ahvalini bildirir. 24. fasıl yıldızların ahvalini bildirir. 25. fasıl burçların on iki hane olduğunu bildirir. 26. fasıl yıldızların ferahlarını bildirir. 27. fasıl yıldızların nazarlar hükmünü bildirir. 28. fasıl yıldızların manalarını bildirir. 29. fasıl yıldızların hükümlerini bildirir. 30. fasıl yıldızların ahkâmında ona ihtiyacı olan şeyleri bildirir.

---

[152] Süleymaniya Kütüphanesi, İzmir – 501

[153] Ömer Nüzhet, Si Fasıl, v. 2a

رساله سی فصل

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی خلق الانسان فی احسن تقویم والصلوة علی محمد المبعوث للتعلیم

Ömer Nüzhet'in "Risale-i Si Fasıl" kitabının ilk sayfası

7. ***İKSİRÜ'L-MUHABBE***: 1160 tarihinde yazılmıştır.[154]
8. ***MUHTERİAT***: 1158 senesinde yazılmıştır. 120 sayfadır.[155]

[154] Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi – 737
[155] Süleymaniya Kütüphanesi, Reşid Efendi – 737

FAYDALANDIĞIMIZ KAYNAKLAR

— Şefkat-i Bağdadi, **Tezkire-i Şuara**, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri 770,

—Bağdatlı İsmail Paşa, **Keşfü'z-Zünun Zeyli**, İstanbul 1972

—Bağdatlı İsmail Paşa, **Hediyyetü'l-Arifin Esmaü'l-Müellifin ve Asarü'l-Musannifin**, hazırlayanlar Kilisli Rıfat Bilge, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal, M.E. B. İstanbul 1951

—Bursalı Mehmet Tahir Efendi, **Osmanlı Müellifleri**, İstanbul 1972

—Muallim Naci, **Osmanlı Şairleri "Ragıp Mehmet Paşa"**, Haz. Yrd. Doç. Dr. Cemal Kurnaz, Ankara 1986

—Aydıner, Mesut, **Ragıp Paşa,** T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2007, XXXIV

—Baykal, Bekir Sıtkı, **Ragıp Paşa**, M.E. B. İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1964, IX

—Banarlı, Nihad Sami, **Resimli Türk Edebiyat Tarihi,** İstanbul 2001

—Danişmend, İsmail Hami, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, İstanbul 1961

—İlgürel, Prof. Dr. Mücteba, **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, zaman gazetesi, İstanbul 1993

-Kabaklı, Ahmet, Türk Edebiyatı, Türkiye yayınevi 1967

—Karahan, Abdülkadir, **Ragıp Mehmet Paşa**, Türk Ansiklopedisi, Ankara 1978, XXVII

—Köprülü, Ord. Prf. Dr. M. Fuat, **Divan Edebiyatı Antolojisi**, Akçağ yayınları, Ankara 2006

—Nabi, Yusuf, **Külliyat,** İstanbul 1292,

—Ömer Nüzhet, **Divan,** Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Paşa – 492

—Ömer Nüzhet, **Menkıbe-i Evliyaiye fi ahvali Rıdaiye**, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi – 4602

—Ömer Nüzhet, **Şerh-i Hadis-i Erbain**, Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa 422

—Ömer Nüzhet, **Zübdetü'l-ilham** – ***Örfi Divanı'nın kasaid kısmının şerhi,*** Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi – 370

— Ömer Nüzhet, **İksirü'l-Muhabbe,** Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi – 737

— Ömer Nüzhet, **Muhteriat**, Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi – 737

—Ömer Nüzhet, **Tenbihat-ı Müneccimin,** Süleymaniya Kütüphanesi, İzmir – 501

—Ömer Nüzhet, **Risale-i Sema faslı,** Süleymaniya Kütüphanesi, İzmir – 501